

GONDOLATOK A VILÁGHÁBORÚ ALATT

ÍRTA:
vitéz baráti HUSZÁR ALADÁR

» R E G E « K Ö N Y V K I A D Ó , B U D A P E S T

A borítólapot rajzolta: Szücs Pál, grafikus

Felelős kiadó: Gál István
„REGE” KÖNYVKIADÓ ÉS TERJESZTŐ KFT.
Pesti Lloyd-nyofcda. Igazgató: ifj. Kertész Árpád.

Corvinusok alatt és más vitéz királyok
alatt. nem volt igaz az, hogy markunkba
szakadott volna soha nem is szándékunk.

Zrínyi Miklós

(Török áfium.)

Ezt a könyvet néhai jó édesanyámnak, özv.
baráti Huszár Béláné született ebeczki Blaskovich
Jolánnak ajánlom, az ő áldott emlékezetének.

Édesanyám izig-vérig magyar lelke volt az az
erő, amely engem elválaszthatatlanul odakötött faj-
támhoz. Magyar asszony volt ő, a szó igazi és nemes
értelmében. Egyénisége tiszteletet parancsoló volt,
Úrnő, igazi magyar háziasszony és gondos családanya
egy személyben. Most is hallom pattogó, zsörtölődő
hangját, amint rendelkezik, parancsol vagy korhol.
Kinézésével szigorúnak és ridegnek látszott. Ítéleté-
ben kemény és határozott, de amellett a természetes-
ségnek, egyszerűségnek, a szívjóságnak és önfeláldo-
zásnak csodálatos keveréke volt. Szerette a körülötte
élő népet és a nép is szerette és megbecsülte őt. Nem
volt senki a faluban, kicsi és nagy, asszony és gyer-
mek, férfi és legénysorban élő, akit ne ismert volna,
akinek ne ismerte volna lepszemléveséhh üsövét ne

kicsi gonnya es keselve ne eltekente volna oi es
ne kötötte volna le. Estéknként ott ült a templom
melletti kőkereszt lépcsőjén és nézte a hazatérő
ménest, gulyát és a munkából megtérő embereket.
A hazatérő férfiak, asszonyok, leányok és gyermekek

mind odajöttek köszöntésére, nem volt senki, akihez ne lett volna egy jó, kedves szava, vigasza, bátorítása, vagy tanácsa. Tudta, kinek beteg a gyermeke és a félesége és küldött nekik olyan ételleket, amelyeket az egyszerű háztartás előállítani nem tudott. Azt is tudta, kinek mi történik a háza körül és együtt örült a gazdával, ha a borjú vagy csikó szép és egészséges volt. A kisgyermeket, mielőtt keresztelni vitték, elhozták hozzá, hogy megnézze és a menyecskék első útja a lakodalom után öhozzá vezetett, hogy átadják neki a rozmaringos almát és a feldíszített örömkalács egy szeletét.

Tőle tanultuk szeretni és megbecsülni a magyar népet és tőle tanultuk azt, hogy a magyar gondolat szolgálata mindenekelőtt való. Amikor elindultam a harctérre, nem voltak könnyei, tekintete kemény és szilárd volt, amikor megölelt, keresztrel jelölte meg homlokom és aranyláncan egy Szűz Máriás tallért akasztott a nyakamba. Hitt benne, hogy az isteni gondviselés visszavezérel, csak akkor döbönt meg, amikor 1918 novemberében legényem hazaérkezett és elmondotta, hogy én Stefanovkánál a lövöldözésnél eltűntem és nem tud rólam semmit. Múltak a napok és amikor már elveszettnek hitt, akkor érkeztem meg. Sohasem fogom elfelejteni a viszontlátásnak örömét és könnyeit.

Most ott pihen édesanyám az ősök nyugvóhelyén, amelyet még ükapám építtetett a maga és nemzetsége számára, de lelke és emléke tovább él bennem és arra int és arra kötelez, hogy szívem utolsó dobbanásáig, utolsó lehelletemig küzdjek és harcoljak magyarságomért, fajtám és nemzetem üdvéért és boldogságáért.

Visszaemlékezés 1919-re.

Nehéz és keserves életemlékekkel terhelt, nekem mégis oly kedves könyv lapjait forgatom. Az első oldalon ajánló sorok. „A szenvedők valahogy tudják a nevét... Huszár Aladárnak, aki kaput nyitott, amikor a kapuk bezárultak előttem. Aki testvérem volt, amikor az élet mostohám lett. Hálás emlékül és el nem múló barátsággal 1921. XII. 19. Tormay Cecil.”

Fátyolos a szemem, amikor ezeket az elfakult sorokat olvasom. Gonddal megírt betűk, amelyből milyen érző lélek gondolatai szállnak felém. Sötét magyar időknek szava szól belőlük, amikor olyan nagy magyar lelkeket, mint amilyen Tormay Cecil volt, üldözték Magyarországon. Emlékeim feltörnek, ha ezekre az időkre gondolok.

Hideg áprilisi éjszaka volt, amikor Tormay Cecil hozzánk érkezett. Kint esett az eső reménytelen egyhangúsággal és az utat szegélyező sudár jegenyefák között jajgatott a szél. Az idő is, mintha lelkivilágunkhoz akart volna idomulni: kietlen, lucskos, nedves, reménytelenségbe vesző szörnyűség volt. Valaki megnyomta a kapu csengőjét. A hang kísértetiesen berregett. Akik a házban laktak, mind összerendeztek, mert a proletárdiktatúra vészes napjaiban minden ilyen késői csöngetés veszedelmet jelentett és veszedelmet hozhatott a házra. Kinn az esőben ez alatt a jövevény is tépelődött: vajjon befogadnak-e? vajjon nem küldik-e tovább az üldözöttet? Jelentették: Föld-

vári Erzsébet érkezett meg. Én elébe mentem az érkezőnek és nem a bejelentettet, de Tormay Cecilt láttam magam előtt. Két égő szeme rám tekintett és nyújtotta felém a hidegtől és az átélt izgalomtól remegő kezét. „Üldöznek” — mondotta. „Csak maradjon nyugodtan közöttünk, majd megbeszéljük a tenivalókat” — mondtam és bevezettem feleségemhez, aki szinte természetesnek és magától értetődőnek találta, hogy akit ma üldöznek az rokon, az közeláll hozzánk, az a családhoz tartozik, arról gondoskodni kell.

Így lett Tormay Cecil a proletárdiktatúra sötét napjai alatt házunk vendége. Ott nálunk írta meg a Bujdosó könyv második kötetét, amely könyv, mint kézirat, valóban éppen úgy bujdosott, mint aki azt írta. A kézirat hol a padláson, hol a kályhacsőben, hol a pincében, hol elásva a kertben várta az idők múlását, amikor újra napvilágot láthat és tanúja lehet annak a tenger szenvedésnek, megaláztatásnak, gyötrelmeknek, amit a magyarság ezekben a napokban átélt.

Amint most két évtized elmúltá után átfutom ezeket a lapokat, meglevenednek előttem az elmúlt idők rémségei. Ma is érzem azt a kemény, meg nem alkuvó elhatározást, azt a dacosságban fulladó elkeseredést, amely bennünket, mindannyiunkat, akik akkor ott együtt éltünk, magyarságunkhoz fűzött és kötött. Kacagó, vidám kisfiam gyermekjáték zászlójának piros-fehér-zöld színei végigjárták esténként diadalmasan a némaságba dermedt szobák csendjét és akkor mi valamennyien éreztük, hogy ez a hármasszín, a nemzet megszentelt zászlójának lobogása nem szimbólum, de élő valóság, amelyért mindent, még az életet is fel lehet és fel kell áldozni.

Julius vége felé lehetett, amikor kerülő úton

egy külföldi képesújság jutott a kezembe. Abban látam a képét először annak a csonka roncsnak, amelyet két évtizedig Csonkamagyarországnak hívtunk. Két gyertya égett az asztalon kísértetiesen, mintha lángjuk ravatal mellett lobogna. Előttünk Nagymagyarország térképe, amelybe vörös ceruzával rajzoltuk be a képeslapban közölt térkép vonalait. A ceruza sercegett, mint a kés, ha élő húsba vág és mi ott ültünk dermedten, egy egész nemzet fájdalmával a fájdalomnak olyan mélységeivel, amelyet csak egyszer éreztem még életemben, amikor viruló, élete virágában elhalt fiam koporsójára hullott a göröngy.

Erről írja Tormay Cecil: „Aki nem hajlott házája térképe fölé, aki idegen népek parancsa és rabló vágyai szerint könnyes szemmel nem rajzolt új határokat az ősi határokon belül, az nem tudja, hogy mi a kín, a bosszúvágy, a lázadás, nem tudja mi a gyűlölet és mi a hazaszeretet.” „Visszavesszük! melyikünk mondotta ki, mindegy, ez a szó nem egy emberé. Ez a szó egy egész nemzeté. Nyomorúságunkban és pusztulásunkban is volt annyi erő, hogy kimondjuk és vad, keserű elszánásban olyan erősen éreztük, hogy megborzongtunk tőle. Visszavesszük!” Azóta két évtized múlt el és az én lelkemben mindig visszacseng ez a szó: visszavesszük. Ez a szó úgy kísért el, mint árnyéka az embert, mint könny a fájdalmat és mint mosoly a napsugarat. Ezt hallottam minden madárcsicsergésben, ezt láttam a villámok érthetetlen cikkázásában, ezt olvastam ki a csillagokból és ezt mormolta felém a vizeknek csobogása.

Nem felejtettem el a proletárdiktatúra haldoklásának napjait sem. Nem felejtettem el, hogy amikor hire jött a proletárdiktatúra bukásának és a népbiztosok menekülésének az én házam volt az első, amelynek tornyán Balassagyarmaton legelőször lobog-

tatta a szél a magyarság szent zászlájának színeit. Igaz, hogy ezt a zászlót még meggyalázták. Egy bitang kéz kötelet dobott át rajta, lerántotta, eltörte a rúdját és a zászló porba hullott. De Istennek hála ez volt az utolsó nemzeti zászló, amelyet a proletárdiktatúra meggyalázott.

Tormay Cecil így emlékezik meg erről a napról: „Dél felé jött a szomszéd felesége: Huszár Aladárt le akarják tartóztatni. Bement az átképző tanfolyam ünnepélyére, nemzeti színű szallagokat osztott, beszédet intézett a tanítósághoz, mire Weisz elvtárs vizsgálóbiztos megérkezett, mint az orkán zúgott a teremben a Hymnus. Weisz elvtárs összetépte dühében a bizonyítványokat. A zsidó tanítók mellé álltak, a magyar tanítók pedig énekelve vonultak ki Huszár Aladár mögött a szabad ég alá”. Vagy alább írja: „Huszár Aladárt elfogták az utcán, börtönben van. A vörös őrség parancsnoka ki akarja végeztetni a Hymnusért, kis nemzeti színű szallagokért. A csendőrszázados Budapestre telefonált, kegyelmet kért. A válasz megjött: fogva kell tartani, szállítsák a terroristák Budapestre. A bőrkabátosok hangosan beszéltek, hogy útközben majd végeznek Vele. Huszár Aladárné a férjéhez akart menni, a terroristák nem engedték. Szíjgyártó elvtárs most hallgatja ki. Futótűzként terjed a hír. A megyeház előtt ekkor már gépfegyveres készültség volt. Egyszerre megmozdult a város. A vörösplakátos házak lenyüggözött lakói eljöttek. A hivatalnokok, a tanítók, az egész értelmiség és jöttek a kisemberek megvédeni a kisemberek barátját. Felvonultak a vasutasok, a postások és követelték mind: bocsássák szabadon Huszárt. A vörös őrség egyszerre melléjük állt. A tömeg egyre hangosabban követelözött és Huszár Aladár 9 órára otthon volt.

Uralkodott magán, amikor elbeszélte. Szíjgyártó elvtárs felemelt kézzel rohant reá, revolvert szögezett a mellének, le akarta löni. Ebben a pillanatban görcsös gyermekzokogás hallatszott az asztal végéből, csak akkor vettük észre ... Kitágult szemmel, sápadtan ott álltak a gyermekek és mindent hallottak. Amikor mi ilyen kicsinyek voltunk, mint ők, anyám megtiltotta; hogy akárki is borzongató rémmeséket mondjon nekünk. Ennek a kornak szegény gyermekei pedig az atyjuk, anyjuk sorsában átélik azt, amit nekünk még csak mesében sem volt szabad hallanunk.”

Nehéz idők, keserves napok, amelyeknek emlékei még két évtized múltán is ránehezednek a lelkekre. De ma is érzem változatlan erővel azt a mélységes bekapcsolódást a magyar lélekbe, amelynek csodálatos útját, rejtjelmeit és sejtéseit Tormay Cecil nagy magyar lelke mutatta meg nekem. Ekkor döböntem rá igazán arra a tudatra, hogy mit jelent számomra magyarságom és hogy milyen forró, meleg érzésekkel szeretem fajtámat és mindazt, amit fajtám teremtett, alkotott és szeretem azt a földet, amely fajtám életheletőségeinek a teret adja. Csak az átélések és a szenvedések teszik mélylyé az érzéseket és erősítik az akaratot, életet, munkát, vért, verejtéket adni mindazért amit magyarnak hívnak.

Olyan jó most mindezt elmondani, amikor oly sok drága kincs visszatért abból, amit 1919-ben elvesztettünk.

(1941. V. 11.)

Magyar nacionalizmus.

Minket magyarokat külföldön általában nacionalista népek tartanak. Ismerik a szabadság és függetlenség utáni mélységes vágyakozásunkat és alkotmányunk és berendezkedéseinkhez való ragaszkodásunkat. Talán valamit hallottak is a történelmünk-ről, hallottak Rákóczi-ról, de különösen Kossuth-ról, a magyarságnak arról a soha meg nem nyugvó, rebelisnek nevezett gondolkozásáról, amely semmiképen sem akart beletörődni a Gesamtmonarchie gondolatába. Ismerik világszerte ezt a három magyar szót: hogy nem, nem, soha. Tudják, hogy Trianon után nem alkudtunk meg a sorssal s pillanatnyi előnyökért nem mondtunk le egy akácfáról sem, ami a mienk volt.

Így néz ki a magyar nacionalizmus kívülről. Sok benne a szenvedély, tűz, ragyogás, a hősi gesztus, de valahogy olyan, mint az a sokat emlegetett szalmaláng, amely felrobban, ég, pattog és aztán kialszik.

Belülről nézve a magyar nacionalizmust, meg kell állapítanunk azt, hogy a magyar nacionalizmusban nincsen elég mélység, nincsen tervszerűség, nincsen rendszer, nincsen egység és nincsen egy határozott cél felé való komoly törekvés. A mi nacionaliz-

magyar fajtság érvényesülésének kizárólagosságára

törekedjék, hanem a mi korszerűségünkben más fajok, törekvések és erők korszerű lendülete keresztezi a mi útjainkat. Ennek a helyzetnek főként az az oka, hogy középosztályunk nem egységes, nem egységes sem fajilag, sem lelkiadottságaiban. A világháború előtt liberális baloldali szellem vezette pórázon a magyar lelkiséget, nekünk magyaroknak valami mérhetetlenül idegen hatások, élmények és berendezések felé. Ez a lelkiség, amely mély sebeket ejtett a magyarságon és majdnem a pusztulásba taszította, a 18-19-iki forradalmakban élte át a maga gyászos és rövid életű diadalát.

Történelmünk utolsó századaiban alig tűnik fel egy-egy magyar, akinek nacionalizmusa a mélységek felé törekedett volna és jól átgondolt rendszerben igyekezett volna a magyar fajiség kiépítése és kiteljesülése felé. Gróf Zrínyi Miklós a költő és gróf Széchenyi István a nagy reformátor ennek a mély értelmű magyar nacionalizmusnak a legkiválóbb képviselői. Azok a tényezők pedig, akiknek a hatalom a kezében volt, azok mindent szolgáltak inkább, mint a magyar nacionalizmust. A törökök kiverése után az elpusztult és lakatlanná vált területeket az idegen telepesek százezreivel népesítették be és nem igyekeztek azokat a magyar élet részeseivé tenni, sőt ezekre az idegenekre támaszkodtak a rebellisnek nevezett magyar törekvésekkel szemben. Ekkor vált Magyarország déli része azzá a népmozzakká, amelynek hátrányait és végzetességét Trianon és az azt követő idők mutatták meg a maguk valóságában.

1867-ig nem is igen volt módjában a nemzetnek önálló és független akarattal igazi magyar nemzeti politikát szolgálni. 1867 után a nemzet a biztonságérzetnek valami csodálatos könnyelműségével és nemtörődömségével elmerülve az osztrák-magyar mo-

narchia nyújtotta gazdasági lehetőségek örömeiben, kicsinyes, jelentéktelen közjogi problémák körüli harcokban élte ki a maga életét és komoly, a lényegét érintő s a magyar fajt erősítő politikával nem foglalkozott. Nemzetpolitikai téren is a liberális világ laissez faire, laissez passer elmélete uralkodott nálunk. A jó kormánypárti kortesnek minden szabad volt, pártpolitikai állásfoglalásával megbízhatóvá vált, ha idegen is volt, a jórészt 48-as eszméket követő magyarság volt a megbízhatatlan. Amit az állam adhat gazdasági és kulturális téren, azt a nemzetiségi vidékek kapták és elnéztük azt, hogy a magyar föld idegen pénzzel, idegen céltudatossággal, hogy kerül az idegenek kezére, — a magyar pedig vette a koldusbotot és tízezerszámra vándorolt Amerika felé, hogy ott örökre elveszzen abban a népkohóban a magyarság számára.

Ennek a kornak politikusai közül alig van egynéhány, akiben a magyar nemzeti gondolat, a magyar fajta szolgálatának gondolata komoly és mély értelemben felébredt volna. Darányi Ignác földművelésügyi miniszter telepítési politikája dicséretre méltó kivétel ezen a téren, de ugyanakkor Bethlen István Erdélyt féltő és Erdélyért aggódó lelkének megnyilatkozásai alig találnak meghallgatásra és megértésre. Valóságos csoda, hogy ennek a korszaknak nemtörődömségével telített levegőjében városaink megmagyarosodtak. A külszín magyar volt. Az államnyelv kizárólagosan magyar volt, magyar neveket adtunk az idegen hangzású községeknek, tömegével megmagyarosították az idegen hangzású családneveket és mi magyarok nagy boldogságunkban cigány és bor mellett keblünkre öleltünk mindenkit, aki hazudta a magyarságát és aki alig várta a pillanatot, hogy ölelkezés közben a torkunkba haraphasson. Erdélyben

pedig sorban némultak el a kis református templomok-magyar harangjai s hiába írt arról Rákosi Viktor lélekbe markoló történetet, a bátyja, Rákosi Jenő mégis 30 millió magyarról álmódott.

Külföldön egyre jelentek meg a propaganda iratok, amelyek megvádoltak bennünket, hogy erőszakkal magyarizálunk, hogy elnyomjuk a nemzetiségeket, hogy megfosztjuk őket jogaiktól s ezalatt mi ezt a propagandát semmibe véve, éltük a magunk kényelmes és nemtörődöm életét és hagytuk azt, hogy Erdélyben a vegyes házasság és a román görög-katolikus egyház révén színmagyar római katolikus és református családok váltak a második generációban öntudatos románokká. Mi a propaganda szerint elnyomtuk a nemzetiségeket, de Budapest körül idegen vérségi! és ajkú falvak népe gazdagodott, erősödött és szaporodott.

Hogy mennyire nem volt a mi magyarosításunk komoly és hogy mennyire nem törődtünk a magyar etnikummal, azt élénken mutatja Petrow orosz származású prágai egyetemi tanár munkája, aki kimutatja azt, hogy 1773-tól 1919-ig a magyar és szlovák nép etnikai érintkezésének peremén 20 százalékban történt eltolódás a magyarság javára és 60 százalékban a szlovákok javára. Így volt ez a többi nemzeti-ségi vidékeken is és ez volt az a magyarosítás, amelyel bennünket Trianonban a vádlottak padjára ültettek.

Trianon után a megmaradt csonka ország óriási magyar többségénél fogva nem volt többé nemzeti-ségi állam és századok óta most kerültünk először abba a helyzetbe, hogy minden korlátozás és gátlás nélkül szolgálhattuk a komoly értelemben vett magyar nacionalizmust. Ebben a korszakban végre rájöttünk arra, hogy a nacionalizmus nem üres frázisokból áll,

nem a sallangos szerszámból és cifra zsinóros ruhából, hanem a komoly értelemben vett nacionalizmusnak elsősorban gazdasági és szociális vonatkozásai vannak. Ebben a korszakban történnek az első lépések a népi politika felé, a komoly földbirtokreform felé, a népegészség javítása felé s a gyenge gazdasági egyedek megerősítése felé. Kulturális téren is rengeteg történik gróf Klebersberg Kunó alatt, az akkor épült ezer új népiskola áldásait csak évtizedek múlva fogjuk igazán érezhetni. Szociális téren is hatalmas előhaladást tettünk, különösen az ipari munkásság szociális biztosítása terén az azzal kapcsolatos intézmények létesítésével, de a földműves lakosságot illetőleg ezen a téren még nagyon sok a pótolni és tenni való.

Túláradó örömmel kell üdvözölnünk a kormánynak azon bölcs intézkedését, hogy a bukovinai magyarságot visszahozták és megmentették a magyarság számára. Végre az első nagyobb telepítési akció, amely a magyar etnikumot erősíti. De ezen a téren is még sok a tenni való. Amit lehet, vissza kell hozni és megmenteni a magyarság számára a moldvai és havasalföldi csángók közül, s kell, hogy gondot fordítsunk arra is, hogy a nagy világégés után az Amerikába szakadt véreink közül, különösen a délamerikaiak közül, akit csak lehet, haza hozzuk annál is inkább, mert ezek közül sok van olyan, akiket az idegen uralom hajtott ki ősi földjükről.

Én úgy érzem, hogy az igazi magyar nácional politikának első és főfeladata, hogy a magyar életet magyar lélekkel töltsék ki, hogy a magyar életet olyanok vezessék és irányítsák, akiknek lelkük 100 százalékosan magyar és akinek van érzékük, meglátásuk és megérzésük az igazi magyar nemzeti politika iránt. Legyünk korszerűek, de legyünk magyar módon, amit

más népek a saját fajtájuk, vérségük, gazdagságuk és hatalmuk érdekében megtesznek, azt tegyük meg mi is a mi magyar fajtánk megerősödése, felvirágoztatása és hatalma érdekében. A magyar probléma nemcsak a zsidó kérdésből áll, mert ez csak egy részlet, amelyet szintén elsősorban a magyar fajtság és vérség érdekében és javára kell megoldani. Itt van azonban a magyar életet érintő más kérdések egész halmaza, amelyet megoldani egy a magyar létkérdésével.

Ne felejtjük el azonban s ezt vessük jól az emlékezetünkbe, *hogy mi a Dunamedencében valódi értelemben vett magyar impériumot és magyar politikát csak akkor tudtunk teremteni, ha önállóak és függetlenek voltunk. Épp ezért a magyar jövőnek 'és a valódi értelemben vett magyar nacionalizmus szolgálatainak elengedhetetlen bázisa a magyar függetlenség, szabadság és önállóság.* Ne felejtjük el, hogy a szegény, nyomorult, mindenéből kifosztott, de független csonka ország többet tett a komoly magyar nemzeti politika irányában, mint a boldog és gazdag Magyarország, amikor Ausztriával való együttélés következtében kezünk bizonyos fokig le volt kötözve.

Ne nézzünk mi mások felé, tekintsünk a saját utunkra és én hiszem és bízom benne, hogy magyar fajtámban van annyi erő, céltudatosság, akarat és munkakedv, hogy a maga életének útjait az igazi magyar nemzeti politika köveivel fogja kikövezni.

(1941. VII. 27.)

Évfordulóra.

Egy hosszú esztendő múlt el azóta, hogy egy lesújtó és váratlan hír rázott meg mindannyiunkat, akik szerettük és becsültük Pethő Sándort. Nem tudtuk elhinni, hogy kedves, emberi mosolya örökre megfagyott az ajkán és az a szív, amely annyira remegett és aggódva dobogott nemzete és fajtája jövődjéért, elhallgatott örökre. Láttuk a koporsót, elkísértük utolsó útjára, hallottuk a göröngyök tompa dübörgését, láttuk a virággal borított sírhalmot, az egyszerű fakeresztet, rajta a nevét és mégis visszavártuk és visszavárjuk azóta is. Sokszor úgy érezzük, hogy közöttünk van, beleszól beszédünkbe, irányít és vezet és a halott Pethő Sándor is megmondja a maga véleményét, leszögezi álláspontját ugyanúgy, ahogy azt az élő Pethő Sándor tette.

Nála a magyarság kezdet és vég volt, cél és irány, tartalom és végzet, mely nem ismert más megmozdulást, vágyat és nekilendülést, csak azt, amelyet a magyarság érdeke parancsol. Nála nem volt jobb-, vagy balfelé vezető út, csak egyenes. Így nem is mérülhetett fel nála a kétely, hogy jó úton jár-e? Nem lehettek olyan benső indításai, amelyek arra ösztökélték volna, hogy jobbra, vagy balra forduljon és az elvi álláspont kedvéért engedményeket tegyen nemzete és fajtája iránt érzett hűségével szemben, Ő mindig csak a magyarság útjait járta és kereste, azt is, amelyen idáig jött és azt is, amelyen ezután fog ha-

ladni. Pethő Sándor éles szeme meglátta és felismerte a fundamentumot is, amelyen a magyar sors épült és az volt az álláspontja, hogy ezt a fundamentumot a magyar jövő veszélyeztetése nélkül sem félreállítani, sem lerombolni nem lehet. A felépítményen lehet változtatni a kor és idő követelményei szerint, de a fundamentum maradjon érintetlenül. Ezért állt ott Pethő Sándor mindig, amikor a magyar alkotmányt és a közszabadságokat védeni és körülbástyázni kellett. Nála az alkotmány nem azt jelentette, amit a törvénykönyvek vastag fóliánsainak fejezetei tartalmaznak, hanem az íratlan, a közberendezésekről alkotott felfogást, amely a magyar ember lelkében él, amely századok óta változatlan erővel megnyilatkozik és amely nélkül magyar életet elképzelni sem lehet. Ezért volt ellene Pethő Sándor minden olyan irányzatnak, amely a magyar lélek közdolgokról alkotott évszázados felfogásának megváltoztatását vagy kiirtását tűzte ki feladatául. Pethő Sándor felismerte és tisztán látta a hatalmas történelmi erőket, amelyeknek ütközőpontjában a magyarság él és azt akarta, hogy a magyarság minden veszedelem, hatás, befolyás és nyomás dacára lényegében, lelki összetételében megmaradjon magyarnak. Aggódott, kimondhatatlanul aggódott nemzete sorsáért és jövőjéért. Sokszor leverte volt és önmagába roskadt és keserű szavak korbácsával sújtotta fajtáját, amelyet kimondhatatlanul szeretett. Nem volt olyan kemény és metsző, olyan élő húsba vágó, mint Széchenyi, Ady Endre vagy Szabó Dezső, de ő is hitte, mint azok is hitték, hogy a leplezetlenül feltárt bűnök, hibák és fogyatkozások, a kemény szavak még észretéríthetnek sokakat, akik a magyarságtól elszakadó utakon akarnak járni. Pethő Sándor lelkének különösen fájt középosztályunk gerinctelen, opportunistá, kicsinyes érdekeket hajszoló

és a nemzet nagy érdekei szempontjából könnyen megalkuvó volta. Gyűlölte és megvetette a napraforgókat, az eszme és felfogás-zsonglőröket, a divat és jelszavak megszállottjait, akik mindig csak az árral akarnak úszni és csak azzal törődnek, hogy saját személyük a jövő alakulatában is biztos elhelyezkedést nyerjen. Pethő Sándor megbecsülte azokat is, akik elvi alapon szembe állottak vele, csak azokkal nem tudott soha megbékélni, akik készek voltak a nemzeti színeket egyenként és egymásután szolgálni, csak az egészért, a magyarság szent trikolórjáért nem tudnak sem élni, sem meghalni. Pethő Sándor is a magyar parasztságban látta a magyar jövő biztosítékát, mert hitt(benne, hogy a parasztság ösztönös érzéseit, vágyait, lelki adottságát tartósan sem félrevezetni, sem megrontani nem lehet.

Miért kellett ennek így történnie? Miért kell éppen a legkeményebb, a legmagyarabb magyaroknak egymásután itthagyni nemzetünket, amikor olyan nagy szükségünk lenne rájuk? Ki tud ma erre felelni? Nehéz sors, magyar sors.

(1941. VIII. 24.)

A szervezésről.

1918-ban és 1919-ben dőbbsent rá a magyarság arra a tényre, hogy a nemzet lelkétől, felfogásától és meggyőződésétől teljesen távolálló forradalmi megmozdulásoknak azért volt sikere, mert a nemzet többsége szervezetlenül állott a forradalmárok kicsiny, megszervezett csoportjával szemben. 1919-ben a proletárdiktatúra bukása után szinte magától értetődően nagy erővel és lelkesedéssel indult meg a magyar tömegek megszervezése. Mindenki szervezkedett és gombamódra alakultak a titkos és nem titkos egyesületek, amelyek mind azt a célt tűzték maguk elé, hogy a magyarságot egy *egységes* szervezettömbbé tömörítsék. Hatalmas nagy egyesületek is alakultak, amilyen a Nemzeti Szövetség, Keresztény Magyar Nemzeti Liga, MOVE, Ébredő Magyarok Egyesülete s ezeknek tetejébe a Társadalmi Egyesületek Szövetsége, mint csúcsszervezet. Ezek a szervezetek mind ugyanazt akarták, mind ugyanazzal a céllal indultak el, csak a vezetőik voltak mások és ahelyett, hogy egyesültek volna egy nagy hatalmas szervezetbe, párhuzamosan és egymás mellett haladtak ugyanazon cél felé. Ezen szervezetek vidéken is alakítottak fiókegyesületeket, úgyszólván valamennyi egyesület megalkult egy-egy vidéki központban, de miután nincsen annyi vezetésre teremtett és lelkileg megfelelő egyén, így a különböző egyesületek vezetőségei vidéken ugyanazokból az egyénekből kerültek ki és tagjaikat

is ugyanaz a csoport alkotta. Volt olyan magyar ember, aki öt-hat egyesületnek volt felesküdt vagy fogadalmat tett tagja, úgyhogy végül már maga sem tudta, hogy hova tartozik

A szervezésnek ez az inflációja lehangolta a tömegeket, lenyeste lelkesedésüket, s az egyesek vagy csalódva és megcsömörülve visszavonultak, vagy az adott helyzetnél fogva teljes tehetetlenségre voltak kárhóztatva. Így az egyes egyesületek csak központokban éltek és virágoztak, de országos szempontból nem volt sem befolyásuk, sem tömegeik. Voltak országos megmozdulások is, amelyek könnyen azt a látszatot keltették, hogy például a TESZ-nek az egész magyarság egyetemére, minden egyes kis falura befolyása és hatása van. Így nézett ki a dolog, ha valaki kívülről szemlélte.

Belülről nézve azonban meg lehetett állapítani, hogy az országos megmozdulást előidéző akarat nem a TESZ szervezeteinek csatornáin keresztül érvényesült, hanem a hivatalos szervezeteken keresztül, a főispánokon, a főszolgabírákon, a községi és körjegyzőkön keresztül. Voltak, akik politikailag is megpróbálták megszervezni a magyarságot egy egységes frontba. Ezen a téren néhai Gömbös Gyula miniszterelnök hatalmas kísérlete a NÉP országos megszervezésével a legszámottevőbb ilyen mozgalom volt. A szervezés nagy erővel és a rendelkezésre álló összes eszközök igénybevételével megindult. A szervezet organikusan lett felépítve és lehatolt egész a legkisebb községig és pusztáig. Volt külön jelvény, zászló, vezéri, alvezéri, megyei, járási, községi lobogó, volt szavalókórus és hangerősítővel felszerelt reklámautó. Voltunk sokan, akik előre láttuk és előre tudtuk, hogy a felülről megindított szervezés, amelyet az egész hivatalos szervezet támogat, nem járhat sikerrel és nem

lehet átütő ereje. A végén úgy alakult a helyzet, hogy a szervezet csak az egyes helyek vezetőségében élt, de állandó tömegei nem voltak, állandó szervezetté nem alakulhatott ki. Tömegei csak akkor voltak, ha választásokra került a sor, — de választásokkal kapcsolatban Magyarországon mindig vannak tömegek, akár a kormány, akár az ellenzéki vonalon. Később a NÉP mozgalom átvedlett Csodaszarvas mozgalommá, de az eredmény ugyanaz maradt. Ezen felülről irányított szervezkedésekkel szemben kialakul az ellenzéki szervezkedés is a Nyilas-mozgalom jegyében. Ennek a szervezkedésnek ereje abban a hatásban állott, amelyet a nemzeti szocialista Németország hatalmas sikereinek szemlélete keltett a lelkekben. Ennek a szervezkedésnek elevenereje antiszemitizmusában és abban állott, hogy a hozzá csatlakozó egyéneknek hatalomra jutás esetén érvényesülést, állást és hatalmat ígért. Eleinte gombamódra szaporodtak a különböző elnevezésű és különböző vezetők vezetése alatt álló nyilaskeresztes alakulatok, amelyek igen gyakran nemcsak a más világszemléletekkel szemben harcoltak, hanem sajátmaguk között is elkeseredett viaskodást folytattak. Mindegyik vezető úgy érezte, hogy ő az elhivatott, a jövő vezéregyénisége, akinek akaratára határozzon és parancsoljon a magyarság jövődjét és sorsát illetőleg. Végre sok huza-vona után megalakultak a különböző árnyalatok és töredékek és egyesületek a legtitokzatosabb, a legérthetetlenebb, ködbe és felhőkbe burkolt vezérlő egyéniség körül. Megvolt tehát a nagy egység, tombolt az önbizalom, a győzelembe és a sikerbe vetett hit. Nemrégiben szétváltak újra, gyalázattal, mocsokkal szórva tele egymást és megállapítva azt, hogy a Vezérlő csillag a nemzet nagy veszedelmét jelentette volna, ha valóban uralomra kerül. A kivált töredék most újra

egyesült még pedig azzal az alakulással, amelynek vezetője egykoron a Csodaszarvas jegyében vezetett mozgalmat. Az egység tehát dühöng és a kürtösök győzelmi himnuszt fognak fújni egészen a legújabb szétválásig, mert a szétválás újra be fog következni, mert lehetetlen ott egységről és harmóniáról beszélni, ahol több emberben él az a túlméretezett önbizalom, hogy csak egyedül ő van elhivatva a nemzet megmentésére és irányítására.

Ma is nehéz időket él a magyar, benne vagyunk a szinte gigantikus erejű világtörténelmi események központjában. Ki tudná ma megmondani teljes bizonyossággal, hogy mit hoz a jövő és milyen utakon kell haladnia a nemzetnek, hogy a maga nagy céljait elérhesse. A cél, az ma is világosan, élesen és szabatosan áll előttünk: meg kell őriznünk magyarságunkat, minden időben és minden körülmények között. Mi ma mindennel törődünk a világon, csak azzal nem, ami létünknek és fennmaradásunknak lényege: magyarságunkkal. Ki beszél ma a magyarság történelmi elhivatottságáról, a Dunamedencét kitöltő szentistváni impériumáról, ki beszél arról az egyedüli szent és mindenekfelett álló célról, hogy a magyarság a sajátmaga alkotta imperium keretében boldog és megelégedett legyen. Ki beszél ma a magyar faj védelméről, a magyar faji probléma pozitív követeléseiről; az elesett magyar rétegek felemeléséről és beállításáról a boldogulás útjára, ki beszél ma a magyar család, a magyar jövődőről, a magyar gyermekek problémájáról, mindez a sok nagy hatalmas kérdés elvész, eltörpül egy kozmopolita pozitívum és egy antiszemita negatívum útvesztőjében.

Nekünk a mi lelkünkben nincsen más probléma, csak a magyar probléma, erről nem tudjuk a tekintetünket egy pillanatra sem levenni s ennek érdekében

készek vagyunk mindent, de ennek a szolgálata nélkül semmit sem cselekedni. Legyen hát végre egy nagy magyar összefogás, egyedül és kizárólag a magyarságszolgálatában és a magyarság érdekében, amely nem önös érdekeket akar szolgálni és nem öncsinálta vezéreket akar a porondra felállítani, hanem hűséggel, fegyelemmel áll rendületlenül amellet az egyedüli vezér mellett, akit az Isten akaratával a nemzet egyetemes akarása és szeretete állított a maga helyére.” Ha az eljövendő nehéz időkben a magyarság legszentebb érdekeinek szolgálata a mi vezérlő csillagunk, akkor sohasem fogunk többé ingoványba és szakadékba tévedni.

(1941. X. 1.)

Vád, amely csak félreértés?

A Magyar Nemzet f. hó 28-i számában egy vádra hívtam fel a magyar közvélemény figyelmét. Egy vádra, amelyet egy disszidens nyilas újságíró hangoztatott anyapártjával szemben, amidőn azt mondotta: „Nem a nemzeti szocialista igazságok hirdetésén volt a hangsúly, hanem azon, hogy dátumra bejósolták a hatalom átvételét, amikor is kit felakasztanak, kit érdeme szerint jutalmaznak.”

Most a disszidens nyilas újságíró egy testvéri levélben ahelyett, hogy bizonyítaná a vádját, magyaráz és elködösít. Azt mondja, hogy ő sehol sem említette meg a nyilaskeresztes pártot és ha valaki figyelmesen végigolvassa a mozgalom egyes Vezetőiről és a mozgalomról szóló bírálatát, nyilvánvalóvá válik előtte, hogy „nem a nyilaskeresztes párt összeségéről írtam a bíráló megállapításokat. Csoportokat és klikkeket említettem, amely csoportok és klikkek egy része azóta megszűnt, másrészt pedig a magyar igazságszolgáltatás súlyos büntetései folytán beállott „nyugalmi állapot” szüntette meg.” Tehát ez magyarul annyit jelent, hogy nem, korántsem volt a disszidens nyilas újságíró úrnak szándékában az anyapártot ilyen súlyos váddal terhelni, hanem ő egyedül és kizárólag a klikkeket és csoportokat vádolta meg, amelyek azóta meg is szűntek és azokat, akik ma börtönben ülnek, vagy jobbnak látták a börtön elől biztosabb vidékekre menekülni. De legyen szabad meg-

jegyezmem, hogy ha a klikkek és csoportok megszűntek és mindazok a rendellenességek megszűntek, amelyeket a disszidens nyilas újságíró felsorolt, vajjon miért lépett ki ő és társai a nyilas pártból és miért nem működnek tovább nyilaskeresztes öntudattal az egység házában? Legyen szabad még megjegyezmem, hogy ha a disszidens nyilas újságíró nem az anyapártot értette, vajjon kire vonatkozik ez a mondata: „A szellemi meggyőzés, felvilágosítás és népnevelés munkáját felváltotta egy nyakló nélküli technikai szervezés, amely naggyá lendítette ugyan a mozgalmat, de a mozgalom erkölcsi értékének és politikai erejének kizsákmányolóit juttatta vezető szerephez.” Vajjon, hogy ha olyan egyének jutottak vezető szerephez, mint amilyenek a párt vezetőit e fentebbi mondatban a disszidens nyilas újságíró jellemzi, e vezetők egyénisége nem nyomja-e rá bélyegét az egész pártra, s vajjon ki volt az vagy mi volt az, ami begígérte a hatalomnak dátumra való átvételét, ha nem a párt közismert röpcédulái. Sőt tovább megyek, amidőn teljes hűséggel leközlöm azt, hogy a nyilas újságíró milyen egyéneknek minősíti és írja le a képviselőjelölteket. „Egy hazug és ámitó totális elv alkalmazásával önkényesen a klikkérdekek szempontjából állították össze az 19‘39-es választás képviselőjelöltjeinek listáját és nem a mozgalmi múltat, az áldozatkészséget vették figyelembe, hanem sok esetben a jelöltek pénztárcáját és alkalmazkodó-képességét egy, az egész világon csak nálunk dívó és mindenki más számára érthetetlen totalitás hirdetésével.” Én úgy tudom, hogy a képviselőjelöltekből lesznek a képviselők és ha a képviselőjelöltek olyanok voltak valóban, amilyenek azt a disszidens nyilas újságíró jellemzi, akkor a képviselőkről is úgy kell vélekednie, mint ahogy a képviselőjelöltekről vélekedett. Én be-

vallom, hogy már csak alkotmányos érzésemnél fogva soha sem tudtam volna oly férfiakat ilyen váddal illetni, akiket a választók bizalma az országgyűlés képviselőházába küldött, mint ahogy azt a disszidens nyilas újságíró teszi.

Bár hozzá vagyunk ahhoz szokva, hogy normális gondolkozással, ésszel és aggyal nem igen szoktuk megérteni a nyilas kinyilatkozásokat és alapvető tételeket, mégis úgy érzem, hogy ezúttal a disszidens' nyilas újságíró cikke tiszteletteljes kivétellel érhetően és magyarul volt írva. Amely pártban „politikai kalandorok és haszonlesők” juthatnak vezető szerephez, bajos azt mondani, hogy ott csak az immáron megszűnt csoportok és klikkek, a börtönben ülő és elmenekültek foglalkoztak azon épületes gondolattal, hogy hatalomrajutás esetén a velük szembenállókat felakasszák.

Mi a magunk alkotmányos felfogásával sohasem fogjuk elismerni az ellenfél meggyőzésének és az ellenvélemény leküzdésének 'ezt a „gajdeszi” módját, na a disszidens nyilas újságíró azt hiszi, hogy ez a vád is csak úgy elszáll a levegőben, mint az a sok egyéb szennyes kitergetés és vád, amellyel jónak látta a testvéri tábornok megisztelni, akkor igen téved, mert bennünket bár igen kevésbé érdekel a testvérháború alatt egymásra szórt különböző vádak sokfélesége, de ez az egy, az akasztás, az nagyon érdekel. Mert elvégre itt nem egy ártatlan szórakozásról van szó, nem egy jól sikerült csínyről, hanem nagyon is komoly dolgokról és olyan fegyverek használatáról, amely széles rendeket vágna a magyar értelmiség amúgy is szerény soraiban.

Ahhoz pedig már hozzá vagyok szokva, hogy a túloldalról mindig ugyanazt a lemezt rakják a gramofonra. Aki nem nyilas, az zsidóbarát és liberális

és ezzel a váddal azt hiszik, hogy a magyar közéletből örökre való kiátkozás bélyegét akasztják a szegény szerencsétlen nyakába. Valami újat méltóztassék kitalálni. Valamit, ami, mint érv hat, vág és lenyűgöz. Bennünket érvekkkel meg lehet győzni, de gorombaságokkal nem.

Azt írja a nyilas újságíró testvéri meleg szeretettel testvérének, hogy ne üljön fel a „bujtogatásnak”, nehogy a testvérharcnak az én liberális és csákyás szívem örülhessen. Kérdem én, ki bujtogatott olyan tekintetben, hogy a disszidensek kilépjenek, ki bujtogatott olyan tekintetben, hogy a vádak egész tömegét ontsák és zúdítsák az anyapártra, ki bujtogatott olyan irányban, hogy testvérharc legyen? Itt nem gyújtogatott senki, itt öngyulladás volt, belső tűz és azt, hogy egymásba kaptak és harapják, marják, rúgják egymást, azért ne méltóztassanak másokat okolni és kívülálló bűnösöket keresni. A lényeket pedig elhallgatják az urak, a lényeket, amely a magyarság szempontjából mindennél előbbre való és fontosabb, t. i. azt, hogy mi nem azért állunk Önökkel szemben, mert jobboldaliak, nem azért, mert új kornak új koreszméjét hirdetik, hanem azért, mert az Önök által hirdetett koreszméből hiányzik a lényeg: a magyarság. Ha az önök koreszméje ugyanolyan égő, izzó, lenyűgözően magyar volna, mint amilyen német a nagy német nép koreszméje, akkor nem lenne ellene semmi kifogásunk. Értsék meg az Urak, hogy nekünk minden más szempont mellékes és félre esik a mi érdeklődésünk és törekvéseink köréből, ami nem a magyarság és kizárólag a magyarság létét, jövőjét és boldogulását szolgálja. Hozzánk a mi fajtánk és a mi vérségünk áll közel és annak az érdeke,

java, üdve az az egyedüli cél, amelyet mi szolgálni akarunk, amelyért élünk és amelyért, ha kell meg tudunk halni.

Ne gondolják azt az Urak, hogy én gyengének érzem magamat, hogy az én lelkemet csak egy pillanatra is félelem üli meg, mert érzem, hogy nem vagyok magam és nem vagyok egyedül, az én gyenge szavamból évezredes történelmi nagyságunknak ereje és hatalma kiált. Az én szavamból keleti fajtámnak csodálatos lelke beszél, belőlem sikolt Verecke bérce, a Mohi és Mohács mezejének véres röge, belőlem sír a tárogató és bennem él, lakik és dübörög a magyar szabadság dicsőséges szelleme. Nem Uraim, én nem vagyok gyenge, ezen a magyar földön én legyőzhetlen vagyok, mert magyar vagyok.

(1941. X. 3.)

Szólalj, szólalj, virrasztó.

Égetőbben, mint valaha, szüksége van a magyarságnak, a magyar társadalomnak egy átfogó egyetemes nagy szervezetre, öntudatosra kell tenni magyarságunkat. A közönyös, nemtörődöm, tessék-lássék, a fáradt, félelemtől reszkető csak a sajátmaga személyes érdekeit szolgáló magyarságot öntudatos, kemény, forró, életet átfogó és az összesség érdekeit szolgáló lüktető érzéssé kell tenni minden egyes vérségi magyarban. Magyarságunk nemcsak külszín legyen, ne csak zsinóros parádé, frázis, nagyhangú szavalat, ne csak esetlegesség, amelyet úgy váltogatunk, mint subáját a juhász, hol kifordítja, hol befordítja, amint .tűz a nap melege vagy dermesztő hideg szél járja át testét. Legyen a mi magyarságunk az életünk lényege és egyedül való tartalma, örök változhatatlanság, meg nem ingatható tudat, amely nem néz sem jobbra, sem balra, hanem mindig egy irányba halad és mindig egy célra törekszik. Az igaz magyar embert csak a magyarság sorsa érdekelheti, csak a magyarság jövődjéért dolgozhat és csak egy eszméje lehet: *erősnek, hatalmasnak, szabadnak, boldognak látni a magyart.*

Sokat hallunk ma beszélni a koreszméről az állami és társadalmi élet korszerű berendezéséről, de azt látjuk, hogy éppen azok, akik lehangosabb szószólói a korszerű berendezkedésnek, akik lehangos-

sabban hivatkoznak a koreszme alkotta német és olasz példák hatalmas történelmi sikereire, — a magyarságra alkalmazott koreszméből épp azt felejtik ki, ami a korszerű gondolkodás lényege: *a nacionalizmusnak egyedül való totális szolgálatát és a magyar élet központjába való állítását.* Nálunk a koreszme mindent jelent, csak magyar nacionalizmust nem, csak magyar fajvédelmet nem, csak a magyar boldogulás útjának kikövezését nem, csak a magyar önérzet és akarát megedzését nem, csak a magyar történelmi hivatástudat vállalását nem, csak a magyar önállóságot és függetlenséget nem.

Mi nálunk hát a koreszme? Nálunk a koreszme egy pusztá negatívumban, az antiszemitizmusban érvényesül. Ezen keresztül lát, érez és érzékel mindent; közben pedig belefelejtí saját különálló népi érdekeit, történelmi gondolatát és nemzeti öncélúságát egy európai zsidó ellenes kozmopolitizmus útvesztőjébe. Nem az a célja többé, hogy a magyarság mint történelmi nemzet imperializmusával kitöltse a Kárpátmedence terét, *hanem az, hogy a magyarság, mint egyik eleme, családja vagy csoportja a Kárpát-Duna Nagyháza soknyelvű népségének, részeire szaggatott és tépett testével történelmi öntudatából, függetlenségét és önállóságát levette, odaadja önmagát, jelenét és jövőjét egy olyan Európának, amelyben saját sorsát többé nem intézheti.*

Mi, akik fanatikus hittel kapaszkodunk a magyar nemzet történelmi dicsőséges múltjába és ahhoz méltón tudjuk csak a jövendőt is elképzelni, elvetjük még a gondolatát is annak a korszerű nyilas beállításnak, amely fajtánknak ilyen alárendelt, sterilizált, dicsőséges történelmi múltunkat kigúnyoló szerepet szánt. Szinte érthetetlen, hogy ugyanakkor, amidőn a német

és olasz nemzet nagy vezérei saját népüknek nacionalizmusát az emberi teljesítő képesség legmagasabb határáig igyekeznek fokozni, ugyanakkor nálunk a korszme szószólói mindent inkább hirdetnek és akarnak, mint a magyar nacionalizmust. Mi magyarok tudatában vagyunk annak, hogy mi az erőnk és mi az értékünk. Tudjuk azt is, hogy a nagy és erősebb nemzetek között a mi akaratunknak és törekvésünknek hozzá kell hangolódnia más hatalmasabb népek törekvéseihez és akaratához, de ez még nem jelenti és nem jelentheti azt, hogy minden különlegesen magyar törekvésről, vágyról és akaratról eleve és egyszer s mindenkorra lemondjunk. Csak az a fajta és nép bír értékkel az összemberiség szempontjából, amelynek a lelke akar és tud is szabadon szárnyalni, amelynek vannak vágyai és törekvései és amely önmagát megtartva és kifejlesztve, mint különálló és egyedülvaló különlegességet tudja az emberiség szolgálatára felajánlani. Az emberiség évezredes történelme során még sohasem jegyezték fel azt, hogy szolgálalkú népek tudtak volna az emberiségnek bármely vonatkozásban értéket és maradandót adni. Igazi értéket csak az tud adni, aki ezt az értéket a sajátmaga lelkéből termeli ki és teszi teremtő örök értékévé.

Mi is azt mondjuk tehát, hogy legyünk korszerűek, de *ez* a korszerűség abban nyilvánuljon, hogy magyar nacionalizmusunkat erősítsük, fejlesszük és tegyük a magyar életen belül egyedül ható és parancsoló tényezővé. *A magyar nacionalizmus mindenekelőtt való szolgálatára érdekében van tehát szükségünk a magyar összefogásra.* Az összefogás alatt nem a politikai összefogást értem, hanem a társadalmi, a magyar léleknek, a magyar kultúrának, a magyar gazdasági érdekeknek szolgálatát és ennek a szol-

salatára minden magyar erőnek és értéknek összefogását. Elsősorban a magyar elitet kell felvilágosítani, meggyőzni és összefogni, hogy vetkőzze le félnépségét és félszegségét, irtsa ki önmagából tévesen értelmezett oportunizmusát, mutasson gerincet és legyen tényleg azzá, aminek született, ahová vérsége rendeli; a magyar érdekek és a magyar jövő munkássává, kialakítójává és szolgájává. Higgyék el nekem azok, akik a magyarság élete felé vezető úton megtorpannak, késlekednek vagy mérlegelnek, hogy az ő egyéni boldogulásuknak útja is egy, elválaszthatatlan és azonos a magyarság boldogulásának útjával.

Tartsunk seregszemlét, vegyünk számba mindenkit, ki hogyan érez és hová tart, kinek a szíve dobog össze a magyarság szívével és kik azok, akik soha még legnagyobb üldöztetés, gyötrelem, nélkülözés és kínoztatás közepette sem tudnak mások lenni, mint magyarok, csakis magyarok. Vegyük számba magyar értékeinket, lelkieket és anyagiakat egyaránt, hogy semmi abból veszendőbe ne menjen. Ha más is úgy csinálja, mi is úgy csináljuk, hogy első legyen a fajtánk érdeke. Ami gazdasági erőnk van, az a magyarságot szolgálja és ne hagyjuk azt könnyelműen kezünkben elsikkadni. Itt elsősorban a földre gondolok; ami föld ma magyar kézen van, az maradjon is magyar kézen és ne kótyavetyélhesse el senki tőlünk, hogy szemünk közé nevetve azt mondhassa, hogy akié a föld, azé az ország. Nehéz idők előtt állunk, ki tudja, hogy miként vonul el a vihar felettünk. Azért kell készülődni, hogy semmi sem találjon váratlanul és hogy ebben a felettünk tomboló Istent kísérő viharban vigyázhassunk mindenre, ami magyar és ami érték.

„Nekem mindenekelőtt való fajtámhoz való hűségem”.

Hálásan köszönöm virtsologi Rupprecht Olivér főszerkesztő úrnak, hogy „műkedvelő irodalmári dolgozatocskámat” figyelemre méltatta és bár kissé haragos és gunyoros megjegyzésekkel kísérte, de bennem mégis azt a meggyőződést érlelte meg, hogy műkedvelő irodalmári dolgozatocskámban felsorakoztatott érveim és igazságaim találtak, sőt nagyon érzékenyen találtak, éppen azért, mert igazak voltak.

Köszönöm azt is, hogy a jeles főszerkesztő lapja ismét nem tudott egyéb ellenérvet felsorakoztatni, mint azt, hogy lezsídóliberálisozza az író, a lapot, az olvasóközöniséget az egész világot, mindenkit, aki nem méltóztatik nyilasnak vallani magát, mert ez az érvelés, a legkönnyebb, nem kerül sem tudásba, sem megerőltetésbe és még hozzá igen népszerű is.

A nyilas újság lekicsinylőleg ír a törzsökös eszmefuttatásról és éppen az a „Magyarság” teszi ezt, amely igazán nem adta semmiféle irányban bizonyítékát annak, hogy közleményei és cikkei a tudás, intelligencia, tehetség és az irodalom színvonalán mozognának.

Tudom, hogy mi fáj a Magyarorságnak, tudom, hogy mi bántja őt és miért nem tetszik az, amit én írok és miért van az a fölényes lekicsinylés mert én magyar vagyok, érthetően és magyarul írok és amit írok, az a magyar lélek szerint való. Mint akit a skor-

pió csíp meg, úgy szisszen fel ez az egész társaság akkor, ha valóban magyar megnyilatkozást és lelki-séget érez.

Én a magam részéről sohasem helyeztem reá súlyt és a jövőben sem fogok reá súlyt helyezni, hogy engem, az én szerény személyemet a Magyarság politikusnak, írónak elismerjen, sőt kijelentem, hogy megtisztelve érzem magamat, ha a Magyarság támad, lekicsinyel és gúnyolódik felettem, mert akkor tudom, hogy amit megírtam, az a túloldalon érzékeny pontocskát érint. Nem tudom, hogy kicsoda írta a Magyarságnak ezt a cikkét, azt sem tudom, hogy mi a foglalkozása, neve, képviselő-e vagy felsőházi tag, de azt az egyet tudom, hogy én Magyarország felsőházának tagja vagyok és mint ilyen jogszerűen és kötelességszerűen politizálok és éppen azért politikai állásfoglalásomat senkisémet nevezheti semmiféle formában műkedvelői politizálásnak.

Megvádol a Magyarság azzal, hogy én benyá-lazni igyekszem a nemzeti szocializmust. Nahát ked-ves Magyarság, ezt a vádat mindenkitől vártam, csak virtsologi Rupprecht Olivér főszerkesztő úr lapjától nem, mert amit ő írt a nyilas mozgalomról, több íz-ben közzé tett cikkeiben, az már nem is nyálazás, ha-nem köpködés, sárral való dobálás, szennyel való be-mocskolás és tulajdonképpen nem is találok szavakat a magyar nyelvben, amelyek kellőleg kifejezhetnék a ledorongolni akarásnak azt a módszerét, amelyet anyapártja, egykori barátai, testvérei és eszmetár-saival szemben éppen virtsologi Rupprecht Olivér úr jónak látott a nagy nyilvánosság elé vinni.

Én a magam részéről sohasem számítottam arra, hogy munkásságommal, cselekedeteimmal a „Magyar-ság” tetszését és tapsait elnyerjem. A mi útjaink nem

egy irányban vezetnek, a mi lelkeink nem egy akkordra vannak hangolva és a mi meggyőződésünk nem ugyanabból a többől nyílt ki. Én a Mindenhatótól adott szerény tehetségem kereteiben igyekeztem fajtámat mindig becsülettel szolgálni. Mint embernek lehetnek tévedéseim, hibáim, gyengeségeim, de bárhogy is vizsgálom lelkiismeretemet, bárhogy is számon kérem önmagámtól elmúlt életemet, egyben nem tudok magammal szemben bünt megállapítani és ez az, hogy hazámat és fajtámat ne mindig égő szeretettel szerettem volna és ne igyekeztem volna a magyarságot becsületesen szolgálni. Én is csak azt mondom, amit gróf Széchenyi István mondott: Nekem mindenekelőtt való fajtámhoz való hűségem”.

(1941. X. 11.)

A koreszme és a magyar történelmi felfogás.

A disszidens „Magyarság” után most az anyanyilaspárt délutáni lapja foglalkozik a Magyar Nemzet-ben megjelent cikkeimmel. Vajna Gábor országgyűlési képviselő úr is azzal kezdi cikkét, hogy ie-judeo-liberal-plutokratázza a Magyar Nemzetet és ezzel azt hiszi, hogy halálos dőfést ad ennek a lapnak és eleve devalválja a hasábjain közölt dolgozatok értékét. Az érvelésnek ez felettébb könnyű módja. Kétségtelen az, hogy a Magyar Nemzet és a mögötte álló írói gárda nem volt és nem is lesz nyilas beállítású. A Magyar Nemzet a magyarság történelmi alkotmányos vonalán kíván állni és azt akarja, hogy a Kárpátmedencében a magyarság betöltse a szentistváni értelemben vett és immár ezer esztendő történelmi hivatását. A Magyar Nemzet azért küzd és harcol, hogy a magyarság magyar maradjon és ezt a küzdelmet az újságírás nemes értelemben vett fegyvereivel és a mögötte álló erők intellektusának súlyával vívja meg. A Magyar Nemzet mindig csak a magyarságért, a magyarság jövőjéért, a magyar nép érdekeiért, történelmi céljaiért küzd és harcol és fennállása óta nem közölt egyetlen sort sem, egyetlen gondolatot sem vagy okfejtést, amelynek célja az lett volna, hogy akár a judeo, akár a liberális, akár a plutokrata érdekeket szolgálja. Ha az igen tisztelt Képviselő Úr ennek az ellenkezőjét ál-

lítja, úgy bizonyítsa azt be a Magyar Nemzetből vett idézetekkel és közleményekre való hivatkozással.

Ha a koreszme nálunk Magyarországon is azt jelentené, hogy a magyarság nagy tömegei szociálisan felemelkedjenek, hogy gazdasági és kulturális szempontból kedvezőbb helyzetbe kerüljenek, akkor nem lenne semmi kifogásunk a koreszme ellen. Mi is akarunk szociális fejlődést, komoly népi politikát, a magyarságnak faji és erkölcsi megerősödését, de ezt úgy akarjuk elérni, hogy a magyarság semmit abból a különleges lelki adottságból, semmit a maga teremtette életberendezkedéséből, semmit történelmi célkitűzéseiből fel ne áldozzon és el ne veszítsen. Mi meg akarjuk őrizni a magyart magyarnak, úgy, ahogy azt a jó Isten ennek a népnek évezredes sorsviszontagságai között megformálta és kialakította. Mi is akarunk egy „napba néző új bátor nemzedéket”, de azt akarjuk, hogy ez a nemzedék ne idegen, de magyar napba nézzen és erre a nemzedékre a magyar nap áldó melege süssön.

Ezzel szemben a koreszme hirdetői el akarják vetni a magyar történelmi hivatástudatot, el akarják vetni a magyar ősi alkotmányos berendezkedést, a Kárpát-Duna terének szentistváni értelemben vett magyar impériumát, sőt olyan közlemények is jelentek meg nyilas újságban, amelyek azt bizonyították, hogy a jövő Európájában a magyarságnak nincsen szüksége arra, ami léte és fennmaradása, fundamentuma: a magyar hadseregre. A koreszme szószólói az individualista magyarból nyájnemzetet kívánnak formálni és a szabadságára mindig büszke és féltékeny magyarságból mindenbe beletörődő és mindent válaló gépembert akarnak alakítani.

Vegyék tudomásul végre azok, akik a mi keleti

magyar fajtánkat új néppé, új tartalommal s más adottsággal rendelkező fajtává akarják átgyúrni, hogy ez lehetetlen. Minden népet csak a saját lelke szerint, tulajdonságait, életfelfogását, vele született faji különlegességeit tekintetbe véve lehet eredményesen vezetni és kormányozni. Ami jó és üdvös az egyik népnek és megfelel annak a nép felfogásának és lelkiiségének, az a másik néppel szemben alkalmazva végzetes lehet és a legrosszabb eredményeket szülheti. Aki nem méltatja, mint vezető figyelemre az általa vezetett nép lelki beállítottságát, felfogását, tulajdonságait, az kormányzatával csak elkeseredést, zavart, felfordulást, káoszt fog előidézni.

A Képviselő Úr azt írja, hogy a „Kárpát-Duna térség Európa érdekében a magyarság élettere”. Mélyen tisztelt Képviselő Úr, éppen ez az, amit mi sohasem fogunk elfogadni, még egy új Európa kedvéért sem, mert ez a föld nekünk nem élettér, hanem édes egy mindenünk, szerelmetes hazánk, amelyhez minket nemcsak a megélhetés biztosításának anyagi érdekei fűznek, hanem hallatlanul mélységes, nemes és nagy etikai erők, amelyek a történelmi öntudatból fakadva a honszerelem „nagyszerű és mindenek felett való érzésében nyílnak ki. Mi a Kárpát-Duna térségében nem kívánunk csak részlet lenni, hanem ezt a térséget betöltő olyan erő és olyan gondolat, amelynek kereteit ezer esztendő történelmének elvitathatatlan tényei és valóságai töltik ki. Épp ebben a kérdésben van közöttünk a szentistváni alapon álló magyarság és a nyilas ige hirdetők között olyan úr, amelyet áthidalni és kitölteni lehetetlen.

Még egy kérdés van, amiben szöges ellentétben állunk és ez az alkotmányosság kérdése. Bár vannak

ma már olyanok is, akik azt hirdetik, hogy az önkényuralom ősi magyar berendezkedés és életforma, de ez olyan állítás, amelynek egész történelmi múltunk merőben ellentmond. Az igaz, hogy a magyar mindig szerette az erős kezét, szerette, ha igazi képmény férfi vezette, a pipogya vezetőt nem igen szívelte, de szerette azt is, ha beleszólhatott saját sorsa kialakításába, ha róla nem nélküle határoztak. Mi az a fajta vagyunk, akik az erőt sohasem tudjuk azonosítani az erőszakkal. A magyar alkotmányos akarat egész történelmünk során végigkísér és érvényesül, ha néha elbágyadt vagy időlegesen kihagyott, annál nagyobb erővel tört életre és gyakorta véres küzdelmekhez és összeütközésekhez vezetett. A nemzet küzdelemteljes történelme során kifejezetten soha nem mondott le azon jogáról, hogy saját ügyeit sajátmaga intézze. Ha ideiglenesen eltúrta az önkényt, az csak ereje fogyatékosága miatt történt, de mihelyt lehetett felkelt ellene és visszaállította az alkotmányos jogfolytonosságot.

Nem tudom miként gondolják egyesek a magyar nép öntudatába belenőtt, szinte a nemzet énjével azonosult ezen alkotmányos felfogással szemben az önkényuralmi berendezkedést Magyarországon bevezetni. Különben is az ilyen irányú kísérletnek van egy elengedhetetlen előfeltétele és ez az, hogy ezt olyan történelmi értelemben vett nagy és hatalmas egyéniség vegye a kezébe, amint az Németországban és Olaszországban történt. Hol van nálunk a nyilasoknál ilyen, ezeket a legnagyobb történelmi méreteket elérő államférfi-kolosszusokat legalább megközelítő egyéniség? Bárhogy is dühöngjön valakiben a túlméretezett önbizalom, bármennyire is körülvegyen valakit a ködfolyós szavak és megállapítások miszticizmusa, azért

az még nem elegendő arra, hogy egy nemzet vezetését és irányítását önmagának követelje. Ezzel szemben mondhatná valaki azt is, hogy hiszen az olasz és német nép nagy vezérei is valahol elkezdtek. Erre én azt felelem, hogy úgy a német mint az olasz nemzet nagy vezéreinek lelkében szinte ihletszerűen bontakozott ki az a gondolat, irány, rendszer, amellyel nemzetüket a hatalom, a nagyság és a felvirágzás felé kívánják vezetni. Amit ezek a nagy államférfiak akarnak azt saját elméjükkel és lelkükkel teremtették, az az ő nagy lelküknek hatalmas arányú azülöttje. Amit akartak, azt világosan látták, világosan tudták, hogy mit hogyan akarnak és nem ködbe és miszticizmusba burkoltak mindent, hanem egyszerű, félreérthetetlen világossággal és szabatossággal közölték nemzetükkel azt, amit akartak. Németországban és Olaszországban éppen a gondolat egyszerűségében van annak ereje és történelmi nagysága. És mi van nálunk? Semmi eredetiség, semmi önálló gondolat, semmi sajátmaga lelkéből teremtett új irány és rendszer, hanem csak egyszerű utánzat, rossz másolat, hevenyészett kópia, még a külsőségekben is idegen és a magyarságtól távol álló gics. Ez az utánzat azt hirdeti önmagáról, hogy nagyságban és erőben, hatásban és eredményeiben vetekedni fog az eredetivel. Úgy tűnik fel ez nekem, mintha egy olajnyomat azt vitatná, hogy ihletben, művészi értékben, halhatatlanságban, nagyszerűségben, vetekszik Michel Angelo örök alkotásaival.

Még egyről akarok szólni. Azt írja az igen tisztelt Képviselő Úr, hogy „az ezer esztendő megmerevedett jog vet gátat a valóság élő követelményeinek”. Persze, magától értetődik, hogy ha ezt az ezeresztendő megmerevedett jogot a pokolba taszítjuk és tért en-

gedünk a nemzeti szocialista alkotásoknak, akkor itt egy csuda jó világ fog kialakulni. Egyszeriben szociális jólét, megértés, testvéri szolidaritás fogja itt boldoggá avatni a ma nyomorult népmilliókat. Én azonban azt látom, hogy a nyilas tábor ezt a testvéri szolidaritást, megértést, egyetértést még saját kis csapatában sem tudja megőrizni és fenntartani, mert éppen a közelmúltban voltunk tanúi egy olyan testvéri háborúságnak, amelyben ugyancsak kiteregették kölcsönösen a belső együttélésnek olyan titkait, amelyek igazán nem keltik fel a bizalmat aziránt, hogy azok, akik önmagukban olyannyira érzik a rátermettséget a nemzet vezetésére, ezekkel az értékes tulajdonságokkal valóban rendelkeznek is. Ami pedig a beigért Eldorádót illeti, higgye el nekem az igen tisztelt Képviselő Úr, mint olyannak, aki hosszabb idő óta szociális téren dolgozom, hogy a szociális felemelkedést szolgáló munka, az igen keserves, igen szürke, igen robotos, igen csendes, amelynél a politikai életben szóval vagy papíron elmondott Ígélet sokkal de sokkal könnyebb, de talán népszerűbb és hálásabb feladat is.

Azt írja a Képviselő Úr: „a történelem árja halad és mi még mindig állunk.” Ezzel szemben én azt hirdetem, hogy nincs a világnak még egy népe, amely oly rettenetesen szétszaggatva, megcsonkítva, erkölcsi és anyagi értékeiből kirabolva, a felemelkedésnek olyan csodálatos útjait járta volna meg, mint éppen a magyar. Hála adassék ezért a Mindenhatónak, de a nemzet örök hálája kísérelje azt a férfiút is, aki a nemzetet ebben a keserves 22 évben vezette és irányította és akit ezért a történelmi méretű munkásságáért a történetírás egykoron, mint Magyarország harmadik megalapítóját fogja tisztelni.

(1941. X. 14.)

Néhány szó egy főbenjáró vádról.

A „Magyarság” október 26-i vasárnapi számában egy cikk jelent meg „A mélyben született..” cím alatt. Ebben a cikkben a következők olvashatók: „Baloldali titkos társaságok bevált módszerével csoportokat, klikkeket alkottak, szemérmetlen és lelkiismeretlen propagandájuk folytán jelentkező számítógépes embereknek polgármesterei, főispáni, vezérigazgatói állásokat osztogattak el a hatalom átvétele esetére. Nem a nemzetiszocialista igazságok hirdetésén volt a hangsúly, hanem azon, hogy dátumra bejósolták a hatalom átvételét, amikor is, kit felakasztanak és kit érdeme szerint jutalmaznak.”

Bennünket igazán kevésbé érdekelne a nyilasoknak ez a testvéri enyelgése, hogy egymást igyekeznek a magyar közvélemény előtt pörére vetkőztetni és egymás fejébe vagdossák együttélésük hálószoza titkait, ha a jelen esetben nem egy olyan vádról lenne szó, amelyre kell hogy felfigyeljen az egész magyar közvélemény, sőt a magyar királyi ügyészség is. Nem kevesebbről van itt szó, mint arról, hogy a nyilas pártból kivált disszidensek lapja azzal vádolja az anyapártot, hogy a hatalom átvétele esetén a jutalmazás mellett akasztani is kíván. A vád nyilvánosan elhangzott. Tévedésről nem lehet szó, hogy mindaz, amit az újságíró megírt, az Andrássy-út 60. szám alatt székelő anyapártra vonatkozik. Két eset lehet-

séges. Vagy igaz ez a vád, vagy nem. Ha igaz, akkor még az írmagját is el kell távolítani a magyar közéletből az olyan pártnak, amelynek egyik törekvése az, hogy hatalomrajutás esetén a vele szemben állókat felkösse. Ha nem igaz, akkor *felelősségre kell vonni* azt az egyént, aki ilyen rágalommal a magyar országgyűlésben helyt foglaló egyik pártot meggyanúsítja és a magyar közvéleményt ezzel feleslegesen nyugtalanítja.

Én már megértem egy olyan korszakot 1919-ben, amikor Magyarországon pusztán azért, mert kemény magyar vagyok, fel akartak kötni. Én úgy érzem, hogy valakinek Magyarországon kemény magyarnak lenni a legszentebb kötelessége és ez soha semmi körülmények között nem lehet ok arra, hogy felakasszák. Felvetődik azonban a kérdés, ha a cikkíró igazat írt és az Andrássy-út 60. szám alatt valóban felvetődött ilyen gondolat, miért nem háborodott fel a cikkíró akkor, amikor erről a vádról tudomást szerzett és miért nem jelentette fel őket azonnal. Aki Magyarországon olyan terveket sző, hogy hatalomra jutás esetén a vele szemben állókat felakasztja, az nem érdemel semmiféle kíméletet. A jelen esetben tehát nem arról van szó, hogy a szétvált testvérek egymás fejéhez vagdossák kisebb nagyobb emberi tévedéseiket és fogyatkozásait, hanem főbenjáró bűnről van szó, amelyet tisztázni kell, amelyet fel kell deríteni és amely felett egyszerűen napi-rendre térni nem lehet.

Bevallom, hogy bár én régóta szemben állok a nyilasokkal, nem a jobboldaliságuk miatt, hanem főként magyarságom miatt, amiatt, hogy törekvéseikben nem a magyar nemzeti gondolat kizárólagos szolgálatát látom; én sohasem tudtam volna, már csak a

jóízlésre való tekintettel sem a vádaskodásnak és az egymást beszennyezni akarásnak oly kígyómérgével megmarni őket, mint ahogy most azt ők teszik testvéri igyekezettel egymással szemben. Bevallom azt is, hogy ilyen akasztási velleitásokat én eddig csak a bolsevikiektől tételeztem fel és sohasem tudtam volna ilyen szándékkal egy jobboldalon álló pártot meggyanúsítani. Most a testvér vádolja a testvért ilyen főbenjáró bűnnel. Én pedig azt mondom: bátorság, tessék bizonyítani.

(1941. X. 21.)

Néhány kritikai megjegyzés Imrédy programjához.

A „Nemzetőr” november 3-án megjelent számában vitéz Imrédy Béla cikket írt, amelyben jelenlegi politikai állásfoglalásának elméleti alapjait fejt ki.

Szükségét látjuk annak, hogy Imrédy Béla megállapításait — hasonlóképen elméleti síkon — mi is bonckés alá vegyük.

Imrédy szerint összhangzatos akkordba foglalja össze az örök magyarság és az új Európa hangját akkor, amidőn azt mondja: „Egyedülvalóságunk élettörvény a számunkra, de éppúgy élettörvény európaiasságunk is.” Ez az alaptétele Imrédy politikájának, de ebben sem új, sem meglepő nincs. Mi is azt valljuk és ezt vallja egyöntetűen 900 év óta az egész magyarság, amióta Szent István királyunk a magyar államiság és a magyar királyság alapköveit lefektette és amióta az addig elszigetelt és Európában egyedül álló magyarság a kereszténység felvételével Nyugathoz csatlakozott.

Imrédy megállapításában újszerű csak az egyedülvalóság szó, amelyet ő nyilván az önálló és független szavak helyett használ. Az egyedülvalóság szó használata nem is szerencsés, mert az értelemszerűleg inkább elszigeteltséget jelent. Elszigetelve nehezen lehetünk európaiasak, de önállóan és függetlenül igen. önkénytelenül felvetődik az a gondolat, hogy Imrédy csak azért használta az egyedülvalóság szót,

mert az önálló és független szavak a koreszme világában népszerűtlenül csengenek.

Amit Imrédy a magyar történelmi hivatástudatról, a magyar népnek lelki, szellemi és fizikai megerősödéséről és felemelkedéséről ír, amit ezen a téren elérendőnek és kívánatosnak tart, az változatlanul aláírható a mi részünkről is. Különösen aláírjuk a magunk részéről ezt a mondatát: „Magyarország nemcsak megélhetési területet jelentsen számunkra, hanem otthont, sorsközösséget és hazát.” Mi is állandóan azt vitattuk, hogy a Kárpátmedence számunkra nem pusztán élettér, hanem a fizikai létet szolgáló fogalmon túl egy magas és mindenek felett álló etikai gondolat, amelyhez bennünket, magyarságot nemcsak az köt, hogy az számunkra életet és kenyeret ad, hanem a legnemesebb emberi érzéseknek egész skálája. Mi is állandóan hangsúlyozzuk, hogy ez a föld számunkra nem élettér, hanem haza, ennek a fogalomnak nemességével és nagyszerűségével egybekötve.

Ami az új Magyarország másik eszmei pillérét illeti, az új európai szellemiséget, itt már igen sok ponton lényegbe vágó különbségek vannak Imrédy és a mi álláspontunk között. Meg kell állapítanunk és ezt belső *elégtétellel* tesszük *meg*, hogy Imrédy sem tette magáévá az új európaiasság kérdésében a nyilaskeresztesek álláspontját. Imrédy koreszme-szemléletében helyet talál a magyar nacionalista gondolat is. Imrédy nem akar teljesen leszakadni a történelmi Magyarország gondolatától, ő csak gyökerében át kívánja a magyar államiság berendezkedését, gazdasági és társadalmi szervezetét alakítani. Ezen a téren Imrédy teljesen a magáévá teszi a nyilaskeresztes párt elgondolását és teljességgel a koreszme jegyében gondol és érez. Ami bennünket különös aggó-

dalommal tölt el, hogy Imrédy ezen az úton való nekiindulása a „fejlődésnek” egy olyan folyamatához jut el, hogy a magyar nacionalizmus kipotyog a poggyászból és az eredmény minden lesz, csak nem Magyarország.

Imrédy programjának szellemi alapzatát, — amint ő magát kifejezi — a jobboldaliság és a korszerűség adja. Szerinte a jobboldaliságnak hármas tartalma van: 1. Történelmi látásmód, 2. a társadalom szerves átfogása, 3. a test és lélek kettőssége.

Imrédy szerint a történelmi látásmód lényege nem a múlton való elmélkedés, hanem az, hogy a jelent egy röpké pillanatnak tekinti a múlt és jövő végtelenbe vesző fejlődési folyamatában. Imrédy azt mondja, hogy aki ezt a pillanatot megrögzíteni és kinyújtani igyekszik, az szembehelyezkedik az élet és fejlődés örök törvényeivel. Ezt a megállapítást mi már hallottuk életünkben egyszer 22 évvel ezelőtt, csak más szavakkal. Akkor azt mondták, hogy örült, aki bele akar kapaszkodni a történelem előre forgó kerekébe. Akkor is beszéltek egy feltartóztatlan forradalmi erőről, új koreszméről, amely új világot teremt, csak hogy akkor a marxi gondolat jegyében történt mindez. Az a korszak is tele volt történésekkel és jelenségekkel Európa szerte, amelyek azt mutatták, hogy a marxi ideológia mint koreszme és történelmi erő valóban a maga képére és hasonlóságára átalakítja a világot. A kicsinyhitűek ugyanúgy beleszédültek a reájuk rohanó és nehezedő események forgatagába, mint ma is sokan nem tudnak felülemelkedni és felszabadulni a méreteiben valóban hatalmas történések lenyűgöző hatása alól. Az pedig ha valaki nem számítolja le azonnal teljes értékében a történelmi jelenségeket és nem adja oda magát

minden fenntartás nélkül az újszerű felfogásnak, még nem jelenti azt, hogy meg akarja állítani az időt, amit Imrédy tűnő pillanatnak nevez. A haladás nem jelent rohanást, a megfontolás maradiságot és a várakozó álláspont teljes negációt. Elismerem, hogy a mai élet tempója lüktetőbb, a tér és idő megrövidültek, de az egészséges fejlődésnek éppúgy megvan a törvényes időszükséglete a társadalomban is, mint a természetben. Egészséges csak az organikus fejlődés. A forradalom nem jelent és nem jelenthet fejlődést, a forradalom jelenthet egy nagy indítást, a forradalom jelentheti a társadalmi kereteket felforgató erőt, lehet egy új, majdan bekövetkező berendezkedés alapja, de nem maga a fejlődés. Aki azt hiszi a forradalomról, hogy az már maga a fejlődés betetőzése és a társadalom beérése az új gondolatok jegyében az éppúgy téved, mint aki a vihar dühöngése által levert gyümölcsben zamatot és teljes értéket keres. A társadalmi fejlődésnek valamely új irányba épp úgy idő kell, mint a gyümölcs vagy gabona beérésének.

A szerves társadalmi felfogás Imrédy szerint szembefordulást jelent a demokráciának hamis egyenlőségi tanával, mert azt az igazságot fejezi ki, hogy minden emberi együttélésben kell, hogy legyenek vezetők és vezetettek. Ahány állítás, annyi ellentmondás. Az egyenlőség gondolata sohasem jelentette azt, hogy ne legyenek vezetők és vezetettek. Nem tud Imrédy felmutatni egyetlen olyan demokráciát sem, amelyben ne lett volna vezető és vezetett. Ha egy társadalomban nincsen vezető, az anarchiát jelent, azt pedig még Imrédy sem állíthatja, hogy az elmúlt idők demokratikus társadalmi berendezkedése anarchikus lett volna. A demokrácia, az egyenlőség gondolata sohasem jelentette az anarchiát, hanem jelen-

tette a kasztok megszűnését, jelentette az egyoldalú osztályuralom leépítését, jelentette az embereknek a törvényekkel szemben való egyenlőségét és jelentette az emberi jogok és kötelességek egyenlőségét. Azt azonban senkisésem állította soha, hogy az emberek egyenlők lelki és fizikai adottságaik tekintetében, hogy ne lennének az emberek között különbségek az ész, műveltség, tudás, erkölcs, akarat, jellem szempontjából. A régi felfogás is nagyra értékelte a közösségben való feloldást, az altruista gondolatot az embertással, az emberi társadalommal és az államközösséggel szemben, de tudatában volt annak is, hogy az egoizmus a társadalom fejlődésének ugyancsak hatalmas tényezője, amelyet teljesen figyelmen kívül hagyni súlyos hiba lenne és amelyet csak bizonyos korlátok közé kell szorítani az államhatalomnak az általa képviselt emberi társadalomban élő más egyének érdekében. A politika tudománya szerint az ideális állapot az lenne és az felelne meg az emberi szabadság gondolatának, ha az ember önmaga korlátozná saját magát, amint azt Concha Győző kifejtette: „A szabadság uralom, amelyet az ember önmaga felett gyakorol.”

Amit Imrédy a tehetség, a tudás, a jellem, az áldozatkészség, a közösségbe való beolvadásról ír, ' amely etikai értékeknek a vezetésben való érvényesülés tekintetében döntő súllyal kell bírniok, teljes egészében aláírjuk. Ez ideál, amely felé törekednünk kell, de tudjuk azt is, hogy az ember tökéletlensége, fogyatékosága, elesettsége ezt az ideált sohasem érheti el teljességgel. Mert mindig lesznek hízalgök, haszonlesök, önzök, irigyek, üres fejüek, akik a maguk alantas eszközeivel működve oda tudnak csúszni a hatalomhoz és vezetéshez az emberiség

kárára és veszélyére. Azt hiszem, azt Imrédy sem állítja, hogy a koreszme érvényesülésével egy oly állami berendezkedés létesül, amely biztosítja azt, hogy csakis a magasabb értelemben vett emberi értékek és nem a selejt is juthat vezetéshez.

Ami a harmadik pillért illeti, a test és lélek ket-tösségét, ez valahogy homályos és érthetetlen júgy, ahogy azt Imrédy kifejti. Imrédy itt a transzcendentális istenhit mellett a természethez való visszatéréséről beszél. Maga ez a két fogalom nem ellentétes ugyan, mert hiszen az isteni és természeti törvények összhangban szoktak lenni, de a jelen esetben van köztük egy ellentmondás, amelyet áthidalnia Imrédynek nem sikerült. Imrédy ebben a tételben össze akarja egyeztetni a transzcendentális istenhit fogalmát a vér és a faj mítosz fogalmával. Ez Imrédy Béla szempontjából érthető, mert ő mint ember közismert erős és mély vallásos érzéséről, de bizonyos fokig meg akar alkudni a koreszmével is, amidőn azt mondja, hogy visszatérés a természethez, Ami a Gobineau-Wagner-Chamberlain-Rosenberg elméletei alapján kialakult faji és vérségi mítoszt illeti, az pusztán anyagi elemekből épül fel és teljesen kívül esik a transzcendentális hit és lélek fogalmán. Ezt a kettőt összeegyeztetni és összhangba hozni nagyon nehéz, szinte teljesíthetelen feladat.

Amint Imrédy Béla a koreszme jellegzetességek és összetevőit kifejti, az ellen nincs sok ellenvetésünk, sőt, annak legnagyobb részét magunk is valljuk. Azt, hogy a közérdeknek előtérbe kell nyomulnia az egyéni érdekekkel szemben, azt hogy tudatosan igenljük a vérségi, a népi gondolatot, a nacionalizmust, mint a nemzetekre tagoltság értékeit, azt mi is valljuk és hirdetjük. Mi is állítjuk, hogy a szociális igazságon

alapuló társadalomnak kell az egyensúlyt megteremtenie, belátjuk, hogy a társadalmi munkát bizonyos fokig gazdasági síkon is irányítani kell és belátjuk azt is, hogy nincs ártalmára a társadalomnak, ha az hivatásrendek szerint szervezkedik, csak azt nem oszthatjuk, hogy ezeknek megvalósítása érdekében a kormányzatnak és a közigazgatásnak a tekintély elven nyugvó átalakítására szükség van. Imrédy eleve tiltakozik az ellen a beállítás ellen, hogy ez a felfogás szellemi import áru lenne és azt vitatja, hogy a koreszme tartalma így felbontva világosan mutatja azokat a gondolatokat, amelyek megfelelnek a régi magyar életfelfogásnak. A továbbiakban azt vitatja Imrédy, hogy ha egy nemzet nem akarja kirekeszteni magát Európából, a közös eszmét nem zárhatja ki a fejlődésből, csak azt teszi hozzá, hogy minden nemzet alkalmazza a közös eszmét saját egyéniségéhez és lényéhez átformálva és tegye meg azt akkor is, ha a kornak eszmekincséhez nem járult hozzá a sajátjából. Rólunk magyarságról pedig azt mondja: „nekünk is magunkévá kellene tenni e gondolatokat még akkor is, ha nem ismernénk rá egyikben-másikban a régi magyar szellemiség valamely vonásának modern mására.”

Alább még azt is vitatja Imrédy, hogy a koreszmének számos ága, köztük a tekintély-elv is közel állanak a magyar lélekhez. Imrédy ebben a megállapításban összetéveszti a magyar ember tekintélytisztelét, úri és nemes felfogásának elemeit az államéletben alkalmazott tekintély-elvvel. A magyar ember mindig tisztelte a tekintélyt, a szent koronával megkoronázott királyától kezdve földesuráig, püspökéig, papjáig. A magyar ember megkívánja azt is, hogy erős kézzel vezessék, a lágy, puha, ingadozó vezetőt

nem szereti, de ezzel szemben áll az is, hogy a magyar ember szeret és akar beleszólni saját sorsának intézésébe és részt kér községe, vármegyéje és országa életének irányításából. A magyarság egész történelme során mindig szembeszállt az olyan gondolat-
tal, hogy sorsát önkényesen intézzék és az abszolutizmus és önkényuralom felé törekvő királyait is rá tudta szorítani arra, hogy a nemzet képviselőinek szavát országos jelentőségű ügyekben meghallgassák és fontolóra vegyék. Ha időlegesen volt is olyan korszak, amelyben az önkényuralmi vezetés bizonyos fokig érvényesült, ezt a magyarság mihelyt csak tehetette, félreállította és alkotmányos életberendezkedésének újra érvényt szerzett.

Az, amit manapság, mint koreszme lényegét említik és ami a tekintélyuralmat és a parancsuralmi rendszert illeti, nem jelent új formát és új rendszert az emberiség történetében. Az elmúlt korszakokban ezt diktatúrának hívták, abszolút királyságnak, önkényuralomnak, de a lényege ugyanaz volt, mint a mai tekintély-elvnek, hogy egy ember parancsol és millió engedelmeskedik. Elismerem, hogy vannak az állam életében korszakok, amikor áldást hozó a nemzetre és az őt alkotó milliók érdekeire, ha egy hatalmas történelmi egyéniség veszi kezébe az irányítást. Helye lehet a diktatúrának akkor is, ha az államot fenyegető különös veszély a gyors és erélyes intézkedést kívánja, amint azt a rómaiak a maguk demokratikus köztársasági rendszerében is, mint adottságot elismerték és elfogadták. A tekintélyuralmat azonban nem lehet úgy megcsinálni, hogy én most tekintélyuralmat akarok csinálni és tekintély majd csak akad. Előbb kell meglennie, megszületnie a tekintélynek, a történelmi méretű egyéniségnek, a zseninek, aki a

maga lelkéből és akaraterejéből kitermelt eszmék és gondolatok megvalósításával valóban meg is mutatja azt, hogy népét egy szebb és boldogabb jövő felé tudja vezetni. A történelmi hangsúly tehát nem a tekintély-elven, mint rendszeren van, hanem az emberen, amely vagy van vagy nincs és amelyet elvi alapon elővárásolni, megteremteni, megalkotni semmiféleképpen sem lehet. A világ története során látunk néhány ilyen nagyságot, Nagy Sándort, Dzsingisz Khánt, Attilát, Caesart, Napoleont és éppen az ő példájukból látjuk, hogy egész alkotásuk egyedül és kizárólag az ő emberi mértéken felül ívelt történelmi nagyságukon nyugodott. Állítjuk és hirdetjük, hogy lehet minden állami és társadalmi berendezkedés jó és üdvös, mert minden az embertől függ, az embertől, aki a hatalmat és vezetést gyakorolja. Nem vitatom tehát, hogy a tekintély-elven alapuló rendszer is lehet nagyszerű, aminthogy a történelmi példa igazolja, hogy valóban az, de állítom, hogy minden a zsenitől függ, az embertől, aki a hatalmat gyakorolja.

Imrédy a történelmi magyar hivatást és koreszmét egységbe kívánja forrasztani és így „megtalálni a minden magyart egyesítő szellemi alapozást.” Ezt tartja politikája legfőbb feladatának. Büszkén vallja, hogy ezen a téren eredményeket ért el és hogy a magyar közvélemény egyre tudatosabban csatlakozik elvi álláspontjához, kivéve azon keveseket, akik egy idegen fajta szellemi rabjai „és egy valóban idegen, tengerentúli életforma májmólóit”. Nem tudom kit ért Imrédy az idegen, tengerentúli forma májmólói alatt, de ha azokat érti, akik az évszázados magyar alkotmányhoz ragaszkodnak, úgy valóban igaz, hogy a magyarság öntudatlanul is majmolta a Magna

Chartát, amidőn az Arany Bullát megalkotta. De ez már több, mint 700 évvel ezelőtt történt és azóta a magyarság öntudatosan ragaszkodik ezekhez az alkotmányos alapokhoz még azokkal szemben is, akik ma minden áron egy idegen életformát akarnak a magyar életébe átültetni.

Ezek után előadja Imrédy gyakorlati politikai programját, miért küzd, mit akar megvalósítani. Amit ezekben előad és amiért küzd, a közélet tisztaságáért, a közösségi morálért, a szakszerűtlenség ellen, ezek olyan tételek, amelyért minden becsületes kormányzatnak és pártnak küzdenie kell. Ami e programban különleges, azt Imrédy a következőkben vázolja: „A korforduló méretei szükségessé teszik a léleknek, a szellemnek, a társadalmi berendezkedésnek és az államszervezetnek egységes szempontok szerint való átalakítását.” Ez az, amit mi kifogásolunk és ez az, ami sem Imrédynek, sem másnak soha sem fog sikerülni. A magyarság egy lelki adottság, Isten kegyelméből évszázadokon át kiformált és megalkott egyéniség, amely úgy magyar, ahogy van, amelynek lelkét sem átgúrni, sem átalakítani, sem más lélekké formálni nem lehet. Elismerem, hogy fajtámnak vannak hibái, ezeket a hibákat le lehet nyesegetni, leköszörülni, van javítani való, de a lényegét megváltoztatni nem lehet. Nem, a dolgok gyökeréig — mint Imrédy mondja — nem lehet lemenni, mert ha lemegyünk, akkor éppen azt veszélyeztetjük, amit Imrédy is szolgálni kíván: az örök magyarságot.

Imrédy azt mondja cikke elején, hogy az örök magyarsággal bölcsőjében jegyezte el magát. Elhiszem, hogy ezt Imrédy becsületesen így is érzi, de épp itt jelentkezik az, amiről Imrédy, mint alappiléről beszél, a test és lélek kettőssége. A magyar fa-

jiság és a magyar vérség legtitokzatosabb kérdéseihöz csak az nyúljon, aki vérségileg is, fajilag is egy a magyarsággal. Miként akarja Imrédy a magyar társadalmi berendezkedéseket és az államszervezetet egységes szempontok szerint átalakítani, amikor ezek az egységes szempontok nem magyarok. Éppen azért tagadjuk azt a megállapítását Imrédynek, hogy mi történelmi hivatásunkat csak úgy tudjuk betölteni, ha beletagolódunk Európába a tekintély-elv alapján. Minekünk magyaroknak megvan a mi évszázados, organikusan fejlődött alkotmányunk, amely a mi magyar népünk sajátos lelkének csodálatos terméke és én hiszem és meg vagyok arról győződve, hogy alkotmányos keretek között is beletagolódhatunk Európába, a koreszméből is átvehetjük azt, amit a magyarság szempontjából üdvösnek és helyesnek felismertünk és a nagy európai célok elérése érdekében is együtt haladhatunk Európával anélkül, hogy magát a tekintély-elvet átvegyük. Ennek a megállapításnak igazságát bizonyítja mai kormányzatunk is, amely igen nehéz körülmények között ezeket a szempontokat szem előtt tartva együtt halad Európával, de az ősi alkotmányos kereteket megőrzi.

Higgye el nekem Imrédy, hogy mi is tiszta meggyőződésünk erejével hisszük és valljuk azt, amit igazságnak felismertünk és azért mi is készek vagyunk harcolni, mert a mi hitünk szerint azzal áll vagy bukik a magyarság.

(1941. XI. 5.)

A magyar jövő útja.

Eljött az idő, hogy a szociális gondolat s a szociális gondolatnak szolgálata mind mélyebben és mélyebben érintette a közgondolkozást és befolyásolta a tömegeket s a tömegeket irányító közéleti férfiak gondolatvilágát. Sokakban feltámadt az az érzés s keresték az útját, miként lehetne a szociális gondolatot a fennálló világrend nagy erkölcsi értékeivel összhangba hozni. Akik megértették és átérezték azt, hogy a nagy tömegek életszínvonalát emelni kell, hogy a nagy tömegeket meg kell védeni a gazdasági és sorscsapások súlyos következményeitől, szerették volna az átalakulást s az új életrend megszervezését úgy végrehajtani, hogy az új világrendből sem a nemzeti érzés, sem a vallás, sem a család gondolata ki ne maradjon. Ezen az úton először a keresztényszocializmus indult el. A nagy indítást a Rerum Novarum pápai bulla adta, amelynek mélységes humánumtól áthatott nemes gondolatmenete megfogta az emberek lelkét. Sajnos azonban, ennek a mozgalomnak tartós átütőereje nem volt. Oka ennek talán a katolikum túlságos kihangsúlyozása, amely maga után vonta azt, hogy más keresztény felekezetek eleve idegenkedtek tőle, de magában a katolikus társadalomban is a közönyösök elnéztek a gondolat felett, a hívők pedig inkább áldoztak a pietas oltárán, semmint, hogy keresték volna a hús vérből való embert és

anyagi helyzetének feljavításával igyekeztek volna közelebb hozni Istenéhez.

A nemzeti gondolatnak a szociális gondolattal való egybevetését két nagy európai államférfiú valószínűsítette meg, Mussolini a maga fascista gondolatával Itáliában, Hitler pedig nemzeti szocialista gondolatával Németországban. A szociális gondolat minkét fel fogásban átütő erejű és amellet, hogy a magántulajdont fenntartja, a gazdasági életnek minden téren való szabályozásával és irányításával törekszik a nagy tömegek életszínvonalát emelni és munkáját s ezzel életlehetőséget biztosítani. Mindkét elgondolásban a nemzeti gondolat döntő tényező. Első és mindenekelőtt való a nemzet érdeke és legfontosabb a nemzeti érdekek szolgálata. Az egyén csak a nemzeti közösség keretein belül találhatja meg a maga boldogulását, tehetsége, munkája, vagyona nem kizárólag a sajátja, hanem arról számot tartozik adni a közösségnek is. Szinte csodálatos az az erő, amellyel ez a két nagy államférfiú felkorbácsolja nemzete lelkületét, mindent összefog, mindent felemel, hogy azután a hatványozott nemzeti erő kifejtés érvényesülhessen a nemzet nagyságának és boldogulásának kiküzdésénél. Mussolini visszamegy a dicsőséges római múltba, onnan vesz erőt és abból mutat példát nemzetének a közösségi gondolat szolgálatára. Hitler népének felsőbbrendűségét, a vér és faj mítoszát, az ezekből folyó kötelezettségeket állítja oda a német nagyság és hatalom szolgálatába. A cél a nemzet nagysága s minden más rendszer, berendezkedés és külsőség csak eszköz a cél elérésére.

Minálunk ezzel szemben mi a helyzet? Itt Magyarországon a nemzeti szocialista gondolatból átvették az eszközöket, a rendszert, a külsőségeket

és elfelejtik a lényegét: a célt, a nemzeti nagyság és a magyar imperializmus gondolatát. A mi nemzeti-szocialistáink átvették a viseletet, a színes inget, a kézfelemeléssel való köszönést, a propaganda külsőségeit, a jelszavakat, a totalitás és a tekintélyuralom gondolatát, de a nagy magyar nemzeti célt, azt devalválják, félrevetik a rendszer érvényesülése kedvéért megelégednének egy tessék-lássék magyar élettel. Nekik idegen Szent István államalkotó zsenije, őket nem szédíti meg Nagy Lajos három tengert érintő imperiuma és nem hatja *meg* a nagy Corvinus nagyvonalú elgondolása és kultúrája, nem, ők az ideált nem magyar földön keresik. Beszélnek új Európáról, de nem beszélnek a magyar nemzeti nagyságról, a magyar imperiumról. Nekik nem örökérvényű Szent István elgondolása a Dunamedence magyar imperiumáról, valami újat akarnak, és nem keresik a szentistváni gondolat kiteljesülését, az elhullott részek visszaszerzését, hanem még a meglévőt is felszabdalják, részekre szaggatják, gypükre tépik, amelyeknek mindegyike mint külön kis egység éli a maga kulturális életét, mint ahogy a magyarságnak magának sem szántak ebben a keretben különlegesebb, átfogóbb, nagyszerűbb hivatást és rendeltetést. Ezért kong, ezért üres, ezért semmitmondó az a program, amelyet a mi nemzeti szocialistáink adnak. Vérszegény, mert nincsen benne lüktető magyar élet, nincsen meg benne az a forró, mindent elsöprő nemzeti gondolat, amely az olasz fascizmusban és a német nemzeti szocializmusban érvényesül, hanem van helyette valami kilúgozott, sorvadósos magyar gondolat, amely olyan, mint az alkohol nélküli bor és a nikotexes levente. Amit a mi nemzeti

szocialistáink hirdetnek, az ilyen nikotexes magyar gondolat.

Annál jobban ragaszkodnak azonban a mi nemzetiszocialistáink az eszközökhöz, azt tartván, hogy az eszközök lélek nélküli használata ugyanazon eredményeket fogja létrehozni, mint Nyugat nagy nemzeteinél. Főkövetelményük a magyar alkotmányos berendezkedés elvetése és a tekintélyuralom beállítása, azt hívén, hogy a tekintélyuralmi rendszer egyedül elegendő arra, hogy megfelelő előfeltételek nélkül is csodát vigyen véghez. A tekintélyuralom, mint állami jogi rendszer nem új, csak hogy az elmúlt történelmi századokban azt abszolút királyságnak, tirannizmusnak és diktatúrának hívták. Ezen alkotmányjogi berendezkedések nép és időrendbeli különbségekkel felváltva érvényesültek a különböző más alkotmányjogi berendezésekkel, mint amilyen az alkotmányos monarchia és a demokratikus köztársaság, sőt a római demokratikus köztársaság helyet adott a diktatúrának, mint rendszernek időlegesen különös nemzeti veszély esetében. Történelmi tanulságok alapján megállapíthatjuk, hogy alapjában véve minden rendszer jó, minden rendszer szolgálhatja népének üdvét, boldogságát és felemelkedését, de minden az embertől függ, az embertől, aki a hatalmat képviseli és végrehajtja. Ez a tétel fokozott mértékben áll a diktatúrára, mert ebben a rendszerben azután igazán kizárólag minden az egyénen múlik. A diktatúra úgy keletkezik, hogy először megszületik a diktátor, a zseni, az emberi általános mértéken felülemelkedő nagyság, aki a maga lelkéből teremt új gondolatokat, akinek meglátásai újszerűek, aki ösztönösen belelát a jövőbe, szinte csodálatos megérzése van, hivatástudata felismeri a helyzetet és mintegy önmagától áll az élre,

hogy nemzetét irányítsa és vezesse. Vannak korszakok, amikor diktatúrára szükség van, de azt is látjuk, hogy van sok csődbe jutott diktatúra, mert ha a diktátor egyénisége valóban nem tartalmazza azokat a hatalmas történelmi méreteket, akkor ez a rendszer talán a legrosszabb az összes többi között. Nálunk úgy akarják a tekintélyuralmat megcsinálni, hogy először meg akarják a tekintélyrendszert valósítani és azután diktátor majd csak akad abból a sok öndiktátor jelöltekből, egymás mellett és egymás ellen feltörekvő, túlméretezett önbizalommal megáldott egyének közül. Nem, a tekintélyuralmat nem lehet megcsinálni, nem lehet mesterségesen megvalósítani, az önmagától születik meg, ha megvan az előfeltétele, mint ahogy megered az eső vagy megindul a szél és felkorbácsolódnak a tengerek. Ha az ember végigolvassa azokat a leleplezéseket, azokat a vádaskodásokat, amelyekkel az egyesült és szétvált s talán újra egyesülő nemzeti szocialista árnyalatok tisztelték meg egymást, tisztába lehet az ember azzal, hogy miként nézne ki az a tekintélyuralmi paródia, amellyel ezek a férfiak boldogítanák az országot.

Mit akarunk ezzel szemben mi? Mi azon az ösvényen akarunk járni, amely kipróbált, biztos és időtálló, amelyet nem percmemberkék alkottak, hanem amelyen Szent Istvántól Teleky Pálig sok-sok hívséges igaz magyar munkálkodott. Mi fent akarjuk tartani alkotmányos berendezkedéseinket, meg akarjuk őrizni függetlenségünket és szabadságunkat, éberen akarjuk tartani történelmi hivatástudatunkat, amely ezer év óta nem változott és ugyanaz; a Dunamedence imperiumának kitöltését. Mi akarunk egy Magyarországot, amely valóban Magyarország legyen, belső életében, célkitűzéseiben, hivatástudatá-

báan, lelkében magyar. Mi azt akarjuk, hogy Magyarország nemcsak kulturális képlet, de állam maradjon, szuverenitásának minden szellemi és fizikai fel-tételével. Mi, akik ezt hirdetjük, mi vagyunk a kereszme igazi szószólói, mert mi a lényegét vesszük ki: a nacionalizmust és a szociális gondolatot és mindkettőt egész lélekkel, meggyőződéssel és hittel kívánjuk szolgálni. Tudatában vagyunk annak is, hogy mit jelent európaiasságunk, tudatában vagyunk európaiasságunk kötelezettségeinek és 900 év óta szakadatlanul betöltjük és vállaljuk azt, amióta szent királyunk a kereszténység felvételével a Nyugathoz csatlakozott. Együtt akarunk dolgozni Európával, együtt haladni és együtt harcolni mindenkivel, aki szemben áll azokkal, akik az európai közösségnek, az európai kultúrának, az európai léleknek ellenségei. De ezt a harcot azért folytatjuk, hogy annak áldást hozó eredményeiben a magyarság is részesüljön és a magyarság is megtalálja a maga méltó helyét az Isten napja alatt. Csak az öntudattal, hittel, céllal és akarattal rendelkező népeknek van értékük. Azok a népek, akik levetik fajiságuknak lelki habitusát, azok eleve pusztulásra vannak ítélve. Mi nemcsak meg akarjuk őrizni, de fejleszteni akarjuk magyar fajtánknak ezen értékeit, érzéseit és lelki beállítottságát, azt akarjuk, hogy magyarságtudatunk izzó, perzselő, forró valóság legyen, amely mint a kohó tüze, megolvasztja a lelkeket és acélt termel.

A mi kiállításunk nem maradiság, de a magyar jövőnek céltudatos szolgálata. Azt tartjuk, hogy a százados tölgyet csak kivágni lehet, de átültetni nem, mert az csak abban a talajban tud tovább élni, amelyben fejlődött és nagygyá lett. Tudatában vagyunk annak, hogy ez a kiállításunk harcot jelent, mert látjuk

azokat az irányzatokat, amelyek hatalomra törnek, ki akarják tépni az ezer éves magyar tölgyet a magyar talajból. Tudatában vagyunk annak, hogy magyarságunkért támadni fognak, vádolni fognak, igyekezni fognak félreállítani az útból és letaglózni minket, de mi vállalunk minden harcot és minden szenvedést, mert tudatában vagyunk annak is, hogy a múlandó életnek is csak akkor van értéke, ha azt valaki értékek védelmében kész kockára tenni és odaadni. Tisza István mondta: „Vannak a nemzet életében pillanatok, amikor a becsületes embernek el kell menni a golyóig és az akasztófaig.”

Nem tudhatjuk mit tartogat számunkra a jövő, azt az egyet azonban tudjuk, érezzük, hogy lankadatlan erővel és meg nem torpanó akarattal fogunk küzdeni azért a Magyarorszáért, amelyet ugyanolyan magyarnak akarunk unokáinkra átszármaztatni, mint ahogy azt ősaink nekünk átadták.

(1941. XI. 30.)

Az évforduló küszöbén.

Deák, Arany: „ők éppen olyan hiába akartak volna nem magyarok lenni, mint ahogy akarnak magyarok lenni azok, akiknek lelkéből az idegen kultúra kiölte a magyar gondolkodás, a magyar érzés töről metszett sajátosságait.”

Gróf T i s z a I s t v á n

Ilyenkor az évforduló küszöbén a lelkiismeretes és gondolkozó ember megáll egy pillanatra, lelkiismeret vizsgálatot tart és gondosan felméri, hogy mint ember, különlegesen mint magyar ember, miként és hogyan tette meg kötelességét fajtájával és nemzetével szemben. Az őszinte lelkiismeret és önvizsgálatnak ez a gyakorlata minden időben fontos volt, ma azonban fokozott jelentősége van, mert a magyarság felé és fennállása óta soha még a lehetőségek és veszedelmek, a felemelkedés és az eltiportatás, a lét vagy nemlét oly kérlelhetetlen útvesztőiben nem tévelygett, mint éppen napjainkban.

Benne élünk egy világegés közepében, amelynek vége és kimenetele még a messze idők szürkéségével van eltakarva, de amelynek viharában rá kell döbennünk arra a tényre, hogy mi magyarok Istenen kívül csak önmagunkban bízhatunk. Ne higgye, ne gondolja senki, hogy ma minden egyes magyar öntudatos erőfeszítése, áldozata és akarása nélkül mő-dunkban lesz biztosítani a magyar életet és jövőndőt.

Ma nincs ideje a kicsinyes politikai széthúzásnak, az ellentétek kiélezésének, a felekezeti és társadalmi különbségek kihangsúlyozásának, hanem ma minden magyarnak egyesülni kell egy egységes szent gondolatban, abban, hogy magyarok vagyunk. Ma nem elég a tessék-lássék magyarság, a frázis hazafiság, a külsőségekben nyilvánuló szószátyárkodás, ma a lélek mélységéig kell magyarnak lenni. Körülöttünk halljuk felzsivajlani a feszítstdmeget, itt belül sokan a sarokba dobálják magyarságuknak eddig hordott mezét és lelkük, gondolataik, vágyaik és sóvárgásuk más népi gondolat felé repül. Beszélnek itt ma egy új Európáról, amelynek fogalmát, tartalmát és kereteit sehol szabatosan meghatározva nem látjuk, de ösztönösen érezzük azt, hogy annak keretében mi is csak egy szám leszünk, egy a sok közül, minden külön jellel és cél nélkül.

Nincs még egy nép Európában, amely Európa és a kereszténység kultúrájának védelmében annyit vértett és áldozott volna, mint mi. A magyarság tulajdonképpen Szent László alatt ébredt tudatára keresztény és európai mivoltának, amidőn fegyverrel kezében a Keletről előrenyomuló testvérnépeket, a kunokat és bessenyőket feltartóztatta. IV. Béla király alatt a magyarság már tudatosan, mint a kereszténység védője állt ellen a tatároknak és bukott el véres fejjel Mohi pusztánál, de végeredményében mégis a magyarság volt az, amelynek testén keresztül Kelet dzsingiszkáni ereje megtorpant és visszafolyt ázsiai medrébe. A keresztény templomok délben konduló harangjai a nagy Hunyadi János diadalát hirdetik az ozmánység felett és azt azért rendelte el a kereszténység feje, mert Hunyadi János diadalában az egyetemes kereszténység diadalát látta. A magyarság ma-

gára hagyva egyedül vérzett el Mohácsnál az akkor leghatalmasabb katonai erő, Szulejmán szultán haderejével szemben; de a kis Szigetvár és Kőszeg maroknyi magyar ereje volt az, amely feltartóztatta a hatalmas török erőt, amikor Bécs ellen akart vonulni. Beszélhetnénk a 150 éves végbeli harcokról, a Zrínyiekről, Nádasdyakról, Dobókról, Szondy Györgyökről, Thuri Györgyökről, a végek sok-sok dicső magyar harcosáról, akik éhezve, rongyosan, de meg nem szűnő akarattal és erővel szüntelenül harcoltak a pogánysággal szemben és védték Európát saját testükkel és vérükkel.

Ha tehát az új európai gondolat és fogalom változatlanul azt jelenti, hogy a magyarságnak az európai keresztény kultúráért továbbra is vállalnia kell az áldozatokat, úgy ezen áldozatokat, küzdelmet, harcot, szenvedést és megpróbáltatást a magyarság európaisága tudatában teljes meggyőződéssel vállalnia is fogja. Ha azonban az új európai fogalom ezen a túlmenő gondolatot jelent és jelenti teljes „betagolódásunkat”, önállóságunk és függetlenségünk feladását, történelmi céljainknak elvetését, külön hivatottságunk elernyedését, jelenti népi jellegünk, felfogásunk gyökeres megváltoztatását, életberendezéseink, alkotmányunk elvetését és átalakítását és ha azt jelenti, hogy a dicsőséges magyar történelmi életfelfogásból csak egy vegetatív kultúrképlet maradjon meg, akkor ennek az új Európának mi lelkünk egész erejével ellent mondunk. Sokan igyekeznek ma szabatosan megállapítani, hogy mi a magyarság lényege és mi a magyar. Köteteket írnak erről a kérdésről és a lelki kultúráiét megnyilatkozásai, a jellem sajátosságai, az életberendezkedés különlegességei alapján igyekeznek megállapítani, hogy mi a magyar és

mi az, ami nem magyar. Kétségtelen az, hogy a magyar élet lényegét tudományosan szabatosan megállapítani nem lehet, azt át kell élni, azt érezni kell, az kell, hogy a lélek, test és vér s a fajiság öntudatlan megnyilatkozása legyen. Kétségtelen, hogy mi magyarok nem vagyunk nyájnemzet, minket nem lehet rendszerekbe beskatulyázni, minket nem lehet egy karmesteri pálcával vezetni. A magyar lélek empirikus és individuális, épp azért kapaszkodik történelmi múltjába, mert csak azt fogadja el, amit történelmi tanulságok alapján jónak, helyesnek, igaznak elismert. Alkotmányunk nem kodifikált papiros alkotmány, magánjoguk nem kódexekben összefoglalt jogi tételek összesége, hanem az alkotmány íratlan, de a nép lelkében élő örök erő, magánjogunk pedig a szokás alapján kialakult és elfogadott jogtételek összessége.

Ezt a népet, amelyik ilyen lélekkel és ilyen felfogásban élt egy évezreden át, amely mindazt, ami körülveszi, a maga lelkéből teremtette és alkotta meg, ezt akarják ma átgyúrni, átalakítani, egy más népet, egy más lelkeséget formálni belőle, egy tömeg-embert, akit egy öncsinálta tekintély, mint a bábszínház figuráit, madzagon rángassa és tologassa. Nem, a magyar lélek sokkal erősebb, sokkal mélyebb, sokkal hatalmasabb, semhogy behódoljon, semhogy átvegye azokat a korszerű jelszavakat, amelyekkel ma egyesek és túlnyomórészen idegen vérségű és idegen lelki-ségűek a magyarságot elárasztják.

Honnan veszik egyesek azt a merészséget, hogy amidőn lelkük nem kapcsolódott bele százszázalékosan a magyar lelkiségbe és amidőn lelkiségük idegen vérségük és fajiságuk parancsaira rezonál, hogy beszéljenek a magyar élet kérdéseibe? A magyar élet

problémáihoz csak annak szabad nyúlni, akinek lelke, vérsége és fajisága teljesen azonosult a magyarsággal, aki ösztönösen érzi a magyar lélek parancsait és aki csak olyan gondolatot, eszmét, berendezkedést akar a magyar talajon megvalósítani, amely gyökereiben azonos a magyar lelkiséggel. Mi a mi életünket nem idegen elgondolások alapján akarjuk berendezni, nem idegen formák szerint, hanem a természetes magyar fejlődés útjait akarjuk járni, amely meglehet, hogy nem olyan tüneményes, nem olyan nagy-szerű, mint más népek berendezkedése, de az az egy hallatlan előnye megvan, hogy a magyarságot megtartja olyan magyarnak, amilyen magyar az ezer évig volt. A magyarság nem kísérleti tárgya idegen lelki teoretikusoknak, nem tárgya egyes túlméretezett öntudatú egyén uralmi vágyának, nem alkalmas alárendelt életszerepe, hanem be akarja tölteni változatlanul azt a történelmi hivatását, amit sorsa és Istene a Dunamedencében számára kijelölt.

Igaza van Tisza Istvánnak: „A magyar nemzet nem kérész egzisztenciára van teremtve, a magyar nemzetnek Isten kegyelméből századokon és évezredek-
ken át kell élnie.”

(1942. I. 1.)

Találkozás a nemzeti érzésben.

Aki a falut járja, sokszor láthatta, hogy réti sas vagy héjjá közeledtére mind száguldanak a kicsibék édesanyjuk védőszárnyai alá. A veszedelemnek ösztönös megérzése támasztja bennünk ezt a közösségi gondolatot, az édesanyához való hozzátartozandóság tudatát és az édesanya védelmében való bizalom érzését. Így vagyunk mi emberek is, veszély esetén bennünk is felébred fokozottabb mértékben, fokozottabb erővel s fokozottabb hatásokkal a közösségi gondolat érzése, — az a tudat, hogy közös erővel, közös akarral, közös áldozattal könnyebben háríthatjuk el azt a veszélyt, amely mindnyájunk ellen irányul s amely a társadalmi erők szétesése esetén a társadalmat alkotó egyedek életét összezúzhatja.

Most, amikor olyan világégés tombol a földön, amilyent eddig az emberiség egyetemes történelme még nem ismert, amikor valósággal világhatalmak és világ erők állnak szemben és mérkőznek egymással, olyan kis nemzet, mint a magyarság, csak úgy élheti túl ezt a vérzivatarat, ha a közösségi gondolat, a közösségi érzés, a közösségért való áldozni tudás általánosan és egyetemesen egybe tudja kapcsolni a magyarságnak minden rétegét. A legfenségesebb, a legmagasztosabb, a legnagyobb közösségi érzés a haza és nemzet szeretet. Az „itt élni és halni kell” tudata az a mindenek felett való lelki élmény, ami-

kor az egyén minden áldozatra kész csak azért, hogy hazáját és nemzetét védje. Ebből a nagyszerű érzésből ma senkit sem szabad kifelejteni és kirekeszteni. A palotától a kunyhóig, a gondolkodó főktől a kerges tenyerekig minden magyarnak össze kell olvadnia ebben a nagyszerű érzésben. A tempót, az irányt, a tartalmat, a példaadást adni, az az értelmiség kötelessége. Nem szabad és nem lehet ma a magyar értelmiségnek beleszédülni idegen lelkeséggel telített eszmék útvesztőjébe, hanem meg kell keresni és fel kell találni azt a vezérlő gondolatot, amely hiánytalanul s a maga egészében magyar, amely egyedül és kizárólag a magyar élet szolgálatára van beállítva. A tömegeket ehhez az eszmei harchoz a magyar föld népe, a magyar ipari munkásság kell hogy adja. A magyar föld népének lelke a maga egyszerű tisztaságában nem is lehet más gondolatra hangolva, mint magyarra s ha ideig-óraig itt-ott ki is veti őt ebből az állásából s rábeszélés, a divat, a láz, de a maga józanságának az ereje mint a kiáradt folyó vizét újra visszavezeti a maga természetes medrébe.

Az ipari munkásságot azelőtt azzal vádolták, hogy idegen testként akar élni a nemzet életében s az osztálytudata erősebb, mint nemzetéhez való tartózkodásának érzése. Én ebben sohasem hittem, sohasem hittem azt, hogy olyan emberek, akiknek magyar lelket adott a Mindenható, akik magyar anya tejét szívták, valaha is szembe tudnának fordulni vagy el tudnának fordulni az édes anyától. Míg a múltban előfordult az, hogy az ipari munkásság nem adott nyíltan és határozottan kifejezést nemzeti érzéseinek, ma azonban Istennek hála túl vagyunk ezen s minden elfogulatlan embernek észre kell venni azt, hogy a magyar ipari munkásság mily határozottan,

kifejezetten kíván odaállni az egyetemes magyarság ügye mellé. Elfogultságból, bizalmatlanságból, a múltnak ok nélkül való felhánytorgatásával nem szabad a magyar értelmiség felé nyújtott becsületes magyar munkás-kezet visszautasítani, sőt, szeretettel meg kell ragadni ezt a nagyszerű alkalmat, hogy a magyar ipari munkásságot a maga jelentős értékeivel minden fenntartás nélkül beleillesszük a magyar nemzet életfolyamatába. Nekem, akinek hivatásomnál fogva, mint a legnagyobb szociális és munkásjóléti intézmény vezetőjének alkalmam van közelebbről látni azt a lelkeséget, amelyet ma az ipari munkásság képvisel, bizonyoságot tehetek amellett, hogy nem taktika, nem önérték, hanem az ösztönösen kitörő nemzeti érzés az az erő, amely a magyar ipari munkásságot feltartóztatlanul odaállítja a nemzet ügye mellé. Bizonyoságot tehetek arról, hogy nincsen az a nemzeti megmozdulás, amelyhez az ipari munkásság képviselői hittel, meggyőződéssel és áldozatos lélekkel ne csatlakoznának. Arról pedig a kormányzat s az egész magyar társadalom meggyőződhetett, hogy ezekben a nehéz és sokszor áldozatot követő időkben az ipari munkásság mily fegyelmezetten, példaadóan teljesíti kötelességét. Ha pedig azt a munkát nézi az ember, amelyet kulturális téren, az ipari munkásság nevelése terén a szakszervezetek végeznek, amikor kultur előadásaikon a magyar történelem és a magyar irodalom egész kincsét és lelkét igyekeznek a munkástömegek tulajdonává tenni, akkor a gondolkozó magyar embernek, a magyarul érző embernek nem szabad ezzel a megnyilvánuló jószándékkal, jóakarattal és törekvéssel szemben csak azért, mert a múltban ez így volt szokás, az elutasítás álláspontjára helyezkedni.

Igenis, el kell fogadni a *magyar* ipari munkás-ságot a magyar élet egyenrangú és értékkel bíró tényezőjének és meg kell értetni vele azt, hogy a nemzeti érzés összetartó ereje erősebb és hatalmasabb minden más közösségi érzésnél és osztályérdeknél s hogy hozzám, a magyar emberhez százszor, ezerszer közelebb áll a magyar munkás, akit testvéremnek érzek, mint az én osztályomhoz tartozó bármely idegen. A magyar értelmiség és a magyar ipari munkásság találkozásának szükségszerűen be kellett következnie akkor, amikor a munkásság magáévá tette a nemzeti gondolatot és az értelmiség magáévá tette a szociális gondolatot. Mert ez a kettő nincs egymással ellentétben, sőt, kiegészíti egymást, egymást szolgálja úgy, mint az ember két keze, mert a belső rend, békesség és fegyelem biztosításának első és elengedhetetlen alapja a jó szociálpolitika. Emberi érzéssel, emberi szívvel, emberi jószággal kell közeledni az embertársak felé, megérteni a kis ember ezernyi baját és támogatást, támaszt, segítő kezet, tanácsot adni ott, ahol arra szükség van. Ezt a gondolatot meg kell, hogy értsék a hivatalok is, nem aktákat kell elintézni, de ügyeket és nem azt kell keresni, hogy valamely kérelmet miért nem lehet teljesíteni, hanem azt kell keresni, hogy hogyan lehet teljesíteni, — mert ma a legszentebb nemzeti munka a magyar léleknek megerősítése, mert ha erős a magyar lélek, akkor van magyar élet, magyar biztonság, magyar dicsőség és magyar feltámadás.

(1942. I. 8.)

Bojtorján a tallózásban.

A Magyar Nemzet f. hó 8-án megjelent számában közölt cikkemmel a nyilas Magyarság is foglalkozik. Valami Tagló nevű újságíró tallózkodik s fölényes göggel és csalhatatlansággal állapítja meg, hogy én tévedtem. Nem tudom, hogy ki ez a Tagló, hol s merre van hazája, de biztosíthatom őt arról, hogy hiába is fáradozik azon, hogy engem lebeszéljen arról, hogy politikai felfogásomnak és nézetemnek kifejezést adjak, mert erre becsületes közéleti múltamnál fogva mindenképen jogom van. Egyet azonban tudok, hogy miután Tagló Úrnak nem tetszik az, amit én mondtam, tehát az magyar szempontból feltétlenül helyes, okos és politikus volt,

Nem tudom, mi fáj azon a Tagló Úrnak, hogy én olyan irányban kívánok eredményt elérni, hogy ezekben a nehéz időkben a magyar ember megértse a magyar embert s hogy az a szakadék, amely eddig a magyar értelmiség és a magyar munkásság között tátongott, a közös haza iránt érzett szeretettel áthidalassék. A nyilasok, akik tárt karokkal fogadták a maguk táborába a munkásságnak éppen szélső baloldali kommunista elemeinek egy részét, akik meg tudják bocsátani a múltat, ha valaki a korszerűségkonjunktúrájába beleszédül, kérlelhetetlen meg nem bocsátással és kiengesztelhetetlenül állanak azokkal a sokkal értékesebb munkásrétegekkel szemben, akik

ma becsületesen nemzeti alapra kívannak helyezkedni.

Azt írja Tagló Úr, hogy az én cikkeim „zsidó plutokrata szellemben fogant”. Micsoda üres, micsoda képtelen frázis ez. Mutasson cikkemből csak egy gondolatot, csak egy mondatot, amely zsidó plutokrata érdekeket szolgálna. Nem, tisztelt Tagló Úr, az fáj Önöknek, hogy én magyar érdeket szolgálok, hogy azt, amit én akarok s amire én törekszem, az a magyarság legszentebb érdeke. Akár tetszik a Tagló-nak, akár nem, mi igenis meg fogjuk találni azt az alapot, amely összekösse a haza szeretetében és a hazaszolgálatában az egyetemes magyarságot. Amit ön, Tagló Úr akar, az széttaglózása a magyar közösségi gondolatnak, a magyar egységnek, amely közösségi gondolatról éppen Önök szoktak írni, hogy az korszerű. Ebben az esetben tehát én vagyok a korszerű, aki az egységet és közösségi gondolatot akarom és nem ön, aki ennek az egységnek ellene van.

Az elfogultság és a gyűlölet nem jó tanácsadó s ez az érzés vezette kétségtelenül Tagló Úr tollát, amikor mérgesen támad nekem pusztán azért, mert azt írtam, hogy a magyar értelmiségnek el kell fogadnia a magyar munkásnak feléje nyújtott becsületes kezét a haza és a magyar nemzet érdekében. Ön, Tagló Úr csak folytassa a maga taglózását és csak, lásson zsidókat és plutokratákat mindenütt és higgye azt, hogy azzal, hogy valamit lezsidóplutokratáz, mindjárt le is taglózott. Mi is megyünk a magunk útján, a magunk becsületes magyar útján és ha tudjuk azt, hogy az az Önök útjával ellentétes, annál inkább kötelességünk a magyar élet és a magyar jövő szempontjából az örök magyar célok irányában ennek az útnak a betartása.

(1942. I. 19.)

Percemberkék dáridója.

Vannak emberek, akik mindig az árral szeretnek úszni. Ezek a percemberkék, akik mindig azt lesik és keresik, ami általános, ami divatos, ami népszerű, ami az embertömegekben felzúg és kavarog, ami szinte megszállottá, lelki részeggé, gondolat nélküli tömeglényé teszi az embert. Vannak emberek, akik beleszédülnek a tapsba; néhány divatos jelszó, oda-dobott frázis, ezerszer megismételt általánosság és a tömeg megvonaglik, zúg, morog, megrészegedik önmagától és lelkesedésének lángja egekig csapkod. Ilyenkor boldogok a percemberkék, nagynak, erősnek, hatalmasnak, emberfelettinek érzik magukat és azt hiszik, hogy ők irányítanak, vezetnek, teremtenek, kezükben tartanak sorsokat és világokat és mint Jupiter tonans, kezükkel intenek és épül vagy rombadől minden. Ilyenkor kukorékol a vezérkakas és apró cselédei is győzik hanggal azt hívén, hogy az ő hangjuk parancsára kel fel a nap. Ilyenkor szoktak regélni feltartóztatlan történelmi erőkről, amelye]-: átformálják és átgyúrják a világot, amelyek mint a tornádó, kitépnek ugyan fákat és rombadöntenek értékeket, de utána megtisztul a levegő, emberibb lesz az élet és a termelő és alkotó munka fokozottabb erővel indul meg. Ezeknek az embereknek semmiféle emberi szenvedés, fájdalom, megpróbáltatás nem elégszolgálat azért az elképzelt jóért és szépért, ami az el-

jövendő új világban rá fog köszönteni az emberre. Ilyenkor szokták mondani, hogy csak a bolond áll a történelem rohanó szekere elé, csak a mániákus megszállott akarja visszafelé fordítani a mérhetetlen erővel előre törni akaró történelmi események szekerének kerekét. Ilyenkor őszintén és mélyen hisznek is sokan annak az eszmének emberfeletti világformáló erejében, amely lenyűgözve és megszállva tartja őket. Azt hiszik, hogy csak akarni kell és egy szebb, igazságosabb, boldogabb emberi élet tölti el a világot. Ezek őszintén elhiszik, hogy ők koruknak messiásai és mesiai hit erejével bíznak elgondolásaik igazságában és üdvösségében.

Ezek az őszinte rajongók, ezek a meggyőződés-emberek, ezek rendszerint legemberibb emberéi, legnagyobb értékei vajúdó koruknak, mert lelkük szerint tesznek, lékük parancsait követik és mutatnak emberi értékeket, a hit, a meggyőződés mozgatja őket. Ezekkel szemben a történelem is megértő és megbocsátó és igazságot szolgáltat nekik. Ezek bármennyire tévednek, bármennyire félre szalad útjuk, bármennyire is megbotlanak és kisiklik a talaj alóluk, mégis a történelem távlatában az átlagon felülemelkedő értéket mutatnak. Eléri őket is a tragikus vég, amikor már nem vezetnek, nem tudnak vezetni, csak erőtlen eszközeivé válnak a mindent elsöprő tömeg-erőnek; ezekből azonban mégis marad valami, ha nem is az, amit akarnak, ha nem is úgy, ahogy megállapították és megjósolták, de mégis tudtak valamit adni az embernek, legalább egy lökést, indítást új világok felé.

Az emberek nagyrésze azonban gramofon lelkű, csak azt tudja visszaadni, amit mások lelke teremtett és azt is csak mechanikai módon, amelyhez sem

hozzáadni, sem elvenni nem képes semmit. Ezeknél az eszme, a gondolat csak olyan, mint a járvány, amelyet maguk sem tudják, hol és hogyan, de valahol felszedtek és olyan, mint a divatos sláger, amelyet nem szeretnek ugyan, de kényszerűségből mégis dúdolnak. Vannak óvatosak is, ezek a kétkedők, az örök Tamások, akik szeretik magukat minden irányban bebiztosítani, ezek úszni akarnak az árral, de vissza is tekintgetnek. Ezek a lehangosabbak, nyíltan, tüntetve csatlakoznak az új eszméhez, üvöltenek a farkasokkal, de vannak a másik oldalon bizalmasaik, akiknek megsúgják, hogy a látszat csal, amit mutatnak, nem az ő igazi énjük és érzésük, ők bensőleg nem azokkal tartanak, akikhez sodródtak, hanem csak azért vannak ott, hogy a régi világ régi eszméinek tehessenek szolgálatot. Ezt a típust a proletárdiktatúra alatt hónapos reteknek nevezték, kívül vörösek voltak, belül fehérek.

Van az óvatosaknak, az önérdekembereknek egy más csoportja is, ezek rendszerint azok, akik még a régi uralkodó rendszert szolgálják, de már számítanak a jövővel is. Ezek nem mernek nyíltan nyilatkozni, csak bizalmasan vallják magukat az új eszmék követőinek és titokban tesznek nekik kisebb-nagyobb szolgálatot. Ezek azok, akik titokban maguknál hordják az új világ igazoló jegyét, a tagsági igazolványt, hogy ha fordul a világ, ők akkor is felül maradhasanak és hivatkozhatnak régi jogaikra és érdemeikre. Természetszerűleg már előre kiszemelték és biztosították a maguk számára azt a magas állást, amelyet az új világban tehetségük és érdemeik jutalmául el kell érniük. Ezek azok, akik 1918-ban és 1919-ben tömegesen jelentkeztek a szociáldemokrata pártban és léptek be a különböző szabadkőműves páholyba,

most meg ott lapul a zsebükben a nyilas tagsági igazolvány. Ez a fajta ember a legundorítóbb, a legmegvetendőbb, mert a jellem és meggyőződés teljesen hiányzik belőle és csak saját érdeke és haszna vezeti. Ezek az igazi bacillushordozók, akik megmérgezik a közélet levegőjét és destruálják, ami az emberi közösség tartópillére, a becsületet, elárulva és hátbatámadva azt, amit szolgálniok kellene.

Mi, akik életünkben most másodszor élünk át, ilyen kavargó, vergődő világot, akiknek gironde hállatlan szerepe jutott, akik sem a mindenáron való maradiságot, sem a korlát nélkül való újítást nem akarjuk, mi tudjuk azt, hogy egyénileg minek nézünk elébe, számítunk is vele, de tudjuk azt is, hogy a vihar, a fergeteg nem tart örökké, mégis csak kisüt a nap, felragyog a szivárvány és az örök érték, az örök emberi mégis csak folytatni fogja a világban a maga diadalmas, győzhetetlen útját.

Ez legyen vigasztalása mindazoknak, akik szenvednek, akiket megtép vagy megtapos az élet, akiknek a fájdalom a jelenük és bizonytalan a jövőjük, akik saját testükön érzik a homo bestiális korbácsának csattogását. Voltaire azt mondta, hogy az emberek sem nem angyalok, sem nem ördögök, aki az emberből angyalt akar csinálni, az ördöggé formálja őket. Az ember nem vetkőzhet ki saját lényéből, tartósan nem tagadhatja meg emberi lelkét és bárhogya is zengjen a zshivaj és üvöltsön a díszharmónia, a végén mégis felzeng, kezdetben halkán, majd egyre erősödő összhangban az emberi humánnum fenséges, az isteni örökkévalóság felé törő hangja. Azért a mélylelkű a gondolkodó ember kitart az örök értékek mellett és nem tér le semmiféle politikai Kyrkék csábos énekére arról az útról, amelyet igaznak felismert.

A mi utunk az ember útja, amelyet szenvedve, küzködve, verejtékezve és vérezve, de emberi lélekkel robotol örök és maradandó értékek szolgálatában. A mi utunk az örök magyarság útja, amelynek irányát, tartalmát, hangját és vágyait nem mi kontárkodtuk össze, nem a mi esendő korunk vetélte el, hanem évezred óta maradandó, változatlan és örök. Mi tudjuk, hogy fajtánknak mi a hivatása, mi a rendeltetése és azt akarjuk, hogy ezt be is töltsse teljesen és maradéktalanul. Nem tévelyegni akarunk, rohanni ingoványok felé és ingoványok felett, hanem a megpróbált úton a magyar lélek parancsai szerint akarunk járni és egyedül és kizárólag magyar célok, magyar érdekek és a magyar nagyság és dicsőség felé.

Aki más utakat vesz, annak lelkét nem magyar cél és nem magyar élet hangolja és feszíti, de ezek élete ezen a megszentelt magyar földön csak kérész élet lehet, amely csak ideig-óráig tarthat és el kell, hogy veszítse erejét. A mi utunk sok szenvedéssel és megpróbáltatással van teleszórva, de győzelemhez kell, hogy vezessen, mert magyar lélekkel van kikövezve.

*Most peremberkék dáridója tart,
De építésre készen a kövünk,
Nagyot végezni mégis mi jövünk,
Nagyot és szépet, emberit s magyart.*

(ADY)

(1942. I. 18.)

Már megint tallóznak.

Nyilasék Taglója ismét foglalkozik szerény személyemmel és felettébb fölényes és kioktató hangon igyekszik engem elintézni. Nem tudom, ki ez a Tagló, ez az ismeretlen nagyság, ez a sűrített Tudományos Akadémia, aki olyan hallatlanul bátor, hogy *ex cathedra*” bíráljon és megállapításokat tegyen és pont a Magyarságban.

Azt írja Tagló úr, hogy nem tudok magyarul írni és mindjárt fel is szólít, hogy tanuljam meg a magyar nyelvet, mert akkor nem venném pártfogásba az „emberi humánomot”. Természetesen ki is gúnyol és oktat, hogy két különböző szóban azonos fogalmakat állítottam egymás mellé. Meg kell állapítani azonban, hogy Tagló úr ismét vastagon téved, mert nem két különböző szóval fejeztem ki ugyanazt a fogalmat, hanem egy fogalmat megerősítettem egy jelzővel. Ha mondhatom azt, hogy emberi ember, akkor mondhatom azt is, hogy emberi emberiség, (humánus). A humánus szót azért használtam, mert az többet fejez ki, mint az emberiség, kifejezi az emberi léleknek azt a mélységes erkölcsi alapokból kiáradó felfogását, hogy embertársaival a szeretet hangján szóljon és a szeretet eszközeivel éljen. Ha ezt Tagló úr nem érti, akkor csak taglózzon tovább.

Jól tudom azonban, hogy Tagló úrnak nem az én magyarságom kifejezésben fogyatékosága fáj, vagy az üti őt szíven, hanem az én írásaimnak a

magyar lelke bántja. Az bántja ezt a fölényesen gúnyolódó Tagló urat, hogy amit én írok, az magyarul van írva és amit írok, az magyar lélekből van írva és akinek írom, azok magyarok. Persze, ha én is azon a zagyva, érthetetlen, magyartalan össze-vissza nyelven írnék, amelyen a „vezérlő akarat” szavalt, amelynek szépsége, utolérhetetlensége, nagyszerűsége előtt a Magyarság is addig, míg össze nem rúgták a patkót, áradozva térdet hajtott, akkor Tagló úr is meg volna velem elégedve. De én nem Kárpát-Duna Nagy hazáról szavalok, de Magyarországról beszélek, nem a vérvédőket idézem, de a magyar honvédségnek vagyok a rajongója, nem földekről és gyepükről szavalok és vérvalóságról és vérrögről, hanem beszélek a magyar rögről, az ezer éves magyar földről, a magyar lélekről, a magyarságról és a magyarság örök hivatásáról. Ezért érthetetlen az én hangom az ilyen Tagló urak számára.

Őszintén bevallom, értelmem és tudásom nem emelkedett oly magaslatokra, hogy megértsem, miért éppen velem kapcsolatban idézi Anatole Francénak különben szellemes, de a helyzetre egyáltalán nem találó mondását: „Az öreg Bélus király a legbölcsebb, a legszebb, a legnagyobb uralkodónak tudta magát annál is inkább, mert miniszterei ezt nyíltan szemébe mondták neki,” mert az a körülmény, hogy én hive voltam Bethlen Istvánnak, Gömbös Gyulának, Teleki Pálnak és most Bárdossy László miniszterelnöknek. akiknek nemcsak emberi nagyságát és értékeit tiszteltem, hanem tiszteltem azon törekvésüket is, hogy a magyarság ügyét az örök magyar célok irányába előrevinni kívánták és kívánják, nem jelenti azt, hogy én minden kormányzatot támogatnék és minden kormányzat mellé odaállnék. Én nem vagyok

konjunktúra ember, nem kacsingatok az esetleges eljövendő felé és elém hiába szórták a röplapokat, hogy 1938 a mienk, én nem döltem be, én szembefordultam a divatossal, a népszerűvel, a „dinamikus eszmeáramlattal” és megmaradtam a magam egyszerű, mesterkéletlen, de őszinte mély magyarsága mellett. Amit itt Tagló úr Anatole Franceal mondat, szerény véleményem szerint nem jelentheti azt sem, hogy a felemlített miniszterelnökök nagysága pusztán abban van, hogy azt mondták nekik és ők elhítték. Ezek az urak tettek valamit a magyarságért, hoztak valamit a magyarságnak, alkottak maradandó értékeket és nyugodt öntudattal vethetik oda működésüknek mérleg-számláját az utókor történelmi bírálata elé. Ha van valaki ebben az országban, aki a Bélus király szerepét játssza, akkor az Tagló úrék „vezérlő akarata”, mert annak nagysága valóban pusztán abban van, hogy mondják és ő elhiszi, mert az azután sem egy tettel, sem egy gondolattal, sem egy valódi értékkel nem gazdagította ezt az országot és ezt a népet.

Bélus király gyönyörű históriáját tehát ön, tisztelt Tagló úr a saját portáján hangoztassa, azok között, akik el is hiszik valóban Bélus király nagyságát és akik pusztán önzetlenségéből már eleve biztosították a maguk és tehetségük számára azokat a díszes állásokat, amelyekkel ezt a szerencsétlen népet boldogítani akarják. Előbb azonban ott leszünk mi is, nekünk is lesz ehhez néhány szavunk, magyaroknak. Addig pedig csak taglózzon tovább. Biztosíthatom önt arról Tagló Úr, hogy sem a durvasága, sem a mérhetetlen fölényessége, sem a gúnyolódása, sem fenyegetései, nem fognak engem visszatartani, hogy tovább is ne a becsület, a tisztesség, a magyarság útján haladjak. Ezzel én is kiszedtem az aszatot a tarlóról.

(1942. I. 20.)

A magyar történelem csak a magyar élet mestere.

A reggeli nyilas lap vasárnapi számában vitéz Rátz Jenő ny. honvédelmi miniszter vezető helyen cikket írt „A történelem az élet mestere” címen. Ez a tétel valóban igaz és mély emberi értelme van, ha valaki a történelem eseményeit tárgyilagosan és elfogulatlanul igyekszik megérteni, magyarázni és hasznosítani; de a tétel azonnal hamissá válik és hatásai-
ban károsná, ha valaki a történelem eseményeit az irányított történelem szellemében és csak azért idézi, hogy annak elferdített képletéből igazolást nyerjen a maga életszemlélete és politikája számára. Rátz Jenő Erdély történetének I. és II. Rákóczi fejedelmek korszakát felölelő részletével foglalkozik és azt mondja, hogy I. Rákóczi György súlyos és végzet-szerű történelmi hibákat követett el akkor, amidőn magatartásával elvesztette a török bizalmát és nem adta meg a töröknek azt, ami a töröké. Ebből az u. n. történelmi hibából Rátz a jelenre nézve levont következtetései lényegét az alábbiakban fejezi ki: „A nemzetközi életbe ható eszmék és erők helyes felismerése, azoknak előítélet mentesen való mérlegelése és a nemzet szolgálatába való önzetlen beállítása, minden egyéni, osztály vagy pártérdeknek háttérbeszorítása ilyenkor a nemzet vezetőinek legszentebb kötelessége.”

Kérdem én, vajjon hiszi-e vitéz Rátz Jenő önmagáról, hogy ő előítélet mentesen vizsgálja a múlt-

tat és a jelent, mert éppen abban van az ő nagy tévedése, hogy I. Rákóczi György, mint fejedelem és államférfi maradéktalanul eleget tett azon követelményeknek, amelyeket Rátz a fenti idézetben a nemzet vezetőitől követel, de ezt mégsem veszi észre. I. Rákóczi György helyesen ismerte fel korának a nemzetközi életbe ható eszméit és erőit és azokat igen nehéz körülmények között és igen súlyos helyzetben igyekezett népe javára fordítani. Hiszen I. Rákóczi György teljes lélekkel magáévá tette kora uralkodó eszméjét, mondjuk koreszméjét, a 30 éves háború irányító és uralkodó gondolatát a reformáció szabadságharcát a katolicizmus ellen. Kétségtelenül felismerte I. Rákóczi György a nemzetközi életben ható erőket és azokat a saját és országa szempontjából helyesen mérlegelte akkor, amikor változatlanul azt a politikát követte, amelyet Fráter György kezdeményezett és Bethlen Gábor fejedelem folytatott: a kiegyensúlyozás politikáját a ránknehezedő két világhatalommal szemben. I. Rákóczi György nem kívánt sem a császári, sem a török hatalmi politika akaratszerű vassallusa lenni, hanem öntudatos és Öncélú magyar politikát folytatott és azt kereste, hogy a két világhatalom ellentétes érdekeinek kihasználásával miként tudja a magyarság létét biztosítani és öncélú politikájának lehető alapjait megteremteni. I. Rákóczi György igyekezett jóba lenni a császárral, de igyekezett jóba lenni a törökkel is, hol az egyik felé hajlott, hol a másik felé, amint a helyzet kívánta, de ezenkívül keresett a maga számára más érdektelen szövetségeseket és támaszokat is. Igen érdekes, hogy mint vélekedett Pázmány Péter esztergomi érsek az ellenreformáció lelke, aulikus és királyhű főpap az erdélyi kérdéstről. Bár Pázmány Péter lelkében azt kí-

vánta volna, hogy Erdély csatoltassék vissza a magyar Szent Koronához, mégis tudva azt, hogy ez a jelen körülmények között kivihetetlen, a maga részéről mindent elkövetett, hogy Erdély fennmaradjon és I. Rákóczi György barátságát és hajlamait koronás királya felé fordítsa. Így ír neki: ... bizonyosan higgye kegyelmed, hogy itt fenn is sok gondolkodást szerez az erdélyi állapot, mivel ha Erdély elveszne, (kit Isten ne adjon) bizony másoknak is jutna a nyavalyában.” Ez a példa is mutatja azt, hogy két ellentétes felfogású és álláspontú magyar ember miként találkozhat az egyedülvaló és öncélú magyar politika szolgálatában.

Az pedig, hogy I. Rákóczi György nem adta meg mindig a töröknek azt, ami a töröké, az hibául igazán nem róható fel és nem indokolható egyedül jellemének kétségtelenül nem igen szép vonásaival, kapzsiságával és zsugoriságával. Adót, váltságdíjat idegen hatalomnak fizetni nem felemelő és nem dicsőségteljes dolog és azt bármelyik önérzetes nemzet vezetője csak olyan mértékben vállalja és addig teljesíti, amíg az múlhatatlanul szükséges. A török pedig az adókat állandóan felfelé srófolta, állandóan követelődött és fenyegetődött és amikor nemcsak a szultánt, hanem a divánbasákat is le kellett kenyekezni és amikor a török végek basáinak vállalkozását, pusztító betöréseit ajándékokkal és váltságdíjakkal kellett leszerelni, igazán nem vehető rossz néven, hogy I. Rákóczi György csak azt adta és akkor adott, ha azt semmiképen sem tudta elkerülni.

A Rákóczi Györgyök történelmi példáiból tehát vitéz Rátz Jenő elfelejtette kicszontozni a lényegét és megállapítani azt a minden időkre szóló magyar igazságot és politikai tételt, hogy nekünk magyaroknak

még a legnehezebb időkben is bármilyen áldozattal, bármilyen nehézséggel, lemondással és szenvedéssel, de öncélú magyar politikát kell folytatnunk.

Azt pedig hogy I. Rákóczi Györgynek és fiának li. Rákóczi Györgynek családi és egyéni céljai is voltak, igazán nem lehet rossz néven venni, mert hiszen ők is húsból és vérből való emberek voltak, a hiba csak az volt, hogy amit II. Rákóczi György akart, az nem sikerült. Igaz, hogy a történelemben a siker az az ítélet, amely az utókorra vonatkozólag mindent elfedez, mindent megérttet, és mindent megbocsáttat, mégis úgy érzem, hogy az igazság jegyében a történelmi tragikumok mellett sem lehet érzéktelenül elmenni. Teszem fel, ha II. Rákóczi Györgynek sikerül elfoglalni a lengyel trónt és ezzel erejét és hatalmát annyira felfokozni, hogy bátran és eredményesen felléphessen a magyar érdekeke védelmében a törökökkel szemben, ma ő is helyet foglalna nemzetünk nagyjai között. Ezen az igazságon a zsidó származású, de egyébként igen kiváló történelem tudós, Angyal Dávid műveiből vett idézet sem változtat. Vajjon a nagy Corvinus nem csinált-e egyéni és családi politikát, amikor Prága ellen vonult, amikor cseh király lett csak azért, hogy választó fejedelem lehessen, amikor Bécsset elfoglalta, hogy császár lehessen. Mátyásnak sok sikerült de hirtelen meghalt anélkül, hogy nagy céljait elérhette volna és ki tudja, ha életben marad és császár lesz, nem lett volna-e annyi ereje, hogy megtörje az Ozmán birodalom hódító erejét, amellyel elhárította volna nemzete feje felől a 150 éves nemzetgyilkos török hódítás korszakát. Így válik sokszor — hiszen történelmi példák igazolják — a fejedelmek és nemzetvezérek öncélú törekvése nemzetük javára és dicsőségére. Caesar és Napoleon is öncélú politikát

folytatott, igaz, hogy az egyiket Brutus dőfte le, a másik Szent Ilonán végezte, de dicsőségük Róma és Franciaország örök dicsősége.

Azt pedig igazán nem értem, hogy vitéz Rátz Jenő, akinek politikai felfogása közel áll a nyilasokhoz, aki a tekintélyuralmat, mint politikai ideált vallja, mily kifogást emel az ellen, ha I. Rákóczi György „absolutus fejedelem” volt. Azon igazán nem lehet csodálkozni, hogy akkor, amidőn a hatalom kezelésében „elég egy okos ember” felfogása érvényesül, amikor az abszolút akarat megmásíthatatlan parancs, ott a kemény gerinc, a szinte mindig kellemetlen igazság, a józan tanács nem-igen érvényesülhet. Az ilyen helyzetben csak a Kemény János féle „szolga” jut szóhoz, a mindent helyeslő, mindent dicsérő, mindenbe beleegyező és semmit kifogásolni nem merő gerinctelen szolgaság. Az ilyen helyzetben alig akad bátor kiállás, csak gyáva leborulás, vagy hitvány árulás, olyasféle, mint az ifjabb Székely Mózesé, aki teljes behódolással, ráígéréssel, a török hatalmi célok és politika feltétel nélküli szolgálatának ígéretével arra akarta rábírní a törököt, hogy Rákóczit elejtse és őt emelje fel. Olyan kemény és tisztalelkű hazafiak és tanácsadók, akik Rátz szerint nem félnek a fejedelem haragjától, ha az igazságot szolgálják, akik bátran megmondják nézetüket és képviselik álláspontjaikat, csak az alkotmányos szabadság légkörében fejlődhetnek ki., a kemény gerinceket pedig csak az okos, belátó alkotmányos fejedelmek bírják el A szolgaság légköre szolgákat szül. Épp ezért van vitéz Rátz Jenő politikai felfogása és a kemény gerincű tanácsadók utáni vágyakozása között kiegyenlíthetetlen ellentét.

Csak egyet akarok még elmondani. Az abszolutiz-

mus alatt Tompa Mihály verset írt „A gólyához.”
Ezért aztán le is fogták és börtönbe vetették. Nem-
sokára azonban szabadon engedték s a profóz, aki
kinyitotta a börtön ajtaját azt mondta neki: „Jetzt
sind Sie frei, Herr Tompa, aber nem kell töpp kólya
megírni.”

(1942. II. 3.)

„Mely ha elvész, Róma megdől”.

„Mert nemcsak a fegyver dulásától kell megvédeni népünket és földünket, hanem attól is, hogy a belső rendet ne zavarja meg senki. Az egészséges testen még a fegyverrel ütött sebek is könnyen begyógyulnak, de a rend megbomlását már nehezebben lehet kiheverni.”

Ezeket a szavakat Bárdossy László miniszterelnök mondta. Bölcs, mély értelmű igazságok, amelyeket minden becsületesen gondolkozó magyar ember meg kell, hogy szívleljen. Mi, trianoni nemzedék tudjuk azt legjobban, hogy mily gyógyíthatatlan sebeket üt a belső rend felbomlása, hiszen majdnem belepesztultunk. A több, mint 4 évig tartó világháborúban vitéz katonáink vére és elszántsága megoltalmazta a magyar földet, messze bent harcoltunk idegen földeken és mégis, amikor belül felfordult a rend, ezeréves országunk szent földje és népe áldozata lett idegenek mohó hódításvágyának és néhány összevevődött idegen fegyveres úgyszólván ellenállás nélkül vette birtokába hazánk legszebb és legdrágább tájait.

Bismarck azt mondta, hogy „a barrikádok csak azért veszedelmesek, mert megijedünk tőlük.” A forradalmakat rendszerint nem hősök robbantják ki, hanem a föld alatt álnokul dolgozó alantas méregkeverők, akiknek hitványságánál csak gyávaságuk na-

gyobb, akik reszkető térddel omlanak össze, ha bátorságot, erélyt, elszántságot látnak magukkal szemben felvonulni. 1918 és 1919 csak azért vált végzetessé, mert a szétmállott polgári társadalom beijedt a forradalom lármás megmozdulásától. Ha az akkori vezetőkben meglelt volna a kellő erély, hogy idejében, falhoz állítsanak néhány örültet és gonosz árulót, könnyű szerrel gátat vethettek volna a forradalom szennyes áradatának. Minden becsületes ember érezte 1918 október végén, hogy elég lett volna néhány száz elszánt fegyveres, hogy szétkergetse ezt a degenerált bűnös társaságot, amely ostoba jelszavak, üres Ígéretes és lelkiismeretlenül szórt rágalmak mérgező hatása alatt kezébe tudta kaparintani a hatalmat. Mennyi vért, mennyi szenvedést, mennyi fájdalmat meg lehetett volna kímélni, ha akkor nem késlekednek, hanem erélyes kézzel rendet teremtenek és rosszul értelmezett emberiségből nem tiltják meg a még fegyelmezetten álló, cselekedni akaró katonaságnak, hogy fegyverét használja. A polgári társadalomban pedig nem volt semmi erő, szervezetlen volt és széthullott, gerinctelen volt, nem mert cselekedni, megbújt odújában és eltűrte azt, hogy egyenként piszkálják ki onnan és az uralomra jutott csőcselék tomboljon a feje felett. Undorító volt nézni, hogy a polgári társadalom képviselői futva-futottak a nemzeti tanácsokhoz felesküdni, vörös szalagot tűztek a gomblyukukba, hirdették azt, hogy ők mindig szocialista gondolkozásúak voltak, hogy mindig a baloldali radikalizmus, volt az eszményképük és csak a zsarnok uralom nyomása miatt nem tudták valódi felfogásukat kifejezésre juttatni. Undorító volt ez a tülekedés, ez az önátmentés, ez a jellemtelenség, saját társadalmi felfogásának és berendezkedésének ez a meggyalázása,

amellyel ezek a hitványak igyekeztek a nem kevésbé hitvány hatalom közelébe jutni. Az eredmény a nemzet és a társadalom teljes szétesése volt és a proletárdiktatúra gyalázata, a magyar történelemnek ez a legszégyenteljesebb korszaka és a magyarságnak a pusztulás és a megsemmisülés örvényébe való taszítása.

Csak az, aki átélte ezt a korszakot és érezte lelkében azt a mindenk felett való szent érzést, csak az tudja, hogy mit jelent az, amikor jött a Szabadító és katonái előtt a szél bontogatta a meggyalázott, de nekünk szentséget jelentő nemzeti zászló színeit. Csak álltunk ott az utcasarkon, néztünk és kemény férfiak, akik bátor lélekkel oly sokszor szembe néztek a hailálal, zokogtak, mert érezték azt, hogy a nemzet a mélységekből, a sír széléről emelkedik fel az élet útjaira. Nem, ennek még egyszer nem szabad megtörténnie, a belső rend felbomlásának nem szabad még egyszer mély halálos sebet ütni a nemzetet. Ha vannak ma olyanok, akiknek lelkében sötét felforgató gondolatok élnek, akik a háború okozta nehézségeket elégedetlenségre, lázításra, a lelkek felkorbácsolására akarják felhasználni, akik nagyhangú, üres Ígéretekkel, saját személyüknek előtérbe állításával meg akarják szédíteni a tömegeket, hisszük és reméljük, hogy lesz erő és akarat, amely összezúzza őket. Ne akarjon itt senki külön politikát csinálni és nagy kérdéseket ostoba, üres fejének bárgyú elgondolása szerint megoldani akarni. Ma becsületes ember csak egyet tehet, fokozottabb erővel végzi kötelességét, fegyelmetten engedelmeskedik és támogatja azokat a vezetőket, akiknek becsületes vágya és törekvése, hogy a nagy magyar kérdéseket megoldják és a magyar életet szolgálják.

A társadalomnak pedig ma nem szabad szét-
hullva, éiernyedve nézni az eseményekkel szembe, ha-
nem meg kell, hogy értse egymást a becsületes magyar
lélek és kell, hogy becsületes magyar kéz megtalálja
a becsületes magyar kezét. Fel kell vonulnia az egész
magyar társadalomnak a belső rend, fegyelem és
nyugalom biztosítására, mert ha ezt biztosítani tud-
juk, tombolhatnak felettünk bármily viharok, Róma
nem fog soha rabigába görbedni.

(1942. II. 11.)

A titokzatos ismeretlen és a valóság.

Eszembe ötlik az idő, amikor teleszórták az utcákat apró cédulákkal „1988 a miénk, Szálasi jön” és amikor minden kerítésen és az utcatorok házfalain ott díszlett a felírás, amely Szállassyt éltette vagy kilátásba helyezte azt, hogy jönni fog. Az emberek öszszenéztek és egymástól kérdezték, ki ez a Szálasi? Senkisémet ismerte, senkisémet tudott róla semmit, a hangját sem hallották, cselekedeteiről, tetteiről nem tudtak, csak érezték azt, hogy egy forró propaganda Szájára vette a nevét és mint a forgószél a száraz falevelet, felkapta és szerte hordta az egész országban. Sokakat épp ez az ismeretlenség, ez a miszticizmus, ez a titokzatosság, ez kapott meg és ez nyűgözött le, valami csodát vagy csodálatosat vártak az ismeretlentől. Sokak szemében ő képviselte az eljövendőt és messiási hittel hittek benne, hogy ha a hatalom az ő kezébe kerül, mint vezérlő akarat rendet és csodálatos jólétet fog teremteni az országban és a magyar nép között.

Végre megnyilatkozott a nagy ismeretlen, elgondolásait és programját papírra vetette. Felhördülés, megdöbbenés volt rá a felelet. Az értelmesen gondolkozó magyar koponyák egymásra néztek és egymástól kérdezték, mi akar lenni ez az érthetetlen zagyvalék, ez a homályos összevisszaság, ez a nagy szavakba burkolt semmi. Még a hívek is csóválták fejü-

két, maguk között beismerték, hogy ők sem értik a vezéri akarat dodonai megnyilatkozását, de azért ki- felé mint soha nem hallott bölcsességet, nagyszerúsé- get, csodát, a legfelségesebb lelki invokáció megnyi- latkozását magasztalták ezt az érthetetlen zagyvalé- kot. Amikor a vezérlő akarat megszólalt, mindig baj- lett belőle, mindig mondott olyasvalamit, amit senki- sem értett meg és ami felett vagy mosolyogni vagy szánakozni lehetett csak. De azért a pártban ment tovább a cezarománikus móka. A vezérlő akarat el- lentmondást nem tűrve rendelkezett és intézkedett, mint egy önkényuralkodó, aki felelőséggel csak Is- tennek tartozik. A pártban morogtak zúgolódtak, de többé-kevésbé engedelmeskedtek, míg végre kitört a palotaforradalom és a vezérlő akarat kihányta a párt- ból a trónörökös-várományost és a várományos váro- mányosát. A botrány kitört és maguk a pártvezetők állapítják meg, hogy az ismeretlen csoda, a titokzatos nagyszerűség még arra sem alkalmas, hogy egy pár- tot vezessen és Irányítson.

Kérdjük mi megdöbbenve és felháborodva, mi- csoda határtalan és hallatlan lelkiismeretlenség kel- lett ahhoz, hogy egy oly valakit propagáljanak, hogy egy oly valaki számára követeljenek kizárólagos ve- zetős szerepet ebben az országban, akiről maguk meggyőződnek, hogy még egy pártot sem tud elvezetni. Kérdjük mi, hogy mi lett volna a mi magyar hazánkból és a mi drága magyar népünkből, ha a magyar nép józansága, lelkiismerete és becsü- letessége nem állja útját annak a lelkiismeretlen de- magógiának, amely ezt a teljesen alkalmatlan férfiút akarta az ország élére állítani és neki kizárólagos és döntő parancsolási jogot biztosítani. A megszédített és elkábított tömegeknek nem kellett és nem kelle-

nek azok az államférfiak, akik tudásuknak, műveltségüknek, rátermettségüknek, erényeiknek, hazafiaságuknak és magyarságuknak sok-sok tanújelét adták, akik teremtettek és alkottak, akik építettek és gyógyítottak, akik előre terveztek és lelkiismeretesen gondoskodtak, akik egy mindenkitől elhagyott és mindenkitől meggyalázott és megrugdosott árva népet a mélységekből emeltek a becsület, a tisztesség és nagyság útjaira; nem, ezek nem kellett, de kellett az ismeretlen, a titokzatos, aki egy pár közkacajt fakasztó kijelentésen kívül egyebet nem tett hazájáért és fajtájáért

Mikor ébred végre a magyar nép öntudatára annak, hogy egyes lelkiismeretlen egyének milyen boldogot járatnak vele, hogy falhoz állítják és félrevezetik, mikor nyílik ki végre teljesen a magyar népnek a szeme, a szíve és a lelke, hogy kidobjon magából minden salakot és minden fertőzést és egyedül és kizárólag örök és öntudatos magyarságának szolgálatába álljon oda. Hiába gúnyolnak minket, hiába kacagnak minket, kimondhatatlan nagy erő, érték és hatalom a mi magyarságunk, amely mindig több és több lélekben öntudatosan lobban lángra, de megéri, felébreszti és megrázza a kételkedőket, a közönyöseket, a most még jobbra-balra tekintetőket is. Mi tudjuk jól, hogy hiába igyekeznek egyesek a korcsme mákonyával vagy idegen gondolattal elszédíteni magukat, a lelkük mélyén, ha ereikben magyar vér csörgedez, ott él egy kitörölhetetlen mag, egy rádiumos erőforrás, amely addig ostromolja, tépi, szagatja lelkiismeretüket, amíg legyűri és legyőzi a szerzett másodlagos érzéseket és a magyar gondolat egyedülvalóságát mégis diadalra juttatja bennük. Ma arra van szükség, hogy ne széttagolódjék, de össze-

forrjon a magyar, ezt követeli elsősorban a magyar érdek, de megköveteli nagy szövetségeseink érdeke is, mert mi vállalt kötelezettségeinknek becsületesen, magyar módra csak akkor tudunk eleget tenni, ha azt a lélekben erős, egységes Magyarország egyetemes akarata segíti. Aki pedig ma felforgatásra törekszik, az árulója a magyarságnak és árulója nagy szövetségeseinknek és megérdemli azt, hogy úgy bánjanak el vele, mint az árulókkal szokás.

(1942. III. 4.)

Magyarságunk a jövőben.

Aki ma öntudatos, kemény meg nem alkuvó magyar, az bizonyos körökben gyanússá válik. Aki ragaszkodik az ősi magyar alkotmányhoz, a magyar élet jól bevált szokásaihoz, a magyar függetlenséghez és önállósághoz és intézményekhez, azt megteszik zsidóbarátnak vagy megvádolják más érzésekkel és barátsággal, csak azt az egyet nem akarják elhinni róla, hogy magyar és hogy egyedül és kizárólag saját fajtájának a barátja.

Minden más országban legszebb és legmagasztosab erény nacionalistának lenni, büszkének lenni saját fajiságára és népi öntudatára, dolgozni a nagy nemzeti célokért küzdeni és áldozni fajtája történelmi elhivatottságáért; csak nálunk nézik bizonyos körök gyanús szemmel azokat, akikben ez a nacionalista öntudat lobogó lánggal ég. Mi teljességgel tudatában vagyunk annak, hogy a magyarság a Dunamedencében nem élhet elszigetelt, különálló életet, hanem bele kell illeszkednünk az európai közösségbe és nagy és igazságos nemzetcéljainkat úgy kell megvalósítani, hogy az más népek jogos érdekeit ne sértse. De tudatában vagyunk annak is, hogy mi önálló és független nemzeti létre termettünk és ennek a nemzeti létnek megvan a maga különálló célja, törekvése, köre és eszköze és azokkal mi, magyarság határozott akarral élni kívánunk akkor, amikor a mi akaratunkat,

a mi jogainkat, a mi életterületünket más népek jogosulatlan törekvései és vágyai érintik. Mi tudatában vagyunk annak is, hogy európaiságunkért, civilizációnkért, keresztény kultúránkért áldozatot kell hozni, mi ezt az áldozatot meg is fogjuk hozni, de az a hő vágyunk, hogy áldozataink eredményeképpen nekünk is jusson egy darab hely a Mindenható szabad ege alatt és reánk is ráragyogjon a jótékony nap sugara.

Mi magyarok büszke, öntudatos nép vagyunk, szabadságszeretők, függetlenségünkre féltékenyek, értéket csak akkor képviselünk önmagunk és mások számára, ha ezek a belső tulajdonságaink nem csak hogy érintve nem lesznek, hanem azok teljességgel érvényesülnek. A magyarság sohasem volt áruló, adott szavának mindig becsülettel eleget tett. Mint barát, hűséges és önfeláldozó volt és sokszor történelme során még saját érdekei félretevésével is ott állt rendületlenül, ahova szava lekötötte. Csak egy nem tudott a magyar soha lenni, hűséges szolga. Nem tehet róla. Úgy van a magyarság alkotva, hogy tartósan az elnyomatást, a szolgaságot sohasem tudta elviselni. Talán Kelet pusztáinak végtelen síkjairól hoztuk magunkkal ezt a szabadság szemléletet, de ez a szabadság szemlélet ma is élő valóság a magyarságban, amelyet semmiféle divatos jelszó, vagy korszerű irányzat sem eltüntetni, sem megváltoztatni nem fog soha. Valahogy a magyar ember is úgy van vele, hogy nem tudna fojtogató zsineggel a nyakán élni, nem tudna úgy élni, hogy gondolatainak és akaratának valamely formában kifejezést ne adjon, nem tudna úgy élni, hogy az a darab föld vagy hajlék, amelyet magának mond, az ne legyen az ő jogainak biztos vára, mert elvesztené akkor önbecsülését, rátartisá-

gát büszkeségét és öntudatát, amely tulajdonságok nemzetté vált népi életének elengedhetetlen alappillérei. Nézzék meg a magyar juhász-szamadót, amint komoly Öntudattal eltekint a reábízott nyáj felett, vagy nézzék meg a tanyásgazdát, amint büszkeséggel szemléli sarjadó vetését, mindenik” ilyen magyarnak a szeméből és a lelkéből hallatlanul nemes, úri öntudat sugárzik ki, mert lelkében és felfogásában úri ez a magyar nép, méltó és elhivatott arra, hogy az Istentől neki adott területen magyar lelkének parancsai szerint éljen és uralkodjon. Aki ezen változtatni akar, aki a magyar népnek ezt az alaptulajdonságait eltüntetni vagy kiölni akarja, az öntudatosan vagy öntudatlanul gyilkosává válhat a magyar jövőnek. Mi azt akarjuk, hogy ezen a magyar földön a magyar lélek legyen az úr és minden, ami történik, a magyar lélek parancsai szerint történjék. Teljesen és tökéletesen fel akarunk szabadulni az idegen lelkiesség gyámsága alól, mert érezzük azt, hogy nagyot és maradandót, örökkévalót és szépet, nagyszerűt és emberit csak akkor tudunk alkotni önmagunk és az emberiség számára, ha megmaradunk változatlanul olyan magyarnak, amilyenek a Mindenható Isten minket teremtett.

A mai nehéz időkben a mi magyarságunk nem jelenthet pusztán külső képletet, nem jelentheti sem a beszédet, sem a ruhát, sem a külsőségeket, hanem annak mély belső lelki élménynek kell lenni, amely áthatja egész lényünket, egész valónkat, amely ott zakatol a vérben és belehatol az agyvelőkbe, amely fájdalmat okoz és gyötörtet, amely kínoz és aggodalommal tölt el és amely mindent fölláldozni képes, hogy fajtája jövőjét és életét biztosíthassa. Valahogy ilyen

magyarság, ilyen érzés forrasztotta egybe a megszállás alatt gyötrő magyarságot, üldöztetés, korbács, megvetés kellett hozzá, hogy igazán átérezze a magyar azt, hogy magyar, hogy tudatára ébredjen annak, hogy senkihez sincs köze a világon, csak a saját fajtájához és senkinek sem tartozik áldozattal, csak a saját népének.

Aki nem tud ilyen mélyen magyar lenni és nem tudja ilyen egyetemes nagy öleléssel sajátjává tenni fajtájának minden külső és belső lelki értékét, az nem mondhatja magát magyarnak. Az igazi bensőséges magyar érzés úgy énekel, mint ahogy Dsida Jenő „Psalmus Hungaricus”-ában teszi:

*„Vallom, hogy igazán nincsen
És mégis igazam van
És mától fogva énnekem
Örökre ez az énekem:
Epévé változzék a víz mit lenyelek,
Ha Téged elfelejtelek!
Nyelvemen izzó vasszeget üssenek át,
Mikor nem Téged emleget,
Hányjon ki két szemem világa,
Mikor nem Reád tekint
Népem te szent, te kárhozott, te drága.”*

(1942. III. 6.)

Gondolatok március 15-én.

Első szent királyunk névünnepét kivéve, talán egy évforduló vagy emlékünnep sem gyökerezik oly mélyen a magyarság lelkében és nem mozgat meg oly általános és egyetemes érzéseket, mint március idusának ünnepe. A magyarság közel 100 esztendeje ünnepli ezt az évfordulót, mint a felszabadulásnak, a szabadságnak ünnepét és emlékezik meg a márciusi ifjúság lelkesedéstől teljes fellépéséről, amellyel a nemzet vágyait, törekvéseit mélyre ható reformok alapján a megvalósulás felé vitte. Március 15-e a szabadság ünnepe. Ez a szabadság gondolat kettős értelmű, mert jelenti a magyarságnak mint nemzetnek szabadságát, függetlenségét, öncélúságát és önrendelkezését, de jelenti az egyénnek mint állampolgárnak szabadságjogait a közösséggel és polgártársaival szemben.

Nincs még egy népe a világnak, amely szabadságáért és függetlenségéért annyit küzdött, szenvedett és vérezett volna, mint a magyar, mert történelme során a magyar nemzet tartósan sohasem nyugodott bele és sohasem ismerte el, ha elnyomták, ha erőszakot követtek el rajta, ha jogait félredobták és alárendelt tényezőként kezelték. Az 1848 reformok előtt szabadságjogai csak a nemzetet alkotó nemességnek voltak. Azon jogok és kötelezettségek, amelyek a nemességet terhelték, nem ismertek kivételeket és foko-

zatokat, hanem azok megillették a nemességnek leg-hatalmasabb, leggazdagabb tagjait éppen úgy, mint a legszegényebb bocskoros nemeseket, amint ezt Werbőczy kifejezte: „unum eademque nobilitas”. A 48-as törvények nem úgy, mint a francia forradalom intézkedései, nem vették el senkinek a jogát, hanem az eddig a nemességet illető jogok összességét kiterjesztették a nemzet egyetemére és ezáltal a népi magyarságot a magyar nemzet tagjává és a magyar nemzet életének részesévé tették. Ez a lélektani magyarázata annak, hogy törvényes intézkedések és a reform-törrekvések elindításának március 15-i ünnepét miért zárta szívébe a magyar nép legszélesebb rétege.

Jól tudom, hogy szinte anakronizmus számba megy ma szabadságról beszélni, úgy hangzik ez? mint a kriptából jövő visszhang, mert a ma koreszméje ellent mond a szabadságnak és ma a fiatalság azért lelkesül, hogy mennél nagyobb legyen az alárendeltsége. Ma, amikor forrong, kavarog az egész világ, amikor újszerű eszmék űzik és kergetik a régi gondolatokat, amikor az ember egy számmá válik csupán és megszűnik érző és gondolkozó embernek lenni, amikor a falanszter levegője nehezedik a lelkekre, amikor stopper órával mérik a munkaütemet és a stahnovizmus mint ideál lesz az ember elé állítva, amikor az embereken uralkodó egy akaratot még az Istennek való felelősség érzése sem korlátozza, hanem a materialista gondolat űzi és hajtja a vörös cárt, akkor, amikor korbácsot csattogtat és halomra löveti a még gondolkozni merő embereket, amikor börtönökben, internáló táborokban és Szibéria és az északi világ havas mezőin pusztul a korbáccsal vert ember, nehéz ma szabadságról beszélni. Es nekünk, magyaroknak mégis kell szabadságról beszélnünk, mert a szabadság

nekünk olyan életelemünk, mint a levegő a madárnak és a hálnak a víz, szabadság nélkül magyar életet elképzelni egyértelmű a magyar élet teljes megtagadásaival. Ezért emelkedik fel a lelkünk március 15-én, a szabadságnak ezen magasztos ünnepén szebb, jobb, nagyszerűbb életszemléletre. Ezzel számunkra a lét vagy nemlét kérdése vetődik fel, mert azt jelenti, hogy vagy megmaradunk vagy elpusztulunk, mert mi magyarok nem tudunk sem átformálódni, sem átalakulni, nem tudunk magunkra más lelki habitust öltetni, nem tudunk énünkben kivetkőzni, nem tudjuk vérségünknek kívánságait megtagadni. Vagy be tudjuk a jövő magyar életet úgy rendezni, hogy az a magyar lélek kívánságainak megfelelően, vagy nem tudjuk, de akkor belepusztulunk, mert szolgálélekként nem tudunk élni.

Szeretném, ha minden magyar ember magába szállna ezen a napon és lemézné lelkének vágyait és kívánságait és arra a meggyőződésre jutna, hogy a jövőben nem akar más lenni, csak egyedül magyar és nem akar más célokat, eszméket és eszményeket szolgálni, mint a magyar célokat, magyar eszméket és magyar eszményeket. Amikor ég körülöttünk a világ, amikor recseg és ropog minden, amikor „nemzetek lesznek és nemzetek vesznek”, akkor kétszeresen fontos az, hogy a legdrágább édesanyának, a magyarságának ne legyenek hűtlen gyermekei, csak mindent odaadni, mindent feláldozni tudó rajongói.

(1942. III. 17.)

Közönyösek.

Amikor a történelmi események mérföldes lépésekkel haladnak és szinte perceken belül világok omlanak össze, amikor dübörög a föld a földalatti erők morajlásától, a megrettent emberek keresik egymás lelkét, összebújnak, megfogják egymás kezét, mintha csak ösztönösen éreznék azt, hogy közös erővel és közös akarattal mégis csak elháríthatják a legroszszabbat.

Így van ez a nemzetek életében is. Veszély idején el kell, hogy nemuljon az, ami elválaszt, a párt, a társadalmi, a felekezeti különbség és kell, hogy megtalálják egymás kezét az egy nemzet fiai, hogy közös erővel, közös akarattal és közös áldozattal megmentésük a nemzetet a jövőnek. Soha még nagyobb vihar nem dúlta a világot. A földgolyónak szinte minden tája recseg ropog és a szárazföldek és oceanok egyaránt területei a világ leggigantikusabb küzdelmének. Milyen kis terület, milyen kis világ, milyen kis pont vagyunk mi magyarság abban az egészben és nekünk mégis ez a kis pont a világot jelenti, mert ennek élete vagy pusztulása jelenti fajtánk jövőjét és unokáink életét. Úgy kellene lenni, hogy ezekben a nehéz időkben megértse a magyar ember a magyar embert, hogy félretegyen minden kicsinyes szempontot, hogy elvesse a visszavonás átkát és a haza mindenekelőtt való szolgálatá-

ban egyesüljön minden magyar. Látunk mégis az életben sok olyan magyar embert, aki nem érzi a magyarságát, nem érzi a felelősséget, mit jelent az magyarnak lenni, nem fogja fel a magyar élet tartalmát, nem érzi annak lüktető erejét és kívül tartja magát és kívül marad az egész magyar életfolyamatból. Ezek a közönyös magyarok, a nemtörődöm magyarok, az önzők, a perc emberei, a számítók és a haszonlesők. Ezek önmagukból indulnak ki és nem érdekli őket semmi, ami kívül esik a sajátmaguk kicsinyes érdekkörén. Ezek több vasat tartanak egyszerre a tűzben és udvarolnak erre is, arra is és mindig annak az embernek százjéze szerint beszélnek, akivel összehozza őket a sors. Képesek perceken belül a legellentétebb világfelfogásnak kifejezést adni és az a főtürekvésük, hogy bárhogy is forduljon a sors kereke, ők mindig felülmaradjanak. Ezek nem mernek kiállni nyíltan magyarságuk mellett, mert hátha az nem tetszik egyeseknek, akik nem magyarok és világért sem akarják helyzetüket semmiféle irányban elrontani vagy kedvezőtlené tenni.

Vannak aztán sokan, akik lélekben sohasem voltak magyarok, akinél a magyarság csak külszín, beszéd vagy külső keret, de sem felfogni, sem megérteni, sem mélyébe hatolni a magyar lélek misztériumának sohasem tudtak. Ezek egy része nyíltan disszimilál s bontott lobogóval áll oda fajtája és vérsége, a magyar életet és célokat talán sokszor keresztező, érdekeinek szolgálatába. Vannak olyanok, akik idegen vérségük dacára magyarnak érzik magukat, őszintén és sokszor becsületesen akarják a magyar életet szolgálni, de nem tehetnek róla, amit akarnak, amint akarják és ahogy akarják, az nem magyar, mert lelkük nem a magyar élet dallamára van hangolva. Ők legtöbbször

szór csodálkoznak, nem értik, hogy azt, amit ők természetesnek találnak, magától értetődőnek, mert vérségüknek és lelkeségüknek megfelel, azt a magyarság zöme nem érti és nem tudja magáévá tenni. Ez a körülmény elkészeríti őket, lehangolja és nem tudják fel-fogni, hogy a magyarságot más néppé átgyúrni nem lehet és hogy a magyarságot csak a magyar lélek teljes ismeretében és teljes tudatában és tulajdonában lehet eredményesen vezetni. Ezek nem értik meg azt,, hogy miért komor a magyar lélek, miért magába zárkózott, miért óvatos, miért bizalmatlan és miért szereti csak a lassú, tempós haladást, a jól megfontolt előrejutást és miért nem akar belerohanni az új eszmék lüktető, lázas, viharos útvesztőjébe. Ezek nem tudják megérteni azt, hogy ezeket a magyar lelki tulajdonságokat nem is évszázadok, hanem évezredek teremtették, hogy ezeket az örökös veszedelmek és küzdelmek váltották ki, hogy ezek termékei a múltnak, mert a magyar mindig az élet és halál mesgyéjén járt. Ha nem lett volna a magyar ilyen komor és magába zárkózott, ilyen befelé élő lelkű, sokszor hallgatólag és érzéseit magába fojtó nép, akkor felőrölte volna, felmorzsolta volna és elolvasztotta volna az a sok vihar, amely életét keletről és nyugatról egyaránt fenyegette. Ez az a rejtély, ez az a csoda, amely a magyar nemzet évszázadokon át megtartotta és megőrizte magyarnak, amely dacolt minden külső erővel, belső rothadással és bomlasztó törekvéssel.

A ma rettenetes viharában is az a legfontosabb, hogy megőrizzük, megtartsuk ezt a nemzetet fenntartó erőt és megmaradjunk magyarnak, változatlanul olyan magyarnak, amilyenek az Isten megteremtett. Elengedhetetlen és fontos, hogy ezekben a nehéz időkben a magyarságot olyanok vezessék, akiknek lelke

magyar és azonos a magyar lelkeséggel, akik természetesnek találják a magyar lélek minden megrezdülését, minden vágyát, minden hajladozását és akik felfogják és megértik a magyar lélekben lüktető erőt. Ma magyar prófétákra van szükség, akik lélektől-lélekhez járva, felrázzák a közönyösöket és meggyőzik az ingadozókat és felébresztik a szunnyadóknak a magyar öntudatot, hogy mindenki, aki magyar, minden fenntartás és gátlás nélkül odaálljon a magyarság nagy táborába. Ilyen sorsdöntő órákban az idegen származásúak pedig legyenek szerényebbek, ne akarjanak új magyar életet formálni, hanem engedjék azt, hogy mi magyarok a mi magyar ösztönünk, a mi magyar lelkünk parancsai szerint az ezer éves példa alapján mentsük meg a magyar hazát és biztosítsunk a magyarságnak egy szebb és boldogabb jövőndőt.

A közönyösök pedig szívleljék meg Dante szavait:

Milyen nép szenved itten a sötétben?"

*És ő felelte: „E szomorú házat
azok nyerik, kik közönyösen éltek
s akiket nem ért dicséret, sem gyalázat;*

*s az angyalok, kik fellázadni féltek
s hívek nem voltak; csak magukra voltak
lelkükben nincsen sem erény, se vétek.*

*Az ég elűzte s itten kóborolnak,
mert őket a pokol is szégyenelte:
nem kellett sem égne, sem pokolnak.”*

A magyar lelkiségről.

„Soha még egy nemzet se romlott ler
mely hazája erkölceit és szokásait híven
megőríz e. (K ö l c s e y . Jellemisme)

Kállay Miklós miniszterelnök beköszöntő beszéde után a Képviselőházban kialakult vitában az egyik vezérszónok azt mondotta: „A mi felfogásunk szerint az alapokig, a gyökerekig kell lehatolni, tehát radikális, gyökeres eljárást kell alkalmazni, mely kiterjed a lelkek átalakítására is.” Ezzel vitéz Imrédy Béla nem akar kevesebbet elérni, mint radikális, gyökeres eljárással átalakítani a magyar lelkiséget. Nem tudom, milyennek képzei el vitéz Imrédy Béla ezt az átalakított magyar lelkiséget, hogy akarja a magyar lelket átgyúrni, mit akar belőle formálni, milyen hibákat és fogyatékoságokat akar kivetni és milyen új lelki tulajdonságokat akar beléje oltani, de felteszem róla, hogy mint komoly és alapos ember, ezt a lelki átalakítást elsősorban önmagán hajtotta végre s az a hő vágya, hogy a magyar lélek is valahogy úgy alakuljon át, mint ahogy az benne kifejezésre jut. Éppen ez az, ami sem Imrédy Bélának, sem másnak sikerülni nem fog, akkor sem, ha hatalmon van, akkor sem, ha ellenzéki oldalról támaszt ilyen követeléseket.

A magyar lelkiség egy adottság, amely száz és száz tényezőből alakul, amely századok vagy évezred során fejlődött azzá, ami. Ezt a lelkiséget bizonyos

fokig lehet idomítani, neveléssel, útmutatással irányítani, tökéletesíteni, lecsiszolni, de gyökeréig lehatolni és lényegéből kiforgatni nem lehet. A gyémánt akkor is gyémánt, ha a föld gyomrában pihen és akkor is az, ha kicsiszolva egy maharadzsa turbánját ékesíti. Aki a magyarságot eredményesen vezetni akarja, annál elengedhetetlen feltétel az, hogy ő saját maga is részese legyen ennek a különleges magyar lelkeségnek, hogy átérezze annak minden megrezdülését és minden titokzatos vágyát és tartalmát és ne azt kívánja, hogy a nép lelke alakuljon a vezető lelkeséghez, hanem számoljon azokkal a lelki tényezőkkel, amelyek a magyar lelkeséget adják s a magyar nép életét kitöltik. A német népet másképp kell vezetni, mint a franciát, az olaszt másként, mint az oroszot, a japánt is japán módon lehet vezetni, nem lehet tehát a magyar népet sem másként vezetni, mint magyar módra és magyar lélekkel.

Éppen napjainkban sokat foglalkoznak tudósok és írók a magyar lelkeséggel. Igyekeznek a magyar lélek sajátosságait, jellegzetességeit, különlegességeit kimutatni és rendszerbe szedni. Ezer színe, íze zamata, tényezője van ennek a magyar lelkeségnek, melyek egybefonódva hol harmóniába simulnak, hol diszharmóniába esnek, de mégis kifejezői annak a csodálatos képletnek, amelyet magyar lelkeségnek nevezünk. Bármennyire is rajongója vagyok saját fajtámnak, vagyok annyira tárgyilagos, hogy nem állítom azt, hogy a magyar lelkeség a legtökéletesebb népi lelkeség a világon. Van benne sok hiba, fogyatékoság, gyengeség, de van benne erény és érték is s ezeknek eredője adja a magyar lelket és azt, hogy más népekkel való összehasonlítás síkján „egy nemzetnél sem vagyunk alávalóbbak”.

Ha valaki radikális eszközökkel gyökeréig akarja átalakítani a magyar lelket, lehet, hogy kap egy tökéletes anyagot, egy engedelmesebb matériát a koraszme befogadására, de könnyen gyilkosává válhat a magyarságnak, mert az a nép, amely így kialakulna, megszűnne eredeti és megszűnne magyar lenni. Nem tudom, mert nem mondja, hogy mit kíván Imrédy Béla elsősorban kivetni, kiollózni, kiirtani a magyar lelkiségből. Talán az alkotmányhoz való törhetetlen ragaszkodását, a jogai mellett való kitartását, szábadászeretét, vagy azt a kívánságát, hogy róla, nélküle senki ne határozhasson?

Nem, mi nyájnemzetté nem tudunk átalakulni, minket magyarokat nem lehet egy akarat vagy egy szeszély szerint ide-oda terelgetni.

A zsarnokságot meg éppen nem bírjuk el, megbicsaklunk, odaütünk, ha erőnk van hozzá, ha pedig nincs, akkor visszahúzódunk a passzivitásba. Durva, gőgös parancsnak a magyar kész mindig ellenszegülni, de jó szóért, egy kézfogásért mindenét odaadja.

A magyar katona is valahogy másképp katona, másképp fegyelmezett, mint más népek katonái, de azért ki merné azt állítani, hogy kevésbé jó katona, hogy kevésbé állja meg a helyét. Talán nem olyan rendszeres, talán nem olyan kitartó, de van benne csodálatos leleményesség ösztön és érzék, amely szerint ha cselekszik, hősiességével bámulatba ejti a világot. Csak az a hadvezér tud a magyar katonákkal is nagy eredményt elérni, aki tudja és ismeri a magyar katona lélektanát és aszerint cselekszik, mert akkor bízhat rendületlenül hűségében és vitézségében.

Mi nem akarjuk a magyar lelkiséget átalakítani,

mert szeretjük azt, mert értéknek valljuk azt, mert tudjuk azt, hogy ez a lelkeség tartotta fenn a magyarságot ezer esztendőn át Európának ebben a viharsarkában. Mi tudjuk azt, hogy a jövőben, az eljövendő időkben is csak akkor tudunk megállni, ha megmaradunk olyan magyarnak, amilyen magyarok vagyunk és nem engedjük magyar lelkünket az átalakítás jelszavával deformálni. Tudjuk azt is, hogy kemény idők várnak reánk, kemény megpróbáltatások, áldozatok, de tudjuk azt is, hogy mentői véresebben suhogott a sors korbácsa, annál inkább keményebb, zárkózottabb, tömörebb, időt-állóbb lett a magyar. Ady lelkének mélységéből így tör elő ez a gondolat:

*Így volt ez itt századok óta:
Ezt a zúzott, vert fejű magyart
Mindig ütés tartotta, óvta,
Vert hencegés, törött álmok
Után: még konokabban állott.”*

(1942. III. 21.)

Nem az a legény, aki üti, hanem aki állja.

Százféle bajnok mássá sohse váltan,
 Ütő legény, aki az ütést álltam:
 így állva, várva vagyok egészen magyar,

(ADY)

Amióta gondolkozni tudok, mindig hűséges fia voltam fajtámnak. Soha egy olyan szót nem mondtam és olyan mondatot le nem írtam, amely ne a magyarság érdekeit szolgálta volna. Mégis ma nem írhatok le egy sort anélkül, hogy nyilaséknál ne a felhördülés lenne rá a válasz. Nem mintha engem bántana ez a személyeskedés, mert egyáltalán nem pályázom arra, hogy amit mondok, azzal a nyilasaknak a tetszését elnyerjem; de mint jellemző tünetet említem fel, hogy az idegen lelkiség bacillushordozóinak minden olyan megnyilatkozás fáj, ami keményen és öntudatosan magyar.

Ezúttal Metzlerék Maróthyja mar belém egy olyan megnyilatkozásomért, amely tisztán és kizárólag magyar sorskérdést érint s így valójában nyilasékat nem is érdekelheti. Hosszú útról ír Metzlerék Maróthyja, amelyet állítólag én tettem meg és a hosszú út igazolására odasorol engem egyenesen a marxisták közé. Valamikor régen a Keresztény Gazdasági Pártban, tehát egyugyanazon politikai pártban voltam Metzlerék Maróthyjával és mint Wolff Károly szűkebb környezetéhez tartozó politikus ke-

rültem Gömbös Gyula miniszterelnöksége alatt a főváros élére. Én ma is változatlanul az vagyok, aki voltam érzéseimben és felfogásomban egy jöttányit sem formálódtam át, de hova sodródott azóta Metzlerék Maróthyja a keresztény politikától.

Én akkor állottam szemben a marxistákkal és kommunistákkal, amikor azok hatalmon voltak, amikor sokan azok közül, akik ma hangoskodnak, meglapultak vagy éppen szolgálták a vörös metelyt. Én akkor is megvallottam álláspontomat és csak a mindenható Isten különös kegyének köszönhetem, hogy nem kerültem akasztófára magyarságomért. Ha ezt nem hiszi Metzlerék Maróthyja, olvassa el Tormay Cecil „Bujdosó könyv”-ét ott elég részletesen és körülményesen le van írva akkori magatartásom. Én akkor álltam a zsidósággal szemben is, amikor a zsidóság hatalmat jelentett, amikor mások rohantak fel esküdni a Nemzeti Tanácshoz, siettek belépni a különböző szabadkőműves páholyokba és igyekeztek bejutni a radikális, demokrata, liberális pártok tagjainak sorába. Én akkor is keresztény és magyar voltam, nyíltan, bátorsággal és meg nem alkudva semmiféle u. n. koreszmével.

Ha önök Metzlerék Maróthyjai ma kérkedhetnek egy jobboldali Magyarországgal, azt nekünk köszönhetik, akik azokban a nehéz időkben Prohászka Ottokár püspök Wolff Károly és Gömbös Gyula mellett bátran kiállottunk a keresztény magyar gondolat mellett. Mi törtük fel ezt a kemény magyar ugart, mi voltunk az indítók, nem konjunktúrából, nem érvényesülési vágyból, nem haszonlesésből, hanem elkészülve arra, hogy ennek az eszmének mártírjai és ennek a harcnak áldozatai leszünk. Nekem Metzlerék Marót-

hyja ne tartson előadást a jobboldali politikáról mert én ott állottam a harcok legelején, amikor kiálláso-mért nem tapsok jártak, de akasztófával fenyegettek és amikor nem elgyengült és talaját vesztett ellenfelet kellett letaposni, hanem hatalmuk teljében lévő erővel kellett megküzdeni. En már akkor is magyar voltam, elsősorban és mindenekelőtt magyar és nem vagyok hajlandó magyarságomból egy szemernyit sem lealkudni pusztán azért, hogy a mi eredetileg felvetett és eredetileg hangoztatott és szolgált jobboldaliságunk helyett idegenből jött jobboldaliság mezét öltsem magamra. Ami pedig a lim-lomot illeti, igen ajánlom Metzlerék Maróthyjának, hogy nézzen körül a saját házatáján, mert akad ott bizony elég volt marxista és kommunista. Saját házi perpatvaruk és veszekedéseik során bizony nyilasék nagyon kiteregették a szennyest és a reflektor fénycsóvájával nagyon bevilágították a hálószobák titkait, ne akarjanak tehát most erkölcsiségről prédikálni.

Ami pedig az Aladározást illeti, ajánlom Meizlerék Maróthyjának, hogy ne célozgatson reám, mert én szegény ember vagyok, közéleti pályámon nem gyűjtöttem vagyont és nem halmoztam sem igazgatósági tagságot, sem egyéb javadalmas stallumokat. Különben is felháborító, hogy Magyarországon éppen egy ilyen ősi magyar keresztnemet, mint amilyen az Aladár, választanak céltáblául. Nem tudom hány Aladár nevű egyén ereszkedett le ejtőernyőn jogosulatlanul a gazdasági életbe, de nem hiszem, hogy több Aladár szerepel ott, mint például mondjuk Stephan. Különben azt ajánlanám Önöknek Metzlerék Maróthyja, hogy Önök csak koszorúzzák továbbra is Rákóczi sírját olyan koszorúval, amelynek egyik szalag-

ján románszínek ékeskednek és haladjanak tovább is a földek és gyepek útvesztőin, mi meg majd haladunk a mi egyszerű, érthető, tiszta, világos, meghamisíttatlan, de kemény és öntudatos magyarságunk útjain.

(1942. III. 22.)

Egy darab az életemből.

1918 november elején omlott össze a fronton is minden. En csapatommal messze benn állottam Ukrajnában és gyalogszerrel indultunk hazafelé. Mindenütt mindenki ellenség volt, mindenütt támadtak, mindenütt üldöztek és valósággal úgy kellett magunkat átverekedni a különböző nehézségeken. Zalescikinál is utunkat állták, meg kellett volna törnünk az ellenállást, de a legénység nem akart további áldozatot hozni, lerakta a fegyvert azon Ígéretre, hogy vonatot bocsátanak rendelkezésünkre. Fegyvertelenül, megalázva szálltunk fel a vonatra. Késő este volt, amikor elindultunk. A vonat csikorogva, mászva, nyögve haladt át a Dnyeszter-hídon és amint a túlsó parton Stefanovka állomásra érkeztünk, fegyveresek ugráltak fel a vonatra és vad szitkozódások között követelték, hogy azonnal szálljon le mindenki. Leszállottak és egy tömegben ott tolongtunk az állomás épülete előtt a sötétben. Egyszerre csak megszólaltak a gépfegyverek és a kézi fegyverek, belénk lőttek. Hallani lehetett, amint a golyók átütődtek az embertesteken. Aki tehetett szerteszaladt. En is egy nagy mezőn találtam magamat, azt sem tudva, hol vagyok, azt sem tudva, merre kellene mennem, hogy valahol valamelyes biztonságot találjak. Mint amikor a vadász szétzavarja a fogolycsapatot és a szétkergetett madarak csiripelve

hívogatják egymást, úgy hallatszottak hangok a sötétben és lassan összeverődünk vagy 22-en. Három tiszt, a többi legénységi állományú. A megriadt emberek, mint a csodába kapaszkodtak belém, mily csendesek, engedelmesek, szótfogadók lettek egyszerre. A halálfélelemben érezték azt, hogy a kivezető út kulcsa talán nálam van. Nagyot kerülve megkerestük a sín-párt és a sín-pár mellett gyalogszerrel haladtunk előre. Nappal behúzódtunk valamely erdőbe, mert ha megláttak minket, lövésekkel üdvözöltek mindenütt. Itt-ott beosonva a faluvégekre lehetett drága pénzért valamelyes kenyeret és élelmet kapni. Bizony nagyon szükösen voltunk ezekben a napokban és pihenésre sem igen jutott hely és idő. Talán egy hétig tartott, amíg elvánszorogtunk Stanislauba. Az állomáson zűrzavar, fejetlenség uralkodott. Éppen akkor futott be egy szeneskocsiból álló vonat, tele orosz foglyokkal, úgy csüngtek rajta, mint a fűrtök a szőlőtökén. Sokat agyon nyomtak társaik, sokan megfagytak. Mint körvadászlat után, ha nyulakat lerakják, úgy rakták le a halottakat az állomás előtti járdán. Végre jött egy vonat, amely Magyarország felé ment és magyar katonákat hozott. Mi is valahogy felkapaszkodtunk. Hosszú, III. osztályú kocsiban ültünk, ahol minden ablak be volt zúzva és a kocsin a puszkagolyók átütődésének nyomai látszottak. Este volt, amikor megindultunk. Az első állomásnál megállt a vonat, láрма, lődözés, halálsikoly, golyósüvítés, ez volt utazásunk kísérőzenéje. Aki kiszállt a vonatból azt legyilkolták. A kocsi ajtajában megjelent egy állig felfegyverzett katona, az egyik kezében lámpás, a másik kezében magasra tartott rohamkés. Rabolni akart. A katonák ráugrottak, pillanatok alatt megfojtották. Senki sem

szólt egy szót sem és a csendben csak hörgést lehetett hallani. Megdőglött, — szólt egy tompa hang, dobjátok az ülés alá — mondta a másik és a vonat állt és várt 5 percig, 10 percig, egy örökkévalóságig. Amikor megindultunk egy nehéz test lendült át az ablakon és tompa zuhanással esett a fagyos földre a sínek mellé. Minden állomáson így volt ez. Voltak néhányan, akik elájultak, volt olyan is, aki ezen az éjszakán megöszült, voltak, akik a kocsin átutó golyóktól megsebesültek; bekötöttük őket zsebkendővel vagy ingdarabbal.

Le nem tudom írni azt az érzést, amikor elértük a magyar határt, amikor magyar földön állt meg a vonat és biztos talajt éreztünk a lábunk alatt. Kiszálltunk valamennyien. Voltak, akik térdreborultak, voltak, akik zokogtak, voltak, akik megcsókolták a magyar földet, de mindannyian éreztük, hogy az édesanya ölelése, csókja nem lehet forróbb, nem lehet kedvesebb a haza földjének ölelésénél. Megérkeztünk Budapestre. Ködös, hideg, latyakos novemberi nap volt. Az utcán tömegek soha nem látott alakjai mozogtak, mintha a kloakák nyíltak volna meg. A házakon zászlók, itt-ott nemzeti színűek, de legtöbbször vörös, azok is piszkosak, tépettek, nedvesek és ázottak voltak, méltók ehhez a szomorú novemberi naphoz. Akkor tudtuk meg, hogy itt bent is felfordult minden, hogy a józan ész száműzötté lett, a becsület, a hűség, a hazaszeretet, a katonai erény lenézett, kigúnyolt ostobasággá vált és az örület terrorja uralkodott a lelkeken.

Hazautaztam Balassagyarmatra. Ott is a fővárosi példa nyomán a fején táncolt minden. A lelkemben valami rettenetes fájdalom élt, amely nyugodni nem

hagyott, hanem űzött és hajtott valami lehetetlenre, valami emberfelettire, hogy megpróbáljam megmenteni azt amiért három évig szenvedtem, küzdöttem és véreztem és ami a legdrágább volt lelkemnek, a magyarságot és Magyarországot. Lelki tépelődéseimmel terheltén felkerestem Jeszenszky Kálmán prelátus kanonokot, akkor még balassagyarmati plébánost. Elmondottam neki, mi bánt, mi fáj nekem, hogy valamit tenni kell és ő tanácsolta nekem hogy írjak levelet Prohászka Ottokár székesfehérvári püspöknek. Levelemre hamar megjött a válasz, csupa erő, csupa hit, csupa akarás lángolt benne, amely nem ismert csüggedést, nem ismert megalkuvást és nem ismert félelmet. Ettől kezdve odaálltam én is azok közé, akik ennek a nemes és hatalmas léleknek irányítása mellett küzdeni akartak a mocsok, a szenny, a gyávaság, az árulás ellen egy szebb és boldogabb jövőért, a keresztény Magyarországért. Ügy éreztem magam, mint akit pünkösdi lélek szállt meg, nem ismertem azt az érzést, hogy rettegnem kell valamitől, csak egy nyomasztó, szorító gond gyötört, éreztem azt, hogy tennem kell valamit, hogy beszélnem kell, hogy a becsületes lelkeket össze kell hozni egy nagy magyar akarásba. Talán ennek az akarásnak volt az eredménye az, hogy 1919 januárjában a betolakodott cseheket Balassagyarmatról kivertük és egy darab magyar földet megmentettünk a magyar hazának. Ha akkor kiállottam és azt mondtam, hogy „magyar”, „bitang reakcionárius, nép áruló, háborús uszító” üvöltöttek felém és azt mondták hogy nekik örök béke kell, egy új Európa, világpolgárság, pacifizmus és szocializmus, amelyet úgy értelmeztek, hogy minden mindenkié. Megfenyegettek, elakartak némítani, de lelkemnek

belső ereje hatalmasabb és lüktetőbb volt minden ránehezedő nyomásnál.

Azóta több, mint két évtized múlt el, becsületes, országépítő munkával, amely idő alatt egy lezülött roncsból egy életképes ország teremődött és amely munkát majd egyszer csak a késő történelem fog kellőleg méltányolni. Most is viharban állunk, most is a bizonytalanság nehéz, nyomasztó érzése nehezedik a lelkekre, most is a jövő ott rejtőzködik Pythia tüzének kék füstje mögött. Sok minden megváltozott, az emberek, a felfogás, a divat, a jelszavak és én mégis ma is ugyanúgy érzek, ahogy 1918-ban éreztem. Ha ma azt mondom „magyar”, „zsidóbérenc, népfront, marxista”, — ordítják felém és azt mondják, hogy nekik hungarizmus kell, gyepük és földek, foszlányokra tépett Magyarország, új Európa, betagolódás, egy akarát uralma és szabadságnélküli engedelmes tömeg. Es én mégis azt mondom ma is változatlanul, hogy „magyar” és Magyarország mindekelőtt és mindenekfölött, mert azt az érzést, azt az átélést, azt a magába roskadást, amikor 1918 novemberében megcsókoltam a viszontlátott magyar földet, nem, azt elfelejteni soha sem lehet.

(1942. III. 29.)

Az eszmék forgatagában.

Ha figyelő ember kutató szemével nézünk a magyar élet mélyére, megállapíthatjuk, hogy nagy erjedés, gyűrődés, vajúdás folyik a simának látszó felszín mélyén. Olyan világot élünk, amikor különböző forrásokból elindulva és különböző célokat tartva szem előtt, új irányzatok, új gondolatok és új eszmék egymással küzdve, harcolva törnek elő, hogy meghódítsák a maguk számára a tömegeket és saját elgondolásaik szerint új emberi életet teremtsenek.

Kétségtelen, hogy a gigantikus méretű és erejű indítások, próbálkozások ezek, amelyek nem fognak nyomtalanul eltűnni az emberi életből, hanem akár-hogy is alakuljon a jövő, mély barázdákat fognak szántani az emberiség arculatán.

Mi, a Dunamedencében élő magyarság sem maradtunk közömbösek, elszigeteltek, elzárkózottak ezen új irányzatok hatásai alól. Az első világháború befejezését követő általános káosz, szinte ellenállás nélkül dobta oda a magyarságot egy, a magyarság lelkétől teljesen idegen eszmeáramlatnak, amely Oroszországban a zsidóeredetű Marx ideológiájának, a kancsuka népének és a keleti barbarizmusnak és szolgálalkúságnak összeházasodásából született. Az a rendszer, amely Oroszországban 1917 október óta él és amely rendszer valójában az orosz lelkiséget alkotó és év-

századok óta élő eszmecsirákat rejti magában, nálunk alig tudott élni pár hónapig, mert a magyar nép egészséges életösztöne kivetette magából ezt a számára idegen anyagot. A bolsevista áramlat hatásként, szinte önmaguktól, a lélek parancsaiból ki-termelve, talán mint ellenhatások születtek meg azok az irányzatok Európaszerte, amelyet röviden a koreszme gyűjtőneve alatt szoktak összefoglalni. Ezen a téren elsőség minket illet meg. Mi voltunk az elindítók és az úttörők, amidőn a magyar életet a keresztény nemzeti gondolat jegyében igyekeztünk berendezni és irányítani.” Mi magyarok kis nép vagyunk. Trianon után meg éppen megcsönkítettak, kifosztottak és összetörték voltunk, nem a mi hibánk tehát és nem a mi fogyatékoságunk, hogy a felvetett eszmét nem tudtuk következetesen kiépíteni és érvényre juttatni. Ugyanaz a gondolat, amely nálunk a keresztény nemzeti irányzatot, szülte Olaszországban a Marcia su Rómát és szülte Németországban a nemzeti szocializmust. Mind a két irányzat, bár közös eszmeforrásból táplálkozik, mégis fejlődése során úgy alakult, hogy mindegyik a saját népe lelkéhez idomult és annak kifejezője és kiszolgálója lett.

Kétségtelen, hogy mindkét irányzat csodálatos eredményt ért el a saját népe számára, de ezen irányzatok lelkesége, eszközei, külsőségei olyanok és anynyira csak a saját népük lelkeségére vannak idomítva, hogy csakis a saját népükkel tudnak értékes és maradandó eredményeket elérni. Láthatjuk Európaszerte, hogy miként festenek azok a népek, amelyek szolgálai módon átvették ezen irányzatokat és amelyek erőlködésükben és külső formalizmusok utánzásában inkább mosolyt fakasztanak. Abban ha egy olasz fasiszta len-

díti a karját köszönésre, van erő, mert van történelmi emléke és van történelmi háttere, egy nagy múltnak a varázsa, de milyen nevetséges az, hogy egyes kis népek azt hiszik, hogy ha köszönésre lendítik a karjukat, akkor értékben, erőben, erkölcsben és áldozni tudásban hasonlatosakká válnak a német vagy olasz nemzet fiaihoz.

Minden népnek megvan a maga lelki kerete és ha nem akar elpusztulni, akkor meg kell, hogy maradjon ezek között a lelki keretek között. A lelki fejlődés útjait nem lehet megrövidíteni, egyes állomásait sem átugorni, sem kiküszöbölni nem lehet és különösen nem lehet a lelket kicserélni, átformálni, átgyúrni, mert a nemzeti lélek ahogy ma él és valósággá lett, csak lassú és organikus fejlődés eredményeként jelentkezhethet. Micsoda fejetetejére állított gondolat az, hogy amidőn mi magyarság egy eszme irányába megindulunk, mint kezdeményezők a magunk lelke szerint, ezt az eszmét nem a saját lelkünk szerint akarjuk tovább fejleszteni, hanem idegenből, idegen lélekre szabott gúnyát akarunk a magyarságra ráerőszakolni.

Hitler vezér és kancellár több ízben megmondta és hangsúlyozta, hogy eszméi nem export áruk, hogy azok a német nép lelkéhez vannak idomítva és a német nép nagyságának és dicsőségének szolgálatára beállítva. Hiszen maga a vérség és a fajiság mítosza, amely elkülönülést, magába zárkózást jelent, amely azt jelenti, hogy tart minden idegen behatástól, minden idegen keveredéstől, még felszívni sem akarja az idegent, nem alkalmas arra, hogy azt más népek alkalmazzák. Mit akarnak tehát ezzel a gondolattal szemben azok, akik hirdetik ezen gondolat átvételé-

nek szükségességét és nem veszik észre azt, hogy épp ezen gondolat alapján önmaguk fajiságát és vérségét zárják ki. Mi, akik a magyar vérségi és fajisági öntudat hirdetői vagyunk, akik szolgáljuk ezt a gondolatot és harcolunk az örök magyarság eszméjéért, mi is tiszteljük és csodáljuk más nagyobb népek eszmevilágát, de sértetlenül és érintetlenül meg akarjuk őrizni a magunkét is. Ki kell jelentenünk azonban, hogy dacára annak, hogy mi ezt a gondolatot szolgáljuk, nem állunk a német értelemben vett vérségi és faji mítosz alapján, hanem tudatában vagyunk annak, hogy a magyarság a maga történelmi fejlődésében elsősorban nem vér és faj, hanem lélek és eszme.

Kérdezhetné tehát valaki, hogy mi az oka annak, hogy mi mégis kihangsúlyozzuk a vérségét és fajiságot? Ennek oka egyszerű és világos és semmi mást nem jelent és nem jelenthet, mint önvédelmet. Jelenti azt a meggyőződést és reménységet, hogy a magyar lelkiség és eszme csorbítatlanul, változatlanul a maga teljességében elsősorban azoknál él, akiknél azt a vérség és fajiság alátámasztja. Ez nem jelentheti természetesen azt, hogy a magyar lelkiségnek és eszmének ne lehetnének százszázalékosan olyanok is részesei, akiknek eredete és vérsége nem a magyarsághoz vezet. Megmondom nyíltan és határozottan, hogy sohasem vetettük volna fel ezt a gondolatot, ha a disszimiláció ténye nem készített volna erre. Csodálatos az is, hogy épp azok, akik a koreszmének lehangosabb hirdetői és szószólói, akik leginkább propagálják az új eszmék változatlan átvételének szükségességét, akiknek tehát leginkább kellene a vérség és a fajiság mítoszában állni, hogy felhördül-

nek, idegesek lesznek, támadnak és durvák lesznek akkor, ha a magyarságról törzsökös értelemben van szó. Amit ma a koreszme szószólói vallanak a magyarság értelméről, az a magyarság gondolat liberális értelemben vett magyarázata. Ez az állásfoglalás fonák, törést mutat a koreszmében, de egyre kétségtelenül alkalmas, hogy megmutassa a magyarság felé igazi arcukat. Hiába keresik tehát sokan ennek a belső ellenmondásnak szintézisét, azt megtalálni sohasem fogják.

Nekünk magyarságnak mindezekkel szemben ha élni akarunk, csak egy utunk lehet, mégpedig az, amelyet a magyar lelkiség jelöl meg. Ebben nincs és nem lehet megalkuvásnak helye, nem lehet megegyezés és kiegyezés, mert minden megalkuvás egyenesen a magyar élet veszedelmét jelenti. Mi fanatikusan hiszünk a magyar lélek erejében, hiszünk abban, hogy bármily redőket is mutasson ma a magyar élet és bármily hullámokat verjen a koreszme a magyar lelkiségre, sebből a tusából érintetlenül, változatlanul, a maga erejének teljességében életre fog újra kelni a kristálytisztá magyar gondolat. Erő ez, hatalmas erő, amellyel mindenkinek számolnia kell, aki itt él ezen a földön és amely a jövőben nem gyöngülni fog, hanem százazrek és milliók lelkében visszhangra fog találni és győzelmesen életre fog kelni.

(1942. IV. 16.)

Rajongó és kalandor.

Elnéztem Baranyai Lipótot, amint ott állott a fehérasztal mellett, előtte gróf Tisza István emlékezetére vert nemesmívű serleg. Elnéztem sudár alakját, nemesmetszésű arcélét és amit szólott, azt felitta a lelkem, mert magyar lélekből volt mondva. Széles ecsetvonásokkal rajzolta meg Tisza Isvának, ennek a gránitembernek a képét, de amit mondott, az találó volt, plasztikus és mélyértelmű és Tisza István lelkiségéből épp azt hámozta ki, ami örök értékkel és beccsel bír s ami, mint a fénysugár, kévéjével belevilágít a magyar idők nehéz és zord zavarába.

A magyar elitről szólott, Tiszaistváni értelemben, amely az elitet nem azonosítja sem a születéssel, sem a ranggal, sem a hivatali állással, sem a vagyonnal, sem a méltósággal, hanem egyedül a szellemi és erkölcsi értékek érvényesülésének tekinti. A magyarság szentistváni értelemben mindenkor a lélek, szellem, eszme és gondolat volt. Minél jobban, minél tökéletesebben, minél inkább fenntartás nélkül magáévá tudta tenni valaki ezt a magyar gondolatot, minél inkább azonosult valaki lelkében a magyarság-gondolattal, minél tökéletesebben átérezte és magáévá tette a magyar hivatástudatot, annál jobb, igazabb, mélylelkűbb magyar volt. Sokakban ez a magyar életvilág ösztönösen érvényesül, csak színeiben, tartal-

mában változik és lesz mind mélyebb és mélyebb és tökéletesebb; sokan csak keserves vajúdás, küzdelem, gyötrődés és szenvedés után tudnak eljutni a magyarságtudatnak ehhez a fokához. De az az egy bizonyos, hogy aki nem gyötrődött álmatlan éjszakákon magyarságáért, aki nem szenvedett üldöztetést, megaláztatást, lenézést, és lekicsinylést magyar voltáért, az soha sem tudja olyan igazán átérezni, hogy mi az magyarnak lenni. Sokszor férfikönnyeken keresztül jut el az ember magyarságához. Valahogy úgy van vele, mint hitével, az isteni szikra, a kegyelem benne él de csak a gyötrődő lélek tud szenvedéseken keresztül közel jutni az Istenhez. Aki fel tudja fogni a maga teljességében a magyar hivatástudatot, aki át tudja érezni annak parancsait és követelményeit, annak nem lesz nehéz a becsület, a tisztesség, a szenvedések, áldozatok, gyötrelmek útjait járni hazájáért, nemzetéért és népéért, amint Baranyai Lipót mondotta: usque ad mortem. Ez az érzés termeli ki a meghalni tudó hősokeket, ez az érzés tette naggyá és fenségessé Tisza István halálát is, amikor mellét kitérta néhány hitvány forradalmár fegyvercsövének. Ez a nemzet akkor bukott a mélységbe, amikor vezetése kiesett az elit kezéből és átsiklott a fellázadt értéktelenek kezébe.

Gróf Tisza István két embertípust zárt ki az elit fogalomból, mint Baranyai Lipót mondotta: a rajongókat és kalandorokat. Tudatában volt annak, hogy rendelkezzenek bár ilyfajta típusú egyének a szellemi erőnek és a szellemi felkészültségnek bármily fegyverével, mégis a maguk lelki adottsága és ösztönzései folytán a társadalom, az állam, a nemzet veszedelmét jelentik és életük, működésük és cselekményeik kár-

tékonyak és átkossá válnak, mert rendszerint ők készítik elő a talajt arra, hogy az értéktelen tömeg az elitet a vezetéstől eltaszítsa.

A mai magyar életnek is egyik legelengedhetetlenebb követelménye az, hogy a magyar nemzet vezetése megmaradjon a magyar elit kezében. Félre kell állítani a rajongókat és kalandorokat, az önzőket, a haszonlesőket, a napraforgó lelkűeket, a népszerűségvadászokat, a könnyű fajsúlyúakat, a frázistermelőket és a demagógokat, mert a jövő magyar életét csak kemény és áldozatkész magyarsággal, a magyar hivatástudatnak mélységese átérzésével lehet megtartani és megmenteni. A magyar nép méltóságteljes, bölcs, higgadt, értelmes, szomjúhozza az ilyen lelket és várja az ilyen lelket képviselő embereket.

A magyar nem akar száguldani, esztelenül rohanni, nem veszi át a korszerű dinamikát, hanem deákferenci méltósággal megfontol és meggondol mindent, és csak akkor lép egyet, ha kipróbált, biztos talajra léphet. Ez talán a puszták szelleme, az örök bizonytalanság, a veszedelmek átérzésének szelleme. Ez ott él a magyar tudatban és fog örökkön élni, míg magyar lélek van s nevezzék ezt bár egyesek tunyaságnak vagy patópáلكodásnak, s akarják bár a magyar lélek gyökeréig hatolva ezt kiirtani, ez a törekvés nem fog sikerrel járni, mert a magyarság ösztönösen érzi azt, hogy ezer esztendő veszedelmein keresztül az Ő nyugalma, méltósága, megfontolása és higgadtsága tartotta fenn,

Nagy erő és nagy kincs az, ha egy népnek nincs oka sietni, nincs oka zaklatni, üzni magát, hanem van ideje várni és kivárni azt, hogy cselekedhet a maga

lelke szerint a sajátmaga történelmi elhivatásának és küldetésének beteljesítésére.

(1942. IV. 25.)

*„Tartsd magad,
Sors, élet és idő szabad
S várni érez, várni tud,
Tartsd magad,
Mert most az a leggazdagabb,
Aki várni érez, várni tud.”*

(ADY)

A vetés érik.

Olvastam Szabó Dezső cikkét a mély magyarokról. Szabó Dezső a maga maró szarkazmusával szét-hasogatja a „mélyikéket” és végig korbácsolja a magyarkodókat, a konjunktúra magyarokat a jelszó magyarokat, de ez nem jelenti és nem jelentheti azt, hogy Szabó Dezső elítélné azt a mélységből előtörő gondolatot, amely a magyarság arcát önmaga felé fordította. Szabó Dezső egyedül áll a maga sajátos magyarságával a magyar glóbuson, mint kivert bölény vagy mint a magasságok felé nyúló hegyorom, megközelíthetetlenül, elszigetelten, ő felülről nézi a zakatolóan háborgó magyar életet, észreveszi a fonák-ságokat, a gicsszerű alakulásokat és korbácsával végig sújt rajtuk.

Azon mélységes tisztelettől indítatva, amely engem Szabó Dezsőhöz fűz, kérem kell őt, hogy ne legyen ezen a téren ilyen szigorú, kérlelhetetlen bíráló, értse meg, mert hiszen ő volt a nagy indító, a mozgató, az elkiáltó, hogy azt, amit ő fenségesnek, tisztának, nagyszerűnek épített fel a maga gondolatvilágában, abból a tömegek sokszor csak vásári árut tudnak formálni. Mégis örök hála Szabó Dezsőnek ezért az indításért, ezért a kiállításért és én boldog vagyok, hogy ha sokszor fonákul, sokszor vásári lármával és zsbárus lelkeséggel, de mégis kezdünk önmagunkkal foglalkozni.

A régi világháború előtti liberális világban azt tartottuk, hogy mindenki magyar, aki magyarul beszél. A kommün utáni keresztény világban azt tartottuk, hogy mindenki magyar, aki keresztény. Csak azután jöttünk rá, hogy ez nem így van egészen, hogy idegen lelkiségek csempészték be magukat a magyar életbe, azok ragadták magukhoz az irányítást és a vezetést és a magyar életet a saját maguk lelke irányába akarták taszítani. Hála Isten, hogy végre rájöttünk arra, hogy mi magyarok is vagyunk. Kezdjük felismerni a sajátmagunk arcát, annak különleges vonásait, lelkünknek ízét, zamatát, színeit és kezdjük szeretni a fajtánkat. Nagy áradás ez, talán nagyobb mint sokan hiszik és gondolj ák, mert az ár még egyelőre ott hömpölyög a magyar lelkek mélyén, de duzzad és erősödik és elő fog törni hatalmas erővel és akarattal.

Nézzük meg irodalmunkat, tudósainkat, történetészeinket, hogy mennyire leköti lelküket a magyar renaissance gondolata, hogy hogyan sarjad ez az erő a földből, a magyar őstalajból, a magyar falu népéből. Nincs szóra szükség, ma az öntudatos magyar elit megérti az öntudatos magyar parasztot és a magyar munkást. Kezet fognak, egymásra mosolyognak és tudva tudják, hogy mit akarnak és mire törekszenek. Mi magyar életet akarunk ezen a földön, amelynek útjait a magyar lélek jelöli meg, azt akarjuk adni az emberiségnek, ami a miénk, ami eredeti, ami különleges, aminek más színei vannak, mert az emberiség nem arra kíváncsi, hogy jól vagy rosszul tudunk-e utánozni másokat, hanem arra, hogy milyen színekkel, milyen árnyalatokkal tudjuk gazdagítani az emberiség arculatát. Hiába hirdetik egyesek a politikai fórumon, hogy legyünk utánzó, hogy járjunk

a mások által kitaposott csapások nyomán, én úgy érzem, hogy a magyarság lelkében már döntött, mert a magyarság a magyar élet útjait akarja járni. Mi nem akarjuk eldobálni azt, amit a magyar lélek eddig alkotott, hanem azt akarjuk, hogy mindaz, ami eddig történelmünk során kialakult, megtökéletesedjen, színeiben, tartalmában gazdagabb, fejlettebb legyen és egy örökkévaló magyar élet megdönthetetlen fundamentumát képezze. Ez a mi koreszménk, ez a magyar renaissance, amelyet szembe állítunk minden utánozni akarással, minden idegen majmolással és minden világkonjunktúrával, mert ez a mi magyar világunknak különleges konjunktúrája. Mi azt akarjuk, hogy a magyar lélek alapértékeiben változatlan maradjon, legfeljebb csak csiszolódjék és tökéletesedjen és nem akarjuk és nem akarhatjuk a magyar léleknek gyökeréig való átalakítását. Mi meg akarjuk őrizni a magyarság egyetemes úri lelkét, büszke rá-tartóságát, nobilitását és nagylelkűségét. Mi nem tudunk durva lelkűek lenni, a kegyetlenségért kegyetlenek, hanem még annak is, aki velünk szemben áll, meg akarunk bocsátani, ha a kard kiesett a kezéből és fegyvertelen. Rosszul számít és rosszul ismeri a magyar életet az, aki azt hiszi, hogy a forradalmak szédületében tűnik fel a magyarság igazi arca. A magyar sohasem volt forradalmár, csak fellázadt, ha elnyomni akarták, hanem a magyar inkább gondolkozó lélek, lassan építő, lassan haladó, de biztos utakat járni akaró nemzet. Attól sem félünk, hogy lemaradunk, hogy nem jutunk kellő időben oda, ahol marcolni lehet, mert inkább legyen kevesebb, de az biztos legyen és ami megvan, az legyen magyar.

Köszöntöm Szabó Dezsőt, a nagy magvetőt és

kérem őt, ne vegye zokon, ha a felsarjadt vetés megdőlt, összekuszálódott, itt-ott a gaz átnőtte és konkoly és üszög is akadt közé. A vetés érik és Isten dicsőségére acélos magyar búzát terem.

(1942. V. 6.)

Világnézetek harca.

A ma folyó világháború nemcsak a fegyverek, de a világnézetek harca is. Az egyik oldalon áll a faji alapokra épített és szociális elemekkel kiegészült nemzeti gondolat, a másik oldalon egyrészt a magántulajdont tagadó államkapitalizmusra épített internacionális gondolat, másrészt a liberális kapitalista világrend képviselői. A liberális kapitalista világrend képviselői jelentik a régi világot, az elmúlt században kialakult államjogi, politikai, gazdasági és társadalmi világrendet; míg szövetségesük a Szovjetunió és a velük szemben álló tengelyhatalmak berendezkedései kétségtelenül gigantikus méretű újításokat és elgondolásokat jelentenek. A világnézeti harc tehát úgy alakul, hogy a nemzeti szocialista gondolat szemben áll nemcsak a liberális kapitalista gondolat, hanem a proletárság diktatúráját jelentő bolsevista gondolattal is; de ugyanakkor ugyanolyan elvi és eszmei ellentét van a liberális kapitalista világrend és szövetségesük, a bolsevikik életszemlélete között.

Az a kérdés tehát, hogy az eszméknek ebben a harcában, amely mindhárom részről két irányú, hol lehet megtalálni a kiegyenlítődést, a szintézisét. Ez az emberiség jövőjének legnagyobb problémája. A kialakult világnézeti harc mögött, amely eddig el sem képzelte méreteket öltött, mindhárom részről fanatikus tömegek állanak, amelyek csökönyösen hisznek

a maguk eszméinek igazságában. A régi liberális kapitalista renddel szemben közvetlenül az első világháború befejezését megelőzőleg először a proletárság diktatúrája épített és a magántulajdon elvét elvető rendszer alakult ki Oroszországban.

Ez a rendszer tagadta és elvetette a régi világrend összes felépítményeit és berendezkedéseit s a legradikálisabb eszközökkel hozzálátott azoknak kiirtásához. Nemcsak a magántulajdont szüntette meg, hanem félrelökte a régi világrend etikai alappilléreit, a vallást és a családot, a régi ideológiai alapokon álló társadalmi elitet pedig úgyszólván maradék nélkül kiirtotta. Ez a rendszer az idők folyamán államkapitalizmussá alakult át s a maga államkapitalista berendezkedését érvényesítette nemcsak a gyáripari termelés, hanem a mezőgazdasági termelés terén is. Ezt a rendszert nem lehetett megvalósítani és fenntartani, csak a legféktelenebb terrorral, minden ellenkező gondolat könyörtelen elnyomásával és kiirtásával, a régi világot látottaknak teljes félreállításával és eltávolításával és a felnövekvő nemzedéknek a kizárólagosan körülhatárolt és egyoldalú ideológiai keretek között való nevelésével.

Oroszország el volt zárva az egész világtól. Az orosz nép nem ismerte és nem ismerhette sem más népek életét, sem más népek berendezkedéseit. Az a néhány orosz pedig, akit hivatalos útja külföldre vett, a terror hatása alatt a látottakról és tapasztalatokról nem számolhatott be, úgyszintén az Oroszországba vetődött idegeneknek sem állott módjukban — miután minden lépésük a GPU felügyelete és ellenőrzése alatt folyt le — a maguk világáról közléseket tenni. Az orosz nép csak egyet hallott, azt, amit a hivatalos propaganda elébe szórt, amit újságjaik ír-

tak, amit rádiója beléhazudott és amit tudományos folyóiratai, a meghamisított statisztikai adatai elébe tártak. Az odavetődött idegen sem láthatott a dolgok mélyére és amit látott, azok nagy részben Potemkin kulisszák voltak és amit megírt, az jórésben vagy pro- vagy kontra elfogult volt. Így Oroszország a maga elzárkózásába szinte olyan titokzatos maradt, mint Afrika fel nem kutatott ösvadonjai.

A bolsevik rendszer azt, amiért alakult, nem tudta megvalósítani, mert a munkásság életstandardját nem csak hogy emelni nem tudta, hanem az mélyen alatta maradt a nyugati munkásság életszínvonalának és szociális helyzetének. A bolsevizmus azonban átvette a régi Oroszország pánszláv világhatalmi törekvéseit és elgondolásait és ezeknek érdekében egész termelését és gyáriparát, egész gazdasági erejét arra fordította, hogy katonai hatalmát emelje s hogy a majdan megvívandó imperialista háborúban felülmaradjon. A világ általában azt hitte, hogy egy elenyésző kisebbség, a kommunista párt a terror eszközeivel uralkodik a kommunizmussal szemben közböcs, sőt talán ellenséges érzelmű óriási orosz tömegek felett. A most folyó hadjáratnak éppen egyik legnagyobb meglepetése az, hogy Oroszországban sokkal több kommunista van mint gondolták s hogy a 25 éves egyoldalú nevelés feltudta korbácsolni a tömegek fanatizmusát úgy, hogy azok valóban azt hiszik, hogy az igazságért és a jövőjükért harcolnak. A ma élő orosz nemzedék legnagyobb része nem látott más világot, azt el sem tudja képzelni s ép ezért azt hiszi, hogy a saját világa a legszebb, a legjobb, a legtökéletesebb, mert a másik világról mást, mint

rosszat, gyalázatosat, undorítót nem hallott. Így az orosz tömeget az a félelem hajtja előre, hogy az az átkos másik világ elakarja tőle rabolni s megakarja semmisíteni propaganda eszközeivel eldorádóvá varázsolt saját világát. Ennek a rendszernek tömeget mozgató ereje a gyűlöletben van. Az erkölcs és az emberiség teljes és tökéletes tagadásában és keleti barbarizmussal vegyített abban a szadizmusban, amely az emberi életet semmibe veszi és az emberi szenvedésekben gyönyörűséget talál.

Mindazok, akik még hisznek a kétezeresztendő kereszténység megdönthetetlen erejében, akik fundamentumnak tartják a keresztény morál parancsait és akiknek lelkét emberies érzés tölti el és a szeretet jegyében akarják az embert az emberhez közel hozni, úgy látják, hogy a harc lényege akörül forog, hogy Krisztus győz-e, vagy az Antikrisztus győzedelmeskedik.

Mi tehát úgy érezzük, hogy ebben a harcban nemcsak fegyvereinknek kell erősebbnek lenni, hanem felfogásunknak, gondolkodásunknak és életszemléletünknek is magasabb etikai szinten kell mozognia, mert nem elég az, ha csak fegyverrel tudunk győzni és erkölcsökkel nem. Ebben a harcban a jónak, a nemesnek, a fenségesnek, a magasabbrendűnek, a szeretetnek kell legyőzni a gonoszt, az álnokot, a hitványt, a gyűlöletet. Ha ez nem sikerül, ha nem tudunk valóban a krisztusi morál magaslataira emelkedni, akkor ebből csak káosz származhat, amely az emberiség mérhetetlen szenvedését és pusztulását jelenti. Mi hisszük, hogy ebben a harcban Krisztus fog győzni!

(1942. V. 28.)

A hat fajtartományról.

„Mert e világon elidegeníthetetlen sajátok is vannak, miket tilos áruba bocsátani.”

(Széchenyi)

Egy furcsa kis könyvecske lapjait forgatom. A könyvnapra hozták forgalomba a koreszme megszálottjai. Málnási Ödön írta „Feladatok” címen. Amikor ezt a könyvecskét olvastam, első pillanatban nem tudtam, hogy bosszankodjam-e vagy nevessek-e, mert őszintén be kell vallanom, hogy lelkemben a harag érzése is feltámadt, de viszont e könyv komikus részletei nevetésre ingereltek. Nem is Málnási Ödönre haragudtam, mert hiszen ő nem tehet róla, amit ír és amit mond, azt a vérsége és a fajisága parancsolja, az nem a mi magyar lelkünk világából való. Amint hallom, Málnási az erdélyi szászok közül származik és német hangzású nevét csak felcserélte magyarral. Eszembe ötlík Széchenyi István megállapítása: „A szólás még korántsem érzés, a nyelvnek pergése korántsem dobogása még a szívnek és ekép a magyarul beszélő, sőt a legékesebben szóló is korántsem magyar még.”

Én tulajdonképpen sajátmagunkra haragszom, reánk magyarokra, hogy nálunk, a mi magyar hazánkban megjelenhet magyarul egy olyan könyv, amely fajiságunkat legyalázza, nemzeti létünk lénye-

gét képező mítoszfogalmat lebecsmérli és lekicsinyíti és odaállítja nemzetünket, mintha az a saját akaratából és tudatosan vállalta volna történelmének utolsó ötszáz esztendejében az alárendeltségnek szerepét, a szolgálai mivoltot. Mondom, sajátmagunkra haragszom, hogy ilyen eltűrünk és az ilyen gyalázkodót nem sepri el a magyar felháborodásnak vihara. Málnási a magyarságnak „keletbaltiugoros” törzsét megdicséri és értékes fajiságúnak minősíti, viszont a „turáni-törökös” részről a következőket írja: „...a könnyűvérű turáni magyar kultúrhordozásra alkalmatlan, önző, nagyigényű, szeret nagyokat enni-inni és mindenféle címen áldomásozni, semmit sem dolgozik, szeret kötekedni, politikailag maradi, hetyke felépésű és szapora.” Tudom jól, hogy Málnási ezzel a megkülönböztetéssel mit akar elérni és milyen célt szolgál. Tudvalevő, hogy a honfoglaló magyarságnak vezetői és vezérei, sőt a harcos nép egésze turk származású volt. Maga Árpád is, aki a legnagyobb törzsnek, a magyar törzsnek volt a vezére, amely törzs ugor volt és amely nevét és nyelvét is adta a magyarságnak, turk nemzetségből származott. Ezzel a megállapítással Málnási nem akar kevesebbet elérni, minthogy azt a vezető nemesi réteget, amely részben a honfoglaló ősöknek leszámazottja és amely ezt a magyar hazát ezer esztendőn át vérével és munkájával fenntartotta lepcsokondiázza és a mai időkben mint úgynevezett elitet vezetésre képtelennek minősítse. Amidőn Málnási így elintézi a vezető magyar réteget a „keletbalti-ugoros” fajta feldicsérésével, részben a magyar parasztságnak, részben a finneknek kíván hódolni. Elfelejteti azonban Málnási azt, hogy a paraszti rétegekben is sok a turk származású, mert hiszen a honfoglaló magyarság egyik törzse, a

kabarok turkok voltak. Turkok voltak a később letelepedett kunok, jászok, bessenyők, turk származásúak a székelyek és az ittmaradt és a magyarságban felolvadt bolgár töredékek.

Azt állítja Málnási, hogy Szent István óta folyó 900 éves harc, nem osztályharc, hanem faji harc volt a turkok és az ugorok között. Málnási úr, Történész Úr, irányított elfogultságán kívül csak egyetlen történelmi adatot kérnék öntől, amely ezt az állítást megerősíti vagy alátámasztja. A harcos turk réteg átvette már igen korán a magyar ugor törzsnek a nevét, az ugor-réteg idiómáját, sőt annyira összeolvadt ésannyira eggyé lett vérségileg és lélekben, hogy az itt élő népek magukat kizárólag magyaroknak tartották és tudatukban nem villant fel, sem turk, sem pedig ugor származásuknak gondolata. Tudom én, mit akar itt elérni Málnási történész úr, faji alapon osztályharcot szítani és éket verni a magyar földművelő parasztság és a magyar elit közé.

Amit ezután ír Málnási úr, az már a komikumba fullad, mert a matematikus pontosságával százalékos arányban megállapítja, hogy a magyarságban milyen jellegű vér folydogál s ebből a következő megállapítást vonja le: „Ilyen körülmények között nemcsak fajtisztítási és fajnemesítési, hanem minden vonatkozású népi érdek kívánatosá teszi hazánk népeinek fajkéimiai képlete, fajötvözete tudományos megállapítását fajtartományonként.” Azt írja továbbá Málnási: „Megállapítandó, az egyes népekben milyen mértékben van meg a származásközösségből fakadó faji öntudat.” Erre a kívánságra nyomban meg is adja a választ: „Ezen kérdésre csak úgy lehet megfelelni, ha faji tényezőket elemző helytörténetírók,

fajembertani, fajlélektani, fajtársadalomtani és fajegészségtani ismeretekkel felvértezett orvosok, városi és községi orvosok, népi tájegységenkénti munkaközösségekben, központi irányítás mellett, néhány éves munkaterv végrehajtásával hazánk népeit felvételezik és fajkémiai képletét helyenkint népi tájegységként és faji tartományként megállapítják.” Málnási hat ilyen faji tartományt kíván felállítani. Megengedem, hogy amit Málnási erről a fajkémiai képletről ír, az a koreszme szempontjából tudományos színezetű, de minden más természetesen gondolkodó emberre nézve érthetetlen zagyvaság. Én hallottam az állatok világában simmenthali, inthali tehénről, bonyhádi és ipolyvölgyi tájfajtaokról, hallottam hidegvérűről, arabsról, noniusról, gidránról, telivérről és más egyéb lófajtáról, van is annak értelme, hogy ezeknél a tenyésztési körzeteket meghatározzák és elhatárolják, de hogy embereknél akarjanak ilyen értelmetlenséget és örültséget csinálni, amely amúgy is csak légbőlkapott tudományoskodás lenne, még nem hallottam. Különben is a magyar faj, eltekintve néhány tájszólástól és elütő idiómától, sokkal egységesebb és egyöntetűbb, mint akár a német, akár az olasz, akár a francia, akár a spanyol. Ami pedig a koponya alakulatát, a haj színét, a termetet, a szem színét és állását illeti, a legkülönbözőbb típusok nemcsak a magyarságnál, hanem Európa minden népénél felelhetők. Nem tudom, hogy akar ebből Málnási a fajkémiai képlet alapján fajnemesítési és fajtisztítási munkát végezni, amelyből kialakuljon „a származás közösségéből fakadó éntudat”. Úgy látom azonban, hogy Málnási épp ezt a faji éntudatot, amelyet olyan nagyon reklamál, akarja a magyarságból mindenáron kiölni. Helyesen vagy nem helyesen — a tudó-

sok szerint helytelenül, mert turáni faj nincsen — a magyarokat a köztudat mégis a turáni fajtához sorolja. Ez az öntudat úgy él a magyarságban, mint egy mítosz, amely gondolatait elröpíti az őshazába, összekapcsolja történelmi népekkel való rokonságtudatban és megszilárdítja abban az érzésben, hogy több ezer éves népi múltja nagysággal és dicsőséggel van tele s hogy a magyarságnak megvan a történelmi rendeltetése és szerepe ezen a földön. Erről a messze múltba magát visszaálmódó magyar turáni gondolat-ról és azokról, akik ezt önmagukban ma is álmódzó lélekkel szövögetik, így ír Málnási: „Akik nem magyarságismeret és nem tudományos törekvés céljából, hanem részben a letűnő plutokráciába való beágyazottságuk, részben lelki alacsonyrendűségük miatt politikai értelemben vett turanizmust vallanak, azok az új Európából nem kacsintgathatnak Ázsiába, de az európaiasság megtagadása miatt a népcserék folyamán rövid úton Ázsiába települhetnek és a turáni alföld baskír, kirgiz, tatár népei között bőséges terük lesz turáni illúziók kiélésére.”

Nem, tisztelt Málnási Úr, ne álmodozzon ön ilyenekről, minket nem lehet cserélgetni semmiféle népcsere során, mert mi ezt a földet nem öntől kaptuk, nem kegyelemből kaptuk és nem ajándékképen, hanem vérrel szereztük meg, magyar munkával tartottuk fenn és magyar vérrel öntöztük és védjük meg. Nem, tisztelt Málnási Úr, mi vállaljuk a lelki alacsonyrendűséget is, ha azt az ön korszerű lelke úgy ítéli meg, de ezen a földön itt vagyunk és itt maradunk, akár tetszik önnek, akár nem.

Ha a magyar lélek történelmi értelemben vett sajátosságáról beszélnek, mindig a Szent Korona eszméjét szokták, mint valami különöset, egyedülállót,

magyar lélekből fakadt egyedülvalóságot felemlíteni. A honfoglaló magyarság törzsekre szakadozott táborát egy mítosz tartotta össze. Ez a mítosz Emese öléből származó Árpád nemzetségre vonatkozott, akiket Attila hun királytól leszármazottaknak tekintettek és éppen azért az egész nép elhivatott vezérének. Az Árpádokban élő ez a karizma századokig tartott és a nemzet mindig ragaszkodott hozzá, hogy királyai az Árpád nemzetségből származzanak és amikor az Árpád nemzetség férfiágon kihalt, akkor is olyanokat keresett, akik női ágon származtak az Árpádoktól. Csak mikor az Árpádok vére teljesen kipusztult s a magyar trónra más vérségű királyok ültek, akkor szállt át az Árpádokban élő ezen mítosz a Szent Koronára és általa a nemzet egyetemére. Így lett a nemzeti öntudat sajátjává a magyar népnek a hun néppel való testvéri közössége. Ezt a mítoszt, a magyar lélekben élő ezt a mélységes erőt akarja Málnási kigyilkolni akkor, amikor a Szent Koronát és ezzel a koronával való megkoronáztatást csak formalitásnak minősíti.

Vegye tudomásul Málnási úr, hogy nekünk magyaroknak a Szent Korona nem egy ékkővel kirakott fejék, nem egy emlék csupán, hanem a magyar államiságnak, a magyar alkotmánynak, a magyar történelmi lelkiségnek fundamentuma, amelyet semmiféle koreszme nem fog nálunk pusztá formalitássá lealacsonyítani. Természetes, hogy Málnási úr megszünteti a magyar vármegyét is, a magyar vármegyének történelmileg kialakult közigazgatási egységét, át akarja gyúrni kerületi nagy tájegységekké, amelyek határait nem a lelkekben és nem a tradíciókban rajzolták, hanem türelmes papíron ceruzával.

Megállapítja még azt is Málnási, hogy Magyarország lényegében már régen benne van a német életterben, erről a következőket írja: „A német életternek a magyar közjog fejlődésére 1411-től 1919-ig gyakorolt hatása arról tanúskodik, hogy Magyarország öt évszázadon keresztül fokozatosan közjogilag is organikusán beilleszkedett a német életterbe és csak az utolsó 23 éves közjogi interregnum alatt esett a Foreign Office közvetlen szolgálatába.” Ön bizonyára megfedelkezik arról, hogy Zsigmondot, mint magyar királyt választották német császárrá és ő elsősorban mint Szent István koronájával megkoronázott magyar király volt szuverén. Később pedig Corvin Mátyás alatt inkább Bécs meg Prága volt a magyar életterben, mint megfordítva. Ami pedig a Habsburgok királyságát illeti, igaz, hogy megvolt állandóan a törekvés a Gesamtmonarchia irányában, de Magyarország sohasem engedte magát örökös tartományként kezelni. És ha volt ilyen törekvés, úgy fegyverrel kelt fel ellene és fegyverrel védte a szabadságát Bocskai alatt, II. Rákóczi Ferenc alatt és 1848—49-ben. Önnek Málnási Történész úr tudnia illenék, hogy van egy törvény a Magyar Törvénytárban az 1790. X. t. c, amely félreérthetetlenül és szabatosan megállapítja azt, hogy Magyarország független, senki alá nem rendelt szabad ország. Ez volt az álláspont, amelyet a magyarság mindig vallott és amelyet elhomályosítani sohasem engedett. A Habsburg uralkodók pedig — II. Józsefet kivéve — valamennyi megkoronáztatta magát Szent István koronájával, hitlevelet adott ki és esküt tett a magyar alkotmányra, a magyar szabadság, függetlenség, a magyar területi épség fenntartására. Az pedig, hogy

ebben az utolsó 22 esztendőben, amely 22 esztendő a magyarságnak egy nagyszerű, fenséges élethalálharca volt a létéért, amelyben a magyarság megcsonkítva, kifosztva és összetörve, vitalitásának olyan jelét adta, amely minden nemzetnek becsületére válnék, amelyet ön csak közjogi interregnumnak nevez, a magyarságot a Foreign Office irányította s a magyarság annak a szolgálatában állott, a leggaládabb rágalom. Jegyezze meg Ön Málnási úr, hogy ebben a 22 évben a magyarságot olyan nagyszerű, kemény, igaz magyar férfiak vezették és irányították, akiknek egyedüli törekvése az volt hogy a magyarság nem másoknak, hanem sajátmagának, sajátmaga jövőjének, nagy történelmi céljainak szolgálatába álljon. Az ilyen méregkeveréseket, amilyenekkel ön próbálkozik, felháborodással utasítjuk vissza.

Sokat összeír még Málnási úr az új Európáról és egyebekről. Belerúg a kereszténységbe is és ezzel a magyar lét összes fundamentumait aláaknázza, hogy előkészítsen egy új világot a saját elgondolása szerint, Ez az tisztelt Málnási úr, amiből nem kérünk, hogy Ön, az ön idegen lelkével akarja a magyarság útjait kimérni. Bízva csak azt reánk magyarokra, mi ösztönösen meg fogjuk érezni, mint ahogy ezer esztendőn át megéreztük azt. hogy milyen utat kell választanunk, hogy nemzetünk léte szabadsága, függetlensége megmaradjon. Hálát adunk a Mindenható Istennek, hogy gondviselése ma olyan vezért állított nemzetünk fölé, aki lélek a lelkünkéből, vér a vérünkéből és aki megérzi a magyar léleknek titokzatos vágyát, sóhaját és ösztöneit. Hálát adunk a Mindenható Istennek, hogy a végrehajtó is ma vér

a vérünkből és lélek a lelkünkből, akinek nem lehetnek más útjai, mint a magyar utak és nem lehetnek más gondolatai, mint magyar gondolatok s akire nyugodt lélekkel bízunk rá nemzetünk vezetését ebben a nehéz időben.

önnek pedig egyet ajánlok Málnási Úr, hogy gyorsan vegye vissza a régi nevét és adjon tanácsokat es útmutatásokat azoknak, ahová lelke, vérsége és fajisága állítja, minket pedig magyarokat hagyjon békében.

(1942. VI. 28.)

Irányított történelemszemlélet.

Menyországért sem szabad elárulni
Magyarországot.” (Jókai Mór:
Szeretve mind a vérpadig.)

Edigelé úgy tudtam, hogy a történelemtudósok arra törekszenek, hogy a régmúlt eseményeit hiteles és kétségtelen adatok és okmányok felhasználásával és felsorolásával s lehető emberi objektivitással írják meg. Ügy tudtam, hogy aki másként cselekszik, az meghamisítja a történelmet.

Korunknak van egy *sajátos* korszerű történelemszemlélete, amely abból a hamis premisszából indul ki, hogy a régmúlt idők vezetői és tömegei ugyanolyan beállításúak voltak és ugyanúgy gondolkodtak, mint a mai vezetők és mai tömegek s az elmúlt korokat olyan eszmékkel, gondolatokkal, törekvésekkel és fel-fogásokkal ruházzák fel, amelyre az akkor élők egyáltalán nem is gondolhattak. Teszik ezt pedig azért, hogy a múlt eseményeivel s az abból leszűrt megállapításokkal igazolják a jelent. Ez a történelemszemlélet kizárólag a politika szolgálatára van beállítva. Ennek a történelemszemléletnek egyik képviselője Málnási Ödön. „Feladatok” című könyvével általánosságban már egy ízben foglalkoztam, de most kiváltképen e könyv egyik fejezetével kívánok foglalkozni, amelynek címe: „Németség és magyarság.” Ebben a fejezetben Málnási Ödön nem kevesebbet

igyekszik beigazolni, minthogy a magyarság 1411-től közjogilag is organikusan beilleszkedett a német élet-térbe. Azt írja: „Luxemburg Zsigmond a német királyi, cseh királyi és császári koronát is megszerezvén, Magyarországot közjogilag a német élettérhez fűzi.” Málnási elfelejti azonban azt, hogy Zsigmond először magyar király volt, hatalmának alapja magyar hatalom volt és csak azután szerezte meg a cseh és a német királyi és császári koronát, s nem megfordítva. Ebben az időben Magyarország hála az Anjouk uralmának, Európa egyik legnagyobb hatalma volt, amelyet nem lehetett csak ide-oda „rúgni” mert az erőviszonyok is teljességgel mások voltak, mint napjainkban.

Málnási e fejezetben történelmi megállapításait azzal kezdi, hogy már a honfoglalást is Arnulf német császárnak köszönhetjük, mert ő segítette a honfoglalásban a magyarságot. Ezen állítását Málnási mivel sem igazolja, de bizonyára arra gondol, hogy még a honfoglalás előtt 892-ben portyázó magyarok betörttek Magyarország mai területére és akkor Arnulf római német császárral szövetséget kötöttek és megállapodást arra, hogy Szwatopluk morva fejedelem országát közösen támadják meg és rabolják ki. Hogy ez a körülmény mennyiben segítette volna elő 896-ban a honfoglalás tényét, valóban nem tudom megérteni. Igen csodálom, hogy Málnási csak 1311-től számítja a magyarságnak a német élettérbe való beolvadását, mert ugyanilyen jogcímen hivatkozhatott volna Urseolo Péter magyar királyra is, aki megkoronázásakor arany végű dárdát nyújtott át III. Henrik német-római császárnak és akit ezen árulásáért a nemzet rövidesen el is kergetett trónjáról. Vagy hivatkozha-

tott volna Habsburg Rudolfra is, aki családi hatalmának megalapítását a magyarság segítségének köszönhette és aki Magyarországot, mint császári hűbért fiának Albertnek adományozta és hadaival meg is támadta Nyugatmagyarországot, míg azután András, az utolsó árpádházi király az egész nemzet egyetemes támogatásával a hódítani akaró betolakodó szomszédot kiverte. Igen sajnálkozik azonban Málnási a felett, hogy az Árpádház férfi ágon való kihalása után a nemzet nem Wittelsbach Ottó bajor herceget ültette a magyar trónra, hanem „az Anjouknak a francia Capet-dinasztiából Nápolyba kiszakadt ivadéka: Carlo Umberto került ki győztesen a magyar trónért folytatott küzdelemből”. Szomorúan állapítja meg Málnási, hogy ezzel „a Középduna-medencében 80 évre teljesen kiszorult a német befolyás.” Valóban csodálatos, hogy a nemzet ösztöne olyan dinasztiát ültetett a magyar trónra, amely a magyarság hatalmát a legmagasabb fokra emelte s amelyről a költő azt éneklí: „magyar tenger vizében hunyt el észak, kelet, dél hulló csillaga”.

Málnási a továbbiakban azt igyekszik bizonyítani, hogy Luxemburg Zsigmond és leendő veje, Habsburg Albrecht között létrejött trónörökösödési szerződéssel bevezették a magyar közjogba a német tartományi patrimonialis elvet. Azt persze nem mondja, hogy a Jagellók, Hunyady Mátyás és Zápolyai I. János nem a német patrimonialis elv, hanem a magyar szabad királyválasztás alapján ültek a magyar trónra. Hivatkozik azonban Hunyadi Mátyás és III. Frigyes császár, Ulászló és Habsburg Miksa között kötött szerződésekre és hivatkozik arra, hogy 1526-ban Habsburg I. Ferdinánd ezen szerződések alapján ke-

rült a magyar trónra és ettől kezdve, mint mondja: „1918. november 13-ig Magyarország közjogilag a német élettérbe illeszkedik.” Később azt írja: „A trónbetöltés Magyarországon 1526 után *csak látszat szerint közjogi* jellegű, mert tulajdonképen a koronázó országgyűlés az örökös tartományokban soron levő Habsburg férfit megkoronázza.” Majd azt írja „Habsburg főherceg 1806-ig mindig német császár is lett és Magyarországot nagy hatalmi erejével tartotta közjogilag is a német élettérben.” Málnási ezen megállapításaiban jelentkezik pregnánsan az a felfogás, amelyről cikkem elején szólottam, hogy az elmúlt időket azonosítja a mai kor helyzetével. Nem volt akkor szó német élettérről, mert hisz a mai értelemben vett Németország sem létezett, voltak német királyok és fejedelmek, hercegek és szabad városok és volt egy Habsburg dinasztia, amelynek voltak örökös tartományai s ezeket kötötte össze valami teljesen laza közjogi kapcsolatban a német—római császári korona. Ez a kapcsolat nem jelentett sem közjogi, sem katonai, sem külügyi egységet, mert hiszen a német fejedelmek szuverének voltak, szabadon szövetkeztek, viseltek háborúkat másokkal és egymás ellen s a német római császárnak nem állott módjában, ha a többi uralkodó azt nem akarta vagy ellenezte, a német fejedelmeket egyöntetűen bárkivel is szembeállítani. Ebben a korban tehát arról az egységről, amelyet ma a III. Birodalom képvisel, még beszélni sem lehet, mert a német nép szempontjából éppen abban áll Bismarck és Hitler kancellár érdeme és nagysága, hogy a hosszú évszázadokon át szertehulló és nem egységes németiséget egységbe és hatalmas erőbe tudták összetömöríteni. Ebből a szempontból ítélendő meg Málnásinak a következő állítása is, amidőn azt mondja: „Az a tény,

hogy Magyarországot a török uralom alól német császári csapatok szabadították fel a fegyver jogán vezetett Habsburg-ház férfiágának trónöröklési jogát véglegesítő 1688-i 2-ik és 3-ik törvénycikk megalkotására.” Ebben a megállapításban hamis az az állítás, hogy a magyar területet a török iga alól német császári csapatok szabadították fel, mert ez annál kevésbé lehetséges, mert abban az időben német császári csapatok nem is voltak, hanem voltak a Habsburgoknak csapatai, voltak a többi német fejedelmeknek csapatai, amelyekkel azonban a császár nem rendelkezett. A többi német fejedelmek csapatai ha úgy akarták, együtt harcoltak a császárral, de ha éppen úgy hozta a sor, akkor ellene is fordultak. Különben a török elleni hadjáratot az 1683-i Bécs ellen vezetett török hadjárat érlelte meg, mert a Habsburgok belátták, hogy most már nem csak Magyarország veszélyeztetve, hanem a török terjeszkedés szűkebb tulajdonukra is veszedelmet jelent. A török elleni felszabadító háború nagy támogatója és propagálója pedig XI. Vince pápa volt, aki a szükséges költségeket is rendelkezésre bocsátotta és felhívta Nyugatot összes keresztény népeit erre az új keresztes háborúban való részvételre. Kétségtelen, hogy e háború győzelmes megvívásában, különösen Buda visszafoglalásában nagy érdeme van a hősiesen harcoló brandenburgiaknak és bajoroknak, de voltak ott a harcoló csapatok között olaszok, franciák, angolok, spanyolok, svédok és igen jelentős számban magyar csapatok is. Ha Európa keresztény népei összefogtak, hogy egy új keresztes hadjáratban az ozmánság hatalmát megtörjék és Magyarországot felszabadítsák, úgy csak némileg törlesztették azt a tartozásukat, amellyel a hős magyar nemzetnek tartoznak azért,

hogy 150 évig testével védte meg Európa kereszténységét. Ha a Habsburgok, mint magyar királyok felszabadították az országot egy megszállt területrészt, úgy csak kötelességüket teljesítették és mint osztrák uralkodók hálájukat rótták le Szigetvárért és Kőszegeért, amikor magyar erő és magyar vér tartóztatta fel a Becs ellen vonulni készülő oszmán erőt.

Málnási azonban nem győzi ebben a fejezetben elég sokszor hangoztatni, hogy Magyarország közjogilag mennyire organikusan beleilleszkedett a német élettérbe, összeszámoltam a 8 lap oldalt betöltő fejezetben éppen 7 alkalommal szögezi le azt, hogy Magyarország organikusan beleilleszkedett a német élettérbe. Hogy Málnási megállapításai mennyire elfogultak és irányítottak, azt mi sem mutatja jobban, mint ha Mária Terézia korszakát nézzük. Mária Terézia 7 éves háborút folytatott Nagy Frigyes porosz királlyal, akit azon körülmény, hogy a német-római császár Mária Terézia férje, Lotharingiai Károly volt, egyáltalán nem akadályozott meg abban, hogy Sziléziát ne csatolja Poroszországhoz. Kérem én Málnási történész úrtól, hogy abban az időben mi alkotta a német élettért, Mária Terézia birodalma-e, vagy Nagy Frigyes országa-e s hogy mi magyarok vajjon Nagy Frigyes életteréhez tartoztunk-e akkor, amikor Mária Terézia magyar királynő mellett hűségesen kitartva, érdekében életet és „vért áldoztunk? Mária Terézia maga is elismeri Miksa fiának írott egyik levelében: „a magyar nemzetnek köszönhetem, hogy őseim trónján megmaradhattam”. És vajjon a Nagy Frigyes alkotta német élettérben voltunk-e mi magyarok akkor, amikor Hadik András vitéz generális magyar huszáraival Berlint megsarcolta? Megfeledekzik arról Málnási, hogy Magyarország soha-

sem volt a Habsburgoknak patrimoniális tulajdona és sohasem volt patrimoniális királyság, s ha voltak ilyen törekvések Habsburg-részről, annak a magyarság állandóan, következetesen ellenállt és ellent mondott és azt soha el nem ismerte és magáévá nem tette. A Habsburg uralalkodók valamennyien megkoronáztatták magukat, hitleveleket adtak, esküt tettek a magyar alkotmányra és magukat szuverénnek elsősorban mint magyar király tekintették. Mária Terézia mint magyar apostoli király küldte követeit és fogadta az idegen követeket, mint ilyen alapított rendjeleket és minden ténykedésében a magyar apostoli királyságot tekintette szuverénitása alapjának. Ha Málnási történész úr annyi házassági szerződést említ fel és hivatkozik az 1688-i jogalapra és 1723-i jogalapra, akkor ha kellően elfogulatlan meg kellett volna említenie, hogy más az osztrák Pragmatica Sanctio, amely egy egyszerű pátens és más az 1723-i I., II.f III. törvénycikk, amelyet tévesen ugyan Pragmatica Sanctionak neveztek, de amely még tartalmában sem azonos teljese az osztrák Pragmatica Sanctioval. S vajjon miért nem említi Málnási az 1790. évi X. törvénycikket? Bizonyára azért, mert ez az élettér-elméletébe nem illik bele.

Végül még csak azt akarom megjegyezni, hogy azon állítása, hogy a 22 éves általa „közjogi interregnum”-nak nevezett időszakban a magyarság-Foreign Office szolgálatában állt, oly természetű, hogy teljes mértékben kimeríti a nemzetgyalázás fogalmát és ügyészért kiált. Arról pedig ne álmodozzon Málnási, hogy a mai helyzet hasonlatos az 1704 és 1718-i állapotokhoz s hogy valami új Pragmatica Sanctio születik. Nem, mert Magyarország önálló,

független ország és az is akar maradni a szó politikai és valódi értelmében egyaránt.

*„Kié e hon, ha nem miénk?
Ha érte mindent megtevének,
Ha tiszta kézzel áldozánk,
S lettünk, mi eddig nem valónk:
Nincs hatalom,
Mely visszanyom
És még neked virulnod kell, ó hon,
Mert Isten, ember virraszt pártodon.”*

(VÖRÖSMARTY MIHÁLY)

(1942. VII. 22.)

Békaegérharc.

„Ezért küzdök a téveszmék ellen, küzdeni fogok minden eszközzel oly törekvések ellen, amelyek ezekben az időkben a nemzeti egység megbontását célozzák s amelyeknek segédcapatai az összes színáryalatot végigjátszott hajótöröttekből állanak.”

(Imrédy Bála)

Bennünket igazán hidegen hagyhatna az a háborúság, amely a pártszövetség és a nyilaskeresztespárt délutáni lapja között Málnási-Metzler úr személye körül dúl. Málnási-Metzler Ödön, a nyilaskeresztes párt volt ideológusa, Szálasi Ferenc leghűségesebb famulusa, a mozgalom „aranyembere”, levelet intézett Szálasi Ferenchez, amelyben nem kevesebbre szólítja fel a vezérlő akaratot, minthogy mondjon le a pártvezetőségről, álljon félre és ezzel mondjon le azokról az álmairól is, amelyekbe éppen az őt most támadó barátai hangos propagandája folytán nagyon is beleélte magát, hogy valaha is ő lehessen „a Kárpát-Duna Nagy Haza” szuverén ura és parancsolója. A száműzött trónörökös is vezetőhelyen foglalkozik a Málnási-Metzler ügygel, mintha a mai nehéz időkben nem is lenne a szegény magyarságnak égetőbb problémája, mint az, hogy Málnási-Metzler úr mint vélekedik Szálasi úrról és viszont. Azt írja Hubay Kálmán ebben a vezércikkben: „Valamennyien megpróbáltuk belülről, okos higgadt útmutatásokkal meg-

állítani azt a végzetes romlást, amelyet egy általunk nem is sejthetett lelki törés idézett fel”, vagy más helyen: „A torkunkban kalapál a szívünk a gondolatra, hogy vajjon ama idő alatt, amíg elkövetkezik számunkra az idő teljessége, meg lehet-e még állítani a bomlás áradatát.” Valóban, Hubay úr, nekünk magyaroknak is torkunkban kalapál a szívünk, ha elgondoljuk, hogy önök esztendőkön át azt a férfiút akarták korlátlan hatalommal az ország nyakára ültetni, akiről most önök is megállpítják azt, hogy lelki törése teljesen alkalmatlanná teszi Őt még arra is, hogy egy pártot vezessen. Nem érzik-e önök, Hubay úr és a többiek mind, a felelősség súlyát, hogy erről az emberről állították a propaganda minden eszközével azt, hogy ő az eljövendő megváltó, a még sohasem látott emberi jellem és nagyság, aki hivatva van arra, hogy korlátlan akaratával parancsolólag berendezze, irányítsa és vezesse az ezeréves magyar nemzeti életet? Kérdezem én, hogy ha a magyar nép józansága útját nem állta volna az önök törekvésének és elkövetkezett volna önök számára „az idők teljessége”, most mi lenne Magyarországgal és a magyar néppel? Egy tört lelkű férfi vezetné korlátlan akarral az örület korlátlan határai között a pusztulásba és a megsemmisülésbe. Amikor mi mondtuk, hogy Szálasi programja érthetetlen és zagyva, hogy megállapításai és megnyilatkozásai zavarosak és patológikusak, akkor önök, Hubay úr és sajtójuk megtettek bennünket zsidóbérencnek, üldöztek és gyaláztak, és Szálasi ígéit és megnyilatkozásait az emberi elme és zsenialitás soha nem hallott értékeinek hirdették és nyilvánították. Szerte az országban pedig repkedtek a röplapok, amelyek azzal fenyegették a magyarságot, hogy „Szálasi jön” és dolgozott a propaganda a

föld felett és a föld alatt és a szegény magyar nép megtévesztve és szédelegve már azt hitte, hogy valóban egy új magyar Messiás született. Nagy elégtétel nekünk most, Hubay úr, hogy önt is és a többieket is, akik elhagyták Szálasit, azzal vádolják, hogy önöket megvették a zsidók, hogy a „hungarista asszonyok” névtelen levelei az önök szeretteit meggyalázzák, mert közölhetem önnel, hogy mi is részesültünk hasonló sorsban, és ebből most önök láthatják, hogy milyen alapja volt azon vádaskodásnak és piszkolódásnak, amellyel mindazokat illették, akik már sokkal korábban önöknél és régebben rájöttek arra és megállapították azt, hogy a lelki töréssel és patológikus jelenséggel állanak szemben. Mi azonban megnyugsunk abban, hogy Önök, akik eddig azt mondták, „Szálasi jön”, most azt mondják, hogy menjen.

Nem erről akartunk mi tulajdonképen írni, hanem a béka- és egérharcról és annak néhány igen érdekes és tanulságos részletéről. Azt írja a Pesti Újság Málnási-Metzler „Feladatok” című könyvéről: „Ez a könyv olyan részleteket tartalmazott, amelyek sértették a magyar hazafias érzést és a keresztényi felfogást, sőt egyházellenes támadást is tartalmaztak.” Vagy Málnási Metzlerrel azt írja: Málnási előtt a magyar nép boldogságát megelőző nagyobb értékek is vannak”. Mármost minket a magyarság és a közszempontjából az érdekel, hogy mit ért a Pesti Újság azok alatt a nagyobb értékek alatt, amelyek Málnási-Metzler szemében a magyar nép boldogságát megelőzik? A Pesti Újság leplezett rejtvényekben beszél, mond is valamit meg nem is, de abból, hogy különös nyomatékkai hangsúlyozza azt, hogy „a nyilaskeresztespárt elsősorban a magyar távlatokban gondolko-

zik”, világos, hogy a Málnási-Metzler előtt lebegő nagyobb értékek a magyar távlatokon kívül esnek. Miután Málnási-Metzler politikailag „kontinentális távlatokba emelkedett” és kinőtt a mai pártkeretekből; én nem beszélek rébuszokban, de megmondom, hogy hol van itt a kutya eltemetve. Az, hogy Málnásiban már csak a felvett neve magyar, de a lelke, a szíve, a felfogása a Metzleré. A „mozgalom aranyemberéiben felébredt a lelkesége, vérsége és fajisága és egész lélekkel ezeknek a szolgálatába állt. Ezért hamisítja és gyalázza meg történelmünket, ezért állít be ebben a könyvben mindent úgy, hogy a magyar nép boldogságánál számára nagyobb értékeket szolgálhasson. A felháborodás vihara kellene, hogy végigszántsa az egész magyarságot, hogy a saját portáján, a saját nyelvén nemzetárulásnak ilyen szörnyűséges mótelye tenyészhet. Hiába ébred fel most már Szálasiékban is a lelkiismeret, hiába hangoztatják, hogy ők mindenekelőtt a magyar birodalmi gondolatért” élnek, a megindulás annyira rossz volt és annyira más irányú volt és annyira idegen lélekből, idegen gondolatból és idegen eszmékből fakadt, hogy ma már nem lehet rajta segíteni. A magyar népet csak magyar lélekkel lehet szolgálni, és magyar szívvel lehet segíteni. A magyar népet csak az tudja megérteni, akinek szíve, lelke, vérsége és fajisága magyar. A Málnási-Metzlerekkel, Rovarcokkal, Franz Rothenekkel, Bierbauerekkel, Neszekkel, Hammeder-Hegedüsökkel, Ulicsokkal, Kiss-Kleinokkal, Schilling-Zányiakkal, Till testvérekkel, Johan Quilmanokkal, Uherekkel, Kassai-Schalmayerekkel, Huverekkel, Omelkákkel és Weisztekkkel nem lehet olyan mozgalmat vezetni, amelynek célja és iránya a magyar nép boldogsága legyen. Málnási-Metzler ezt

már nyíltan bevallotta, ki tudja, hogy mások mikor és miben fognak disszimilálni ? Az az út, amelyen a mozgalom halad s amelynek irányát, mint útjelző Málnási-Metzler könyve világosan és szabatosan mutatja, csak pusztuláshoz és megalázáshoz és ezeréves múltunk meggyalázásához vezetne. Ez az oka annak, amiért mi ezzel a békaegérharccal foglalkozunk, mert még sem lehet túrni azt, hogy fényes nappal nyílt sisakkal magyar nyelven kínálják és árulják a piacon a magyar haza és a magyar nép jövőjét és függetlenségét.

(1942. VII. 15.)

Válasz a Pesti Újságnak.

Metzlerék-Maróthyjának a kormány jóvoltából engedélyezett és egy családi hitbizomány jövedelmével felérő hasznot hajtó délutáni közlönye a tőle megszokott útszéli hangján támad meg engem és valótlanságtól hemzsegő kisdéd eszmefuttatásáról azt hiszi, hogy megtépázza vele erkölcsi és közéleti birtokállományomat. Megnyugtathatom” Metzlerék Maróthyát, hogy én sohasem pályáztam arra, hogy akár az Ő, akár eszmetestvérei tetszését elnyerjem, engem nem tudnak sem megfélemlíteni, sem leterrorizálni, nekem sem az ő fenegyerekeskedésük, sem marcona kiállásuk, sem zöld gúnyajuk, sem handabandázásuk nem imponál, mert tudom azt, hogy mennél inkább körülvesz engem az ő gyűlöletüknek tüze, annál inkább elnyerem gerinces kiállásomért sok-sok tiszta lelkű törzsökös magyar megbecsülését és szeretetét. Higyje el nekem Metzlerék-Maróthya, hogy önökben túlteng az indokolatlan önhittség, mert azt hiszik, hogy olyan vonatra szállottak fel, amely egyenest és rohanvást viszi önöket a sikerek és a hatalom felé. Magyarországon azonban egyelőre mi vagyunk többségben vérségi magyarok, akiket meg lehet ideig óráig szédíteni, de végzetesen elbolondítani mégsem lehet, hogy bevegyék azt az idegen áfiumot, amellyel önök akarják megetetni. Önök azt hiszik, hogy aki nincs önökkel, arra kimondják a nagy átkot és azt,

hogy liberális zsidóbarát és azzal már el is intézték és nem veszik észre, hogy annyit hangoztatták mindenfelé és mindenkivel szemben ezt a vádat, hogy ma már csak mosolyt fakaszt és hatástalan,

Valótlan Metzlerék-Maróthyának azon állítása, hogy én a szociáldemokratákkal együtt részt vettem volna bármiféle Petőfi-ünnepségen, mert ez év március hó 15-én Kolozsvárott voltam. De ha ott lettem volna is, annyira talán mégsem jutottunk Magyarországon, hogy szégyen és bűn lenne részt venni a magyar szabadság mártírhalált halt lánglelkű harcosának, a költőzeninek Petőfi Sándornak bármiféle ünnepségén. Különben a színes szallagokat ne nagyon emlegesse Metzlerék-Maróthya, mert úgy tudom az ellen nem volt semmi kifogása, hogy Szálasi Ferenc olyan koszorúval tisztelje meg a legnagyobb magyar szabadsághős II. Rákóczi Ferenc kassai sírját, amelyen ott ékeskedtek azok a román színek, amelyekkel 22 éven át erdélyi magyar és székely testvéreinket gyötörték és megalázták. A szociáldemokratákat sem jó ha emlegeti Metzlerék-Maróthya, mert nem én voltam az, aki heteken át tárgyalta a szociáldemokrata vezetőkkel olyan célból, hogy átvegyem a párt vezetését.

Kérdezze meg Metzlerék-Maróthya pártvezérét Szálasi Ferencet, a vezérlő akaratot és ha ő véletlenül nem emlékezne reá, még él a tárgyaló társaságnak néhány tagja, — uram bocsáss meg még olyan is volt közöttük, aki a legenyhébb fajtörvény alapján sem számíthat árjának, — akik majd tanúbizonyságot fognak tenni ezen állításom igaz volta mellett.

Ami pedig néhai Gömbös Gyulával való barátságomat illeti az a nézetek és politikai felfogás azonosságán alapult. Én azóta egy jottányit sem tértem el

akkori felfogásomtól, melynek alapja és kiinduló pontja az volt, hogy hazámat, nemzetemet és fajtámat becsülettel szolgáljam. Miután Metzlerék Maróthyja azt kifogásolja, hogy nem hivatkoztam Szálasi Ferencet illetőleg tekintélyekre, mint udvarias ember igyekszem ezen fogyatékoságomat pótolni. Néhai Gömbös Gyula egy alkalommal mutatott nekem egy géppel írt vastag kéziratot, amelynek egyes mondatai színes ceruzával voltak aláhúzva. Akkor hallottam először Szálasi nevét, mint aki a memorandum szerzője volt. Gömbös Gyula az alábbi véleményt mondotta nekem a memorandum szerzőjéről: „zavaros fejű ember, akit kézben kell tartani, mert ha nem vigyázok reá, még sok bajt okozhat.” Különbem én elmeorvosokkal valóban nem értekeztem és Szálasi-ról csak beszédei és megnyilatkozásai alapján alkotam magamnak véleményt, mert személy szerint őt nem ösmerem és sohasem volt vele találkozásom sem érintkezésem. Itt vannak azonban hosszú időn át volt munkatársai, volt eszmetestvérei, akiknek módjuk volt őt közelebből megösmerni és akiknek a véleménye ma abban csúcsosodik ki, hogy Szálasi nem egy ország, de még egy párt vezetésére sem alkalmas. Kérem én egy idő óta miért nem nyilatkozik meg a vezérlőakarat és miért közlik beszédeit csak nagyon megnyírbálva és megfésülve, talán csak nem azért, mert azelőtt nem volt olyan megnyilatkozása, amely derűtséget ne fakasztott volna a széles Kárpát-Duna nagyházában.

Különbem figyelmeztetem Metzlerék Maróthyát, hogy annak az értelmetlen és ostoba Aladározásnak hagyjon békét, mert fölöttébb tapintatlan idegenek részéről, hogy épen ezt az ősi magyar keresztnevet használják fel céltáblául. Ami pedig engem illet, je-

gyezze meg magának Metzlerék-Maróthya, hogy én a közéletben mindig ott voltam, ahol áldozni kell és nem ott ahol vagyont lehet szerezni. Szegény ember vagyok, bár jómódú voltam, amikor a közéletbe léptem, vagyonomat pedig azért vesztettem el román megszállt területen, mert magyar voltam. A közéletben pedig nem gyűjtöttem vagyont nem úgy, mint sokan mások, akiknek közéleti szereplése egyben vagyoni aratást is jelentett. Ezért Metzlerék-Maróthya ne gyanúsítson és ne nyálazzon sunyi módra, sanda mészárosként, hanem ha van valami kifogása az én makulátlan közéleti múltam ellen, úgy legyen bátorsága azt nyíltan és leplezetlenül megmondani, hogy méltó helyére a bíróság elé állíthassam.

(1942. VII. 17.)

Válasz néhány hozzá szólásra!

„Magyarom! Elvész az eredeti karakter a sok követésben.”

(Fáy András)

Egyik megjelent írásomhoz néhányan hozzászóltak a Magyar Nemzet hasábjain. A hozzászólók azt kifogásolták, hogy én azt írtam: „A magyar népet csak az tudja megérteni, akinek szíve, lelke, vérsége és fajisága is magyar” és azt mondják, hogy bár az ő vérségük és fajiságuk nem magyar, de a lelkük magyar és magyarul éreznek és a magyarsággal együtt akarnak élni és halni. Mi magyar szívünk egész melegével és szeretetével köszöntjük a hozzászólókat és boldogok vagyunk, ha ebben az országban ma mennél többen érzik magukat egynek, azonosnak és elválaszthatatlannak a magyarsággal. Senki sem akar senkit a magyarságból kizárni és senki sem akar senkit pusztán azért, mert idegen származású, ha a lelke magyar a magyarság egyetemétől különválasztani, mert ez valóban öngyilkosság lenne. Különben is a hovatartozás tekintetében mindenki önmagának a számadója és nem más, hanem a saját lelke, érzése és felfogása teszi őt magyarrá, vagy nem magyarrá. Ha a kifogásolt mondatot valaki gondosan elemezte, akkor látnia kellett, hogy én a lélekre és szívre fektettem a súlyt és csak azután hivatkoztam a vérségre és fajiságra. Ez kiviláglik első mondatomból is: „A magyar népet csak magyar lélekkel lehet szolgálni, a magyar népet csak magyar lélekkel és szív-

vei lehet segíteni”. Jól tudom én azt, hogy vannak az idegen származásúak között tiszta lelkű magyarok, akik az élet semminémű viszontagságai között sem tudnának mások lenni, mint csakis magyarok és vannak a vérségi magyarok között is rothadt lelkűek, olyanok, akik becsvágyból és más sekélyes és alantas érzelmekből haszonért és előnyökért nem saját fajtájukat szolgálják, de idegen zsoldba szegődnek. Én írásaimban nem egyszer hangsúlyoztam, hogy a lélek a fontos, a lélek az irányadó és a lélek determinálja azt, hogy ki hová tartozik. Mi csak örülünk, ha mások akiknek vérségük és fajiságuk nem magyar, magukévá teszik azt a magyar lelkiséget, amit a mi magyar vérségünk és fajiságunk termelt és alakított ki évszázadok során.

Nagyon kell azonban kérnem azokat az idegen származásúakat, akik egész lelkükkel magyaroknak érzik magukat, ne legyenek olyan érzékenyek és ne álljanak elő mindjárt azzal, hogy őket bárki is ki akarja rekeszteni a magyarságból és ne bántsa és érintse őket az, ha mi néha a magyar vérségünket és fajiságunkat is emlegetjük. Ha ők igazán magyarul éreznek és igazán együtt kívánnak haladni a magyarsággal, akkor nekik tudomásul kell venni azt, hogy a ma élő valóságként kialakult magyarságban mégis mi, vérségi magyarok vagyunk az alap és a kiinduló pont. Fáj megmondani, de végre meg kell mondanunk, hogy bizony mi, vérségi magyarok sokat csalódtunk azokban, akik idegen vérségűek voltak és jó magyaroknak mondták és adták ki magukat, mert a jó magyarság csak addig tartott, amíg a magyar jólét és jószerencse és a magyar börtben, keserűségben és megaláztatásban, sokakban, akik azelőtt 49-esebb, pántlikásabb, fanatikusabb magyarok voltak nálunk vérségi magyaroknál, egyszerre felébredt

idegen vérségük és fajiságuk tudata. Ma, amikor a fajok szerinti osztályozás korát éljük, ma, amikor a tömegdiszsimuláció jelenségével állunk szemben (ma, amikor felvett magyar nevüket újra felcserélik sokan a régi nevükkel), ne vegye tőlünk zokon senki, ha mi, vérségi magyarok is óvatosabbak vagyunk és körül-nézünk, hogy kik gazdálkodnak a portánkon. Mi vérségi magyarok lennénk a legboldogabbak, ha mindenben megbízhatnánk, ha mindenki, aki itt él ezen a magyar földön, igaz, magyar lélekkel akarná szolgálni a magyar életet. Mindenki önmaga választja meg a követendő utat, ha odaérkezett a válaszúthoz és aki a mi útunkon jön és velünk tart, azt mi a magunkénak fogjuk tekinteni, olyannak, akit a lelke elválaszthatatlanul hozzáfűz a magyar lelkiséghez. Azt azonban leszögezzük, hogy azt az utat, amelyen a magyarságnak haladnia kell, azt csak a magyar lelkiség jelölheti meg és az csak a magyar lélek vágyaival, tartalmával, különlegességével lehet köveze. Akinek a lelke tudatosan vagy öntudatlanul idegen lelkiség dallamára van hangolva, az ne akarjon belenyúlni a magyar élet menetébe, ne akarja a magyar élet lelkiségét gyökerében átalakítani és a magyar sorskérdéseket a saját lelke kívánságaihoz idomítani. Mi nem akarunk utánzat, rossz kópia, olajnyomat lenni, amikor a mi eredetiségünk oly szép friss színekben, oly csengő melódiákban és oly csodálatos és különös alkotásokban tud jelentkezni. Ne vegye tőlünk senki zokon, hogy mi magyarok nem tudunk mások lenni, mint amik vagyunk és a magunk életét úgy akarjuk eligazítani, ahogy azt a mi lelkünk csodálatos sugallata és parancsa elrendeli. Mi bajhoz nőtt nemzet vagyunk és a bajból kivezető utat megtaláltuk magunk a múltban és meg fogjuk találni a jövőben is.

(1942. VII. 22.)

A nemzet lelke.

Valamely nép akkor válik nemzetté, ha népisége tudatossá válik, ha lelke lesz, ha kialakul különlegesen formált lelkisége, ha mítosza történelmi tudattá magasztosul, ha van hivatástudata, ha megérlelődik benne történelmi célja és rendeltetése és ha ezen történelmi célok eléréséhez múlhatatlanul szükséges alkotmányjogi, politikai, társadalmi, gazdasági berendezkedéseit önmaga építi ki a saját lelke szerint. Ezért fontos és mindenekelőtt való feladat egy nemzetté magasztosult nép lelkiségét csorbíthatatlanul és érintetlenül megőrizni. Egy nemzet csak addig nemzet, ameddig saját lelke irányítja, vezeti és élteti, amíg közösségtudatát ez a különleges nemzeti lélek táplálja, amíg ez a lélek szabadon fejlődhet, irányíthat és vezethet és amíg ez a lélek a nemzeti erőket tudatosan beállíthatja saját történelmi céljainak szolgálatába. A nemzeti lélek az nem máról holnapra terem, az nem olyan, mint a dudva, amely felnő és elkorhad, a nemzeti lelken évszázadok és évezredek dolgoznak és úgy alakítják ki, mint a gránitszikla formáját a szél marása s az esőcseppek vájása. A nemzeti lélekben benne élnek a régmúlt idők történései, a mítosztól kezdve a történelmi valóságokig, van benne dicsőség és harc, szenvedés és megaláztatás, van benne derű éppen úgy, mint sötét borulás, amely kitermeli azt a tudatalatti csodálatos érzéket, amely kitapintja az események járását és megjelöli a veszedelmekben

követendő utat. Van benne az időjárás zordságából, keménységéből vagy lágyságából, benne van a nap melege éppen úgy, mint a szél zúgása, a vihar üvöltése és záporok susogása, benne érzik a föld keserű szaga, a fű sarjadzása, a legelő állatok kolopjának hangja s a csobogó vizekben úszkáló halak vidámsága. Évszázadokon át ezek az átélések s a környezetnek az emberre gyakorolt megmagyarázhatatlan hatásai és varázsai azok a tényezők, amelyek hatnak, nevelnek, tanítanak, formálnak, irányítanak, átalakítanak és megteremtik és valóra váltják az öntudatos nemzet kialakult lelkiségét. Azért oly veszedelmes egy nemzet lelkiségéhez hozzányúlni, egy nemzet lelkiségét egy felvetődő gondolat vagy eszme alapján átalakítani akarni és azt akarni, hogy egy nép akár tanítás, akár nevelés, akár túlhajtott propaganda alapján gyorsan és hirtelen olyan lelki tulajdonságokat öltson magára, amelyek nem sajátjai. Ilyen behatásokra és erőszakos befolyásolásokra egy nemzet lelkisége csak megzavarodhatik, elveszíti biztonságát, önbecsülését és tisztán látását. Nem fogja tudni, mit kell tennie, hová kell mennie és csak szédeleg a történelmi események között a pusztulás, az örvény, a megsemmisülés felé. Egy nemzetet csak akkor lehet megölni, ha a lelkét ölik meg, mert amíg a nemzeti lélek él, zúdulhat egy nemzetre megpróbáltatás és megalázás, kín, szenvedés és gyötrellem, szegénység, nyomor és üldöztetés, nincs az a mélység, amelyből ne lenne feltámadás.

Ma is történelmi időket élünk, talán a legnagyobbat, amelyet az ember öntudatra való ébredése óta átélt. Világok keltek bírókra és ebben a szörnyű tusa-kodásban, amelyben fegyverek és eszmék harcolnak, amelyet embermilliók pusztulása, szenvedése és gyöt-

relme kísér, minden nemzet keresi a kivezető utat és a jövőt biztosító lehetőségeket. A ma élő magyarság is azért hoz áldozatokat, azért tűri el nagyszerű fegyelmezettséggel és nyugodtsággal a mai idők nehézségeit és nélkülözéseit, mert ezzel a magyarság jövőjét, biztonságát, életét, történelmi céljait kívánja szolgálni és biztosítani. Nekünk ebben az élet-halál harcban lehetnek, amint hogy vannak is barátaink és szövetségeseink, akikkel céljaink, érdekeink, nézeteink, felfogásunk megegyezik, de mégis az iránytű, amelynek vezetnie kell, amelynek a magyarságot irányítania kell, az csak egy lehet, a magyar nemzet legszentebb és egyedülvaló érdeke. Ma csak az vezetheti a magyarságot sikerrel, akinek lelke, fajisége és vérsége egy, azonos a magyar nép lelkével, fajiségével és vérségével, aki átérzi a nép lelkének minden vágyát, törekvését és óhaját s akinek természetes és magától értetődő az, hogy a magyar ember olyan, amilyen s nem is kíván magának más ember-típust és más lelkületet, mint azt, amellyel a mindenható Isten kegyelme a magyarságot megajándékozta.

Aki ma a magyarság lelkét támadja, becsmérli és lekicsinyíti, aki a hibákat kihangsúlyozza és megnagyobbítja, az erényeket pedig elhallgatja és lecsökkenti, aki hebehurgya elgondolással és átalakításokkal a magyar lélek gyökeréig akar lehatolni, az ellensége a magyar jövőndőnek, mert munkálkodásával nem azt szolgálja. Ne akarjunk mi utánczóknak lenni, amikor eredetiek lehetünk és amikor a mi eredetiségünkben van erő, nagyság, érték, amikor ez a sokat ócsárolt és lekicsinyelt magyar lelkiség volt az az erő, amely a magyarságot ezer esztendeig fenntartotta olyan viharok közepette, amelyeket sok más nép talán nem élt volna keresztül.

Hála ennek a magyar lelkeségnek, mi magyarok ma is itt vagyunk a Kárpátmedencében, itt élünk és itt akarunk maradni és úgy akarunk élni és úgy akarjuk a magunk jövőjét és életét berendezni, mint ahogy azt a mi lelkeségünk sugallja és parancsolja és nem úgy, ahogy azt egyes emberek képzelőtehetsége és utánzási hajlama elképzeli. Mi fanatikusan hiszünk ennek a magyar léleknek az erejében és hiszünk azt, hogy ha ez a lélek csorbítatlanul él, akkor a magyarság a legnagyobb veszedelmek között is meg fogja találni az élet felé vezető utat.

(1942. VII. 26.)-

„Húszökrű” hozzászólás.

Az Új Magyarorságnak van egy rovata, „Az ősi juss körül.” Ebben a rovatban többen hozzászólnak ahhoz a kérdéshez, hogy ki részesüljön a zsidóktól elvett föld előnyeiben és ki nem. Nem is erről a kérdéstről akarunk mi írni, hanem a hozzászólások egyikével kívánunk foglalkozni, amelyet mégsem engedhetünk el minden szó nélkül a fülünk mellett. Húszökrű Imre álnév alatt szól hozzá egy ismeretlen nagyság ehhez a kérdéshez és mi éppen ezzel a hozzászólással kívánunk most foglalkozni.

Igen sajnálom, hogy a hozzászóló nem a saját neve alatt írta meg írását, mert akkor legalább láthattuk volna, hogy ki-micsodás, milyen tőről fakadt a lelke, hol és merre van hazája. Így sajnos nem tudunk egyebet róla, mint azt, hogy Húszökrű. Mert feltételezem róla, hogy húsz darab szép címeres ökre kedvéért választotta ezt a zengzetes álnevet. Ezt a Húszökrű Imre barátunkat nagyon is elkapta a divat, mert hozzászólásában különös kéjjel szedi le a magyar történelmi nemesi osztályról a vizes lepedőt. Ebben az osztályban nem talál sem erényt, sem értéket viselkedésére nem talál sem mentséget, sem magyarázatot, csak kivetnivalót talál benne és korholással illeti.

Azt írja „Húszökrű”, hogy ősei földjét 1849-ben kobozták el. Tehát ha 1849 előtt őseinek földbirtoka

volt, akkor azok bizonyára nemes emberek voltak és akkor a mi Húszökrű barátunk is nemes ember. Eről eszembe jut egy történet a madárról és fészkeről. Bizony, hasonlatosképen cselekedni még a divat kedvéért sem szép és felemelő dolog. A divatról akarok én szólni, arról a divatról, hogy ma szinte általános bizonyos körökben, hogy mindent lepocskondiáznak, ami a magyar történelmi középosztállyal függ össze. Ma öntudatos magyarnak lenni is hibapont, ha pedig azonfelül valakinek még az ősei is voltak valakik, akkor bizony a jó Isten irgalmazzon neki.

Azt állítja Húszökrű barátunk, hogy a nemesség csak uralkodó réteg volt, de nem azt tartotta fenn az országot, hanem az a réteg, amely dolgozott. Lejjebb pedig azt írja Húszökrű barátunk, hogy a nemesség csak azért vezette az országot, „mert másokat nem engedtek beleszólni az ország ügyeibe”. Ejnye, ejnye, Húszökrű barátunk, ön a mai kor felfogásán keresztül nézi és látja a régmúlt századok történéseit is és ennek a szellemnek keretében ítéli meg azokat. Mondjon nekem Európában csak egy országot, amelyben ne a nemesség lett volna abban az időben a vezető réteg és amelyben a nemesség az ország ügyeibe való beleszólásban tért engedett volna más rétegeknek is. A más, különösen a polgári rétegek politikai jogainak az érvényesülését csak mint a francia forradalmi eszmék vívmányát tekinthetjük és azóta érvényesül fokozatosan ez az elv Európa minden országában. Nálunk Magyarországon hosszú évszázadokon keresztül a nemzet fogalma összeesett a nemesség összességének a fogalmával. A nemesség képezte a nemzetet és csak az volt tagja a nemzetnek, aki nemes volt. Az 1848-iki reformok nagyszerű, felemelő és felszabadító gondolata éppen abban van, hogy a

magyar nép összességét felemelte a magyar nemzet keretébe. Ön azt írja, Húszókrú uram, hogy a magyar nemesség mindig ellene volt a reformoknak. Kérdezem én, hogy kik voltak az 1848-iki reformok előharcosai, nem-e Széchenyi István volt a nagy indító és Kossuth Lajos a nagy lendítő és mellette sokan-sokan az akkori nemesi világ legjobbjai síkraszálltak azért, hogy a jogtalanok jogát kiverekedjék. Volt-e Európának még egy nemzete, amelynek nemessége azért küzdött és harcolt, hogy azokat a jogokat, amelyeket eddig ő kizárólagosan élvezett, megossza a jogtalanokkal és akiktől ezeket a jogokat nem erőszakkal kellett elvenni, hanem önként adta oda. Épen ezt a magyar nemességet reformellenes tulajdonságokkal vádolni igen nagy elfogultságra vall.

Azt írja Húszókrú barátunk, hogy a nemesség az ország védelméből sem vette ki a részét. Sajnos, nincs helyem arra, hogy egy rövid írás keretében ezen állítás valótlanságát a történelem kronologikus sorrendjében megcáfoljam. Itt tehát csak néhány jelenségre kívánok rámutatni. Nézze meg Húszókrú barátunk, hogy a mohácsi csatánál kik veszítették életüket. Talál ott nemeseket igen jelentékeny számban, mert alig volt akkor nemesi család, amelynek ne leüt volna hősi halottja. Azt is írja Húszókrú barátunk, „hogy a török elleni harcokban nem szerepelt valami túlzott mértékben”, tudniillik a magyar nemesség. Itt hivatkoznom kell Takács Sándor történetíróra, a XVI. és XVII. század török világnak egyik legjobb ismerőjére. Azt írja egy helyen: „A nemesség a XVI. és XVII. században ugyanazt a szerepet játszotta, ugyanazt a küzdelemet folytatta a végházakban és kastélyokban, csakhogy amellet még fegyverrel is védelmezte hazáját.” Vagy más helyen: „A hódolt-

ság korában a végbeli magyar haderő minden tisztje, minden vajdája, minden főlegénye nemes ember volt, de azért az utolsó jobbágy is lehetett tisztté; mert hiszen vitézséggel mindenki nemességet szerezhetett magának.” Itt akarok rámutatni arra, hogy igen, vitézséggel mindenki szerezhetett nemességet magának, mert a nemesi kaszt nem volt egy lezárt testület, abba a vitézen verekedő katona mindig felemelkedett a póri sorból is. Ez volt az egészséges állapot, amikor a középosztályt képező magyar történelmi nemesség sorait a parasztság legkiválóbb egyedei táplálták és egészítették ki és nem úgy, mint a későbbi időben, amikor a fajmagyar vezetőréteg és a fajmagyar parasztság közé beékeltek magukat, mint új középréteg a városok sváb polgárai és a zsidók. Húszökrű barátunk bizonyára nem hallott a török időknek végbeli életéről, arról a hősi heroikus harcról, amit a magyarság a végvárakban és a végeken állandóan vívott léteért és fennmaradásáért. Hősök teremttek itt, csodálatos hősök, olyanok, amilyeneket más nemzet igen keveset tud felmutatni. Ezek a hősiességek, a bátorságnak, vitézségnek, lovagiasságnak olyan csodálatos példái, hogy ha másoknak lennének ilyen hősei, arról legendák keringenének és hősi énekek szólnának, de mi nagyon igyekszünk őket elfelejteni és mint Húszökrű barátunk teszi, még emlékezetüket is meggyalázni azzal, hogy nem vették ki részüket a török elleni harcokból. Említek önnek, Húszökrű barátom, csak néhány nevet, a legdicsőbbek, a legnagyobbak, a legvitézebbek, a leghősebbek közül. Hiszen, hogy ön még hírük-nevüket sem hallotta soha. A két Nádasdy, Tamás és Gáspár, Czeczey, Lénárd, a nagy Thury György, Bathróczy-Zdtay István, Balázs Deák István, Polonyay Magyar Bálint, Rétháti Gyulaffy

László, belenhidai Huszár Péter, Prépostváry Bálint, Dobó Ferenc, ErdődyPálffy Tamás, a két Zrínyi Miklós és Zrínyi Ádám, Kiss Balázs, Vékony János, Splény László, Pekry Lajos, Sármasági Miklós, Verbőczy Imre, de ki tudná a sok-sok hőst mind-mind felsorolni. Ezek pedig mind nemes emberek voltak, küzdöttek és harcoltak a magyarságért és vérüket hullatták s jutalmul azt nyerték el, hogy még emléküket is meggyalázzák. Ha nemcsak a harcokat nézzük, de nézzük a kultúra szolgálatát, ott is kik jeleskedtek? Pázmány Péter, Apáczai Csery János, Besenyei György, Kazinczy Ferencz, Kölcsey, a két Kisfaludy, Berzsényei, Katona, Vörösmarthy, Jókai, Madách, Mikszáth és bizonyára hallott a két Eötvös-ről, a Bolyaiakról, Deák Ferencről, Körösi Csorna Sándorról és sok-sok másról, ezek mind dicsőséget szereztek a magyar névnek, nemcsak itt bent, hanem széles e világon, ön pedig Húszökrú uram, léhasággal, dologtalansággal, kultúrhiánnyal vádolja a magyar nemességet és szeméreveti azt, hogy tagjai abban az időben még írni sem tudtak, holott az abban az időben még a császárok és királyok sem tanultak meg írni. Jól tudom, mire megy ki ez a játék, és mit céloz az a hajtóvadászat, amelyet ma a történelmi magyar nemesség ellen indítanak, hogy kimutassák azt, hogy a magyar történelmi osztály mennyire értéktelen, mennyire képtelen a vezetésre, mennyire nem érdemli meg a földet, sem a hivatalt, hanem pusztuljon és vesszen ez a turkfajta, majd pótolja más a vezetésben és a birtok megszerzésében értékesebb elem, ha mingyárt nem is magyar. Kétségtelen, hogy volt a történelmi magyar nemesi osztálynak sok hibája, ezért a hibáért meg is bűnhődött, de volt sok erénye is, mégpedig nagyszerű erénye, mert ő volt a

magyar nemzeti gondolatnak, a hazáért való áldozatkészségnek önfeláldozásnak és a hazaszeretetnek ebben az országban a motorja és a lelkiismerete. A magyar nemességnek a hibáit ostorozni, erényeit pedig elhallgatni igazságtalan és egyoldalú dolog. Ha volt nemes, aki könnyelműen elkótyavetyélte az ősi földet, de volt nagyon sok, aki azt becsülettel megtartotta. Azt írja rólunk a Húszökrű barátunk, hogy azért rideg velünk szemben a közhangulat, mert: „nem is lehet másként egy olyan réteg utódaival szemben, amelynek elődei ezer éven át úgy éltek, hogy maguknak és utódaiknak mások izzadságából biztosítsanak gondtalan és főleg munkátlan életet.” Tudja-e Ön azt, Húszökrű barátunk, hogy ha régebben egy lelkiismeretlen bolsi agitátor merészelt volna valamely osztály ellen így izgatni, az igen hamar lakt alá került volna. Úgy látszik azonban, ma Magyarországon mi, történelmi nemesség, szabad préda vagyunk, akibe mindenki belerúghat, akit mindenki lebecsmérelhet s akitől mindenki megtagadhatja még a szenteltvizet is. Legyen azonban a propaganda bármily hangos és bármily céltudatos, a történelmi igazságokat nem lehet sem elhomályosítani, sem elhazudni. Ön pedig, Húszökrű barátunk jegyezze meg magának, hogy ahhoz, hogy valaki ilyen hatalmas kérdéshez, mint a történelmi nemesség szerepe a magyar történelemben, hozzászóljon, ahhoz nem elég húsz darab címeres ökör, hanem ahhoz tanulni és tudni kell valamit.

(1942. VII. 28.)

A nemzetiszocializmus és a nyilasok.

„Vezérré az ember nem maga teszi magát a közvéleményben, hanem tétetik.

(Kossuth Lajos)

Sokat beszélnek ma a koreszméről, a német nemzetiszocialista gondolatról, amely feltartóztatlanul átjárja és meghódítja a világfelfogást és uralkodó gondolattá fog válni az egész világon. Bár e gondolat megteremtője, Hitler vezér és kancellár, több ízben kijelentette, hogy a német nemzetiszocialista gondolat nem exportcikk, az utáncikk ezt nem hiszik s *nem fogadják* el, hanem makacsul hirdetik, hogy a nemzetiszocialista gondolat igenis exportcikk, amelyet át kell venni és meg kell valósítani. A külsőségekben igyekeznek is azt minél tökéletesebben, minél változatlanabba átvenni és azt hiszik, hogy ha színes inget hordanak, ha karjukat köszönésre lendítik, ha igyekeznek marcona ábrázatot vágni, már tökéletes és hamisítatlan nemzetiszocialisták is egyetemben. A nemzetiszocializmus lényegét azonban mellőzik és figyelmen kívül hagyják. A nemzetiszocialista gondolatban nem új sem a nemzeti, sem a szociális gondolat, sem a kettő összekapcsolása, hanem új, meglepő és történelmi méretű benne a „Völkisch”-gondolat. A többi csak ennek kísérő jelensége és kiszolgálója.

Amint a XIX. századnak uralkodó gondolatává

vált a nemzeti eszme és a nemzetállam fogalma, amely az egynyelvű nemzet meg alkotásában látta a célt, az üdvöt, az erőt és éppen azért mindent asszimilálni igyekezett, ami az állam határain belül nyelvi szempontból idegent jelentett; addig a nemzetiszocializmusnak a XIX. század nemzetállam fogalmával merőben ellentétes és szembenálló gondolata a „Völkisch” gondolat, amely mindent disszimilálni igyekszik, ami az állam határain belül fajidegen, viszont magáénak tartja s lelkileg és felfogásban magához csatolni kívánja mindazokat, akik, ha az állam határain kívül élnek is, de faj azonosak. Ez a történelmi méretében és hatásaiban valóban hatalmas gondolat a versaillesi békeszerződésben megalázott és elnyomott német nép lelkében született meg, amely vérségéhez, fajiságához, népi nemzetségéhez menekült és tért vissza és ebben a visszatérésben látta azt az erőforrást, amely megalázott és elnyomott helyzetéből kiemelheti. Ez a gondolat — mint mondtam — disszimilál minden fajidegent; kizáró és elutasító minden idegen vérséggel szemben. A német nemzetiszocialista gondolat elsősorban disszimilálja és kizárja magából a fajidegen zsidóságot, de kizárja magából a más fajiságú idegeneket is és népcserék útján igyekszik az állam területéről eltávolítani, viszont az állam területein kívül élő németséget visszahozni az állami terület határai közé. Ennek a gondolatnak egyik természetes velejárója az a jelenség is, hogy minden eszközzel igyekszik az állam határain belül és kívül élő németségben a nemzeti, népi, faji és vérségi öntudatot megerősíteni és mint nagy egészet tekintve, a német népet egy hatalmas lelki és felfogásbeli nagy közösségbe belevonni. Mindenesetre el kell ismerni ennek a gondolatnak nagyarányú voltát, amely a német nép szempontjából

történelmi hivatást teljesít és az a rendeltetése, hogy a német nép nagyságát, hatalmát és dicsőségét megalapozza és szolgálja.

Ezt a nemzetiszocialista gondolatot, amelyről Hitler vezér és kancellár azt is kijelentette, hogy egyedül és kizárólag a német nép javát, hatalmát és dicsőségét van hivatva szolgálni, akarják a mi nyilasaink változatlanul átvenni és azt hirdetik, hogy annak nálunk való alkalmazása ugyanazokat az eredményeket fogja kiváltani, mint Németországban s a magyar nép felemelkedéséhez és boldogulásához fog vezetni. Eltekintve a két nép között fennálló faji, lelki és vérmérsékleti különbségektől, van e két nép helyzete és adottsága között egy olyan különbség, amelyet nem szabad szem elől téveszteni és nem szabad figyelmen kívül hagyni.

A németiség a maga birodalmában népileg és nyelvileg is egységes nép, míg mi a magyar birodalom határain belül népmozaik vagyunk és nem helyezkedhetünk arra az álláspontra, mint a németiség, hogy kizárjunk disszimiláljunk mindent, ami vérséگیleg a magyarságon kívül esik, mert akkor le kellene mondanunk a magyar birodalmi gondolatról és meg kellene elégednünk a trianoni roncs nyomorúságával.

Szálasi bizonyos fokig megérezte a német „Völkisch”-gondolatnak Magyarországon való alkalmazása esetén azt a belső ellentmondást, amely e gondolat és a magyar birodalmi gondolat között kiengyenlíthetetlenül fennáll. Szálasi a hungarista-gondolat gyakorlatilag szinte kivihetetlen formájával igyekezett ezt az ellentétet áthidalni. Ennek a hungarista-gondolatnak egyik elvetélt agyszüleménye az a javaslat, amelyet a nemzetiségi kérdés rendezése érdekében Hubay és Vágó nyújtottak be a képviselőházba

és amely alkalmas lett volna arra, hogy a magyar birodalom keretei között érvényesülő magyar centripetális erőt megbénítsa, de semmiesetre sem lett volna alkalmas arra, hogy a nemzetiségi elemeknél észlelhető centrifugális erőt meggyengítse. Akárhogyan is nézzük és mérlegeljük a dolgokat, ha mi ki akarunk tartani, amint hogy ki kell tartanunk a magyar birodalmi gondolat mellett, mert nem sterilizálhatjuk történelmi hivatásunkat, akkor nincs más megoldás számunkra, mint visszatérni a szentistváni gondolathoz. A magyarság legkiválóbb gondolkodói a XIX. században nem vették át a francia nemzeti eszme és nemzetállam fogalmát és eszközeit, hanem Széchenyi, Deák és Eötvös igyekeztek kiktartani a szentistváni gondolat, mint magyar birodalmi gondolat mellett és olyan megoldást kerestek, amely sértetlenül megőrzi a magyar birodalmi gondolatot, fenntartja annak egységét és oszthatatlanságát, de egyben a nemzetiségeknek kulturális, igazgatási és szociális tekintetben olyan fejlődési lehetőségeket biztosít, hogy kívánatossá tegye nekik a magyar birodalom keretében való megmaradásukat. Ennek a bölcs belátásnak volt eredménye az 1868: XLIV. törvénycikk, amelynek ha szellemét és irányát a későbbi nemzedékek is megőrizték volna, alkalmas lett volna arra, hogy a magyar birodalmi gondolat alappillére legyen. Sajnos, a Széchenyi-Deák-Eötvös triászt követő kor szakított az ő felfogásukkal és teljes mértékben csatlakozott a francia nemzetállam gondolatához, teremtett *egy* képzeletbeli magyar nemzetállamot, s 40 millió magyarról álmodozva, hitt az asszimiláció erejében és hitt egy valószínű magyar nemzetállam kialakulásában. Megtévésztette és megszépítette a magyarságot a városoknak gyors megmagyarosodása s a városi pol-

gárságnak asszimilációja. Mindenkinek elhitte, hogy magyar, aki magyarul beszélt s a lelket nem vizsgálta és olyanokat, akiknek szíve egy más, a magyar államon kívül álló nemzetállam érdekében dobogott a magyar élet igen fontos érdekeinek őrzésével és szolgálatával bízott meg. A veszélyt csak néhányan legjobbjaink közül látták és vették észre. De hiába volt a figyelmeztetés, a vészharang meghúzása, a magyarság nem hitte el s még mindig a milleniumi esztendőök dicsőségének fényében fürdette lelkét. Csak 1918-ban, amikor rászakadt a szörnyű valóság, akkor ébredt helyzetének tudatára. Az a kudarc, amely a magyarságot a francia nemzeteszme és nemzetállam fogalmának átültetésével és átvételével érte, mutatja, hogy nekünk magyaroknak nem szabad és nem lehet idegen eszméket változatlanul átvenni és átültetni s hogyha bizonyos fokig mégis át akarunk ilyeneket venni, akkor azt a mi sajátos viszonyainkhoz kell alkalmazni és idomítani, mert ha nem ezt tesszük, akkor nem a magyar történelmi célokat és törekvéseket szolgáljuk vele, hanem idegenek malmára hajtjuk a vizet. Hogy mennyire így van ez, azt semmi sem mutatja jobban, mint a mi nyilasaink felfogása és magatartása a „Völkisch”-gondolattal szemben. Ebből a gondolatból a mi nyilasaink csak egyet vettek át, azt, hogy disszimilálják és kizárják a nemzettestből a zsidóságot, ami elvégre a magyarság szempontjából csak negatívum. A pozitívumot azonban, amint ezt a németek teszik a maguk számára, hogy tudatosítsák a magyar vérségi és faji gondolatot, hogy egy lángoló magyar nemzeti öntudatot igyekezzenek megvalósítani, azt nemcsak hogy nem vették át, de szinte dührohamot kapnak mindenkivel szemben, aki a magyar vérségi gondolatot említeni vagy érinteni merészeli. Ha a nyilasok

valóban nemzetiszocialisták lennének s ennek a gondolatnak lényegét, a „Völkisch”-gondolatot a magyarságra vonatkoztatva átvinnék, akkor nekik kellene a legszélsőségesebb törzsökös magyar felfogást valóban követelniük német mintára a nemzettestből való disszimilálását minden idegen elemnek. Nem, ezt a nyilasok nem teszik, sőt gúnyolják, lekicsinylik a magyar vérségi gondolatot s elvetik annak még azt a mérsékelt formáját is, amelyet mi kívánunk és amelyet mi hangoztatunk, hogy Magyarországon a magyar vérségük lelkiisége legyen a hajtóerő és az alap és a magyar vérségük nagyobb számban, mint most, foglalják el az ország vezetésének és irányításának kulcsállásait. A nyilas felfogás itt nem megy a német minta után s a zsidóság kivételével a többi fajidegent nem akarja disszimilálni, sőt újabb felfogása szerint bennünket, vérségi magyarokat akar *egy* népcseré útján Ázsia pusztáira visszatelepíteni, hogy ott tovább álmodhassuk a mi turáni álmainkat. Kérdezem én, hogy ilyen körülmények között lehet-e szó *egy* magyar értelemben vett nemzetiszocializmusról, amely nem a fajidegent akarja kitelepíteni, hanem a nemzetet alkotó magyarságot? *Így igazán* csak egy öncsinálta vezér maradna — nép és nemzet nélkül.

Ez az az űr, amely közöttünk és a nyilasok között tátong, amelyet nem lehet áthidalni, amelyet nem lehet kiegyenlíteni, mert a mi nyilasaink nem olyan mindenekelőtt magyarok, mint amilyen mindenekfelett németek a német nemzetiszocialisták.

(1942. VIII. 9.)

Cocktail fajvédelem.

„Quanto quis servitio promptior.”

(T a c i t u s)

Valahányszor kezembe veszem a tollat, nyilas tájakon mindig nagy a felhördülés és fölényes, gúnyoros, lekicsinylő cikkecskékkal akarnak engem elintézni. Ha sejtenék az Urak, hogy mennyire nem érdekel az ilyen szellemtelen, alsóbbrendű agyarkodás, de még bizony Isten örülök is neki, mert úgy hat reám, mint a céllövészetnél, a jelző fehér korongja, amikor a centrumra mutat. Telitalálat, mondom magamban és úgy érzem, hogy az én mondani-valóm felett még sem lehet úgy, amint egyesek akarták, agyonhallgatással napirendre térni, hanem a hatás önkénytelenül is kitöréseket vált ki önökből. A borgyülőlő Gáborka hétfői mérgekéje is megereszt egy förmedvényt és megvádol engem azzal, hogy én titokban tanulni járok egy nyilas tanfolyamra csak azért, hogy ha Önök hatalomra kerülnek, belealadárkodjam magamat a hatalmasok közé. Erről eszembe jut egy történet. Egyszer egy püspök meglátogatta távol fekvő és kicsi ekléziáját. A falu határában a plébános processióval, zászlókkal várta az érkező püspököt. A püspök megérkezett s az üdvözlő beszédek elhangzása után elindultak a falu felé. A püspök csodálkozva kérdi a plébánostól, hogy amint az másutt szokás, miért nem szólnak a falu harangjai. A plé-

bános hosszú történetbe akar belekezdeni és azt mondja: sok oka van annak kegyelmes püspök úr, az első az, hogy nincsen haragunk. Folytatni akarja, de a püspök félbe szakítja és azt mondja, hogy a többi okra nem kíváncsi. Én is azt mondom a kis haragosnak, hogy már csak azért sem tudom magamat belealadárkodni a nyilas hatalmasok közé, mert Önök nem kerülnek hatalomra. Azt hiszem, ezek után a további indokolást még Gáborka is elengedi nekem.

Különben is jegyezzék meg maguknak azok, akik oly makacs önhittséggel hiszik, hogy jegyet váltottak a hatalommal, hogy a Capitolium messzebb van, mint a tarpei szikla. Mi is megjegyzünk és feljegyzünk mindent és nem lesz többé az a retekcomplexum, ami a proletárdiktatúra bukása után oly általános volt.

A közönbös árnyalatú hétfői nyilas újság után szót emel a Szálasi-Voigt hivatalos délutáni lapja is, a Metzlerék-Maróthyának hitbizományi jövedelmet jelentő szócsöve. Itt F. F. úr mérgeskedik és kioktat engem a politikai tudományból, holott én sosem kívántam őt a műszaki tudományban kioktatni. Miután a Szálasi-Voigt párt hivatalos lapjáról van szó, bevezetőül ismételten hangsúlyoznom kell, hogy a szociáldemokrata pártot egyszer s mindenkorra legyenek szívesek békében hagyni, mert nem én voltam az, aki Monus Illéssel és társaival a szociáldemokrata szakszervezet helyiségében hosszabb időn át tárgyaltam arról, hogy átvegyem a szociáldemokrata párt vezetését. Az öreg szociáldemokrata pártvezetők zavarban voltak, mert az „örnagy úr” betéve tudta Marxot, minden kijelentését egy-egy Marx idézettel indokolta és be kellett ismerniök, hogy bizony az „örnagy úr” többet tud a marxi ideológiából, mint ők. A szociáldemokrata párt vezetésének átvételéből nem

lett semmi és megalakult a nemzeti akarat pártja és Szálasi a marxi ideológiából átcsapott a nemzeti szocialista ideológia terére. F. F. úr kioktat engem, hogy mit nem tudok én a nemzeti szocialista ideológiából. Megnyugtathatom őt, hogy egész könyvtárra valót olvastam össze és amint én is olvastam Marxot, Engelst, Lassalet, Kauczkit s a többieket, sőt uram bocsáss, még Lenin dolgozatait is s nem lettem sem szociáldemokrata, sem kommunista, éppen úgy elolvastam Anton Drexlernek „Mein politisches Erwachen” című művét, amely a nemzeti szocializmus őskorából származik és ideológiájának mintegy megindítója s amely munka épp úgy megvan könyvtárban, mint a Deutschlandts Erneuerung és a Hammer 1920-as évek elejéről származó füzetei, amelyekben először kezdi bontogatni szárnyát a nemzeti szocializmus gondolata. Sőt olvastam a nemzeti szocialista ideológia nagyjait is és éppen ezért, mert arra a meggyőződésre jutottam, hogy a nemzeti szocializmus elsősorban arra van kiépítve, hogy a német nép nagyságát, hatalmát és dicsőségét szolgálja, nem tudtam nemzeti szocialista sem lenni, mert nekem az a kötelességem, hogy magyar fajtám hatalmát, nagyságát és dicsőségét szolgáljam.

Nagyon is tudom, látom és érzem a nemzeti szocializmus lényegét és bámulója vagyok hatásaiban annak a mozgalomnak, amely Németországot a hatalomnak, a nagyságnak és dicsőségnek mai magaslataira emelte. De tudom, hogy mi az alap és mi a lényeg s mi az, amit a korszerűség fogalmával ebben a mozgalomban meg kell jelölni s ez a német fajvédelem. Ha korszerű Németországban a német fajvédelem, akkor ha mi korszerűek akarunk lenni Magyarországon, magyar fajvédelmet kell, hogy csi-

náljuk és nem azt a coctail fajvédelmet, amelyet a mi nemzeti szocialistáink csinálnak s amelyről nem tudjuk azt, hogy tulajdonképen kinek a faját akarják védeni, ön nagyon téved F. F. úr, én nem akarom és egyikünk sem akarja sem a magyar történelem idegen származású nagyjait, sem az idegen származású, de hűséges magyarokat a magyarságból kirekeszteni, mert többször hangsúlyoztuk azt, hogy mi a szentistváni gondolat jegyében fogjuk fel ezt a kérdést, a szentistváni gondolat pedig azt jelenti, hogy a magyarság békét és megértést keres a magyar birodalom területén élő más vérségűek irányában is, — de egyet azt akarunk, hogy a magyar birodalom lelkisége magyar legyen s, hogy a vezetés magyar kézben legyen és olyanok irányítsák a magyar sorsot, akik az élet semminemű körülményei között nem tudnak mások lenni, mint csakis magyarok. Hivatkozik F. F. úr a vezér és kancellár hugenotta származására és Walter Darré fontos megbízására, hivatkozik a Friesland norvég és a Rajna vidék francia vérkeveredésére, de elfelejti, azt, hogy Németországban a vérkeveredés nyomán az asszimiláció és a lelki összehasonulás teljes és tökéletes, amíg nálunk éppen az ellenkezőjével, a tömegdisszimilációval állunk szemben. Senki sem tekinti nálunk sem akár a Gutgeled, akár a Hunt-Pázmány vagy igen sok más idegenszármazású család tagjait, sőt azokat sem, akik idegen nevüket megtartották, a magyarságból kirekesztenének, ha lelkük, érzéseik, ösztöneik százalékosan magyarrá váltak. F. F. úr is nagyon jól tudja, hogy nem erről van szó és mi csakis azokat kifogásoljuk, akiknek lelke idegen célok irányában és idegen érdekek szolgálatára van hangolva. Damjanich és Petőfi ha élnének, igen erélyesen visszautasítanák

azt a feltevést, hogy Ön F. F. úr egy kalap alá vegye őket a magyar élet disszimilánsaival.

ön F. F. Úr 3,000.000 idegen vérségűt említ és hangsúlyozza azt, hogy ezek mindig hűek voltak a magyar hazához. Igen F. F. Úr, mi is ezt hittük, de ebből az álmunkból a 18-as és a 18 utáni események és a ma tapasztalható tömegdisszimiláció igen alaposan felébresztett. Az, amit ön állít, az az átkos liberális korszaknak volt a felfogása, hogy mindenki magyar, aki magyarul beszél, csak azután a forradalmakban rájöttünk, hogy ez nem egészen így van, sőt a keresztány kurzus után rájöttünk arra is, hogy még az sem mind magyar, aki keresztény. Ez a valóság és ezzel szembe kell néznie minden magyarul gondolkozó embernek és nem felelőtlenség, hanem a legmélyebben átértett felelősség parancsa diktálja nekem azt, hogy fajtámat felébresszem abból a lotusz-szigeti álmából, amelyet az az átkos liberális korszak varázsolta a szemére. Ezért és csakis ezért nem tudnék soha nyilas lenni, mert nálunk a nyilasság nem jelentti ugyanazt, amit Németországban a nemzeti szocializmus jelent, a magyar fajtának kizárólagos védelmét és szolgálatát.

Egyébként nagyon csodálom, hogy éppen a Szálasi-Voigt párt dälutáni hivatalos közlönye tör reám ilyen haragosan ebben a kérdésben, mert hiszen a testvérideologusok reggeli közlönye vádolta meg éppen Szálasi azzal, hogy ő magyarabb nemzeti szocializmust akar, megvádolta őt idült averzióval, megvádolta azzal, hogy haragosan letépte a V betűt, sőt megvádolta azzal, hogy Málnásit felelősségre vonta, hogy miért idéz Hitler Adolf kancellár megnyilatkozásaiból és miért nem az ő beszédeiből. Bevallom, hogy ezek után a vádak után remélni kezdtem azt,

hogy a korszerűség propagálói Magyarországon is rátérnek arra, ami a korszerűség lényege, a magyar fajvédelemre. Belátom, tévedtem, mert F. F. Úr megnyilatkozása után látom azt, hogy a Szálasi pártban is tovább folyik a cocktail fajvédelem. Ezek után ne személyeskedjünk F. F. Úr, hanem szívesen látok tudományos alapon egy magas színvonalú eszmei vitát.

(1942. VIII. 14.)

Horthy István.

Egész férfi volt, telve az ifjúság nemes törekvéseivel, vágyaival és ösztöneivel. Bátor volt, szinte vakmerő, szerette a férfias kiállást s kedvelt minden olyan sportot, ahol merészséggel, hidegvérrel és ügyességgel lehet legyőzni a kockázatot. Lelke vidám volt, tele életörömmel, de amilyen vidám tudott lenni, éppen olyan mélységesen komoly tudott lenni, ha komoly dolgokról volt szó. Igazi magyar úr volt, a magyar úrnak nemes lelkületével és a magyar fajtának vetélkedni szerető, kiállni, magát merészen kockáztatni akaró ösztöneivel. Nagy ígéret volt. Mélységes magyar lélekkel szerette fajtáját, öntudattal volt büszke magyarságára és kész volt egész életét nemzetének és fajtájának szentelni.

Az Országház kupolacsarnokában, amikor ott állott az emelvényen szent ifjúságának varázsával s kipirult arccal mondotta a kormányzóhelyettesi eskü szövegét, úgy éreztük, hogy az ő nemes egyénisége egy nagy biztosítéka a magyar jövőnek, biztosítása annak, hogy itt fel ne léphessenek jogosulatlan vágyak és törekvések, hogy meg ne zavartassák a rend, hogy ez az ország pártokra ne szakadjon, hogy továbbra is, a jövőben is folyamatos legyen az a magyar, az a nemes, az az alkotmányos irányzat, amelyet édesapja, Magyarország kormányzója képvisel és biztosított ebben az országban. Most fájdalmas lelkünkben felvetődik a kérdés, miért kellett ennek így

történnie, miért kellett ifjúi életének elvesznie s miért kellett ennek a nemzetnek újra belezuhanni a nagy bizonytalanságba, a jövő lidércei közé? Érezzük mindannyian, akik ismertük és tudtuk az ő értékét, hogy nem szabad lett volna bekövetkeznie annak, hogy ő kockára tegye ifjúi életét, mert erre az életre a nemzetnek volt szüksége. Csakhogy éppen ez az: Horthy István nem lett volna Horthy István, ha nem úgy cselekszik, ahogy cselekedett. Amikor utolszor volt találkozásom vele, megmondotta nekem, hogy néni becsülné önmagát, nem lenne nyugodt öntudata, ha nem vállalná a harcot s ha nem vállalná mindazt a kockázatot, amely ezzel egybe van kötve. Horthy Istvánt nem tarthatta vissza attól, hogy mint férfi, teljesítse legszentebb kötelességét sem szüleinek aggódó nagy szeretete, sem szerető hitvesének visszatartó marasztalása, sem kicsiny gyermekének édes gügyögése, ő mindezeket teljes lelkéből értékelte és magával vitte, mint egy szentséges talizmánt, de ment, mert ősi férfias ösztöne erre az útra parancsolta.

Most, amikor bevégeztetett, amikor nincsen többé, amikor ellobbant szépséges ifjúi élete s annak minden kincse szerteszóródott, mégis megmaradt belőle egy nagy erkölcsi érték nemzete számára: a férfias kötelességteljesítésnek gyönyörű példaadása. Nehéz, nagyon nehéz dolog egy férfinak lefejteti válláról a szerető hitves ölelő karjait, nem tekinteni az édesanya aggódó simogatására, az édesapa komoly, intő szavára s a mosolygós kicsi gyermek pufók kis kezeinek visszahívására, hanem menni, menni a kötelesség útján, az élet és halál ösvényén, csak azért, mert a férfiszív öntudata ezt így kívánja. Ez volt vitéz nagybányai Horthy István, neki el kel-

lett mennie, mert férfias kötelességérzete azt így diktálta, így parancsolta és vitéz nagybányai Horthy Miklós, Magyarország kormányzója sem tehetett mást, neki el kellett engednie, bár tudom jól, atyái szíve az aggodalomtól majd megszakadt, de nem tehetett másként.

A mindenható Isten útjai titokzatosak és kifürkészhetetlenek. Sokszor nyújtja felénk a sors az élet legkeserűbb poharát, sokszor könyörgünk, hogy távolítsa el tőlünk és mégis, sokszor fenéig kell kiürítenünk. Most magyar szívünknek minden szeretete azok felé néz, akik legközelebb állottak őhöz és kérjük a mindenható Istent, erősítse meg a lelküket és ebben a vigasztalhatatlan nagy szomorúságban adjon nekik vigasztaló enyhülést egy egész nemzet velük síró, velük gyászoló nagy szeretetében.

(1942. VIII. 22.)

A magyar gondolat.

„A magyar csak saját magát fogja meggyilkolni, más által meg nem gyilkolható.”

(Széchenyi István)

Mi magyarok, keletről idevetődött nép vagyunk. Mi is a népeknek abból a nagy ázsiai katlanából kerültünk ki, amely a népvándorlás során hullámai-val elárasztotta Európát. Ezen nincs sem szégyelni, sem restelnivalónk, mert nem koldus, megalázkodott szolganépként szűrődtünk Európába, hanem fegyveres hatalommal törtünk magunknak utat és biztosítottuk magunknak azt a területet, amelyen nemzeti létünk gyökeret verhetett. Arról, hogy népünk faji ötvözete hogy alakult ki, sokat vitatkoznak a tudósok. Az az egy bizonyos, hogy mi is kevert fajiságú nép vagyunk, mint Európa bármely más népe. Van bennünk ugor és turk vér, de vannak bennünk minden bizonyal szláv és mongol vérbeszűrődések is. Azt, hogy mikor forrottak egybe ezen különböző vérségek és mikor alakult ki az egységes népi öntudat, ma igen nehéz, szinte lehetetlen megállapítani, mert sem írásban, sem szóhagyományban nem rendelkezünk olyan adattal, amely arra mutatna, hogy valaha is divergált volna, vagy pláne ellentétes lett volna a magyarságot alkotó fajiságok öntudata,

Az az újabb irányzat, amely azt vitatja, hogy a magyarság népi és vezető rétege fajilag különböző

volt és közöttük századokon át faji ellentét és faji harc volt, tudománytalan és mivel sem igazolható. A népi rétegben feltalálhatók nem csak az ugor, de a turk elemek is és viszont. Ha ez nem így lett volna, akkor lehetetlen lett volna, hogy az ugor vérségű magyeri törzsnek a turkvérű Árpád és elődei legyenek vezérei, hogy Árpád később az összes törzsek vezérévé váljék, viszont a magyeri törzs adta a magyar népnek nemcsak a nevét, hanem a nyelvét is.

A mi vérségünk ép oly kevert, mint a nyelvünk és amíg a kutató nyelvészet az egyes szavak töve alapján meg tudja állapítani annak eredetét, addig nincs az a tudomány, amely az összekeveredett vérségeket elemeire tudná bontani. Ki tudná a Fekete-tengerbe ömlő Duna vizéről megállapítani azt, hogy mely vízcseppek erednek a Fekete-erdőből és melyek a Vág, Garam, Ipoly, Tisza, Dráva, Száva és Olt vizének képviselői? A Duna biz' az egész tartalmában és lényegében egységes, elválaszthatatlan és feloszthatatlan.

Az az egy bizonyos, hogy amikor megjelentünk a történelem színpadán, csak egységes magyar népi öntudattal találkozunk, amely mindjobban és jobban megerősödve, a nemzetté alakult népben nemzeti öntudattá válik. A nemzet pedig átérzi azt és tudatában van annak, hogy élete elkülönül minden más nép és nemzet életétől, önálló, független léte van, saját céljai és rendeltetése és önmagának kell megjelölni, sőt legtöbbször kiverelkedni azt az utat, amelyen haladni akar.

Így lesz a magyar nemzeti öntudat történelmi valósággá és hatóerővé. A nemzeti öntudat azonban csak kisugárzása, eredménye a népi öntudatnak. Az

alap a magyar nép népi öntudata, jelleme és lelki összetétele, mert ez a különleges magyar lélek az az erő, amely egyedül képes kialakítani azt az életformát, amelyet magyar életnek nevezünk. A magyar nemzeti öntudat és annak minden megnyilvánulása és berendezkedése szoros összhangban kell, hogy álljon a magyar lélekkel és a magyar népi jellemmel. Azért oly veszedelmes olyan lélekkel, amely idegen dallamokra van hangolva, hozzányúlni akarni a magyar élet berendezkedéséhez és megszabni akarni a magyar élet útját és tartalmát.

Ha a magyar élet természetes kialakulásában és fejlődésében törések vannak, ha akár az életberendezéseket akarják megváltoztatni, akár a népi jellemet az újszerű berendezkedésekhez idomítani, akkor fenekestül felfordul minden, abból csak káosz és pusztulás születhetik. Mindazoknak, akiknek bensejében a magyar lelkiség a maga csorbítatlan tisztaságában él, kötelességük a magyar élet folyását a magyar lélek által kijelölt utakon megtartani. Mi nem tudunk másként, csak magyar módra, magyar életet élni. Éljék más népek a maguk sajátos életét, ahogy akarják, az az ő dolguk, mert ők is a saját céljaikat a saját lelkükkel akarják szolgálni, de mi is a magunk életét a magunk lelke szerint akarjuk berendezni és szolgálni. Ezért vetünk mi el minden utánczást, minden lemásolást, mert tudatában vagyunk annak, hogy ha ezt az utat követjük, az csak magyar lelkünk megsemmisüléséhez és nemzeti létünk feladásához és népünk szolgaságához vezethet. Esztendőök óta szóval és írásban rendületlen hittel és makacs elszántsággal hirdetjük a magyar lelkiség egyedülvalóságát és üdvözítő voltát. Magyarok akarunk maradni a magyar földön és a magyar lélek parancsai szerint akarjuk

a magunk életét berendezni. En fanatikusan hiszek ennek a gondolatnak a diadalában, hiszek a magyar öntudatnak felébredésében és hiszek abban, hogy az eljövendő időkben korszak, divat, átértés és tudat, erő és hatalom lesz a magyar gondolat, amelyet sem megtörni, sem félreállítani nem lehet.

(1942. VIII. 26.)

Levél, amely egy egész élet.

Járásbíró volt a polgári életben. Szerette hivatását, szorgalmas volt és lelkiismeretes. Tanulmányozta, forgatta az ügyiratokat, elmélyedve mérlegelte az okokat és indokokat és szorgalmasan róttá a betűket papírra, ha ítéletet hozott. Szeretett elmélyedni az emberi lélek rejtelseiben, hogy közel férközhessék az igazsághoz. A hivatalon kívül mindene otthona volt, az volt a szórakozása és az volt a pihe-nése. Otthonát napsugár ragyogta be, fiatal feleségének szépsége és meleg szeretete. Hogy várták egymás kezét fogva, együtt halkán beszélgetve, a jövőt, az eljövendő életet, amely majd teljessé teszi a boldogságot és megadja az élet valódi célját és értelmét.

Azután jött a behívó parancs, amely nem okozott sem izgalmat, sem rettegést és a családfő mintha csak a szomszédba készült volna, a férj és feleség együtt válogatták, együtt csomagolták a szükséges holmikát. Nehéz volt a búcsú, mert a férfi szív büszkesége erősebb volt, semhogy a fájdalom könnyeiben törhetett volna elő és a feleség is restelte volna ezt a gyengeséget, csak belül égett, belül fájt minden, de egyik sem mutatta. Amikor utolszor megölelték egymást, a feleség azt mondta: Isten óvjon, vigyázz magadra, a férfi pedig azt súgta: Isten óvjon, vigyázz magadra és gyermekünkre. A vonat pedig elindult és zakatolása két széjjelszakadt szerelmes lélek nagy

belső tusakodásának hangjait adta vissza. Kintről jöttek a rózsaszínű lapok és levelek és bentről is mentek kifelé. Amik jöttek, azokban csupa jókedv, derű volt, nem volt szó bennük veszedelmekről, a halál szörnyű közelségéről, nem volt szó szenvedésekről és nélkülözésekről, csak a bajtársi élet kedves meghittségéről és melegéről és a katonaélet szépségéről. Minden levél egy-egy biztatás volt, egy-egy megnyugtató, hogy nincsen veszedelem, jól érzi magát, az orosz tüzerek rosszul lőnek, nincsen hiánya, víg és jókedvű, csak-hogy az, akit otthon hagyott és mindennek felett szeretett, ne nyugtalankodjék és ne vergődjön álmatlan, kínzó éjszakákon aggodalmak között. Ment is levél, az is biztató, bátorító volt, hogy a férfi meg ne torpanjon nehéz kötelességének útjain és ment a levél, hogy szerencsésen túl van mindenben, a kis Ágnes megérkezett, szép és egészséges; élet, mosolygós, ragyogó élet és nagy ígélet. A férfi lelkében felragyogott a napsugár, gyönyörűsége, szépsége lett körülötte az élet, a lelke kicsordult és megírta a kis jövevénynek azt a gyönyörű levelet, amely szószerinti szövegében itt következik:

Oroszország, 1942 július 25,
„Édes kicsi Ágneskám!

Tegnap hajnalban, szemergelő esőben indultunk útnak. Dombról le, dombra fel vitt a csúszós, sáros orosz út. Nehéz menet volt. 13 óra felé, mikor már a céltől csak pár kilométerre voltunk, kaptuk a parancsot, hogy tovább! Elhelyezési körlet még 18 kilométerrel odább. Borús volt az idő, szemergett, A sár ragadt, alig haladtak a járművek. Fáradtan haladtam az élen. 14 órakor találkoztunk alezredes úr min-

két váró autójával. Kinyújtják belőle a régen várt postát. És egyszerre kisütött a nap. Szép lett Oroszország, szép lett az egész világ. Megtudtam, hogy szerencsésen megszülettél.

Tegnap 14 órakor, 16 napos korodban születtél meg nekem. Most innen a távolból fordulok Feléd apai szeretettel és köszöntelek Téged boldog, hálatelt szívvel.

Mikor megszülettél, én már messze jártam Tőled. Vitt a vonat éjjel-nappal idegen országokon át. Majd gyalog folytattuk menetünket steppeken, erdőkön és dombokon át vezető kihalt, rendetlen falvak között haladó, rossz orosz utakon. Olyan messze járunk, amilyen messze magyar katona még nem járt. Ott haladunk nem messze attól az úttól, merre őseink jöttek be. Itt fáradunk, harcolunk hazánkért, népünkért és Érted. Hogy majd boldog és nyugodt jövőd legyen, hogy egy boldogabb élet származzon verejtékünkéből. Érted járom a messze idegen földet és Miattad voltam távol, amikor szerencsésen világra jöttél.

Ímádságos lélekkel, boldog szívvel köszöntelek. Kívánom és kérem az Istent, hogy adjon Neked boldog, nyugodt és szép életet, hogy érezd majd egyszer azt, hogy nem hiába születtél, betöltötted hivatásodat.

És most innen küldöm Neked el atyai tanácsaimat, hogy ha majd felnősz és olvasod e leveleimet, vezessen Téged.

Édes kisleányom, az élet harc, amire fel kell készülni.

Neveld a lelked, őrizd meg tisztaságát, szeplőtlenségét és nyugalmát. Csak nyugodt lel-

kiismerettel lehet felemelt fejjel állni embertársaid előtt és nyugodtan a szemükbe nézni. Neked pedig mindig, mindenkivel büszkén kell farkasszemet nézni tudni.

Keress és szeress Istent. Beszélj vele gyakran és őszintén. Higyj és bízz benne. Tanuld meg az egész világot az Ő munkájának látni, mindenben Őt felismerni. Légy lelkedben egy vele.

Szeress a szépet. Olvass sokat, de válogasd meg, mit. Keress a szépet versben, a gondolatot a prózában. Olvass komoly munkákat is. Tanuld meg a szépet meglátni képben és szoborban, természetben. A világ olyan, amilyennek látod. Lásd szépnek és nemesnek! Társalogj az írók és művészek lelkével műveiken keresztül.

Légy büszke, hogy magyar vagy. Igyekezz megismerni, megérteni a fajtádat. Szeress őket és ne riadj vissza az érettüki áldozattól sem. Célodat csak mint magyar tudod betölteni.

De vigyázz a testedre is. Tartsd egészségedben. Edzd, erősítsd, de tartsd meg nőiességedet is.

Es sohasem szabad elfelejtened, hogy nő vagy, leendő feleség, háziasszony és anya. Készülj erre a magasztos szerepre is. Erezd át, hogy a legnagyobb boldogság életre hozni és felnevelni egy embert. Tehát úgy élj, hogy mindent, ami szép, jó, nemes, tovább add majd Valakinek. Élj át minél több szépet, hogy minél többet adhass tovább!

Tiszteld a családot és szüleidét, akik nagyon szerették egymást és akikben élő, mindent elhamvasztó nagy szeretet gyümölcse vagy.

Tudd, hogy vártak és kértek Téged és egy céljuk van, Téged boldoggá tenni.

Üzenet ez, levél, amely egy egész élet. Egy mélyen érző, nemes férfilélek üzenete, aki talán már akkor érezte azt, hogy kis síró gyermekének nem adhat majd mást az életben, minthogy reá hagyja gazdag és nemes lelkének őszintén feltárt érzéseit és gondolatait. Azután jöttek nehéz napok, lázas, kemény küzdelmek, amikor minden erőt és minden akaratot össze kellett fogni, hogy becsülettel teljesítse kötelességét, megállja a helyét és legyőzze a lélek felfellobbanó gyöngeségét. Állt a harc, ő üteget vezetett és lázasan adta a parancsokat hogy ütege minél tökéletesebben, minél pontosabban lőjjön. Az ellenséges gránátok robbantak körülötte, ebben a bömbölésben, a zúgásban, zshivajban nem hallotta a körülötte csapkodó szilánkok sivítását, mert minden gondolata és figyelme nehéz kötelességére volt irányítva. Aztán egy ellenséges nehéz gránát közelében vágódott le, még hallotta a fűlsiketítő robbanást, érezte a felvetődő föld erejét, orrába csapott a kén szaga, ütést, nyomást is érzett, a feje forró lett, sötétedni kezdett előtte a világ és körülötte mintha köd lepert volna el mindent. Ahogy eldőlt és véresen, viaszfehéren odaomlott a földre, homlokát megsimogatta egy szerető asszony keze és egy kisgyermek nevető mosolygása ragyogott reá. Így halt meg dr. nemes Geöbl László tartalékos tűzérőhadnagy, visszahagyva övéire s miránk, mindnyájunkra, magyarokra nemes lelkének üzenetét, hogy okuljunk és tanuljunk belőle.

(1942. IX. 2.)

Magyar Messiások.

„Sósabbak itt a könnyek
s a fájdalmak is mások,
ezerszer   Messiások
a magyar Messiások.”
(ADY)

„Benne és általa legyünk magyarabb magyarok.” Ravasz László püspök mondta ezeket a szavakat Horthy István ravatalánál. Lehajtott fejek, könnyben ázott szemek, kitárt lelkek emberei vajjon megértitek-e e szavaknak mélyeséges értelmét? Benne és általa, — aki már nem tud hozzánk szólni és aki mégis örökké beszél, akinek már elnémult az ajka és mégis hangos, aki mozdulatlan és mégis cselekszik, akire örök sötétség borul és mégis világosság.

Amíg élt, igaz magyar volt, e szó valódi és mély értelme szerint. Szerette fajtáját, szerette ezt a magyar népet, a föld népét ép úgy, mint a magyar munkás embert. Élethivatást látott abban, hogy legelső szolgája legyen fajtájának és életét, tudását, erejét fajtája javára és felvirágoztatására szentelje. Szerény volt és egyszerű, minden mesterkélttség és nagyozolás nélkül emberi ember. Nála a magyarság nem külső máz volt és alkalmi zsinóros köpönyeg, hanem belső átélés, élmény, lelki szükségyszerűség s a lélek természetes kikívánczozása és megnyilatkozása. Szép megvalósulása, lelki kiteljesülése volt a fajtájának, sokat ócsárolt magyar középosztálynak, törté-

nelrai nemességnek, a magyar úrnak százados hagyományokban gyökerező értékes hajtása. Az államfő helyettese volt, magas közjogi méltóságot viselt és mégis oly egyszerűen, csendesen, minden feltűnés nélkül ment ki a harcolók közé, mint a többi Nagy Jánosok és Kis Péterek. Ott sem keresett kivételt vagy kiváltságot, katona volt és bajtárs, aki jókedvvel, lelkesedéssel és törhetetlen akarattal teljesítette nehéz kötelességét.

Most, hogy életét adta nemzetéért, most, hogy csendesen elpihent, én úgy érzem, hogy újjá született nemzete lelkében. Beszél és int, magyaráz és meggyőz, bátorít és lelkesít hősi cselekedetének gyönyörű példaadásával. „Benne és általa legyünk magyarabb magyarok.” A püspök mondotta, de mintha az ő szavát hallanám, mintha reánk nézne tekintetének barátságos melegével és megbéklyózza lelkének ősi magyar ösztöneivel. Legyünk magyarok és semmi mások, mint magyarok, tekintetünk a magyarság útjainak végtelenjét szántsa és nézzen nagy magyar történelmi célok felé, meg nem torpanva, nem habozva és nem kételkedve menjen előre az ősi magyar élet útjain. Nincsen semmi okunk arra, hogy itt, Európa népei között alárendeltség vagy kishitűség érzése ülje meg a lelkünket, mi is úgy jöttünk, mint a többi nép s amit szereztünk, azt vérrel szereztük és vérrel tartottuk meg. A mi gyökereink is ezer évesek itt Európában, nem vagyunk betolakodó újoncok Európa népei között. Történelmi múltunk bizonyítja, hogy tudtunk áldozatot hozni Európáért s a keresztény kultúráért annyit, mint talán rajtunk kívül egy nemzet sem áldozott. Nem vagyunk az emberiség adósai, mert mindig többet adtunk, mint amennyit kaptunk. Nekünk is vannak lélek-ideáljaink, önálló és minden-

kitől elkülönülő történelmi öntudatunk és hivatástudatunk és nincs szükségünk arra, hogy mások nyomdokait kövessük vagy mások útjait tapossuk, amikor a mi útjaink ezer éves nagyságunk dicsőséges tanulságaival vannak kikövezve. Ebbe a hosszú sorba, a hősök hosszú menetébe, századok fenséges, véres áldozatsorozatába most egy ifjú hős állt be: Horthy István, aki azt mondja ma nekünk a maga példaadásával, hogy csak semmi gyöngesség, letörölni a könnyeket és férfias elszántsággal előre a nagy magyar célok felé, fel a fejjel, magyar! Nincsen ok a csüggedésre, mert nem veszhet el az a nemzet, amelynek férfiai így tudnak meghalni a hazáért.

(1942. IX. 3.)

A népi és elit kultúra.

Amely az égből homlokomra szállt?

Hol van nemesség más ezen kívül?

(M a d á c h : Az ember tragédiája.)

Sok szó esik ma a népi kultúráról és ezzel szemben a magas, az elit nemzeti kultúráról. Sokan ellentétet látnak e két fogalomban és szembe állítják egymással. Vannak szélsőséges felfogásúak úgy a népi, mint a magas nemzeti kultúra szószólói között, akik elveszítik tárgyilagosságukat és sokszor személyeskedő, ellenséges hangot ütnek meg és szinte két táborba szorítják a magyar szellemi élet legértékesebb képviselőit. Erre valóban nincs szükség, mert nem két ellentétes fogalomról, nem két szükségszerűen szembenálló eszmeáramlatról van szó, hanem ugyanazon tételről, amelynek igazságát az egyik fél jobbról, a másik balról szemléli. Ugyanarról az arcról van szó tehát, amelynek, mint valamennyi emberi arcnak, a jobb és bal profilja nem teljesen egybevágó, nem azonos, de azért mégis ugyanannak az arcnak képezi elválaszthatatlan és harmonikus részét. A társadalom sem áll és nem állhat egy elszigetelt társadalmi rétegből, hanem az egységes társadalomban a különböző társadalmi rétegeknek egyesúlyban és összhangban kell élni és együtt működni. Épp úgy a nemzet kulturája sem lehet egy társadalmi réteg kultú-

rája, hanem ebben a kultúrában találkozni kell és fel kell olvadni a nemzetet alkotó összes rétegek lelkeségének és szellemének. Amint igaz az, hogy minden nemzet szociális felépítésének elengedhetetlen alapja az egészséges, falun élő, földműveléssel foglalkozó paraszti réteg, úgy a nemzeti kultúrának is elengedhetetlen feltétele, hogy gyökerei a népi kultúra őstalajába nyúljanak le. *Ez nem jelenti és nem jelentheti azt, hogy a kultúrának meg kell állnia, le kell fékeznie önmagát és meg kell maradnia a népi lélek prianitív viszonyai között, de jelenti azt, hogy nem válhat el tők és nem függetlenítheti magát tőle, mert akkor gyökértelessé válik. Az egészséges, életképes s az emberiség szempontjából is értékkel bíró nemzeti kultúra csak a népi lélekből táplálkozhat. Nincsen tehát ellentét népi kultúra és nemzeti magas kultúra között, mert ha ellentét van, akkor nemzeti kultúráról sem lehet beszélni, hanem, csak valamelyes eredetiség nélkül való silányos utánzatról.*

Miért van mégis az, hogy a magyar népi kultúra képviselői, a népi írók és művészek majdnem hogy megtagadják azt a kultúrát, amely Magyarországon a szellemi elit sajátja és attól eltérő, a népi lélekben gyökerező új kultúrát akarnak felépíteni? Ennek indoka egyedül abban van, hogy a magyar nemzeti kultúrába sok idegen elem szivárgott bele, az idegen lelkeség túlságosan át és átszötte a magyar nemzeti kultúrát és teremtett egy olyan lelkeséget, amely a magyar lelkeséggel azonosnak egyáltalán nem mondható. Ha megnézzük akár az irodalmunkat, akár művésztünknek különböző megnyilatkozásait, találkozunk olyan jellemekkel, olyan figurákkal, olyan alakokkal amelyek a magyar lelkeségnek idegenek és a magyarságtól teljesen távol esnek. Minden igazán magyarul

érző és gondolkozó emberre visszatetsző volt az a népieskedő irodalom, amely a magyar parasztból figurákat csinált és az az úgynevezett magyar dalköltészet, amely a maga émelyítő, limonádé ízével teljes ellentéte volt a férfias és tiszta érzésű magyar zenének. Ezt a helyzetet érzik a népies irodalom és művészet képviselői, ezen szeretnének változtatni és visszatérni az ősforráshoz, a magyar lelkiséghez. Ezért van az, hogy néha a népies írók ebben a magyar-keresésben túlzásba mennek és minden magasabb kultúrában egyúttal idegent is látnak, amelytől a magyar lelkiséget távoltartani és megóvni igyekeznek. Ezért értem én meg és érzem magamat lelkileg közel a népies irodalom képviselőihez, bár sokban nem osztom kifejtett nézeteiket

A megoldás útja szerintem is abban van, amelyet Szegfű Gyula megjelölt, hogy a magyar népet, a parasztságot az egyetemes kultúra részesévé kell tenni. A kiindulás, az alap tehát a magyar népi lelkiség kell, hogy legyen, a meghamisíthatatlan, tiszta ősforrás s annak megnyilvánulását kell csiszolni, fényesíteni, nemesíteni, felemelni és felmagasztalni a magas, az elit nemzeti kultúra színvonalára. Nincsen tehát itt olyan ellentét, hogy ne érthetnénk meg egymást, csak a túlzó kilengéseket kell itt is, ott is elhagyni és megérteni azt, hogy összefogva és egymásba olvadva nagyot teremthetünk, egymással szemben állva, mind a ketten belepusztulhatunk. Egy nemzet, vagy egy nép a világ és az összemberiség számára csak akkor képez értéket, ha kultúráilag ad valami különöset, valami egyedül állót, a többitől elütőt, amelynek más színe, zamata és íze van, amely egy új embert, egy új és más ember arculatát tükrözi vissza. Ilyen kultúra csak a népi kultúrából kiinduló

kultúra lehet, de viszont az elit és magas kultúra színvonalára kell, hogy emelkedjen, mert csak akkor tud megállni, akkor tud ható lenni, akkor tud egyenrangú tényező lenni a többi nemzetek kultúrájával.

Bn a magam részéről örülök ennek a vitának, amely megindult, mert azt mutatja, hogy végre önmagunkkal is foglalkozunk, hogy megnézzük mélyebb lelki problémáinkat és igyekszünk beletekinteni önmagunk lelkének bonyolult szövevényeibe. Ezek a viták is azt a nehéz és keserves utat kövezik ki, amelyek az idegen lelkiségek labirintusaiban tévelygő magyarságot visszavezetik a tiszta és meghamisítatlan magyar ősforráshoz. Mindazok, akik ezt a magyar ősforrást keresik, egy táborba tartoznak és meg kell, hogy találják egymás kezét, mert úgyis vannak elegen, akik más, idegen források vizét kínálgatják a magyarságnak. A magyar jövő és a magyar élet nagysága, dicsősége, biztonsága, nemzetünk sorsa attól függ, hogy a magyarok közül hányan tudnak visszatérni az egyedüli, az örökkévaló magyar ősforráshoz.

(1942. IX. 5.)

Egy pohár tiszta víz vegyelemzése.

Mindenekelőtt hálásan köszönöm Rátkay R. Kálmánnak azt a nyugodt, nobilis hangot, amellyel írássommal foglalkozik és kritikai bonckés alá veszi fejtegetéseimet. Be kell vallanom, hogy arról az oldalról ez a hang szokatlan velem szemben, mert rendszerint gunyoros, lekicsinylő, személyeskedő és igen alacsony színvonalat megütő megjegyzésekben van részem. De Rátkay R. Kálmán írása komoly és dicséretes kivétel. Az ilyen megnyilatkozás belőlem is a tiszteletnek és megbecsülésnek érzéseit váltja ki és bármennyire szemben áll is velem felfogásilag, megbecsülöm benne a meggyőződést. Ez az a hang, amellyel tisztázni lehet kontrovez kérdéseket és amely nem elmérgesítőleg, de termékenyítőleg hat a magyar közéletre.

Ezeknek előrebocsátása után engedje meg nekem Rátkay R. Kálmán az „egy pohár tiszta víz” című cikkében kifejtett álláspontjával szemben én is kifejtsem a magam álláspontját. Nem tartom és nem is tarthatom magamat sem biológusnak, sem fajkutató tudósnek, de azért szeretek a korszerű problémákkal is foglalkozni és amennyire az egy átlagembernek lehetséges azokban elmélyedni. A modern értelemben vett fajkérdéssel foglalkoztam és ha nem is mindent, denéhány alapvető munkát olvastam Gobinaun kezdve Richard Wagneren keresztül Huszton Steward

Chamberlaintól Rosenbergig. Ezekben a munkákban egy törekvést látok, amelyet támogat a napi sajtó és a propaganda minden eszköze, hogy a német népben vérsége és fajisága felsőbbrendűségét tudatossá tegyék. Az ebből fakadó önérték, öntudat és magabizás az a lelki rugó, amely a német népet egyéb kiváló tulajdonságai mellett képessé teszi arra, hogy történelmi méretekben is csodálatos eredményeit elérhesse. Németországban a német ember szüntelenül azt hallja, azt harsogja felé a tudomány, a rádió, a napi sajtó: te germán, te különb vagy minden más fajtánál, az emberiség kultúrélete rajtad nyugszik, ahol te megjelentél ott kultúra fakad és ahol kulturát találunk, ott megtaláljuk a te nyomaidat is. Te vagy a „kulturschaffendes Element”, te vagy a magasabbrendű ember nitzschei értelemben. Németországban a német ember azt hallja, hogy neki, mint népnek, történelmi hivatása van, amelynek megvalósításáért semmiféle emberi áldozat nem sok és amelyet minden vele szemben álló erő leküzdésével, vérrel és vassal, de meg kell valósítani. A német „völkisch”-gondolat nagy politikai rugó, lelki energia-forrás, amelyen egy nagy népnek csodálatos magatartása és teljesítménye nyugszik.

Ezzel szemben mit kap a magyar ember azoktól, akik számára az úgynevezett korszerű gondolat hirdetői? Mit kap, ami öntudatát erősítse, magabizását kimélyítse és tudatossá tegye benne azt a tényt, hogy neki a Dunamedencében történelmi elhivatása van? Ki mondja azt neki, hogy te magyar, te sem vagy a világ utolsó fajtája, egy népnél sem vagy alávalóbb, neked is van fenséges mítoszod, nagy történelmi múltad, amelyre büszke lehetsz és neked is van minden más néptől elkülönülő hivatásod és törté-

nelmi céljaid, amelyeknek megvalósítása érdekében neked is fel kell ajánlanod minden fizikai, erkölcsi és gazdasági erődet. Vajjon hallunk-e beszélni az önálló, szabad és független Magyarországról, az egységes és oszthatatlan ezer éves magyar birodalomról, történelmi küldetésünkről, hogy összekötő kapocs legyünk Kelet és Nyugat között s hogy a mi Kárpát hegyláncunk legyen a nyugati kultúra „Ostwah”-ja. Nem, erről nem hallunk beszélni, de hallunk egy új Európáról, egy nagy egységről, európaizálódásunkról, halljuk magasztalni más népek erényeit és nagyságát, halljuk emlegetni más népek történelmi céljait és törekvéseit és sokan büszkék arra, hogy ők nem a szűkös és korlátolt magyar távlatokban, hanem kontinentális távlatokban tudnak gondolkozni. Én bevalom, hogy ezzel szemben hozzám a saját vérségem és fajiságom áll legközelebb, én közel érzem magamat a magyar paraszthoz és a magyar munkáshoz, mert tudom azt, hogy egy vagyok velük vérségileg, fajilag, gondolkozásban, vérmérsékletben és ösztönökben, én *úgy* érzem, hogy én csak a saját fajtámnak tartozom hűséggel és szolgálattal és én nem kontinentális távlatokban gondolkodom, hanem mindent abból az egyetlen szempontból Ítélek meg, hogy üdvére és javára van-e fajtámnak, igen-e vagy nem. Engem az új Európa kérdése is csak fajtám szempontjából érdekel és én a magyarságot az új Európában is mint önálló, független és szabad népet és mint saját történelmi céljait szolgáló egységet kívánom beilleszkedve látni. Kérdezem én, vajjon miért nem hangsúlyozzák ki a magyar nemzetiszocialisták a magyarságra vonatkozólag mindazt, amit Németországban a német nemzetiszocialisták a németségre vonatkozóan leszögeznek. Miért szembehelyezkedés az új Európával az,

ha mi büszkék vagyunk ázsiai származásunkra, ha büszkék vagyunk ugor-turk vérségünkre. s ha büszkék vagyunk nemcsak a magunk, de a velünk rokon népek dicsőséges történelmi múltjára? Miért bűn az, ha mi Magyarországon a magyar vérség és fajiség supremáciáját kívánjuk, ha azt kívánjuk, hogy a magyar lelkeség legyen az irányadó és a magyar vérségűek nagyobb számmal vegyenek részt a nemzet irányításában, mint ahogy az most történik? Miért bűn az, ha mi, vérségi magyarok keressük egymás között a megértést, ha meg akarjuk erősebben, fogni egymásnak a kezét, amikor nem halljuk bűnként emlegetni azt, hogy mások a maguk vérségére és fajiségára vonatkozólag ugyanezt teszik a magyar birodalom keretén belül?

Ráttkai R. Kálmán azt írja, hogy nem magyarázható bele a „völkisch”-gondolatba az, hogy Németország a zsidón kívül más fajidegent disszimilálni akarna. Azt mondja, hogy Németországban nincsenek elsőrangú törzsökösök és másod- és harmadrangú keverékek és nemcsak törzsökös németeket engednek be kulcsállásokba. Erre példákat is hoz fel. Engedje meg Ráttkay R. Kálmán nekem, hogy az ő általa felajánlott pohár tiszta vízre hivatkozzam és Deák Ferencsel azt mondjam, hogy nem mindegy az, ha egy tengerbe öntenek egy üveg tintát, vagy egy tál mosdóvízbe. Németországban teljességgel más a helyzet, mint nálunk, mert ott az idegen származásúak vagy kevert vérűek már régen, minden fenntartás nélkül asszimilálódtak a németiséggel és egyek lelkeségükben, érzéseikben, gondolataikban és ösztöneikben a németiséggel. Németországban nincsen disszimiláció, ott ezzel a jelenséggel nem kell számolniuk. Nem hiszem azonban azt, hogy Németország-

ban valakit is irányító és vezető helyre engednének» akinek lelkisége, gondolkozása, ösztöne nem teljességgel német. Akik pedig a mai nagy birodalom keretén belül lelkiileg nem ehhez a nagy német lelkiséghez tartoznak, legyenek azok akár zsidók, akár csehek, akár lengyelek, akár franciák vagy mások, azok bizony nem jutnak és nem juthatnak kulcsállásokhoz, katonáskodásra sem kötelezik őket, ezeket Németország *nem* igyekszik asszimilálni, hanem igenis népcserék útján disszimilálni.

Ezzel szemben Magyarországon a török kiűzötése után végrehajtott nagyarányú telepítés kapcsán tömegesen kerültek egyes vidékekre idegenek, akiket a magyarság a múltban már csak azért sem tudott asszimilálni, mert nem volt meg szuverenitásának teljessége és sokszor önmagának is kemény küzdelmeket kellett vívnia fennmaradásáért és függetlenségéért. Az asszimiláció nagyobb mértékben 1867 után indult meg és főként a városok idegen származású polgársága magyarosodott el. Ez az asszimiláció nem egyforma mértékben hatott és érvényesült mindenkinél. Vannak fokok és fokozatok aszerint, hogy egyesek mennyire tudták átvenni a magyar lelkiséget és különösen vérkeveredésük után utódaikban mennyire érvényesült ez a magyar lelkiség. Elismerem, hogy vannak tökéletesen asszimiláltak, akiknek lelkisége teljességgel azonos a magyar lelkiséggel, ezeket minden tekintetben egyenértékűeknek tartom magyar szempontból a törzsökös magyarsággal. Azokról az idegen származású családokról, akik már századokkal ezelőtt magyarokká váltak és az állandó vérkeveredés folytán már vérségileg is azonosultak a magyarsággal, nem is akarok szólni, mert természetes, hogy ezeket minden fenntartás nélkül

odaszámítjuk a törzsökös magyarság közé. Vannak azonban esetek, akik csak beszélni tudnak magyarul, de lelkük, felfogásuk, gondolkozásuk és ösztöneik idegenek maradtak. Körülöttünk új nemzeti államok alakultak, amelyeknek fajta-azonos tagjai a magyar birodalom területén belül is éltek és így már évtizedekkel az első világháborút megelőzőleg megindult egy lelki folyamat, amely ezeket arra ösztönözte, hogy a magyarság lelki közösségétől elváljanak és hozzá csatlakozzanak saját fajtájuk lelki közösségéhez. Ez a magyarországi nemzetiségi kérdés lényege, amely a nemzeti eszme térfoglalása óta a magyar birodalomnak egyik legnagyobb és legégetőbb problémájává vált. Láttunk 1918-ban az összeomlás után egy tömegdisszimilációt, amikor igen sokan az idegen származásúak közül, akik a magyar életnek egy-egy kulcshelyét foglalták el és sokszor sovínisztábbak voltak a vérségi magyaroknál s mint szolgálélekhez méltó, kíméletlenebbek a saját fajtájukkal szemben, máról-holnapra egyszerre megtalálták magukban az idegen lelkiséget és örömrivalva táncoltak a bevonuló idegen fegyvereseket ölelgetve, a kólót és egyéb nemzeti táncokat.

Ma is folyamatban van egy tömegdisszimiláció, amikor a magyar birodalomban élő egyik nemzetiség külön testnek kívánja magát tekinteni és sajátmaga faji lelkisége szerint berendezkedni. Miután senkinek a lelkét Röntgen-sugárral átvilágítani nem lehet s így nem lehet azt megállapítani, hogy mennyire vált magyarrá s mennyire részese a magyar lelkiségnek, ezért és csakis ezért kívánjuk mi azt, hogy a magyar élet irányító kulcsállásaiba több vérségi magyar kerüljön, mint most, mert az a nézetünk, hogy nehéz történelmi időkben attól függ a magyarság sorsát

hogy olyanok irányítják-e, akik lelkükben minden fenntartás és mérlegelés nélkül magyarok. Senki sem akar, amint azt Ráttkay R. Kálmán rólunk feltételezi, a vérségi magyaroknak első osztályú helyet biztosítani, nekik különös kiváltságokat és kedvezményeket kiverekedni, mi egyenlőséget akarunk elsősorban az érvényesülés terén, hogy Magyarországon senki ne érezze érvényesülésében és előmenetelében hátrányát annak, hogy magyar s hogy ősei is magyarok voltak. Nézzen csak körül Ráttkay R. Kálmán a magyar élet minden vonatkozásában és akkor látni fogja, hogy nem mi vérségi magyarok vagyunk az érvényesülést és elhelyezkedést illetőleg a kedvezményezetttek. Kérdezheti tőlem Ráttkay R. Kálmán, hogy kiket tartok tehát alkalmasnak arra, hogy kulcspozíciókat betöltsék. Erre határozottan és egyenesen felelek, mindenkit, akinek lelke kétségtelenül és százszázalékosan magyar. Ilyenekül tekintendők emberi valószínűség szerint a vérségi magyarok, a régen magyarrá vált idegen származásúak és az újabban asszimiláltak közül azok, akik magyarságukat gondolatban, tettekkel és lelküknek minden megnyilvánulásával megvallják. A lélekre fektetem tehát a súlyt s én a magam részéről nem osztom a fajisági elméletnek ezen a téren tapasztalható túlzásait. Magyarországon a nevek után sem lehet elmenni, mert vannak Magyarországon családok, épp a legősibb magyar családok közül, akiknek idegen hangzású nevük van. Hogy csak néhányat említsek ezek közül: itt van a Molosiczky és Rudnyánszky család, mindkét család a honfoglaló Divék-nemzetségből származik, tehát ősmagyar, itt vannak a Rakovszkyak, Jeszenszkyek, akik a Temérdek-nemzetségből származnak és mint ilyen ősmagyar nemzetségbeliek 1240-ben kapták Rakov, illetve Jeszen

földjét amely után az ottani szlovák lakosság nevezte őket Rakovszkynak és Jeszenszkynek. Itt van a Radvánszky család (Komes Radum), akik családfájukat 1190-ig vezetik vissza, ilyen a Zathureczky család, akinek őse Uzda királyi halász volt és 1255-ben IV. Bélától nyert adományt Ilyen más viszonylatban a Keglevich család, amely 1300 körül nyert adományt Kégel földjén és onnan nevezik őket Keglevicheknek. Igen sokat tudnék még illet felsorolni, ősrégi magyar családokat, akikre rátapadt az idegen hangzású név. Hasonlatos édesanyám családja, a Blaskovich is, amely azelőtt Tibold volt, Tibold-darócz volt az ősi fészke, anyai nagyatyám ott is született, onnan származtak le mint katonák Horvátországba a végekre és rájuk tapadt a horvát hangzású Blaskovich név. Ezzel meg is felelek Ráttkay R. Kálmánnak arra a kérdésére, hogy én hová sorolom magamat. Magyar vagyok minden idegszállammal, minden gondolatommal, minden vágyammal és minden ösztönömmel együtt és nem tudnék más lenni, ha kersztre feszítenének, akkor sem.

Egy kérdéstről akarod még szólni s ez a kitelepítés kérdése. Abban tökéletesen igaza van Ráttkay R. Kálmánnak, hogy ellenségeink, a csehek s azoknak járszallagján a Sorbonne-egyetem s legújabban a moszkvai rádió is propagál egy olyan gondolatot, hogy bennünket, magyarokat Európa szívéből telepítsenek vissza Ázsiába. Ez a gondolat nem új, azelőtt is felvetődött többször. Az első világháború alatt a Deutsche Südarmee kötelékében szolgáltam és a tábori könyvkereskedésben megvettem egy könyvet, amely egy angol író, Sir Harry Johnston 1912-ben megjelent munkájának német fordítása volt, amelyet ezen a címen adtak ki: Gesunder Menschenverstand

in der auswärtigen Politik. A szerző érezvén a nagy nemzetközi feszültséget, amely az első világháborút megelőzte, egy javaslattal lép a világ elé, amelyben a világot életterekre osztja fel és ebben a felosztásban a német életterbe beletudja az Osztrák-Magyar monarchiát, a Balkánt és Kisáziát le Bagdadig. Körülbelül ugyanaz az elgondolás, ami Neumann: „Mitteleuropa”-jában érvényesül. Ez a könyv azt írja, hogy minket magyarokat pedig vissza kell telepíteni Ázsiába, mert nem valók vagyunk Európába. Le sem tudom írni, hogy akkor milyen mélységes megdöbbenést éreztem és felvetődött bennem a gondolat, hogy ez a végcél, ezért harcolunk, ezért szenvedünk, ezért vérzünk mi magyarság, hogy a végén kitegyenek arról a földről, amelyet vérrrel szereztünk meg és vérrrel tartottunk meg ezer esztendőn keresztül. Mégis ezek a jelenségek, amelyek felelőtlenül a mi kitelepítésünket propagálják, tudatlan és járatlan vagy lelkük mélyéig rosszakaratú idegeneknek javaslatai voltak. De bizony Isten másképpen hangzik az, ha ehhez hasonló javaslatot tesz egy magyar író, magyar nyelven, magyar könyvben. Magyarázhatják utólag ezt kérdést úgy, ahogy akarják, magyarázhatják arra, hogy csak azoknak a kitelepítését kívánják, akik ázsiai származásuk tudatában nem akarnak az új Európába beilleszkedni, magyarázhatják arra, hogy csak az ilyen turáni gondolattól politikailag megfertőzöttekre gondolnak. A lényeg azonban nem változik, hogy magyarokat, akik elvégre Ázsiából jöttek ide, akikben él is ázsiai származásuknak tudata, a csekélyke ezer esztendei ittélés semmibevevésével egyszerűen vissza akarnak küldeni a semmibe.

Válaszom lényegét tehát az alábbiakban fogla-

lom össze. Magyar nemzetiszocialistáktól a magyar öntudatnak megerősítését, a magyar vérség és fajiság kiemelését, a magyar múlt dicsőségének hangsúlyozását, az elkülönült magyar történelmi céloknak megjelölését és szolgálatát, egyszóval olyan dinamikus magyar irányt szeretnék látni, amely ugyanolyan kizárólagossággal kívánja szolgálni a magyar nép jövőjét, javát, üdvét, nagyságát és boldogulását, amilyen erővel a német nemzetiszocializmus szolgálja a német népet.

(1942. IX. 6.)

Madách 1942-ben.

(Madách: Ember tragédiája.)

Mélységes megdöbbenéssel Önmagamba és gondolataimba mélyedve tettem le a könyvet, melyet Walter Schubart írt: „Europa und die Seele des Ostens” címen. Schubart könyve 1938-ban jelent meg, tehát a második világháborút megelőző időben, mégis világosan és előre látott olyan eseményeket, történésekét és történelmi adottságokat, amelyek azóta bekövetkeztek és valóra váltak. Ép ezért hatott e könyv mélységesen reám. Empirizmuson felépülő vas logikája, amellyel a ma emberének és társadalmának lelkiállapotát megfesti, csodálatraméltóan tiszta és világos és azok a következtetések, amelyeket levon megdöbbenőek és megrázóak. Schubart spengleri lélek, aki meggörnyed korunk társadalmának terhelt-ségétől és bűneitől s kegyetlen logikával állapítja meg hogy az a kártyavár, amelyet az ember felfuvalkodott gőgjében önmagának épített, összeomlóban van saját tehetetlenségétől oszlásnak indult s rohan végezte, a pusztulás felé.

Schubart korunkat prometheusi kornak nevezi, a lélek és az istenség ellen lázadó emberi elme korának, amely elveti és megveti a teremtés urának, az Istennek fenségét és nagyságát és önmagát állítja oda a mindenség urának. Ennek az embertípusnak egy

szentsége van: az anyag és azt hiszi, hogy technikájával és tudományával úrrá lett az anyag felett. Végzete az, hogy valahol mindig elakad és tehetetlenségében maga is odaomlik a hatalomra emelt anyag erejétől összezúzva, saját alkotásának, a felszabadított anyagnak, a technikának s ezekből felépített kultúrájának katafalkjára. Schubart azonban hívő lélek, aki hisz az emberi szellem újjászületésében, hisz abban, hogy az ember újra meg fogja keresni és újra meg fogja találni Istenét, hisz a krisztusi ideálok örök, megtörhetetlen erejében és ebben látja azt az utat, amely az embert egy új életkultúrában, a szeretet erejével emberibb élet és ideálok felé sodorja.

Schubart gondolatai engem visszavezettek Madách zsenijéhez, akit talán Schubart nem is ismert és nem is olvasott soha, mert nem idézi. Schubart, ha ismerte volna Madáchot, az „Ember tragédiá”-ját, akkor idéznie kellett volna. Madách sok évtizeddel Schubart előtt meglátta és megérezte azt a válságot és azt a tragédiát, amely felé a mai emberi kultúra halad és aki a kétségbeesés reménytelenségében összeomlott ember felemelkedésének és felszabadulásának útját ugyanabban látja, amiben Schubart, az örök isteni ideálhoz való visszatérésben és abban, hogy az ember bízva az örök szeretet erejében és hatalmában, ne kóboroljon esztelenül a kétségbeesés nirvánája felé, hanem ne szűnjön meg hinni, bízni, küzdeni és munkálkodni.

Madách végigvezeti az embert az elmúlt korok eszméinek és ideáljainak nagy temetőjén, mindazon, amiért az ember egykor lelkesült, amelyben hitt, amiért küzdött s amelyért áldozatot hozott s amelyben végezetül mégis újra és újra csalódott. Madách prófétai lélekkel beletekint az emberiség jövődjébe

is s csodálatos meglátással felsorakoztatja azokat az ideálokat, amelyekért az ember még csak az eljövendő korokban fog lelkesülni egész a végkifejlődésig, amikor azért könyörög: „Ha Isten vagy, tegyed, könyörögök, hogy kevesebb ember legyen és több főka”. Sehubart csak a saját korát írja le, annak minden terheltségével együtt, de ennek a kornak az emberében is, mint a tenger vizének egy cseppjében a tenger, benne van maga az örök ember. Schubart minden megállapítása mellé egész a végkövetkeztetésig szinte odakíváncozik Madách egy-egy megállapítása, mély-séges gondolata annak bizonyságául, hogy a költő, ha zseni és a történelem filozófusa, ha zseni, egyazonképpen látják az embert és az emberi sorsot. Sehubart prometheusi kultúráról ír, amelynek alaplényege és tartalma a „Gewaltmensch” és a „Gewaltstaat”, a nitzschei értelemben vett „Übermensch”, aki elvet minden isteni ideát, pusztán az anyag felé fordul és a világ mindenható urának és parancsolójának képzei önmagát. A prometheusi ember ugyanazt a teremtet és parancsoló erőt képzei el önmagában, amivel eddig egyedül az Isten rendelkezett. Ez az önistenítés, ez a kísérlet az egész vonalon kezd csődöt mondani, Madách így fejezi ki: „Az ember ezt ha egykor ellesi, vegykonyhájában szintén megteszi. Te nagykonyhába helyezed embered s elnézed néki, hogy kontárkodik, s kotyvaszt s magát Istennek képzei. De hogy ha elfecsérli és rontja majd a főzetet, akkor gyűlsz késő haragra, pedig mit vársz mást tőle, egy műkedvelőtől?” Vagy más helyen: „Hol sárba gyúrt kis szikra mímeli urát, de torz alak csak, képe nem.” Schubart kifejti, hogy exakt tudományok rájöttek arra, hogy a világ annál bonyolultabb lesz, minél jobban szétszedi az értelem. Minden

megoldott rejtély mögött számtalan újabb élehetlenség rejtőzködik. A fizikatudományban az állandónak hitt tételek gyorsabban keletkeznek, minthogy az állandónak hitt régi igazságok megdőlnék a törvényszerűségeiből levont következtetésekből. Erről a tényről így ír De Proglie: „Materie et lumiere” című könyvében: „Valahányszor az emberi elmének sikerült nagy erőfeszítések után a természet könyvében egy lapot kibetűzni, meg kell, hogy állapítsa, hogy mennyivel nehezebb a következőt kibetűzni.” A természeti törvények, amelyeknek alapján úgy látszott, hogy a világ kényelmesen uralható és kiaknázható, kezdenek csődöt mondani és nem egyebek a prometeusi ember mítoszáénál. A racionalizmus önmagát emésztí meg. Az orvosi tudomány is azt képzelte, hogy a baktériumok felfedezésével és ártalmatlanná tételével leküzdötte a halandó emberiség legnagyobb veszedelmeit és azt látjuk, hogy amint a baktérium okozta betegségek csökkennek, úgy viszont más betegségek: mint a rák, a szív megbetegedés, az ideg- és elmebajok viszont nagyobb mértékben szedik áldozataikat, mint azelőtt. A tudásnak ezt a végességét s az emberi tudomány korlátolt lehetőségeit Madách így fejezi ki: „Lényegében semmit nem fogok fel”, vagy más helyen: „A bölcsélet csupán költészete azoknak, amiről még nincs fogalmunk.” Avagy a falanszter elbizakodott tudósa így szól: „Csak egy lépés, mi hátra van”, erre feleli Ádám: „De ezt az egy lépést ki nem tévé, az nem tett semmit, nem tud semmit”. Korunk hódolattal emlegeti a közegészségügy és az orvostudomány nagy vívmányait, az emberi élet higiéniájának emelkedését, a gyermekhalandóság csökkenését, az emberi élet korhatárának kitolását s kétségtelenül elérte azt, hogy

az utolsó száz évben az emberiség megkétszereződött. Ma az emberiség kezd belefulladásni saját tömegébe, mintha Maltus jóslásai beteljesednének. Az egyensúly az ember és a táplálékot adó föld között megingott, a földkerekség kezd szűk lenni az emberiség számára. A következménye ennek a mind elkese- redettebbé váló harc legelő területekért és az, hogy az egész életberendezkedés kezd mesterségessé válni, a maga organizációs béklyóival, amelyeknek útvesztőjében az emberek kezdenek már el nem igazodni. A fejlődés végén ott állanak a minden emberi képzeletet felülmúló katasztrófák, háborúk és forradalmak, mint az 1914-es háború és az orosz bolsevizmus. Ezekben a katasztrófákban a halál kemény és erőszakos markolással tömegével viszi el azt, amit a tudomány nehéz küzdelemben kis részletekben megnyert. Ebben nincs kegyelem, ami a halál jussa, azt meg is szerzi magának, ezért oly rettenetesek a mai háborúk. Senki sem változtathatja meg büntetlenül azt az életritmust, ami a halál és a nemzés között fennáll. 1335-ben a döghalál 90 millióról 65 millióra apasztotta Európa lakosságát. Ma más katasztrófák követelik a maguk számára az emberek hekatombáit. Az ember a lényegen nem változtathat semmit. Ép ezért az 1914-es háború és a bolsevizmus csak halvány jelképei azon lehetőségeknek, amelyek előttünk állanak. Madách ezt a száguldó képet így fejezi ki: „Nézz csak nézz körül, a város pusztul, durva idegen nép tiporja el aranyvetéseidet. Szétbomlik a rend, senki sem parancsol s szót nem fogad. A rablás, gyilkolás emelt fővel jár a békés lakók között, utána a halvány gond, rémület s égből, földről sem részvét, sem segély.”

Schubart azt mondja, hogy még sohasem volt

olyan kor, amely olyan erővel és alapossággal kereste volna a testi örömöket, mint a prometheusi, amíg az aggodalom a lélek célja és üdvössége tekintetében mosolyra készíti a ma emberét és mégis sohasem volt még kor, amelyben az ember nyomorultabb és szerencsétlenebb lett volna, mint a mai kor. Hogy az ember elérje az anyagi világ lenyűgözése tekintetében céljait, a természetes világregd helyébe mesterséges pótlékvilágregdet alkotott, amelyet elnevezett civilizációnak, de minél jobban előrehalad az élet mechanizálása, annál több zavar akad a kultúrában. A mechanizmus öncéllá vált és démona lett a mai kornak. A marxizmus alapgondolata az volt, hogy tiltakozott az embernek a mechanizmus részeként való beállítása ellen, hogy az anyag legyőzze alkotóját, hogy megzavartassék a lélek, a szellem és az őt környező világ közötti egyensúly. Ma ott áll az ember, még pedig az az ember, aki uralkodni akart a természet felett, hogy maga is belesodródik az anyag anarchiájába. Az ember azt hitte, hogy a gép ugyanazt a szolgálatot fogja számára teljesíteni, mint az elmúlt korok számára a rabszolgák intézményei és bár ma sok mindent gyorsabban tudunk megtenni, megalkotni, megközelíteni, mint azelőtt, mégis maga az ember vált rabbá és kevesebb ideje van önmaga számára. A gép belerántott minket a saját ritmusába, amely az emberi organizmus ritmusától különbözik és végigvonszol az egész életen. Ma Sztahanow az ideál. A szthanowizmus egy tudományos rendszer, ez pedig a géppé vált ember, a több munkáütemet teljesítő organizmus, a stopperórával lemért emberi teljesítmény.

Madách ezt így fejezi ki: „Azért nincsen élet, nincsen egyéniség, mely mesterén túljárna semmi

műben. Hol leljen tért erő és gondolat bebizonyítani égi származását.” „Ez eszme nálunk a megélhetés”, mondja a falanszter tudósa, mire Ádám feljajdul: „Michelangelo, mily pokol lehet szüed istenének, hogy nem bír teremteni. Óh mennyi ismerős mindenfelé és mennyi szellem, mennyi őserő. Ez vélem harcolt, — az mártírhálalt halt, ez szűknek érzi a világtékét s mily egyformára, mily törpére szűrte az állam.”

Schubart azt mondja, hogy miként a gépek, ugyanúgy lenyűgözik az embert a rendszerek is és a lét biztosítása helyett a mai ember démoni hatalmakat lát maga körül, amelyeknek nem hisz, de nem is tud előlük kitérni. A feltartóztathatatlanul bekövetkezendő történelmi események erejéről így ír Napoleon I. Sándor cárnak 1812-ben, néhány héttel a háború kitörése előtt: „Előre lehet tudni, hogy amennyiben a dolgok bizonyos irányban előrehaladtak, senki nem állíthatja meg őket.” A régmúlt időben seregeket gyűjtöttek, ha háborút akartak viselni, ma azért viselnek háborút, mert a seregek készen állanak. Azért nehéz ma a háborúknak határt szabni, mert ha egyszer a háborús gépezet megindult, nem áll meg ott, ahol az ember akarja, mert ezután már a saját logikája szerint fejlődik és nem az emberek parancsai szerint. Egy napon pusztán technikai okokból bele fogják rántani az emberiséget a végső katasztrófába, akár akarja, akár nem. Három évtized előtt az egész művelt világ ünnepelte a levegő meghódítását. Ma milliós városok rettegnek a bekövetkezendő bombázástól és fordítanak nagy összegeket, anyagot és pénzt, időt és munkát a veszedelem leküzdésére. Úgy tűnik, hogy az Ikarus-probléma megismétli magát, aki megoldotta a repülés problémáját és

tönkrement vele. Ma a technika a saját maga megsemmisítésének állapotába került. Szinte minden új emberi találmány a háborút és pusztulást szolgálja, az egész nemzetgazdálkodás csak azzal tartható fenn, ha háborúnak dolgozik. A nemzetek fegyverkeznek, hogy megszabaduljanak a munkanélküliektől és tovább kell fegyverkezni, hogy tovább foglalkoztassák a munkásokat. Ilyen eszközökkel válnak beteg nemzetgazdálkodások „egészségesé”. A prometeusi Európa azelőtt a kérdőjel előtt áll: fegyverkezés, amely háborúhoz vezet, vagy lefegyverzés, amely munkanélküliséghez és bolsevizmushoz vezet. Európa csak a formák között választhat, hogy menjen tönkre. Európa a háborút választotta és azáltal tartja fenn az életét, hogy saját megsemmisítését készíti elő. Ezzel kitalolja a döntést, de annál rettenetesebb lesz az. Ma az uralkodó tudomány Európában a megsemmisítő technika fejlesztése. A technikai teljesítőképesség magát az embert tagadja meg, az alkotás lebunkózza az alkotót. Gólem-tragédia világtörténelmi méreteken. Ami ma történik, az öngyilkosság egy kultúra saját erejének túltengése miatt. Erről mondja Goethe: „Én látom az időt bekövetkezni, ahol Istennek nem lesz többé öröme az emberiségben s mindent össze kell zúznia, hogy újat alkosson.” A prometeusi embernek az a nagy tévedése, hogy nem akar többé Istenről tudni, hanem egy olyan utat követ, amely az anyag felé sodorja és mentül tökéletesebbek lesznek szerszámaik és eszközeik, annál kevésbé tudja magát az anyagtól függetleníteni. Ha az ember csak mint anyagi lény él és megsemmisíti önmagában az örökkévalót, akkor ép azt dobja el, ami őt a többi élőlénytől megkülönbözteti. A prometeusi ember is keresi az anyagtól való felszabadulást, de a hatalmon keresztül. Végül mégis az anyag marad az úr s az

ember az anyag rabjává és szolgájává alantosul. Szabad csak az lehet, aki magát az anyagtól függetleníteni tudja, lelkével belakapcsolódik az Isten örök-kévaló szellemi világába. Madách ezt így fejezi ki: „Megtestesült az örök nagy eszme, ím a teremtés befejezve már, s az úr mindentől, amit lehelni enged, méltó adót szent zsámolyára vár.” Gábriel arkangyal is, amidőn az Urat köszönti, hogy anyagot alkotott, az örök eszmét köszönti benne.

A prometheusi ember kezdi elveszteni nyugalmát, biztonságát, valami hallatlan nyugtalanság szállta meg a lelkét, mintha sejtené megsemmisülését és pusztulását. Szórakozásaiban, munkájában és tömegmegmozdulásaiban mámorba és kábulatba menekül. Csak nem szabadnak lenni, csak nem önelhatározásból cselekedni, csak távol lenni minden felelősségtől. Inkább az alárendeltség, inkább az engedelmesség és szolgaság. A prometheusi ember nem csak azért szolgál, mert szolgának kell lennie, de akarja is, hogy szolgál legyen. Megcsókolja a korbácsot, mely végigsujt rajta. Ez a lényege, értelme és szelleme a korszerű kollektívizmusnak. Ez a szolgálélekűek kényszer egyesülése, amelyhez a szabad társadalomnak semmi köze nincsen. Egy apokaliptikus gondolat ül a világ felett, amely lenyűgözi és nehézkessé teszi az embert, alkalmatlannak minden nemesebb gondolat és eszme átvételére. A fajok közti gyűlölet ismét a politika fő mozgató elemévé vált. Egy olyan korban, amikor azt hittük, hogy mindenki csak az önmaga tetteiért felelős, a túszok szedésének rendszere újra életbelépett és asszonyok és gyermekek felelnek férjeik és apjuk bűneiért. Ma újra hadüzenet nélkül kezdenek háborúkat mint a hunok és a tatárok és a háború nem csak a katonákat érinti, hanem totális jellegénél fogva

minden terhével és veszélyével ránehezedik a nőkre, gyermekekre és aggokra egyaránt. Mit tudtunk mi azelőtt a halálról, mely gérokkban és cilinderben, társadalmi formák között jelentkezett, ma a halálnak apokaliptikus formái tépik és pusztítják az emberiséget. Mit jelentettek nekünk ezek a szavak: háború, lázadás, forradalom? Ma a történelemnek ezek a rettenetes fejezetei újra élő valósággá lettek. Ma minden, ami szilárd és megdönthetetlen volt a társadalomban, bizonytalanná vált és úgy érzi magát az ember, mint a kultúra hajnalhasadáskor. Még az állati félelem is ott él az emberek között a meztelen létért, a szabadságért, a lakásért, a magántulajdon legegységibb javaiért aggódik ma az emberiség nagyrésze. Fokozza ennek az állapotnak rettenetességét az, hogy az emberek nagy részében még ott él a XIX. század életének biztonságos, nyugodt tudata és természetyszerűleg összehasonlítja azt a mai élet káoszával. Mindinkább többen és többen hangoztatják a gondolkodók táborában azt, hogy feltartóztathatatlan a nyugati prometheusi kultúra összeomlása és sokszor felébredt bennünk az a gondolat, hogy vajjon nem kell-e még kérnünk is az isteni igazságszolgáltatás érvényesülését az emberiség megigazulásának érdekében, mert igazi megújulás csak a szenvedések mélységeiből fakadhat.

Ez a gondolat alapgondolata Madách: „Ember tragédiájának is. Az évezredekben át más és más történelmi keretben küzködő ember, az elbukott és megcsalódott, szenvedő ember is így kiált fel kétségbeesésének perceiben: „Álmodtam-é csak, vagy most álmodom és átalán több-é mint álom a lét. Egy percre, mely a holt anyagra száll, hogy azzal együtt végkép szétbomoljon? Miért, miért e percnyi öntudat, hogy lássuk a nemlét borzalmait?”

Ebből a káoszból a felszabadulás csak a szellemiekhez való visszatérésben van. A ma embere is, ha igényt tart arra, hogy szellemisége tisztult és emelkedett legyen, ha tudja lelkével érinteni az emberi lét mélységeit, nem szabad megszédülnie a mai élet anyagi ritmusától, nem szabad megrendülnie a tömeghangulat morájától és nem a ma tapsait kell keresnie, hanem lelkével bele kell kapcsolódnia az örök értékekbe és igazságokba. Így mondja az Úr: „Ha percnyi léted súlyától legörnyedsz, emel majd a végtelen érzete s ha ennek elragadna büszkesége, fog korlátozni az arasznyi lét és biztosítva áll nagyság, erény.” A ma embere is ott áll Ádámmal együtt azon a meredek sziklán, hogy kétségbeesésében önmagát és kultúráját a mélységbe taszítsa, de feléje szól az Úr biztató szava: „Végtelen a tér, mely munkára hív.” Az ember lelkében is fellobban a reménység egy szikrája, de mintha újra megtorpanna és felzokog: „Csak az a vég! Csak azt tudnám feledni”, az Úr pedig megadja Ádámnak és utódainak, a szenvedő, a küzdő, a kétségbeeső, a meggyötört és megkínzott, az igazságtalanul üldözött embernek az örök útmutatást: „Mondottam ember, küzdj és bízva bízzál!”

(1942. IX. 27.)

Puff neki, Zilahy.

Röviden és tárgyilagosan véve annyi történt, Nehogy Zilahy Lajos író közjegyzői okiratban felajánlotta a magyar államnak vagyonát, jövedelmeit, összes szerzői jogait azzal a meghagyással, hogy ezt a vagyont „a magyar ifjúságnak magasabbrendű magyar és igaz értelemben vett keresztény szellemű nevelésére fordítassák.” Zilahy Lajos ezen kétségtelenül nemes és nagyvonalú elhatározását a Hid szeptember hó 15-én megjelent számában közzé tett írásával közölte a nyilvánossággal. Zilahy Lajos írása megrendítő önvallomás, egy önmagával viaskodó lélek őszinte megnyilatkozása, amelyben szinte gyónászerű bensőséges őszintességgel tárja fel lelkét, gondolatait és küzdelmeit. Valóban szokatlan az, hogy valaki ennyire kifordítsa lelkét és kimutassa önmagát a nagy nyilvánosság előtt és elmondja azt is, amit mások önmagukról elhallgatnak és inkább eltakarni igyekeznek. Engem ez az önvallomás meghatott és megfogott, mert emberi és mert az átélt és elmondott bensőséges küzdelmek és vajúadások eredményeként nem önző érzések születtek, hanem az önmegtagadásnak és a lemondásnak olyan nemes gesztusa, amely emberi és magyar szempontból felemelő. Zilahy azt mondja, hogy a gondolat már régen érlelődött lelkében s a végső lökést összedőlt otthonának romjai gyakorolták lelkére. Mindenesetre nemesebb és emel-

kedettebb elhatározás az, ha valaki vagyonának pusztulását látva, a még megmaradót is közcélra ajánlja fel, mintha a pusztulás láttán azon törné a fejét, hogy kárát hogyan lehetne a közzel megtéríttetnie.

Zilahy elhatározása kétségtelen hatást váltott ki a magyar társadalomban. Voltak, akik dicsérték és elismerték elhatározásának nemességét, de voltak olyan hangok is, amelyek úgy ítélték meg Zilahy elhatározását, mintha az alantas, önző, egyéni hiúságból fakadó cselekedett lett volna, bírálták és kárhozzátják, mintha bizony bünt követett volna el, vagy vétett volna a társadalom, a nemzet és a közösség érdekei ellen. Ebben a támadásban a széjjel szakadt és egymásra mérgesen acsarkodó nyilas árnyalatok újra megtalálták egymást és szinte egyhangú volt felfogásuk ebben a kérdésben. Támadták Zilahyt liberális felfogása miatt, támadják műveinek erkölcsi tartalmát és hatását, támadják, hogy kicsinyes, emberi hiúságból, feltűnési vágyból cselekedett, hogy tulajdonképpen nem is érték az, amit adott, hogy családi vonatkozású dolgait feleslegesen kiteregette, bele akar avatkozni az állam közoktatási politikájába, mert maga akarja meghatározni azt, hogy alapítványából fenntartott iskolában a magyar ifjúságot miként neveljék és oktassák.

Kezdjük el ezzel az utolsó váddal. Azt mondja Zilahy, hogy a felajánlott vagyon a magyar ifjúság magasabbrendű magyar és keresztény nevelésére fordíttassék. Mi van ezen kifogásolni való? Ez a kívánság teljes mértékben megegyezik a magyar állam közoktatási és nevelési politikájának célkitűzéseivel. Mii kifogásolnak ezen a gáncsoskodók? A magyar nevelést-e, vagy a keresztény irányú nevelésit, vagy mind a kettőt, bizony ezt nehéz eldönteni. Tudom én jól,

mi fáj ezeknek az uraknak, mi az, ami bántja őket, mi az, ami szíven találta őket, mi az, amit kifogásolnak. Zilahy azt mondja: „A magyar faj, de első-sorban a magyar nép azokon a helyeken, ahol sorsát intézik, ijesztően kis arányban szerepel.” Vagy alább: „De senki sem veheti el a magyarságnak azt a jogát, hogy saját, gazdaságilag elesett fajtájának segítséget nyújtson, a nyílt versengésben utakat építsen a vezető állások felé.” Ez fáj ezeknek az uraknak, a magyarság öntudatra ébredése, hogy megunta másodrangú szerepét, hogy végre úr akar lenni a saját portáján, hogy végre kezébe akarja venni saját sorsának intézését és irányítását. A magyarságnak a sorsa, ez az állapota marcangolta Zilahy lelkét, ezen akar változtam és ezért ajánlja fel a rendelkezésére álló anyagi eszközöket, hogy utat nyisson a törzsökös magyarság érvényesülésének saját hazájában. Zilahy is azt akarja, amit ma nagyon sokan akarnak Magyarországon s a jövőben még többen és többen fognak akarni, hogy a magyar sorsot ne fél vagy negyed asszimiláltak, sőt disszimiláltak irányítsák, hanem olyanok, akiknek lelkük, meggyőződésük, ösztönük teljességgel magyar. Azt akarja Zilahy, hogy a magyar törzs-faj elitjében beállott kieséseket a magyar faj népi elemeinek felemelkedő egyedei pótolják, azt akarja Zilahy, hogy a tanuláshoz, az önképzéshez, az önfejlesztéshez nehezebben jutó, falun élő népi magyarság is hozzá juthasson a felemelkedéshez s az élet versenyében legalább is egyenlő eszközökkel álljon ki a városoknak — a tanuláshoz könnyebben hozzáférő — jórészt idegen származású elemeivel szemben. Nagy cél ez, ízzig-vérig magyar cél, a szent magyar jövődőt szolgáló cél, amely mind-

azoknak, akik a magyar jövőt magyar értelemben fogják fel, a lelkükhöz közel áll.

Azt írja az egyik támadó, hogy az író rosszul írta meg a szerepét s rosszul játsza a saját regényhősének sorsát és szemére veti, hogy nem cserélt világnézetet hazája és elvei romjainál. Szóval, ha Zilahy világnézetet cserélt volna, ha zöld inget ölt magára és kifejezésre juttatja a dinamikus korszerűség minden szólamát, akkor dicséretes, nagyszerű lett volna, mégha nem is ajánlja fel vagyont és jövedelmeit közcélokra, hanem kárpótlást keres az őt ért károkkért és engedélyt kap a kormánytól mondjuk egy olyan lapnak a megindítására, amely hitbizományi jövedelmet biztosítana számára. De Zilahy nem ezt tette, ő csak odaadta mindazt, amit tehetségével, munkájával egy életen át szerzett és visszatért ugyanabba az egyszerűségbe, amelyben elkezdte. Még azt is szemére vetik, hogy túlértékeli azt, amit adott, hogy megtartotta 30 holdas kis birtokát és mindabban, amit tett, inkább egy hangzatos frázist látnak, mint cselekedetet. Minket a tények érdekelnek. A tények pedig ebben az esetben Zilahy mellett szólnak, mert ha küzködött is önmagával, ha vajúdott és vergődött, ha panaszkodott és nyilvánosan vezekelt, *de* mindezeknek eredményeként cselekedni tudott, mégpedig szépen és nemesen. Zilahy cselekedetének szépsége és nemessége mellett, hogy eltörpülnek és megszűnnek azok a vádak, azok a kritikák, amelyekkel őt illették.

Hiába a gáncsoskodás, hiába a gúny, a berzenkedés és a lekicsinylés, az ébredő magyarság lelkének erejét ezen a magyar földön már nem lehet elnyomni, ez a jövőben még erősebb és hatalmasabb lesz s mint

egy tisztító vihar, el fog söpörni az útjából minden akadályt, mert ma már nem jelszó többé, de a hit erejével él bennünk, hogy Magyarország a magyaroké.

(1942. X. 25.)

A gép ritmusába állított ember tragédiája.

„Ti szabadságra születetek, ne essetek vissza a szolgaság igájába.”

(Szt. Péter a Galileabeliekhez)

Az első világháború után a forradalomba merült Oroszországban kialakult bolsevizmus merőben új alapokra fektette az ember állami, társadalmi, gazdasági és erkölcsi életrendjét. Egy új emberi életforma alakult ki a kollektivizmus jegyében. A korszerű élet iránya minden téren a kollektivizmus felé mutat. Kollektivizmus az állam életében, kollektivizmus a termelésben és társadalomban. A közösségi elv az uralkodó és parancsolólag hat az egyénre és az egyén életére. Az egyén és az egyéniség szinte eltűnik és csak mint a közösség alkotó eleme, annak tartozéka és része jelentkezik. Az állam öncéllá vált. Az állam nem rendszerbe foglalt kerete többé egy többé-kevésbé saját céljait, érdekeit, biztonságát és jólétét védeni és szolgálni akaró embernek, illetve embercsoportnak, hanem önmaga kollektív egyéniséggé vált, amelynek saját külön célja és rendeltetése van. Az egyén csak kiszolgálója ennek a kollektív állami egyéniségnek, amelynek szolgálatába mindent, még saját egyéniségét és egyéni céljait is feláldozni tartozik. A kollektív közösségi gondolat merőben más, mint amit a hazaszeretet, a nemzetszeretet és az államhűség régi értelemben vett érzései és fo-

galmai kifejeznek. Az ember a régebbi időben vérségénél és fajiságánál, legfőképen lelkiességénél és ösztöneinél fogva szeretett és ragaszkodott egy kerethez, amelyet saját nemzetének érzett és tudott. Szerette azt a körülhatárolt földet, amely nemzetének élet- és fejlődési lehetőséget adott, amelyet hazájának nevezett és hűséggel szolgálta azt az államot, amely nemzetének és hazájának belső életét igazgatta s annak biztonságáról és létéről gondoskodott. Ebben a keretben az ember jól érezte magát, meg volt a létbiztonsága, vagyonbiztonsága, tudta mi szabad és mi nem szabad és mennyiben kell sajátmagának korlátozni szabadságát, hogy szabadossá ne váljék és ne terhelje meg nemzettársainak az övéhez hasonló szabadságát. Az ilyen keretek között az ember tudta és érezte azt, hogy az állam szolgálata egyben saját egyéni érdekeinek, jogainak, szabadságának jólfelfogott észszerű védelme, tudta azt is, hogy az állam rendjével összeütközésbe kerülni annyit tesz, mint összeütközni mindazon érdekek, jogok és szabadságok összességével, amelyekkel önmaga rendelkezik és amelyekkel embertársai kell, hogy rendelkezzenek. Az ember tudatában volt annak is, hogy ezért a rendért, ezért a biztonságért, ezért a lelki és fizikai jóérzettségért, ezért az egyéni és gondolatszabadságért, amellyel az állam keretében bírt, áldozatot is kell hozni a lélek, a becsület és az érzés parancsai szerint. Így születtek meg az emberiség egyetemes történetében a hazaszeretetnek, a fajszeretetnek, az önfeláldozásoknak azok a ragyogó példaadásai, amelyek örök dicsőségei lesznek az emberiségnek minden idők számára.

Ma nemcsak a termelés mechanizálódott, hanem maga az ember is és mindaz, ami az embert körülveszi. Ma még a lelkesültség, a hazaszeretet, az em-

beri önfeláldozás is kollektivizálódott és más tartalma, más lelki elemei és formái vannak, mint azelőtt. A kollektív társadalomban élő ember élete ma teljesen másként tagozódik és másként alakul, mint azelőtt, úgyszólván születésétől kezdve egész haláláig. Ma az embercsemete alig hogy eszmélni kezd és még csak kora gyermekéveit tapossa, be van állítva a kollektív nevelés szigorú és meghatározott keretei közé, ahol minden szabályozva van és minden elő van írva és kiragadják az egyéni fejlődés és kialakulás azelőtt szabad lehetőségeiből. Ma nemcsak a tanulás, de még a szórakozás és a játék folyamata is elő van írva, azt is nem egyénileg, a képzelőtehetség szabad csapongása útjain, hanem parancsszóra, tömegekben kell gyakorolnia. Az ember már gyermekkorában érzi azt, hogy kérlelhetetlenül benne van egy nagy gépezet keretében, hogy egyénisége búzaszemmé vált, kollektív alannyá, amelyet a többi búzaszemmével együtt f döntenek az élet garatára, hogy egységes lelki lisztet örökljenek belőle. A gyermeklélek álmódosását, a csapongó fantázia színes és kedves mesevilágát, az élet játékos ösztöneit szinte mesterségesen elnyomják és parancs és parancs kényszer és kényszer mindenütx lenyűgöző egyöntetűség, szürke nivellálás, tömegcikk, tömegáru készítés az emberi piac számára. Ma felnőttek írják elő a maguk rideg, kilúgozott lelkével, hogy milyen béklyók közé kell szorítani a fejlődő, álmódoszó, színes lelkiséget. A ma gyermeke nagyon korán megtanulja az élet rideg valóságát, terheit, unalmát és szürkeségét. Nem az a fontos ma, hogy a gyermekiélek csodálatos és színes labirintusából a maga egyéni küzködésével megtalálja Ariadne kivezető fonálát. Nem az a fontos, hogy a gyermek lelkében ébredező és forrongó örök értékek később a férfiben

különleges egyéni és emberi értékekké váljanak. Nem az elit kitermelése a fontos, hanem az átlagra fektetik a súlyt, a kollektív tömegre, hogy jó sróf, hogy jó csavar váljék belőle a kollektív emberi gépezetben. Alig indul fejlődésnek az emberi csemete, már éreznie kell, hogy a kollektív élet őrlő malma elkapta, hogy egyénisége, lelke csapongó szabadsága és vágyai megtörnek a reá nehezedő kényszer hatása alatt és nincsen kiút, nincsen félreállítás és neki is oda kell állnia az élet szürke, egyhangú és lelketörlő taposó malmába. Ez a fizikai és lelki béklyó, amely az emberre szinte eszméléstől kezdve reánehezedik, végig kíséri az egész életen át és megkötözi őt az átlagosság szürke hálójával, amely lehetetlenné tesz minden kitörést, minden elszabadulást, az emberi gondolatnak a végtelenség felé törni akaró minden vágyait. Ma a gépember az ideál, a több munkaütem, amelyet úgy igyekeznek fokozni, tökéletesíteni és fejleszteni, mint a vele összekapcsolt géptechnikát. Ma az ember futószalagon gyárt s az a fontos, hogy a reá háruló kis részletmunkát minél gyorsabban, minél tökéletesebben, minél gépszerűbben teljesítse. A munkaütem fokozása, mint kérdés, ma valóságos tudományos problémává vált, amelyről köteteket írnak, előadásokat tartanak, amelynek hősei vannak, amelyeknek dicsőségét a propaganda és rádió ezer színváltozatban harsogja világgá. Ilyenné vált az ember a kollektív szovjet társadalomban. Az ilyen embernek nincsen egy pillanata, amely önmagáé lenne, amelyben újra érző és gondolkozó ember lehetne, amelyben elmélyülhetne, megkereshetné önmagát és saját lelkével foglalkozhatna. A költészet, a szellem csapongása, felemelkedése a lélek ábrándjai, az érzések nemesebb vonala ki van ölve az ilyen emberből s az ilyen ember lelké-

bői. Az ilyen ember odatapad az anyaghoz és maga is matéria lesz a sajátmaga és mások kezében és mélyebbre zuhan sokszor annál a fogalomnál is, amelyet állatiasnak szoktunk nevezni. Az ilyen embernek nincsen barátja és nincsen családja, nincsen otthona és nincsen lelki pihenése, mert maga a családi élet is, a nemi ösztön és a nemzés léleknélküli folyamatává aljasul. Milyen fenséges az, ha az ember azt mondhatja: „az én lakásom az én váram,“ Az ilyen embernek nincsen ilyen vára, mert a légtér pontosan ki van szabva s ugyanazon helyiségben a felesleges légteret már más ember és más család kapja meg. A kollektív ember a maga nagy tömegében ágyrajáró lett, mert nincsen otthona. Az emberi otthon is kollektivizálódott, hálószobáját is idegenekkel kell megosztania, nincsen szemérem és nincsen titok, minden közönséges és magától értetődővé válik. Nincsen senki, akiben az ilyen ember bízhatna, sem testvér, sem feleség, sem gyermek, sem rokon, sem barát, nincsen senki, akinek kifordíthatná telkét, akinek elmondhatná gondolatait, vágyait, érzéseit, amikor mindenütt gyanú, terror, árulás és szerencsétlenség veszi körül. Az élet napjai úgy morzsolódnak le változatlan következetességgel, amint azt a parancs s a rendelet előírja. Ha reggel beköszönt az ilyen csapadra, a férfi munkába megy az egyik irányba, az asszony a másikba, a gyermekek pedig sietnek vagy iskolába, vagy valamelyik ifjúsági szervezet gyakorlataira, előadásaira vagy szórakozásaira. Ha a munka ideje letelt, akkor a férfinek, a nőnek és a gyermekeknek akár akarják, akár nem, részt kell venni valamely mitingen, felolvasáson, gyakorlaton, propaganda-előadáson és egyebeken. Ha pedig ezen agyonzsúfolt, agyontömött, lenyűgöző napi program kere-

tében akadna néhány perc, amelyet az ember magának mondhatna, amelyben kissé eszmélhetne és gondolkozhatna, minden oldalról harsog felé a rádió a maga meg nem szűnő zsivajával és lármájával. Amit hall, az mindig ugyanaz, dicsőítése ennek a gépéletnek. Ez a propaganda lenyűgözi az embert s az emberből egy kollektív tömegérzést vált ki, megöli és elfojtja az ént, az egyéniséget a gondolatot s az ember megy mások akarata után, mint a holdkóros a hold járása után. Folytonos biztatás, nógatás, rábeszélés, fenyegetés és hízelkedés; csak fokozni az ütemet, többet és még többet termelni és mindig készenlétben lenni, mindig felhúzza, mindig üzemben egész az alélságig, az emberi teljesítőképesség legvégsőbb határáig. Milyen erkölcsi felfogás élhet és milyen nemesebb érzés gerjedhet az ilyen viszonyok között élő emberben? Ma az emberi társadalomban nem az eredményeknek, nem a szívjósnak, nem a könyörületeségnek, nem a szánalomnak van a konjunktúrája. Ma a jó embert kinevetik és kigúnyolják, ma csak keményszívű, rideg, kegyetlen, rosszlelkű embereknek van szüretje. Ma nem a jótett, de a terror az, ami imponál, a ma embere csak az előtt hajlik meg és az előtt hódol meg teljesen. Ez a behódolás azután teljes és tökéletes, szinte kéjeleg az ember abban, hogy szolgál, hogy az élete is mások kényekedvétől függ. Csak nem önállóság, csak nem szabadság, csak nem felelősség és a lelkiismeret által korlátozott öntevékenység, inkább a szolgai beállítottság egy gépezetbe, inkább a mechanikus tevékenység, lélek nélkül felörlődés, ez a mai ideál.

A gondolkodó ember megdöbbenve kérdi, meddig mehet ez a hajrázás, az emberi organizmusnak belekorbácsolása a gép ritmusába, meddig bírja ki ezt az

ember, akinek elvégre lelke és érzései vannak? Ez a jövődő egyik nagy kérdése. Mint minden embernek, az emberi teljesítőképességnek is van határa, az emberi teljesítőképességnek is van egy világcsúcsa, amelynél nincsen tovább. Mozdulatlanul, vigyázva állhat valaki fél óráig, egy óráig, esetleg kettőig vagy tovább is, kiki a teljesítőképessége és a fizikuma szerint, de végül minden ember eléri azt a határt, amikor már nem bírja és alétan össze kell omlania. Milyen lesz ez az összeomlás? Ez az emberi jövődő másik nagy kérdése. Mi, akik rendületlen hittel hiszünk az emberilélek erejében és abban, hogy az ember nemcsak anyag, de elsősorban lélek, amely lélek különbözteti őt meg éppen az őt körülvevő, világtól, hiszük, hogy az emberiség megváltása és felemelkedése újra lelkén keresztül az örök eszményhez és eszméhez való visszatérésből fog állani. Ma még csak halkán, halványan és erőtlenül ébrednek az emberek lelkében egy kiolthatatlan vágy nyugalom után, lelki béke után, bensőséges lelki élet után, holnap talán már erősebben és fokozódó erővel kel majd életre százezrek és milliók lelkében, hogy elég volt ebből a hajrából, ebből az esztelen erőfeszítésből, ebből a gépesítésből, ebből az elanyagiasodásból és ebből a lélek-nélküliségből, mind abból a gyötreléből, szenvedésből és haláltusából, amellyel ez a rendszer megajándékozta az emberiséget és elementáris erővel fog feltörni a vágy, hogy újra ember akarok lenni, érző és gondolkozó ember és semmi más.

(1942. X. 28.)

Quo vadis?

„Sanabilibus aegrotamus malis ipsaque nos in rectum genitos natura, si aniendori velimus luvat.”

Seneca (De ira)

Seneca Nerónak, a világ legnagyobb és legundorítóbb zsarnokának idejében élt. A fiatal Neró nevelője volt s ebben a minőségében nagy hatással és befolyással bírt az ifjú uralkodóra. Volt idő, amikor ő kormányozta a birodalmat és a világot. Seneca egy különös életbölcselet, a sztoicizmus legtipikusabb képviselője. Ez az elmélet valóságos erkölcsfilozófiája a szép életnek, a szépen élni tudás művészetének, de különösen a szépen meghalni tudásnak. Az oly sok ígéretet jelentő s akkor még látszólag szép lelki tulajdonságokkal rendelkező Nero valóságos szörnyé fejlődött. Az életben akkor semmi sem volt biztos, legkevésbé maga az élet. Nemcsak a zsarnok önkénye nehezedett az életre és tette azt bizonytalanná, hanem maga az élet is túlterhelt volt, megrakva a kultúra és a civilizáció ezernyi terhével. Valahogy úgy volt vele az ember, hogy megcsömörlött tőle és szinte önmagától a minden mindegy apatikus állapotába került. Egy olyan korban, amikor a születés előkelősége, a szellem kiválósága és nagyszerűsége is elég volt arra, hogy valaki gyanússá váljék, hogy veszedelmet jelentsen a fennálló és uralkodó rendre és félreállítsák, ki érezheti magát biztonságban, épp a legjobbak

közül? Az ilyen egyéneknél minden előzmény nélkül szinte váratlanul jelent meg a császár küldönce, a halálba küldő paranccsal. Nem csoda, ha az emberek azt a bizonytalan keveset, amelyet a sors az életből számukra meghagyott, igyekeztek szépen leélni. Ezért volt a legfőbb erény szépen élni és szépen meghalni. Élni, amíg lehet, de nem félni attól sem, ha meg kell halni, szinte mosolyogva menni a halálba. Búcsú-lakomára hívni a barátokat, élvezni utolszor a szerelem csókjainak tüzeit, a finom és válogatott ételek ízét, az italok zamatát, azután mosolyogva felválni az ütőereket és elégiákat szavalni, amíg elfut a vér és bíbora befesti a bíborszegélyű tóga hófehér színét. Ez volt az akkori élet elfogadott stílusa. A legnagyobb csúfságnak s a legmegvetendőbbnek tartották azt, ha valaki nem tudott szépen meghalni. Seneca így kiált fel: „O quam miserum est nescire mori!” Olyan szépen, olyan előkelően, ahogy e kor gyermekei meghaltak, talán csak a keresztény vértanúk és a francia arisztokraták tudtak. Minden túlterhelt korban az emberhez közel jön a halál gondolata. A nagy bizonytalanságban ez az egyedüli és nagy bizonyosság, amely előtt nincsen sem tekintély, sem kivételes helyzet, sem hatalom, sem érték, amely megtalálja a hatalmasokat épúgy, mint a szolgákat s a zseninek épúgy nem kegyelmez, mint az ostobának. A halálból kultuszt csinálni, szinte meghatározni a meghalás társadalmi és illendőségi szabályait, ez az érzés csak olyankor ébred fel az emberben, ha a halál ott leselkedik a szokottnál is nagyobb önkényességgel az élet mellett. Sokan, akik a sztoikusoknak ezt az életről és halálról vallott felfogását bírálták, úgy vélték, hogy ebben a felfogásban bizonyos gyávaság van, gyáva menekülés az élet

elől. Az igazság azonban az, hogy ebben a felfogásban inkább erő van, dac és gőg a zsarnokkal szemben, megmutatni azt, hogy amit önkényével elrabolni kíván, maga az élet sem áll különös becsben az előtt, akitől azt elrabolja. Ebben a petroniusi stílusban van valami hallatlanul nemes és előkelő.

Ma is túlterhelt korban élünk, amikor a civilizáció és anyag ránehezedik az emberre, elfojtani igyekszik az emberi szellemet. A ma embere is a fatalisztikus érzés egy bizonyos nemével néz az eljövendő idők bizonytalansága elé. Ma is egy olyan korban élünk, ahol a halál a megszokott és természetes mértéknél önkényesebben és nagyobb iramban tépi az életet. Ma millióknak és millióknak kell naponként szembe nézni és megbarátkozni a halál gondolatával. A végeláthatatlan harctereken, szárazon, tengereken és a levegőben a kötelességteljesítés bátor hősei állanak egymással szemben és az önfeláldozásnak, a hősiességnek, a meghalni tudásnak ragyogó példáit mutatják. Városok és falvak, kikötők és ipartelepek lakói és munkásai, férfiak és asszonyok, elaggottak és gyermekek nap-nap mellett ki vannak téve a légitámadások veszedelmeinek és borzalmainak és nincs pánik, nincs a halálfélelemnek pusztító és rettenetes zavara, hanem mindenki fegyelmezetten és rendben telejesíti a parancsot és megnyugvással várja, hogy mit hoz a jövő számára: életet-e vagy halált. Valahogy úgy van a mai emberiség is, mint a süllyedő Titanic tisztjei és legénysége, akik az utolsó percig teljesítették kötelességüket és fenntartották a rendet és ahol a zenekar utolsó akkordjai akkor haltak el, amikor összecsaptak a hullámok a hajótest felett. Van ebben a mi korunkban is egy hallatlanul nagy hősi gesztus, amely nagyszerű és

felemelő. Nincs az az ember, akinek a halál közelségében ne lennének szorongó, verejtékes percei, — mert ha ez nem így lenne, akkor nem is lenne hősiesség szembenézni a halállal, — de mert így van, legyőzni a lélek gyöngeségét, megtorpanását és teljesíteni a kötelességet, épp ebben van az ember hősiességének nagyszerűsége.

Nem is kell hozzá spengleri tudás, hogy valaki megállapíthassa azt, hogy a történelem megismétli önmagát és korunknak jelenségei hasonlatosak a római császárság korának jelenségeihez. Ma mind döbbenetesebben vetődik fel a kérdés, hogy igaza lesz-e Spenglernek, hogy a mai kor hasonló jelenségei hasonló eredményekhez fognak-e vezetni és úgy, mint ahogy akkor elpusztult a római kultúra, el fog-e most pusztulni a keresztény kultúra is? Ma minden gondolkozó ember lelkében felmerül az a kérdés, hogy lesz-e még erő hozzá megállítani az emberiség rohanását a mélységek felé? Szerintünk minden attól függ, hogy meg tudjuk-e állítani azt az elanyagiasodási folyamatot, amely ma az emberiséget jellemzi és vissza tudunk-e térni ahhoz a magasabb szellemi kultúrához és nemesebb eszményhez, mely az embert az örökkévalóság felé emeli. Vissza kell terelni az ember figyelmét az anyagról az örök értékek felé. Az élet súlypontjának az emberi lélekre, a nemesebb emberi érzésekre és gondolatokra, a valódi keresztény erkölcsökre való visszahelyezésével, egy valóságos keresztény renaissance-szal tudjuk csak kimenteni az embert ebből a mai szédelő helyzetéből, amely másként minden bizonytalansághoz és pusztuláshoz fog vezetni.

(1942. X. 30.)

A dilletáns!

Ezzel a jelzővel tisztel meg engem, már nem is első alkalommal, a Magyarország nevű sajtótermék előttem ismeretlen nevű írója. Bár én az újságírókamara tagja vagyok, de elismerem, hogy nem vagyok hivatásos újságíró. Csodálatos azonban, hogy az én „dilletáns, önképzőköri színvonalú” írásaimra mégis sokan felfigyelnek, és nem csak azok, akik egyetértenek azzal, hanem azok is, akik lekicsinylik és ledilletánsoszzák, mégis kénytelenek vele foglalkozni. Ez mutatja, hogy van mondanivalóm és ha kezdetlegesen is, de meg tudom értetni magamat és ki tudom fejezni azt, amit akarok. Én már eleget tanultam életemben arra, hogy szerény legyek és belássam azt, hogy mily keveset tudok és hogy tudásom mily véges. Tudom azt is, hogy az én dilletáns mi voltom nem mérkőzhet a professzionista zsenik világot rengető nagy tudományával. Különben is nem egyenlő feltételekkel küzdünk. Én nyílt sisakkal állok ki és aláírom azt, amit írtam, míg a velem szembenállók többnyire nem írják oda nevüket írásaik alá. Csodálatos azonban, hogy én a kifejezésekről, a stílusáról és egyebekről mégis ráismerek az én embe-reimre és ha nem is tudom bizonyossággal, de sejttem, hogy ki a szerző.

A jeles professzionista ezúttal elsősorban a lótuszvirágon akadt meg és előadást tart nekem, hogy a lótuszvirág hol terem és honnan származik-

Lótuszvirág, Egyiptom, zsidók, logikus összefüggés, tehát a lótuszvirág illatától terhes álmoknak valamegyes zsidó zamata van. Ezzel azt gondolja a jeles író, hogy el is intézett engem, megnyugtatom azonban őt, hogy én ezúttal nem a botanikus értelemben vett lótuszvirágról írtam, hanem arra a homéroszi mesére tettem célzást, amely Odysseusról és a lótusz-evők szigetéről szól és amelyben Odysseus társai a lótusz illatától elkábulva, mély álomba szenderültek és Odysseus volt az, aki felrázta őket és figyelmeztette kötelességeire, hogy tengerre kell szállaniuk, megküzdeni a viharok ezer veszélyével, hogy végre újra megláthassák és elérhessék Ittaka szent földjét. Belátom azt, hogy a cikk írója, ha ugyan az, akire én gondolok, nemigen tudhat Homéroszról és Odysseus gyönyörű történetéről, mert képzsését nagy gyötrelmek között letett realérettségivel be is fejezte. A hiányos képzettség és a hiányos tudás — ma sokan úgy hiszik — nem akadály a érvényesülésnek, mert ma azt tartják, hogy elég az, ha valaki kiadósan és lármásan zsidózik, akkor már nyitva áll előtte az út az érvényesülés felé. Kóros tünete ez a mi korunknak, hogy egyesek becsmérlik és szidják a zsidókat és akkor már azt hiszik, hogy eleget tettek korunk erkölcsi követelményeinek és tehetnek bármit és viselkedhetnek bárhogy. A jobboldali gondolat ereje abban kell, hogy álljon, hogy igyekezzünk valóban sajátunkká tenni és megvalósítani azokat a magasabb erkölcsi értékeket, amelyeket a keresztény lelkeség képvisel. Csak a magasabb erkölcsi szempont érvényrejutásának jogcímén van jogunk arra, hogy az emberi társadalomban a keresztény erkölcsök és a keresztény lélek érvényesülését követelhessük. Én akkor állottam szemben a zsidósággal,

amikor az hatalmon volt és akkor is egész mellet állottam ki az ellen a destruktív, pacifista, galileista szellem ellen, amely akkor az én magyar fajtámnak életét, nemes tradícióit és jövődjét fenyegette. Csodálkoztam azon akkor is, hogy milyen kevesen voltunk, akik ki mertünk állani és csodálkozom ma is, hogy hol volt az a sok antiszemita akkor, amikor bátorság és kockázat lett volna a zsidókkal szemben kiállani. Ma hangosan zsidózni, amikor az anyagi haszonnal és tapsokkal jár és belerúgni a földönfekvő nyomorultba, az ízlés dolga és ahhoz nem kell bátorság. Sokan ma azt hiszik, hogy ha hangosan zsidóznak és zöld gúnyát öltenek magukra s marcona ábrázattal néznek bele a világba, akkor már luxusvonatra váltottak jegyet az érvényesülés felé. A magyarságnak egy szent és mindenekelőtt való kérdése van és ez a magyarkérdés. A zsidókérdés ennek a magyar problémának csak egy részlete a többi nem kevésbé fontos kérdés mellett és lehetetlenség az, hogy a magyarkérdés pozitívuma összezsugorodjék a zsidókérdés negatívumává. Ma aki Magyarországon a magyarság egyetemes kérdését tartja lelki szemei előtt és azt akarja szolgálni és diadalra juttatni, azt megteszik zsidóbérencnek és vádolják nem tudom miféle barátsággal, csak azt az egyet nem akarják elismerni, hogy lehet olyan magyar ember, akit a világon semmi más nem érdekel, csak saját fajtajának üdve, jóléte és boldogsága. Ami pedig a „Magyar Nemzet”-et illeti, azt is azért vádolják zsidó, plutokrata érdekek szolgálatával, mert a „Magyar Nemzet” kizárólagosan a magyarság egyedül való érdekeit szolgálja és ez nem tetszik egyeseknek. Ha már a „Magyar Nemzet”-nél vagyunk, térjünk ki arra a vádra is, amelyet a cikk írója han-

goztat, hogy a „Magyar Nemzet” munkatársai közül sok az idegennevű és olyan, aki idegen hangzású nevét magyarral cserélte fel. Mindenesetre a magyarság szempontjából kívánatosabb és helyeslendőbb szempont az, hogy az, akinek a lelke magyarrá lett, ennek külső kifejezéseként nevét is magyarrá teszi és a magyar nemzetnek nehéz és gondterhes napjaiban nemcsak magyar nevét, hanem magyar lelkét is megőrzi, mint az, aki a jó időkben konjunktúrából vett fel magyar nevet és most azt visszacseréli a régivel. Mi számtalanszor megmondottuk, hogy szent-istváni alapon állunk és senkit, aki lelkében magát magyarnak érzi és vallja, a magyarságból kizárni nem akarunk. A lényeg tehát a magyar lelken és a magyar lelkiség szolgálni akarásán van. Aki elismeri ezen a magyar földön a magyar lelkiség uralmának jogosságát és szükségességét, aki tiszteli ennek a magyar lelkiségnek lényegét, alkotóelemeit, megnyilatkozását, társadalmi, politikai és kulturális alkotásait, azokon lényegben és deformáló változásokat nem kíván, hanem a magyar lélek vonalán és útjain akar haladni, az örök emberi fejlődés irányában — az magyar; aki más utakat keres, hirdet és követ, aki a magyar lelket gyökeréig át akarja formálni, aki más embertípust akar alakítani a magyarból a saját idegen lelke parancsai szerint — az nem magyar. Ez a lényeg és minden más csak üres szószaporítás. Mi valljuk és hirdetjük azonban azt is, hogy a magyar lélek, a magyar lelkiség csodálatos muzsikájának dallamát a magyar vérség ereje és lüktetése termelte ki évszázadok és évezredek során és az alapmotívumot kell, hogy a jövőben is a magyar vérség adja. Éppen azért téved a cikkíró, amikor azt hiszi rólunk, hogy mi a jobboldali magyarsággal

szemben bármit is tervezgetünk. Mi megbecsüljük a magyar embert akkor is, ha más véleményen van és megbecsülünk és szeretünk minden csepp vért, ami magyar és tudjuk azt, hogy ha komoly idők jönnek a magyar vérség bárhol is álljon ma, komoly és döntő válaszút elé ér, egyet fog követni, vérségének csodálatos küldetését és lelkének le nem küzdhető parancsait. Ellenben azoknál az idegenből idejötték-nél, akik ma mindent a maguk képére és hasonlatosságára akarnak átfesteni, akik idegen pecsenyét sütögetnek a magyar tűzön, örömmel vesszük, ha megtalálják azt az utat visszafelé, amelyen ők vagy őseik jöttek.

Nézzenek körül ma az országban mindazok, akik tárgyilagosan mérlegelni akarják a való helyzetet, látni fogják, hogy mily erős és hatalmas a magyar gondolat felgerjedése és feltámadása a lelkekben. Én látom és érzem ennek a magyar lelkiségnek az ébredő nagy erejét és tudom azt, hogy ezen a magyar földön ez az egyetlen reális erő, amelynek ideje közeleg a beteljesüléshez s amelynek érvényesülését sem a nagyhangú és elbizakodott s a most már mollba lágyult idegen hangzavar nem fogja tudni sem megállítani, sem pedig feltartóztatni.

(1942. XI. 10.)

Egy kis visszaemlékezés Telegonosra.

Mindig csodálkoztam azon, hogy honnan veszik a Magyarország nevű sajtótermék velem vitatkozó riporterei azt a fölényes gögöt és elbizakodottságot, hogy alacsony színvonalú és sekélyes tudású írócskáikban ex cathedra ítéelkezzenek írásaim felett. Most már tudom, hogy ezt a hallatlan önbizalmat a Révai Lexikon adja meg, az pótol mindent a tudás terén és tölti ki azokat a hiányokat és hézagokat, amelyeket csekély intelligenciájuk felülete mutat. A Révai Lexikon az a tudományos tartalék, amelynek birtokában úgy hiszik, hogy szellemi tankokkal és aknavetőkkal vannak felfegyverkezve és azzal törik pozdorjává az én írásaimat. Persze Tagló Úr megint úgy találja, hogy szellemi termékeim zsidókkal vannak átítatva és szinte megható aggodalommal félt, hogy ez a telegonos-társaság el pusztít engem. Sohase féltsen ön engem Tagló Úr és különösen ön ne, mert önmagáról tudhatja, hogy a zsidósággal átítatott szellemi termékek nem szoktak gyilkolni, ön Tagló Úr zsidó emlékün nőt fel az Estnél és ott esztendőknön át ugyancsak módjában állott zsidósággal átítatott termékeket szülni és lám, ma mégsem gyilkolják ezek önt meg. Hiszen ön él, sőt, nagyon is él, bátran kiáll zöldre mázolt pajzsa mögé és onnan emelgeti rettenetes taglóját és nyilaz azokra, akiknek esztendőknön át a kenyerét ette és akiket szellemileg ki-

szolgált. Nézze Tagló Úr, ha én életre hívnám újra az Estnél eltöltött riporter idejéből származó szellemi termékeit, furcsa egy társaság kelne ott életre, bizony sok-sok zsidó szellemmel átítatott telegonos szellemi fiúcska emelgetné fel a fejét és emelne Önre kezét. Persze, ön azt hiszi, hogy az emberek felejtnek és ma nem látnak önben mást, csak a rettenthetetlen zöldinges bajvívót és elfelejtik azt az ifjút, aki édes mosollyal hajlongott a miklósandori íróasztalok előtt.

Különben bocsánatot kérek, hogy a lótuszvirágról írott cikk szerzőjének személyében tévedtem és örömmel tölt el, hogy a jeles cikkíró oly végtelenül magas képzettséggel és intelligenciával rendelkezik. Így szinte restelkedem, hogy én még néha arra is emlékszem, amit gimnazista koromban tanultam és a gimnázium padjaiban összegyűjtött klasszikus tudásomat még nem lökte ki agyamból az a modern zagyvalék, amit Önök „korszerű” jelzővel becéznek. Különben úgy vélem, hogy nem szégyen azt tudni, amit Homeros írt és ha ön ezt Tagló Úr lekicsinyli és kigúnyolja, az az ön dolga, de azért még jónéhány ember van Magyarországon, aki a jó öreg Homeros írásait többre értékeli és becsüli, mint mondjuk pl. a nyilas káté tudományát. Én bevallom, hogy nekem nagy szellemi gyönyörűséget és élvezetet okoz elmélyülni a régi klasszikusok írásaiban és olvasni azok magas erkölcsi és szellemi színvonalon álló műveit, mint mondjuk azt a sok zöldiséget, amelyet a korszerűség generálszószával leöntve, akarnak ma sokan feltálatni.

Ön azt ajánlja nekem Tagló Úr, hogy hagyjam abba az írást. Végtelenül sajnálom, nem vagyok abban a helyzetben, hogy kérését teljesítsem, mert so-

kan, nagyon sokan vannak ma Magyarországon, akik várják az írásaimat, legalább is a hozzám intézett levelek nem kis száma erről tesz tanúságot. Nézze Tagló Úr, ma már hiába akarja ön letaglózni a magyar gondolatot. Ma már sokkal erősebbek vagyunk, semhogy ez önnek sikerülhessen és különben is, mi még számítunk önre, biztosan számítunk és hisszük azt, hogy amilyen ügyes és talpraesett ember ön, a miklósandori és nyilas konjunktúra után fogja még szolgálni a magyar gondolat konjunktúráját is.

(1942. XI. 15.)

A takarékoságról.

A ma élő nemzedék nagy része másodszor éli át rövid emberi életében a világháborút, annak minden hatásával, következményeivel és követelményeivel együtt. A háború ma nem egyedül a katonák és hadseregek harca, hanem anyagháború a szó valódi értelmében; a gazdasági erők és gazdasági javak mérkőzése, ahol az marad felül, aki termelését fokozni tudja, akinek előállított fegyverei tökéletesebbek, ha a termeléshez szükséges összes nyersanyagokkal rendelkezik s a nemzet fizikai munkaerejét csorbítatlanul fenntartani képes. Ma a korszerű felszerelés és az anyagi szükségletek biztosítása nélkül egy hadsereg, egy katona, még a legbátrabb és legvitézebb sem tud a helyén megállni és nehéz kötelességét teljesíteni. A technika fejlődése elképzelhetetlen méreteket ölt. Ami még pár év előtt a technika valóságos csodáját jelentette, ma nem ér többet ócska vasnál. Ezért a hadseregek felszerelését a technikai haladásnak megfelelően a háború tartama alatt is ki kell egészíteni és fel kell cserélni. A hadsereg anyagi ellátásában sem fennakadásnak, sem akadályozásnak, még kevésbé hiánynak nem szabad előfordulni, mert akkor a hadsereg elveszíti ütőképességét s oly helyzet állhat elő, amely a hadsereget megbénítja, vagy legalább is eleven erejét lefékezi. Első és mindennek felett való kö-

telessége egy háborúban élő nemzetnek az, hogy harcoló fiainak mindazt, amire szükségük van, előteremtse és rendelkezésükre bocsássa.

Európa ma óriási méretű ostromlott várhoz hasonlít, amelynek kétségtelenül vannak anyagi erőforrásai és kincsei, de vannak oly szükségletei is, amelyeket korlátlan mértékben nem fedezhet. Ezért fontos az, hogy Európán belül minden anyagi készletet, tartalékot, minden emberi szükségletet ellátó értéket számba vegyünk és azt előrelátással és bölcs beosztással úgy használjuk fel, hogy az még hosszú időre fedezze a szükségletet. A szükségletek kielégítésénél bizonyos sorrendet is meg kell állapítani. Természetszerűleg a legfontosabb a harcoló katonák, általában a nemzetvédelemnek minden szükségessel való ellátása, de nem kevésbé fontos a nemzetvédelem szempontjából a termelési tényezők szükségleteinek ellátása is, értem ez alatt a gyár és kézműipar, a bányapár és a mezőgazdaság fennakadás nélkül termelésének biztosítását, mert ha e termelési ágaknak folyamatos termelését nem tudjuk biztosítani, akkor a hadsereget sem tudjuk ellátni. Természetszerűleg fontos a nemzet eleven erejének is fenntartása a lakosság legegységesebb emberi szükségleteinek biztosítása, különösen a terhes anyák, a gyermekek és serdültek egészségben és erőben való fenntartása, mert az ő elcsúszásával nemcsak a jelent, hanem a jövőt is veszélyeztetjük. A népellátás helyes, igazságos fedezésének biztosítása azért is szükséges, mert a fizikai nélkülözések könnyen vezetnek a lélek összeomlásához is, már pedig a lelkek egyesülésének fenntartása nélkül egy néptől sem lehet nagy erőfeszítéseket várni és kívánni. Hogy mind e célokat megvalósíthassuk, szükségünk van egy átfogó szervezetre, amely a

maga gyakorlati szaktudásával, az igazságosság és méltányosság jegyében intézi az anyagi javak szám-bavételét, összegyűjtését és szétosztását. A legjobb organizáció sem ér azonban semmit, ha a nemzet egyeteme nem látja be azt, hogy a meghozott és vég-rehajtott intézkedések a nemzet egyetemes érdekeinek szolgálatában történnek s hogy őt saját jólfelfogott érdeke is arra kötelezi, hogy az intézkedéseket ne igyekezzék kijátszani, hanem azokhoz minden tekin-tetben alkalmazkodják. Amilyen helyes, hogy min-denki, akinek módja és lehetősége van, igyekszik a maga és családja létfenntartásához szükséges anya-gokat, élelmiszereket biztosítani és megőrizni, épp oly káros, sőt bűnös, ha valaki szükségletén felül fel-halmoz értékeket akár azért, hogy dúskáljon, akár azért, hogy azokat kézalatt magas árért értékesítse. A szűkölködők kényszerhelyzetét indokolatlan anyagi gyarapodásra felhasználni súlyos bűn a nemzet ellen. Súlyos bűn az is, ha valaki ezekben a nehéz időkben tobzódik, dúskálkodik és anyagi jólétben úszik akkor, amikor mások szűkölködnek. A takarékoság, a mér-tékletesség s a beosztás ma minden igaz magyar em-bernek legszentebb kötelessége. Takarékoskodni az élelmezésben, fűtésben, a ruházkodásban s a felesle-ges fényűzés elkerülése ma a legegyszerűbb kötelességek közé tartozik. Ma hasznosítani kell mindent, ami fel-használható és még azt is, amit rendes körülmények között félre vetettünk, vagy szemétre dobtunk, ma össze kell gyűjteni, hogy a hulladékok értékes anya-gából új használható értékeket lehessen előállítani, össze kell gyűjteni a törmelékvasat, és egyéb fême-ket, papírost és papiroshulladékokat, a rongyokat és egyéb textilneműeket és be kell szolgáltatni a meg-felelő központokba, mert e máskor oly értéktelen

anyagok ma a nemzeti anyaggazdálkodás fontos elemeit képezik.

A takarékoság ma nem jelszó, hanem az élet legszentebb parancsa. Takarékoskodnunk kell nemcsak az anyagi értékekkel, hanem erkölcsi és szellemi értékekkel is. Mindenki, aki ma oly magatartást tanúsít és oly cselekményeket hajt végre, amelyek ellentétben állnak az általános emberi erkölcs és a természeti törvények parancsaival, tékozolja a nemzet erkölcsi értékeit és veszélyezteti a nemzet jövőjét, mert jöhet olyan idő, amikor népek és nemzetek a történelem ítélőszékének mérlegserpenyőjébe vettnek és az egyetemes emberiség szempontjából jelentőségük és értékük erkölcsi magatartásuk alapján lesz elbírálva. Minden magyar embernek szent kötelessége tehát, hogy ezekben a nehéz időkben minden téténél, minden megnyilatkozásánál és minden cselekedeténél gondolja meg azt, hogy annak erkölcsi kárait, esetleg az egész nemzetnek kell igen drágán megfizetni. Takarékoskodnunk kell a magyarság szellemi értékeivel is, mert nem vagyunk e téren olyan gazdagok, hogy tékozolhatnánk. Ne Ítélezzünk a pillanatnyi benyomások vagy szenvedélyek alapján magyar értékek felett, mert jöhetnek még olyan idők, amikor szükség lesz rájuk és amikor, ha nem lennének, úgy lennének velük, mint gróf Tisza Istvánnal, akit néhány hitvány puskacsőve terített le s akit ha lehetett volna, a tíz körmünkkel kapartunk volna ki a sírjából akkor, amikor a nemzet összeomlott. Takarékoskodnunk kell a magyar vérrrel is, sőt ezzel kell a legjobban takarékoskodnunk, mert minden cseppje érték és erő a nemzet jövődjé szempontjából. Mi magyarok önálló és független nemzetet alkotunk ezer év óta, mindenkitől elkülönülő történelmi céljaink és rendelteté-

sünk van, ez a mi legszentebb ügyünk, elsősorban erre és csakis erre szabad gondolnunk és erre kell minden áldozatot és minden erőfeszítést tartalékolnunk és felajánlanunk. Ne felejtsük soha el, hogy 18-ban és 19-ben néhány összeverődött idegen fegyveres foglalta el országunk legértékesebb területeit, mert nem volt magyar katona. Ebben a háborúban is azé lesz az igazság, akinek az utolsó fegyelmezett, jól felszerelt és harcrakész hadosztálya van. Keserves és fájdalmas lecke volt Trianon és mi hisszük, hogy a ma élő nemzedék sokat tanult belőle.

(1942. XI. 92.)

A delosi szövetség.

„Amióta mink perzsák átvettük a hatalmat, még soha egy percig nyugvópontra nem jutottunk.”

(Herodotos: Xerxes beszéde)

A napokban egy nemrég megjelent könyvet olvastam, melyet Szabó Árpád írt „Perikles kora” címen. Régmúlt időknek eseményeiről ír a jeles szerző és mégis reám olyan eleven erővel hatott, mintha csak napjaink történéseit, a mai kavargó világ ezer fojtogató problémáját tárta volna fel tiszta és világos bemutatásban. A történelem valóban nagy tanítómester, mert ha a keretek és a méretek változnak is, de az emberi lélek, az emberi vágyak és ösztönök változatlanok maradnak minden korban. A mai kultúrember ösztönei és vágyai bizonyos primitív formában már ott éltek a neandervölgyi ember lelkében is. Aki a történelmet olvasni tudja, az sokat okulhat és tanulhat, sokat elkerülhet és sokat megakadályozhat. Szabó Árpád Athén történetének arról a korszakáról ír, amikor Athén hatalmi állása kifejlődött és amikor Athén, mint hegemon állam, a hatalmi politika dicsőséges, de felettébb veszedelmes útjaira tévedt. A görögöket fenyegető perzsa hatalomtól való félelem hozta létre az isthmosi szövetséget, amelynek Spárta volt a vezető állama. A perzsa háborúk eredményes befejezése után a salamiszi győzelemtől önérzetében rendkívül megerősö-

dött Athénnek ez az isthmosi szövetség már nem felelt meg s épp ezért megalapította a delosi szövetséget, amelynek ő volt a vezető állama s amely ugyan- csak azzal a célzattal alakult, hogy a görög államok- nak függetlenségét, szabadságát a perzsa veszedelem- mel szemben biztosítsa. A két szövetség között a kü- lönség csak az volt, hogy amíg az isthmosi szövetség védekező jellegű volt, addig a delosi szövetség dina- mikus támadó jelleget öltött magára. A delosi szö- vetségben Athén sok-sok apró sziget- és város-államot kapcsolt magához, amelyeknek egy része hajóhadat és katonát bocsátott a szövetség rendelkezésére, míg más része csak pénzzel járult a szövetség céljai- nak megvalósításához. Athén a szövetségeseket eleinte mint egyenrangú feleket kezelte és a delosi gyűlésen minden tagállamnak ugyanolyan erejű sza- vazta volt, mint magának Athénnek. Természetszerű- leg ez csak elméletileg volt így, mert ténylegesen az történt, amit Athén akart. A szövetségesek önelhatá- rozása is többé-kevésbé csak a megalakulásnál érvé- nyesült, később a szövetséghez való tartozásból köte- lezettség lett, amelyhez Athén szigorúan ragaszko- dott és megkövetelt. Az is előfordult, hogy egy-két tagállam, amelyet Athén a szövetségbe be kívánt vonni, nem akart önként csatlakozni a szövetséghez. Ekkor Athén fegyverhez nyúlt s a fegyver erejével kényszerítette Themistokles Androst, Kimon pedig Karystost a csatlakozásra. A szövetséget nem lehe- tett sem felmondani, sem abból kilépni, s Naxos, amely ezt megpróbálta, keservesen lakolt érte. Az athéniek ostrom alá veszik a várost, falait lerombol- ják, meghódítják és szabadságától megfosztják. Naxos volt az első és követi utána a többi Naxost e keserves sorban és csak az az állam tudja ideig- óráig szabadságát megőrizni, amelynek jelentékeny

hajóhada és katonasága van. Athén ezután nyíltan a hatalmi politika útjaira tért és nyomása egyre fokozódik szövetségeseivel szemben. A jogcím a beavatkozásra az, hogy a szövetségesek gyanúsán viselkednek. Athén a gyanúsakat megrendszabályozza, leveri, meghódítja őket és athéni telepésekkel népesül be nem csak a thrák terület, de az egész Euboia. Amikor pedig a szövetség pénztára is átkerül Athénbe, ez a tény teljes mértékben megfelelt a tényleges hatalmi helyzetnek. Athén a szövetségesek kötelezettségeit a perzsa háborúk lezajlása után is fenntartja, az adókat kérlelhetetlenül továbbra is behajtja. A jogcím pedig az adók követelésére az, hogy Athén hajóhada védi a szövetségesek szabadságát. Xenophon meg is állapítja, hogy a szövetségesek egyenlőségéből és szabadságából szolgaság lett, ami semmivel se könnyebb és elviselhetőbb, mint az a perzsa uralom lett volna, amelytől éppen Athén szövetsége lett volna hivatva megvédeni a többi szövetségest.

Athén beleszól a szövetségesek belső ügyeibe is. Mindenütt azt kívánja, hogy a demokrácia jusson uralomra és ezt azzal indokolja, hogy saját példájára hivatkozik és másokat is részesíteni kíván a demokratikus uralom áldásaiban. A valóság azonban az volt, hogy Athén nem bízott a nem demokratikus kormányokban, nem bízott azoknak sem a hűségében, sem szótartásában. Még azt is megtette Athén, hogy a legaprólékosabban kidolgozott alkotmányt is ajándékozott szövetségeseinek, amelynek lényeges részét az képezte, hogy a polgároknak meg kellett esküdni az Athén iránti hűségre. Amely szövetséges pedig megkísérelte függetlensége és szabadsága visszaszerzését, szemben találta magát Athén kérlelhetetlen szigorával és bosszújával. Ilyennek lerombolta

falait, elvette hajóhadát, túsokat szedett, nehéz adókat vetett rájuk és telepéseket küldött a nyakukra. A peloponnesosi háború alatt a legnagyobb szigorral tartotta kezében szövetségeseit Athén és a legvéresebb kegyetlenkedésektől sem riadt vissza saját szövetségeseivel szemben.

Nem lehet ezek után csodálni, ha Athén gyűlöletessé vált szövetségesei előtt. Maga Perikles figyelmezteti honfitársait, hogy „a szövetségesek csak addig maradnak nyugton, amíg Athénnek elég ereje lesz szembeszállni a lázadási kísérletekkel”. Az athéniek leplezetlenül azt is elismerik, hogy uralkodásuk szövetségeseik felett tyrannismus, zsarnokság. Az indok: az erősebb joga. „Nem mi vagyunk az elsők, akik erőszakos hatalmi politikát kezdtünk”, mondják az athéni követek Spártában. Thukydides is megállapítja: „Örök idők óta fennáll az a természeti törvény, hogy az erősebb uralkodjék a gyengébben!” Burekhardt, jeles történétíró a hatalom világtörténelmi jelentőségéről a következőket mondja: „A gonosztettnek lehetőleg naivul kell történnie. Szörnyű az esztétikai hatása minden rosszhiszemű, utólagos, jogász-kodó igazolási kísérletnek és kölcsönös rekriminációnak. Az ember ugyanis általában szégyelli magát a hön óhajtott és mindenféle gazemberséggel elnyert hatalomért, mivel a jognak még mindig varázsereje van, amiről nehéz lemondani”. Az athéniek is tisztában voltak azzal, hogy a hatalom és a jog állandóan szembenáll egymással, de ők nyíltan állástfoglaltak a hatalom gondolata mellett. Amint Thukydides mondja: „Nem volt még olyan ember — mondják az athéniek, — aki az igazságért és a jogért lemondott volna a hatalomról. Már az is szép, ha valaki a jogot, az igazságot jobban tiszteletben tartja, mint

amennyire erre hatalmánál fogva szüksége lenne”. Valóban így van ez, mert ugyanebből a gondolatból fakad a bismarcki mondás: „Macht geht vor Recht” és a mi korunknak a jeligeje: „Macht ist Recht”. Athén élt is ezzel a jogával és ezt megmutatta Meloszal szemben, mert az ellenszegülőt leverte, férfilakosságát lemészárolta, a nőket és gyermekeket pedig eladta rabszolgának. Erről a tényről, a melosi szellem érvényesüléséről mondja Szabó Árpád: „A társadalom az egyénnek önzését még korlátok közé tudja szorítani, de megszűnik minden korlát, ha egy nagyobb közösségnek, az államnak önzéséről van szó. így aztán a határtalan imperialista önzés lesz a történelem folyamán annyi kegyetlenség és nyomor legbőségebb forrása”. A hatalom vágya és a hatalom kergetése olyan út, amelyen ha egyszer elindult egy állam, nincs megállás és nincs mérséklet. Herotodosz szerint Xerxes mondotta: „Amióta mi perzsák át vettük a hatalmat, soha még egy percig nyugvópontra nem jutottunk”. Thukydides elbeszélése szerint Perikies azt mondta, hogy „most csak arról van szó: szolgáljunk-e vagy szabadok! Hatalmatok az, ami kockán forog és mindaz, ami ennek elvesztésével járhat! Hiszen megutáltak benneteket mindazok, akiken uralkodtok. A hatalomról nektek most már lemondani sem lehet, mint ahogy azt egyesek ebben a nehéz órában talán jámborul óhajtanák. Mert a ti uralmatok zsarnokság, tyrannis. És tyrannisra törekedni jogtalanság ugyan, de ha már elnyerte az ember, veszélyes dolog lemondani róla!” Ez a hatalom lélektana. Ha azt elnyerte ember vagy egy nemzet, arról nem lehet lemondani, mert elvesztése beláthatatlan következményekkel járna. Az athéniek állapotát a korinthisi követek eképpen jellemzik

Spártában, hogy: „se maguk nyugtot ne ismerjenek, se másnak nyugtot ne hagyjanak”. Úgy hangzanak ezek a szavak is, mint a xerxesi ígék. Thukydides azt mondja, hogy nem csak Athén, hanem minden nép úgy szerzi meg a hatalmat, hogy beleavatkozik minden kínálkozó alkalommal idegen ügyekbe, mert azt, aki hatalomra jutott, nem csak az gyűlöli és nem csak az veszi fel vele szemben a küzdelmet, akit ez megtámadott, hanem az is, aki megakarja előzni ezt a megtámadtatást. Azt mondja Thukydides: „Nincs módunkban kicsinyesen méricskélgni, hogy meddig akarjuk kiterjeszteni hatalmunkat, hanem kénytelenek vagyunk az egyiknek leigázására gondolni, a másikat pedig nem bocsátani ki igánk alól. Mert ha mi uralmunkat másokra nem terjesztjük ki, az a veszély fenyeget, hogy mi kerülünk mások uralma alá! Számunkra nincs nyugalom soha többé!” Tehát már a Perikles korabeli görögök is tudták, hogy a hatalom az dinamikus, az sohasem jelenthet nyugalmi állapotot, mert aki hatalomra jutott, azt feltétlenül lenyűgözi a hatalom démona. Ezért bűnhődik oly rettenetesen Melos, amely nem akar egyebet, mint semlegesnek maradni a viszályban Athén és Spárta között. Erről mondja Thukydides: „Ha a kis Melos semlegességét megtartva, barátságban élne Athénnel, ebben a leigázott szövetségese csak Athén gyengeségét látnák. Ha viszont Melos meghódolva gyűlöli Athént, ez Athén hatalmának bizonyítéka”. Erről mondja Szabó Árpád: „Ez az érvelés is mutatja, hogy a hatalomnak fennmaradása érdekében állandó előretöréssel, növekedéssel kell igazolnia önmagát. Jog, igazság, emberiség, vagy belátás nem vethetnek gátat ennek a kétségbeesett törtetésnek. Nyilvánvaló, hogy annak az államnak, amely ennyire

következetesen magáévá tette a hatalom politikáját, külsőleg és belsőleg össze kellett omlania”. Ez az összeomlás be is következett még annak a nemzedéknek az életében, amely megrészegült a hatalom politikájától, de a következményeit csak egy ember vonta le: Platón. Vajon a mai kor gyermekei megértik-e Platont?

Ezzel adtam rövid kivonatát annak, amit Szabó Árpád Perikles koráról oly nagyszerűen megírt, amelyből okulni és tanulni lehet. Aki teheti, olvassa el eredetiben Szabó Árpád nagyszerű munkáját.

(1942. XII. 15.)

Évfordulón.

Ilyenkor, évfordulón, a lelkiismeretes ember megáll egy pillanatra. Megvizsgálja benső önmagát és gondosan felméri, hogy mint ember, különösen mint magyar ember hogyan tette meg kötelességét fajtájával és nemzetével szemben. Az őszinte lelkiismeret és önvizsgálatnak ez a gyakorlata minden időben fontos volt és a mélyen érző, mélyen gondolkozó erős egyéniségeknek volt a sajátja. Ma azonban minden magyar embernek fokozottabb jelentősége van ennek, mert olyan korszakot élünk, ahol népek és eszmék vívják a maguk gigantikus harcát s az emberiség, Európa és benne a magyarság jövője forog kockán.

Benne élünk a világégés közepén, nehéz harcok és küzdelmek vonalán, amikor világrészek küzdő ereje feszül egymással szemben s amikor csak az a nép fog tudni megállni, amelynek hite, ereje, erkölce és öntudata tiszta és sértetlen. Ennek a harcnak két színtere van. Az egyiket kifelé folytatjuk a külső ellenséggel szemben, a másikat befelé egy belső erjedési folyamattal szemben. Mi szent hittel hisszük, hogy az igazságért folytatott külső harcunk fegyvereit a győzelem dicsősége fogja megkoszorúzni, a belső fronton pedig győzedelmes marad a magyarságnak tiszta, el nem korcsosult, félre nem fordult és el nem torzult ősi szelleme és lelkisége. Ne higgye, ne gon-

olja senki, hogy ma minden egyes magyar öntudatos erőfeszítése, áldozata és akarása nélkül módunkban lesz biztosítani a magyar életet és jövőt. Ma nincsen ideje a kicsinyes politikai széthúzásnak, az ellentétek kiélezésének, a felekezeti és társadalmi különbségek kihangsúlyozásának, hanem ma minden magyarnak egyesülni kell egy egységes szent gondolatban abban, hogy magyarok vagyunk. Ma nem elég a tessék-lássék magyarság, a frázis hazafiság, a külsőségekben nyilvánuló szószátyárkodás, ma a lélek mélységéig kell magyarnak lenni. Döbbenjünk rá végre mi magyarok arra, hogy Istenen kívül elsősorban csak önmagukban bízhatunk, ma, amikor halljuk körülöttünk felzsivajlani a gyűlöletnek lármáját, amikor idegen népek vágyainak lángja nyaldossa ezeréves létünk legszentebb értékeit, amikor itt belül sokan lehányják magukról magyarságunknak eddig hordott mezét és lelkük, gondolataik és sóvárgásuk más népi élet gondolatai felé repül. Mi magyarok tudatában vagyunk annak és érezzük azt, hogy mi egy sajátosságos, mindenkitől elkülönülő, önálló népi egyéniség vagyunk a sajátmagunk történelmi tudatával, hivatástudatával és jövőnk önálló történelmi célkitűzéseivel. Ezek a magyar történelmi célkitűzések szentek és érintetlenek minden igaz magyar ember lelkében és e tekintetben nem hajlandó egy igaz magyar sem megalkuvásra vagy lemondásra. Hallunk itt beszélni új Európáról, amelynek céljait és tartalmát azonban szabatosan nem ismerjük.

Nincs még egy nép Európában, amely Európa és a kereszténység kultúrájának védelmében annyit vértett és áldozott volna, mint mi. A magyarság Szent István király alatt lépett be Európa nyugati keresztény kultúrközösségébe, de csak Szent László alatt

ébredt tudatára keresztény és európai mivoltának, amidőn fegyverrel a kezében a keletről előrenyomuló testvérnépeket feltartóztatta. IV. Béla király alatt a magyarság már tudatosan, mint az egyetemes kereszténység védője, állt ellent a tatároknak és bukott el véres fejjel a Mohi pusztánál, de végeredményben mégis a magyarság volt az, amelynek testén keresztül Kelet dzsingiszkáni ereje megtorpant és visszafolyt ázsiai medrébe. Európa keresztény templomainak délben megkonduló harangjai a nagy Hunyadi János diadalát hirdetik az ozmánység felett s ezt azért rendelte el a kereszténység feje, mert Hunyadi János diadalában az egyetemes kereszténység diadalát látta. Mohács mezején a magyarság egyedül magára iagyva, vérzett el a kereszténység leghatalmasabb ellenfele, az akkor legerősebb katonai erő. Szülejmán szultán haderejével szemben, de a kis Szigetvár és Kőszeg maroknyi magyar ereje volt az, amely feltartóztatta a hatalmas török erőt, amikor az Bécs ellen akart vonulni. Beszélhetnénk a 150 éves török harcról, a végbeli vitézek dicsőséges, el nem lankadó küzdelméről, a Zrínyiekről, a Nádasdiakról, a Dobokról, Szondy Györgyökről, Túri Györgyökről s a dicső és bátor harcosoknak végeláthatatlan soráról, akik meg nem torpanva, el nem lankadva, éhesen, fázva és rongyosan meg nem szüntek harcolni az Európát fenyegető pogánysággal szemben.

Ha az új európai gondolat és fogalom változatlanul azt jelenti, hogy a magyarságnak az európai keresztény kultúráért, az európai közösség gondolatáért továbbra is vállalnia kell a harcot és az áldozatokat, úgy ezen áldozatokat, küzdelmeket, harcot, szenvedést és megpróbáltatást a magyarság európaiasságának tudatában teljes meggyőződéssel vállalni is fogja.

A messze Don partjain küzdő dicsőséges hadseregünk és bátor katonáink eléggé bizonyítják azt a tényt, hogy ezt a harcot Európáért az ázsiai barbársággal szemben vállaljuk, annak minden áldozatával együtt. De ha Európáért is küzdenek a mi katonáink, mégis meg kell mondanunk, hogy elsősorban saját hazájukért küzdenek, saját hazájuk függetlenségéért, szabadságért, önállóságért, boldogulásért és gyermekeik jövődjéért. Mi sem történelmi céljainkat, sem nemzeti egyéniségünk különlegességét feladni nem kívánjuk és nem akarunk olyan sorsot, amelyben a magyarság csak egy tengő-lengő kultúrképlet legyen. Igen, mi magyarok mások vagyunk, mint a többi népek és mások is akarunk maradni, mert érezzük és tudjuk azt, hogy csak saját lelki értékeink megtartásával, kifejlesztésével és kivirágzásával tudunk szépet, nemeset és nagyot alkotni és nemcsak magunk, de az összemberiség számára értéket jelenteni. Ma sokan igyekeznek szabatosan megállapítani azt, hogy mi a magyarság lényege és mi a magyar. Köteteket írnak erről a kérdésről és nemcsak a vér és faj, de a lelki kultúrélet megnyilatkozásai, a jellem sajátosságai, az életberendezkedés különlegességei alapján igyekeznek megállapítani azt, hogy mi az, ami magyar. Sokat lehet ezen a téren mondani és megállapítani, ami igaz és találó, de a lényegyet, azt mégis át kell élni, azt csak érezni lehet, az csak a lélek, a test és vér és fajiság szinte öntudatlan megnyilatkozása lehet. Kétségtelen, hogy a magyarság nem tömegnép és nem nyájnemzet, a magyarságot nem lehet rendszerekbe foglalni, mert a magyarság lelki spektrumának színei változatosak és tarkák és a nemzet lelkének fehér vetületén folynak csak össze csodálatos szintézisben. A magyar lélek empirikus és

individuális, épp azért nőtt bele történelmi múltjába, mert csak azt fogadja el, amit történelmi tanulságok alapján jónak, helyesnek, igaznak elismert. Alkotmányunk nem papíros-alkotmány, magánjogunk nem kódexekbe összefoglalt jogi tételek összessége, hanem az alkotmány íratlan, de a nép lelkében élő örök erő, magánjogunk pedig a szokás alapján kialakult és elfogadott jogtételek összessége.

Ezt a népet, amelyik ilyen lélekkel és ilyen fel-fogással élt egy ezredéven át, amely mindazt, ami körülveszi, a maga lelkéből teremtette és alkotta meg, ezt a népet nem lehet átgyúrni, átalakítani, ebből nem lehet más népet faragni, mert ennek a népnek a lelke nem vas, amelyet gyúrni lehet, de acél, amely könnyen elpattan és könnyen eltörik. A magyar lélek sokkal erősebb, sokkal mélyebb, sokkal hatalmasabb, semhogy levesse saját gúnyját és át-alakuljon futószalagon gyártott tömeglélekké és tömegemberré. Akinek lelke nem kapcsolódott bele százszázalékosan a magyar lelkiségbe, akinek lelke, akár tudatosan, akár tudat alatt idegen fajiséga és vérsége parancsaira rezonál, az ne nyúljon hozzá magyar kérdésekhez és ne szóljon bele a magyar élet formálódásába és kifejlődésébe. A magyar élet problémáihoz csak annak szabad nyúlni, akinek lelke teljesen azonosult a magyarsággal, aki ösztöneiben is érzi a magyar lélek parancsait, aki nem is tud más gondolatot, eszmét, berendezkedést megvalósítani a magyar talajon, mint amely gyökerében azonos a magyar lelkiséggel. Mi a természetes magyar fejlődés útjait akarjuk járni, amely meglehet, hogy nem oly tüneményes, mint másoké, de az az egy hallatlan előnye megvan, hogy ezt a népet ezer évig megtartotta és meg fogja tartani a jövőben is. A magyarság nem

lehet kísérleti tárgya idegen lelki teoretikusoknak, mert nem alkalmas alárendelt életszerepre, hanem változatlanul be akarja tölteni azt a történelmi hivatását, amit sorsa és Istene számára a Donamedencében kijelölt.

(1943. I. 1.)

Az öreg fiúkról.

Büszke vagyok arra, hogy apám konspirált, amikor a fejével játszott. Némely emberek t. i. nagy magyar hazafiak akkor, amikor börtön és akasztófa várja őket, mások meg akkor, amikor ezekkel olcsó népszerűséget lehet aratni.”

(Gr. Tisza István)

Az alábbiakat írja vízkereszt-i számában a csodaszarvas és az aposztatált nyilasok pártszövetségének „Leibjournalja”, Rupprecht úr sajtóterméke: „Szent meggyőződésünk, hogy 1943 Szilveszterén nem lesz oly virágos kedvük, mint volt az újesztendő születésekor”.

Miután a jeles sajtótermék engem is odasorol az öreg fiúk közé, — amely ellen egyáltalán nem tiltakozom, — erről a „virágos jókedvről” akarok néhány megjegyzést tenni.

Nem tudom, honnan veszi Virtsologi mester azt az értesülését, hogy az ú. n. öreg fiúk virágos jókedvvel lendültek át a régi, elmállott vén esztendő sírjától a dinamikus csodáktól terhes újesztendő küszöbére. Én úgy érzem, hogy mindenki, aki komolyan gondolkodik és érez, sokkal terhesebbnek, nehezebbnek, komolyabbnak látja az újesztendőt, semhogy annak születésénél vállalná a virágosán jókedvű bába szerepét. Ha valakihez illik a jókedv, ha valakit megillet, hogy az újesztendő startjánál virágos jókedvvel jelentkezék, úgy bizonyára nem mi vagyunk azok,

hanem Önök. Hiszen önök olyan egyszerűnek, világosnak és félreérthetetlennek látják a jövőt. Önök már eleve elrendezettnek tartanak mindent, hirdetik, hogy birtokában vannak csodálatos dinamikus erőknél, amely új életet fog teremteni az új Európában. Önök azt is hirdetik, hogy tudják, milyen út és módszerek vezetnek oda, hogy céljaikat biztonsággal elérhessék. Mi ezzel szemben megdöbbenve állunk az újév küszöbén és mélyen hatása alatt állunk annak az emberi kataklizmának, amely előttünk lejátszódik. Mi a krízist nem abban látjuk, hogy háború van és a világ úgyszólván minden táján és tengerén pusztítják egymást az emberek s nem kímélik az emberiség legszentebb kultúrértékeit sem, hanem abban a morálkrízisben, amely alatt a mai emberiség szenved és gyötrődik, mert hiszen a háború csak természetes következménye annak. Ma a hitbéli, világnézeti, politikai, nemzeti, gazdasági, társadalmi és faji ellentétek egymással kérlelhetetlenül szembenálló csoportokra szaggatják az emberiséget. *Hogy keresse ilyen körülmények között az embert önmagában a harmóniát és a biztonságot és hogy keressen egy magasabb ideált, amely úrrá tud lenni az ellentéteken és az embert nemesebb célok és törekvések felé irányítja? Hogy tudja az ember ilyen körülmények között a saját maga énjét nemessé, finomabbá, tökéletesebbé, szellemibbé tenni, amikor a rettenetesebbnél rettenetesebb események terhe lenyomja őt?* Igen, mi érezzük az emberiség lelki válságának nagy horderejét, érezzük azt, hogy amíg egy megváltó gondolat utat fog mutatni a felemelkedés felé, addig az emberiségnek sok borzalmon, megpróbáltatáson, szenvedésen és gyötrődésen kell keresztül mennie. Ebben az apokaliptikus kataklizmában féltjük kis nemzetünket és árva népünket, szeretnénk tőle távoltartani a szenvedést.

dések keserű poharát, de tudjuk azt is, hogy azaz út, amelyet Önök oly biztosnak, csálhatatlannak és szilárdnak mondanak, csak fata Morganák, útvesztők és ingoványok felé vezet. Önök másképp látják a jövő emberét, mint mi, Önöknek ideálja a mechanizált ember, a gép ritmusába belekényszerített ember, a kollektívizmustól lenyűgözött ember, a hajrá exisztencia, a parancsok közé szorított ember, aki nemcsak parancsra dolgozik, de parancsra szórakozik és parancsra üdül. *Mi ezzel szemben keressük az érző és gondolkozó, a lelkiileg felszabadult független embert, aki nem parancsból és nem a büntetéstől való félelemből, de lelkének memesebb érméséből vezetve szolgálja az erkölcsi ideálokat. Mi azt az embert keressük, akit nem tud az anyag lenyűgözni, hanem aki érzi és tudja, hogy magasabb rendeltetése van, magasabb céljai vannak és lelkén keresztül nézi az életet.* Önöknek a mechanizált, parancsokkal szabályozott és rendeletekkel organizált, szigorú közösség, a termiták államélete az ideáljuk, — *mi még hiszünk olyan elavult ócskaságokban, mint népek függetlensége és szabadsága \$ az ember méltósága és jogai.* Önök tele vannak nagy várakozással és csak egyfelé néznek és hiszik, hogy a jövő azon az úton, amelyen haladni akarnak, szebb és jobb világ felé vezet. *Mi sokfelé nézünk, sok eshetőséget lalolgatunk és hiszünk azt, hogy vannak olyan értékek, amelyeket az ember nem taszíthat el magától anélkül, hogy a kifinomult kultúrából vissza ne zuhanjon a barbárságba, önöket elszedíti a technika mérhetetlen haladása, a gépeknek gigantikus moraja és zakatolása, látják azt, hogy az emberi leleményesség megrövidít időt és teret, hogy nincsen többé távolság, hogy a repülőgép, rádió mindent megközelít*

és azt hiszik, hogy ez a civilizáció haladást jelent. Mi pedig látjuk azt, hogy a kultúra színvonala mily mélységekbe zuhant, hogy az ember szabad alkotó ereje mennyire nem tud ma a fenséges felé emelkedni, mi tudjuk, hogy a kultúra nem a külsőségekben nyilvánul, hanem a kifinomult, megnemesedett emberi lélek által teremtett halhatatlan szépségekben. Önöknek a lelkét a megszállottság optimizmusa deríti, mi spengleri gondolatoktól terhelten nézzük a jövődőt, mi látjuk az orosz bolsevizmus hallatlan felkészültségét és erejét és úgy érezzük, hogy Keletnek egy új dzsingiszkáni ereje tör az emberiség kultúrártékei felé. Mindezeket összefoglalva láthatják Önök, hogy nekünk egyáltalán nem rózsás a hangulatunk és nem mérhetetlenek a reménységeink, nem mosoly ül az ajkunkon, hanem komoly magába-mélyedés nyűgöz le és csak az isteni gondviselés mérhetetlenségébe vetett hitünk ad erőt, hogy bízunk az emberiség jövődjében. Inkább tehát Önök azok, akikhez illik, hogy az évforduló küszöbén a hétboldogság mosolya játszadozzék az ajkuk körül.

Még egy kérdéstről akarok szólni. Az új eszmék egyik prédikátora, vitéz Imrédy Béla nyilatkozta ki az „Irodalmi Estben: „A vérközösség és a szellemi közösség előfeltétele az igazságon alapuló szociális életnek.” Nem bánom, mi is elfogadjuk ennek a tételnek igazságát. Tehát az igazságon alapuló szociális életnek minden nép számára alapfeltétele a vérközösség a maga vérsége szerint. *Úgy érzem, hogy ezek után természetes az, hogy Magyarországon a magyar vérség legyen a vérközösség és a magyar lelkeség, a szellemi közösség alapja.* Azt csak igazán nem hihetem el, hogy vitéz Imrédy Béla Magyarországon valami keverék vagy pláne idegen vérségre

akarja a maga vérközösségét felépíteni és idegen lel-
 kiségre a maga szellemi közösségét. Miért van az
 mégis, hogy a nyilasok, akik e tételnek helytálló vol-
 tát elismerik minden nép és nemzet számára, való-
 ságos dührohamot kapnak akkor ha Magyarországon
 a vérségi magyarságról és a törzsökös gondolatról
 esik szó. Ez az a nagy ellentmondás, amely Magyar-
 országon a nyilas mozgalom elmélete és gyakorlata
 között fenn áll. *Hirdetnek fajvédelmet, amely min-
 den csak nem magyar fajvédelem. Mindent a vérségi
 alapokra akarnak építeni, de amire építeni akarnak,
 az nem a vérségi magyarság, akarnak egy új lelki-
 séget, de mit akarnak, az nem azonos a magyar lé-
 lekkel.* Ez az, amit sohasem fogunk sem megérteni,
 sem elfogadni, még akkor sem, ha meggyőződésünket
 olyan eszközökkel akarják reánk erőszakolni, amelye-
 ket eddig a kommunistákon kívül — sajnos — csak
 a nyilasmozgalom honosított meg a magyar köz-
 életben. Vegyük tudomásul, hogy nekünk is van meg-
 győződésünk, szilárd és megingathatatlan meggyőző-
 désünk, amely nem ingott meg akkor sem, amikor a
 vörös áradat előtéssel fenyegette és nem inog meg
 most sem, amikor az áradat színe zölddé halványul.
 Minket nem lehet terrorizálni, sem megfenyegetni,
 sem gúnyolni, sem lekicsinyelni, mert azok az alapok,
 amikre mi építünk, azok nem máról-holnapra terem-
 tek, azoknak ereje évszázadokban, sőt több, évezredek-
 ben gyökeredzik, önök azt hiszik, hogy I. osztályú
 luxusvonatra váltottak szabadjegyet az érvényesülés
 felé s hogy az idők csak úgy fordulhatnak, hogy
 önök lesznek a számonkérők. Ne felejtsek el, hogy jö-
 hetnek még olyan idők, amikor mások lesznek a szá-
 monkérők és Önök a történelem és az újra magára
 talált emberi öntudat ítélőszéke elé lesznek állítva.

Még egyszer az öreg fiúkról.

Komoly szemrehányást teszek magamnak, hogy nem értettem meg a Magyarság nevű sajtótermék aranyos humorát és nem értékeltem kellőleg azokat a kedves jelzőket, amelyekkel a cikkíró bennünket megtisztelt. Persze, én a cikknek csak az utolsó mondatát láttam, amelyben a cikkíró arról biztosított bennünket, hogy az 1943. évi Szilvesztert nem üljük meg olyan virágos jókedvben, mint 1942-ben. A cikkíró ezután a mondat után sok pontot tett, amely pontok azt jelentik, hogy az író további gondolatait nem akarta papírra vetni, hanem az olvasóra bízta azt, hogy mivel egészítse ki a csonkán maradt mondatot. Én élve ezzel a joggal, a sok pontból azt olvastam ki, hogy 1943 Szilveszterén majd ajkunkra fagyasztják az 1942 Szilveszterének mosolyát. Ezért írtam meg a cikket. A cikkemre most Baky László országgyűlési képviselő úr válaszol.

Végtelenül sajnálom, hogy a Képviselő Úr nem tárgyi érvekkel hadakozik ellenem, hanem cikke elejétől végéig személyeskedésből áll, amely elvégre sokkal könnyebb, mint tudáson alapuló objektív ellenválaszt adni. A Képviselő Úr kifogásolja azt, hogy én bírálat alá vettem a nyilas ideológiát és megállapításaimmal nem száll vitába, hanem azzal vádol meg, hogy én akarom megállapítani, hogy ők mit akarnak, majd pedig azt mondja: „A mi célkitűzéseinket nem ön határozza meg”.

Igen tisztelt Képviselő Úr! Távol áll tőlem, hogy bármiféle formában is befolyásolni akarnám célkitűzéseiket, vagy azokat megállapítani igyekeznék, de szabad legyen megjegyeznem, hogy a nemzeti-szocialista ideológia sokkal kialakultabb, határozottabb és kiforrottabb, úgyhogy azt az is, aki elvileg nem áll a nemzetiszocialista alapon, világosan láthatja és leszögezheti. Én a magam nézeteimet' fektettem le, amelyeket e téren folytatott tanulmányaimból merítettem. Ha Képviselő Úrnak más a nézete, úgy méltóztassék megállapításaimat tudományos alapon megcáfolni és nem olyan könnyű fajsúlyú frazeológiával, mint amilyent fentebb bátor voltam megemlíteni, egyszerűen agyonsújtani akarni. Képviselő Úr hivatkozik vérségi magyarságára, amelyet én a legnagyobb készséggel elismerek, de azt már nem értem, hogy miért támaszt abból a maguk számára különös érdeemet, hogy önök nyíltan merik hangoztatni, hogy egyetlen céljuk és feladatuk a magyar nép felemelése és megerősítése. Hiszen minden párt ezt hangoztatja és nem állhatna meg egy politikus sem aki nem ezt hangoztatná és jóhiszeműleg elvi alapon nem erre törekednék. Azt a meghatározását azonban a Képviselő Úrnak, hogy „a Magyarországgal együtt küzdünk a magyar nép boldogabb jövőjéért”, legnagyobb sajnálatomra a leghatározottabban kifogásolnom kell. Ha magyarság alatt jelen esetben a jeles sajtóterméket érti Képviselő Úr, amelyben cikke megjelent, a magyarság szónak nagybetűvel való kezdése erre vall, úgy semmi kifogásom megállapítása ellen, ha azonban magyarság alatt a népi magyarságot érti, úgy le kell szögezennem azt, hogy Képviselő Úr igen elhajította a kalapács nyelét s ne méltóztassék a magyarság egész egyetemét önmaga mögé

számítani, mert igen tekintélyes és jelentékeny rétege a népi magyarságnak egyáltalán nem kívánja a maga jövőjét és boldogságát nemzeti szocialista alapon biztosítani. Azt írja Képviselő Úr, hogy „mi vérségileg is tisztább magyarok vagyunk, mint ő”. Nem tudom, hogy kit ért a Képviselő Úr „mi” alatt? De ha azt akarta mondani, hogy a Málnási-Metzlerék, a Kovarcok, a Franz Rothenek, a Birbauerek, a Neszek, a Hammederek, az Ulicsok, a Kiss-Kleinok, a Zákányi-Schillingek, a Tiliek, a Johann Quilmannok, az Uherek, a Kassai-Schalmeyerek, a Huverek, az Omelkák és Wiesztek, akikkel dinamikusán együtt harcolt a múltban a nemzetiszocialista gondolatért, ugyanolyan vérségi magyarok, mint ön vagy én, akkor ezt a leghatározottabban tagadásba vagyok kénytelen venni. Szabad legyen megjegyeznem, hogy amíg én nem kételkedem a Képviselő Úr vérségi magyarságában a Képviselő Úr megengedi viszont azt a kijelentést, hogy az én vérségi magyarságomban kételkedjék. En nem tudom és nem is keresem, hogy milyen fórum és hanyadízigen állapította meg a Képviselő Úr magyarságát, de méltóztassék megengedni, hogy kijelentsem, hogy a volt főkamarási hivatal, amely az én családfámat vizsgálta felül és a Máltai Lovagrend ősfát felülvizsgáló bizottsága legalábbis van olyan komoly fórum, mint amilyen a Képviselő Úr vizsgáltatta felül a saját családfáját. Igen különösnek, sőt furcsának találok Képviselő Úr cikkének utolsó mondatát: „Majd, ha ő is annyi generáción keresztül tudja tiszta magyarságát bizonyítani, mint mi, akkor esetleg — adhat leckét. Viszont ő tudja legjobban, hogy itt elháríthatatlan akadályok merülnek fel, éppen az ő részéről!” Ha itt a Képviselő Úr arra céloz, amit a különböző és elle-

nem irányuló nyilas propaganda már több helyen igyekezett elszórni és elhinteni, hogy az én őseim között esetleg zsidó származásúak is vannak, ezt a leghatározottabban visszautasítom és felhívom Képviselő Úr figyelmét arra, hogy ha már oly szenvedéllyel kutatja a zsidó ősoket, úgy ezt a szenvedélyét inkább saját pártszövetsége keretében elégítse ki. Nekem nincsenek titokzatos nagymamáim és kétes nagyapáim, az én családfám nem titok, annak bárki utána nézhet akár a Nagy Ivánban, akár a Kempenben felfelé menve, ameddig csak tud. Ha Képviselő Úr azonban vérségi magyarságomat azért vonja kétségbe, mert felmenő őseim között esetleg árja származásúak is vannak, akkor szabad legyen néhány felvilágosítással szolgálnom. Családfámban női ágon a következő családok szerepelnek: ebeczki Blaskovich, a nádasi Tersztyánszky, a deregi és karcsai Somogyi, a székhelyi Majláth, a nagyjeszeni Jeszenszky, a galánthai Balogh, a fáji Fáy, az ivádai Karácson, a zombori Rónay, a zsadányi és törökszentmiklósi Almássy családok. Mindjárt elárulhatom, hogy ezek közül árja származású a zombori Rónay család, amely Bajorországból költözött be és azelőtt Oexel nevet viselt. Nyilas részről már emeltek kifogást az én törzsökös magyar vérségem ellen s kiváltképpen az ebeczki Blaskovich és a nádasi Tersztyánszky családot kifogásolták, mint nem magyart. Az ebeczki Blaskovichok 1712-ben kaptak címeres levelet III. Károlytól. Katonacsalád volt, amelynek tagjai a határőrvidéken teljesítettek szolgálatot. Itt ragadt reájuk a Blaskovich név. Anyai nagyatyámtól sokszor hallottam említeni, hogy a család Tibolddarócról származik és azelőtt Tibold volt a neve. Úgy tudom, hogy ennek a körülménynek tudományos alapokon okmá-

nyokkal való igazolása jelenleg folyamatban van. Különben is, aki a Blaskovich-család úgy férfi, mint női tagjait ismerte, az tanúbizonyságot tehet arról, hogy azok annyira százszázalékosan magyarok voltak lélekben, hogy az idegen érzésnek vagy öntudatnak a legparányibb mértéke sem érvényesült lelkiségükben. A másik család a nádasi Tersztyánszky. Arról azt írja a geneológia, hogy Blasius et Ipolitus Niger de Nádas alias Trsztye 1234-ben elcserélte óbudai földjét Trsztye helységért. Úgy érzem, hogy ezek után felesleges minden vita, hogy a nádasi Tersztyánszkyak kétségtelen magyarságát bizonyítsam.

Megnéztem azonban a Nagy Ivánt, hogy az igen tisztelt Képviselő Úr családja vajjon milyen régi alapokra fekteti a maga magyarságát. Két Baky családot találtam. Az egyik 1792-ben, a másik 1793-ban nyerte a nemességét. Nem tudom, Képviselő Úr melyik családból származik, de úgy érzem, hogy a magyarság szempontjából nincsen semmi alapja annak, hogy Képviselő Úr olyan fölényesen elintézzon engem. A Képviselő Úr jónak látja, hogy ebben a vitában, amelyet nem én kezdeményeztem, belevonja az én hivatali működésemet is. Látssa, igen tisztelt Képviselő Úr, ezt én sohasem tettem volna. Nekem soha eszembe nem jutna az, hogy vizsgálat tárgyává tegyem, hogy ön, mint csendőrtiszt, mennyiben töltötte be a hivatását, mert annak az elbírálásához nem értek. Ugyanúgy Képviselő Úr sem ért az én hivatali működésem elbírálásához, mert Képviselő Úrnak fogalma sincs arról a nagyarányú szociális munkáról, amely a vezetésem alatt álló intézménynél folyik és azokról a nagyszerű szociális létesítményekről és berendezkedésekről, amelyeket éppen az utolsó években

alkottunk s amelyekkel éppen az utolsó években ajándékoztuk meg a magyar társadalmat.

Képviselő Úr megvádol engem pesszimizmussal is, sőt azt mondja, hogy ez a pesszimizmus nem állt fenn a trianoni csonka Magyarországgal kapcsolatban, hanem most emészti a lelkemet, amikor a trianoni bilincsek bizonyos fokig széttörték. Én nagyon irigylem Képviselő Urat, hogy Képviselő Úr könnyűnek, biztosnak és válságmentesnek látja a jövődőt, én sajnós, nem tudok ilyen derülátó lenni és *érzem azokat a nehézségeket s annak a válságnak a súlyát, amely épp az Önök által is hangoztatott sorsforduló küszöbén, mint morálkrízis jelentkezik az egyetemes emberiség körében.* Ha Képviselő Úr indokolatlanul találná ezt az én megállapításomat, szabad legyen nagytudományú és nagysúlyú történelemfilozófusokra hivatkozni, akik ugyancsak érzik és látják az emberiségre nehezedő ezt a morálkrízist és aggódnak az emberiség sorsáért és kultúrájáért. Hogy csak néhányat említsek: Oswald Spengler, Jósé Ortega Y Gasset, Hans Zbinden, Walter Schubart, Eberhard Grisbach, Nikolaj Bardiajew, Wilhelm Röpke s hogy a régiek közül is említsek valakit, Jákob Burckhardt.

Azt írja még a Képviselő Úr és arra büszkén hivatkozik, amidőn ezt mondja: „Nemcsak az ellenforradalomban, hanem azóta is minden nemzeti megmozdulásban ott talál bennünket s ha kegyelmi magasságában erre méltóztatott figyelmet fordítani, megtalálhatott a felvidéki felkelésen keresztül a doni arcvonalon folytatott harcokig mindenütt”. Igen tisztelt Képviselő Úr! Erről a doni arcvonalról akarok először szólni. Méltóztatassék tudomásul venni, hogy a doni arcvonalon nincsenek sem nemzetiszocialisták

sem nem nemzetiszocialisták, hanem ott magyar katonák és honvédek vannak, akik nem pártérdekből és pártdícsőségből, hanem egyetemes magyar érdekből és egyetemes magyar kötelességtudásból küzdenek és harcolnak. Egyébként itt is kifogás tárgyává kell tennem a „bennünket” kifejezést, mert azt csak az használhatja jelen esetben, aki önmaga is kint van a fronton. Egyáltalán nem látom azt, hogy a nemzetiszocializmus képviselői nagyobb arányban lennének a fronton, mint azok, akik a nemzetiszocializmus ideológiáját nem teszik magukévá.

Egy dolgról akarok még szólni. Képviselő Úr felszólít engem annak kijelentésére, hogy vajjon ki fenyeget engem. Szabad legyen kijelentenem, hivatkozva a büntető perekben bíróilag megállapított tényekre, ahol egyes nyilas elgondolások a Kormányzó Úr magas személyét is érintették és a belügyminiszter úr ellen szöttek merényleti terveket, hivatkozva még azon támadásokra, amelyek az eszmevédők részéről Meskó Zoltán képviselő urat és másokat értek, hivatkozva a nekem küldött fenyegető névtelen levelekre és anonim telefonüzenetekre, hogy ha hatalomra jutnak, majd felkötnék: igazán nem mondhatom azt, hogy a nyilasok részéről csak aranyos humorral és becéző, kedves jelzőkkel találkozom.

Képviselő Úr egyben határozottan téved személyemet illetően, hogy én bárkit is gyűlölnék, aki vérségi magyar és elvi szempontból velem szemben áll. Sokkal forróbban szeretem a fajtámat, semhogy gyűlölni tudnám azt, akiről tudom, hogy vérségi magyar. Ez áll Képviselő Úrra és áll mindazokra, akik vérségi magyarok, akiknek a meggyőződését, ha küzdők is ellene, tiszteletben tartom és akiket magyar testvéreimnek tartok akkor is, ha szemben állok velük.

Képviselő Úr férfiasan és bátran kiáll a maga meggyőződése mellett, ne méltóztassék tőlem rossznéven venni azt, hogy én is nyíltan és bátran kiállók a magam meggyőződése mellett. Tehát mi vérségi magyarok szemben állhatunk ugyan az elvi síkon, de azért nem szükséges, hogy egymástól megvonjuk azt a megbecsülést és tiszteletet, amely vérségi magyar részéről vérségi magyar részére jár. Ezzel pontot is teszek az öreg fiúk körül kavargó vita után.

(1943. I. 16.)

A bürokráciáról.

„Hivatalinkinti, sőt alárendelt körökben hány egyén létezik, kiben oly tulajdon lappang, amely a nemzet élén csudákat művelhetne; midőn nem egy magas polcon álló státusembert látunk, ki inkább szabóműhelyben lelhetné fel Istentől rendelt műtételi körét.” így ír gróf Széchenyi István „önismeret” című művében.

Valóban így is van. Hány tehetség, alkotó erő kallódik el az ismeretlenség homályában és hány közepszerűség, tehetségtelen és akaratnélküli báb irányítja és vezeti a közösség nagy érdekeit, Sokszor halljuk ma a közéletben szidni a bürokráciát, azt a megcsontosodott rendszert, amely minden haladásnak, minden észszerűségnek megrögzött akadály.

A bürokrata lelkivilága és eszmevilága szűk keretek közé van bezárva. Nem ismeri és nem akarja elismerni az életet, az ezernyi változatban és ezernyi különlegességben lüktető életet, hanem mindent rendszerbe foglal és csak e rendszer keretén belül tud gondolkodni és cselekedni. Görcsös tántoríthatatlansággal ragaszkodik a törvény holt betűihez, a rendeletek intézkedéseihez s ezeken túl se nem lát, se nem hall semmit. A bürokrata működési körét rendszerbe foglalja és e rendszer keretében általános fogalmazványokat dolgoz ki s kétségbe van esve, ha az élet kényszerű körülményei e fogalmazványon csak egy

betű vagy mondatváltozást is követelnek. A bürokrata csak aktát ismer, ügyeket nem. Az aktát pontosan, lelkiismeretesen elintézi, de az, aki ügyének elintézését várja, az beleőrülhet a várakozásba. *A bürokrata az aktában először azt nézi meg, hogy mit miért nem lehet elintézni*, megvannak-e a szükséges összes okmányok, nem kell-e az ügyiratot más hatóságokhoz áttenni és azoknak véleményét kikérni, csak ha ezeken a kacskaringós utakon végigjárt az akta s újra visszakerül gazdájához, csak akkor kezd gondolkozni rajta, hogy érdemben mit is lehetne csinálni. A mai időkben különösen kiélvezik magukat a bürokraták a zsidótörvénnyel kapcsolatos igazolásokban. A szegény polgárnak, ha egyet lép vagy sóhajt, huszonötször kell egy évben igazolnia azt, hogy a zsidósághoz semmi köze. Ismertem egy kiváló tisztviselőt, akinek szinte lexikális tudása volt a törvények és rendeletek hallatlan tömegében. *Ha valamely ügy vagy kérdés szóba került, a kiváló tisztviselő a törvények és rendelkezések különböző §-ainak egész özönét tudta felsorolni, hogy az ügyet miért nem lehet elintézni, a kérelemnek miért nem lehet eleget tenni, de sohasem hallottam tőle olyan törvényes intézkedést vagy rendeletre való hivatkozást, amelynek alapján valamit meg lehetett volna csinálni.* A bürokrata azon az állásponton van, hogy „quieta non movere”. Abból még sohasem lett baj, ha valaki nem csinált semmit.

Ha valaki a hivatalos életben teremt, alkot, kezdeményez, annak ezer oldalról fogják meg a kezét, ezer oldalról dobnak az útjába akadályokat, gáncsolják és kritizálják, legfőképpen olyanok, akik a dologhoz egyáltalán nem értenek.

A bürokratában kihalt az öncselekvési képesség és a felelősség érzet, épp azért nem mer semmihez

hosszányúl, nem mer intézkedni, nem mer cselekedni, hanem előbb a feljebbvalóhoz fordul, bebiztosítja magát, hogy baj vagy kellemetlenség esetén hivatkozassék arra, hogy minden felsőbb utasításra történt. Ennek a helyzetnek következménye az, hogy a középfokú, sőt igen magas vezetőknek nincsen Önálló hatáskörük, nincsen önálló cselekvési szabadságuk, minden hatalom és cselekvési lehetőség összpontosítva van a miniszter személyében. Ennek viszont az a következménye, hogy mindenki a miniszterhez fordul, mindenki tőle vár útbaigazítást és irányítást a legcsekélyebb ügyekben is és a miniszterek oly apró ügyekkel vannak terhelve, hogy nem képesek tulajdonképeni feladatuknak, a felsőbb vezetésnek és irányításnak eleget tenni. Ma miniszternek lenni hajszolt, zaklatott életet jelent, az élet taposómalmában való örök munkálkodást egy percnyi megállás nélkül, egy emberi erőnek teljesíthetetlen feladatot. Ma az a helyzet a közigazgatásban és a közéletben, hogy a minisztertől várják és követelik azt, hogy mindent ő végezzen és mindent ő intézzen el, mintha a vezénylő tábournoktól azt kívánnák, hogy intézze el a szakaszparancsnok apró-cseprő feladatait.

A helyzet egyre súlyosabbá válik, mert nemcsak a törvények és rendeletek intézkedései törekszenek általános centralizáció felé, hanem azon túl a bizalmas intézkedéseknek és rendeleteknek tömege köti meg az alsóbb hatóságok kezét, csakhogy önállóan intézkedni és rendelkezni ne tudjanak. Ha jön egy miniszter, aki nem a bürokraták közül való, aki az életből jön és ismeri az életet, tudja azt, hogy az élet gyors intézkedéseket és cselekvéseket követel és ekként is akar önmaga is magas állásában cselekedni, akkor a bürokraták megmagyarázzák neki hosszú

fejtegetésekben, hogy mit miért nem lehet csinálni és a végén az életet szolgálni akaró eleven erő és akarat elvész a bürokrácia útvesztőiben.

Ma a helyzet annyiban súlyosabb és annyiban nehezedik rá jobban a mindennapi életre, mert a bürokrácia ma nemcsak a közigazgatásban van otthon, hanem úrrá lett a közgazdasági és gazdasági életben egyaránt. Ma a mai gazdasági életet uraló központok és egykezek nem kereskedők többé, hanem hivatalnokok, akik szintén csak aktákat intéznek el és az életet teljesen figyelmen kívül hagyják. Ma; amikor a gazdasági élet ezer abronccsal van körülzárva, amikor minden megmozduláshoz kérvény és engedély kell, akkor ez a bürokratikus életfelfogás a gazdasági életben csak mérhetetlen károkat okozhat. A "bürokrata azt hiszi, hogy ő a világ központja, hogy minden ő körülötte forog és ő érette van, így az ügykereső féllel is csak fölényesen, leereszkedve beszél, megvigasztalja őt néhány illedelmes mozdulattal és nem veszi figyelembe azt, hogy amit ő csak kis, bagatel kérdésnek tart, az az ügykereső félre esetleg élet-halál kérdése lehet.

Olyan dolgokat írtam én itt le, amiket mindenki tud és mindenki érez. Sokan szidják a bürokráciát és sokan megpróbáltak már ellene fellépni, de, sajnos, eddig még mindig a bürokrácia maradt felül a maga ezerfejűségével. Ha azt kérdezi tőlem valaki, hogy mi ezzel szemben az orvosság és a tennivaló, röviden megmondom: *decentralizálni. Mindenkinek, minden vezetőnek megjelölni a maga hatáskörét, amelyben felelősséggel önmaga cselekedhet és a legfelsőbbeknek a hatásköre csak az irányításra, a jogalkotásra és ellenőrzésre terjed ki.* Ha valaki rosszul cselekszik, akkor azt le kell váltani, ki kell cserélni, olyat kell a he-

Iyére ültetni, aki majd megfelelően, észszerűen tud cselekedni. A mai rohanó élet még sokkal kevésbé, mint a régi lassú, türelmes élet, nem tűri a halogatást, nem tűri az aktáknak ide-oda való csúsztatását, nem tűri a felelősségnek másra való áthárítását, *hanem azt kívánja, hogy aki hivatva van a közösség útjait vezetni, az gyorsan, igazságosan, észszerűen, lélekkel és szeretettel tudjon cselekedni. Több lelket, több értelmet és több szívet az igazgatásba*, mert ott, ahol nyomorban fetregő emberek vannak, ott ahol az emberék ezernyi baja sikolt felénk, ott a ridegség és a törvény §-ai mögé való állás csak a lelkek felborulását jelentheti, ott csak szeretettel és megértéssel lehet eredményeket elérni.

Én nem azt mondom, hogy ezentúl minden emberi kívánságot teljesíteni kell vagy lehet, nem azt mondom, hogy minden hivatali rendet és rendszert fel kell borítani, de azt mondom, hogy ahol csak lehet ott segíteni kell és a rideg, gépies elintézés helyett a szív, a lélek és az ész szava legyen a döntő azoknál, akiket a sors intézkedésre és kormányzásra elhívott.

(-)

Bepillantás az orosz lélek rejtelseibe.

„Semmi sem bizonyos, csak a semmi-sége mindannak, amit megérték s nagysága annak, amit nem értek, de ami fontosabb annál.” (Tolsztoj: Háború és béke. — Bolkowszkij Andrej herceg szavai megsebesülése után az austerlitzi

A Frankfurter Zeitung írja egyik cikkében: „Mindenki tudja Németországban, hogy a szovjet a legkeményebb ellenfél”. Valóban. A most folyó világháború legnagyobb meglepetése az orosz bolsevik hadsereg hatalmas technikai felkészültsége, az orosz katona harcértékének az első világháború tapasztalatait messze felülmúló emelkedése és az orosz hadvezetés teljességgel váratlan szakszerűsége. Ennek a ténynek megállapításánál nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a körülményt, hogy az orosz hadsereg a világ legjobban organizált hadseregével, etikai értelemben véve a legkitűnőbb katona-anyaggal és a világ legjobb stratégiáival áll szemben. Mindazokkal a tényezőkkel szemben megállni, amelyeket a kiváló német hadigépezet képvisel, nem lekicsinylendő teljesítmény. A most folyó világháborúban az orosz hadsereg oly hatalmas arányú csapásokat szenvedett el, hogy más nemzet hadereje összeroppant volna, amint-hogy össze is roppant és megállapítható az, hogy a németek összes ellenfelei közül eddigelé az orosz állta meg legjobban a helyét. Ezt letagadni és elhallgatni

annyit jelentene, mint lecsökkenteni azoknak a hatalmas katonai eredményeknek értékét és világtörténelmi jelentőségét, amelyeket eddig a német hadsereg elért.

Sokan azt hitték a meglehetősen tájékozatlan Európában, hogy az orosz bolsevizmus egy elenyészően csekély kisebbség terroruralma az orosz nép nagy tömegei felett és éppen azért feltételezték azt, hogy a lakosság túlnyomó többségét jelentő paraszti rétegek ellenséges érzülettel állnak szemben a bolsevizmussal. Ebből a feltevésből sokan azt a következtetést vonták le, hogy az orosz bolsevizmus stabilítása, ellenálló ereje igen gyenge és törékeny alapokon nyugszik és az első komoly erőpróba esetén a bolsevizmus egész felépítménye össze fog omlani. Csodálkozva látta mindenki, hogy a világtörténelemben még eddig páratlan súlyos és véres katonai vereségek, igen értékes és szinte pótolhatatlan orosz területek elvesztése, a német katonai erőnek az orosz életcentrumok felé való fenyegető előretörése dacára az orosz ellenállás ha gyengült is, de végleg nem ingott meg. A szovjet katonai erőfeszítése nem csökkent és dacára a hallatlan méretű német hadizsákmánynak, az orosz technikai és katonai felszerelés pótlásában nem állott elő olyan kiesés, amely eddig az orosz katonai erő és vele a bolsevik rendszer összeomlását vonta volna maga után. Kétségtelenül rejtélyes jelenség a külső szemlélő előtt, hogy mi adja a bolsevizmus belső erejét, dinamikáját és mi készíteti az orosz katonát egy olyan ellenállásra, amely az első világháború tapasztalatai után váratlan és meglepő. Erre a jelenségre kellő magyarázatot sem a bolsevik propaganda ereje, sem a bolsevik szellemben való nevelés hatása, sem a terror mértéktelen alkalmazása

és az, hogy az orosz tömegeket géppuskatűzzel hajtják előre, kellő magyarázatot nem ad. Kell lenni valaminek, legyen az akár lelki tulajdonság, vagy más misztikus lelkierő, amely a bolsevik rendszert és az orosz népet összekapcsolja, mert ebben a rendszerben kell lenni valaminek, amely nem kényszerűséget, nem reá oktrojált idegenszerűséget jelent az orosz nép számára, hanem megegyezik az orosz lélek lényegével, mert csakis az orosz lelkiség megnyilatkozása lehet az az erő, amely egy népet ilyen erőfeszítésre és cselekvésre képessé tesz.

Az orosz bolsevik forradalom kezdetben természeténél fogva univerzális és internacionális jellegű volt, de lényegében már akkor kiütközött a nemzeti vonás, amely az idők folyamán még határozottabb formát vett fel. Sőt, maga a bolsevik forradalom univerzális jellege az orosz lelkiség egyik legkifejezőbb tartalmából, a messianizmus hivatásának gondolatából táplálkozik és ez adja ennek a forradalmi gondolat univerzitásának alapmotívumát. Sehol a világon annyit nem foglalkozott egy nép a maga hivatásával és elkötelezettségével az összemberiséggel szemben, mint Oroszországban. Az orosz táj mérhetetlensége, a dimenziók végtelensége, a lehetőségek nagysága, a befelé fordult orosz lélek elmélyedése, a pravoszláv hit miszticizmusa azt az érzést és hitet keltették az orosz népben, hogy az ő elhivatása a világ emberiségének a megváltása. Az orosz nép messianisztikus érzése megegyezik s hasonló a zsidó nép messianizmus hitével. Ennek az orosz messianista gondolatnak kezdetben kizárólag vallási alapjai voltak és a pravoszláv vallásnak univerzalitása, mint egyedüli üdvözítő igaz hit kiterjesztésével hitték és gondolták az oroszok Európát és az egész emberiség-

get megváltani. Az a mérhetetlenül nagy dimenzió, amely az orosz népnek akár területében, akár nép-tömegében jelentkezik, azt a hitet ébreszti az orosz népben, hogy benne hatalmas latens erők nyugszanak, amelyeknek az a hivatása, hogy újszerű gondolatot vetítsenek a világ felé, amelyekkel szemben neki rendeltetészerű missziója van. A vallásos orosz lelki-ség sok stabil elemet tartalmaz, a dogmatizmust és az aszketizmust, azt a képességet, hogy hitéért és meggyőződéséért szenvedéseket elviseljen és áldozatokat hozzon. Ez az orosz lelkiség nem csak vallásos téren jelentkezik, hanem bár más formában, sajátja a materialista világfelfogást valló orosz forradalmároknak is. Az orosz jellem könnyen hajlik arra, hogy nem csak vallásos életében, de mindabban, amit maga körül lát és tapasztal, abból dogmát alkosson, a hitévé válják, azt felruházza az általános morál erejével és szolgálja az egyszerű lélek aszketizmusával. Ezek mind olyan jelenségek, amelyek a pravoszláv vallásban, a szlavofil törekvésekben, az orosz nihilizmusban, anarchizmusban és a forradalmároknál megvannak és jelentkeznek a bolsevistáknál is. Walter Schubart szerint az idők folyamán csak a héja, a külseje változott az orosz életnek, de a lényege, a magva mindig ugyanaz maradt. A világforradalom gondolata sem más, mint egy gigászi tiltakozás az európai szellem ellen s az a történelmi vágy, hogy az orosz nép Európát a világ vezetésében és irányításában felváltsa és az összemberiséget megváltsa,, amint azt Napóleontól Spenglerig sokan meg is jósolták. Ez az érzés tüzelte a cárizmust és ez az érzés hajtja a bolsevikieket is. Már I. Sándor cárt az az érzés hajtotta Európa ügyeibe való beavatkozásra, hogy ő van hivatva Európát megmenteni. Hasonló gondolatok ve-

zették I. Miklóst, amikor a monarchikus gondolat védelmében csapatait Magyarországra vezényelte. Ugyanez a lelkiség élt a szlavofilekben, akik a szláv népek felszabadításának gondolatát tüzték maguk elé s ugyanez az érzés vezeti a bolsevikieket, akik a világ proletárságát akarják megváltani és felszabadítani. Kirejewski 1852-ben megelőzve Spenglert, mái akkor határozottan megjövendölte Európa pusztulását. Ez a gondolat ott él az orosz nemzeti irodalomban s különösen Dosztojevszkinek Puskin felett tartott emlékbeszédében nyer határozott kifejezést. Danilievski 1871-ben megjelent „Oroszország és Európa” című könyvében a leghatározottabb formában megállapítja, hogy a világtörténelem törvényei szerint Európa vezető szerepét Oroszországnak kell átvennie. A bolsevizmus nem más, mint egy kísérlet a kizsákmányoltak tartott emberiség megváltására nihilista eszközökkel. Az út, amely oda vezet, kegyetlenségekkel, rombolással és szörnyűségekkel van kikövezve. A világforgalom gondolatával a pusztítás szelleme nyert polgárjogot Oroszország külpolitikájában. A pusztítás szelleme olyan erő, amelynek útjait az emberi értelem nem mérsékelheti. Ez az apokaliptikus erő átalakította az orosz nemzeti gondolatot, anélkül azonban, hogy annak alapelemén, a messianisztikus elhivatáson változtatott volna. Az orosz bolsevizmus az orosz nacionalizmusnak egy újszerű formája, a moszfeovita cárizmus és Nagy Péter imperium után a harmadik megnyilatkozása. Az orosz bolsevizmusban aránylag kevés helyet foglal el a marxi ideologia. Ami kitölti kereteit, az inkább orosz és ázsiai barbár elem. A nyugaton nőtt eszmék eljutottak Oroszországba is, de ott dogmákká meredtek s azokat az orosz végrehajtotta a legteljesebb végső konzekven-

ciáig. Mi a bolsevizmusban a marxi gondolat, és mi az ázsiai, ez a bolseviki probléma nagy kérdése. Az azonban világos, hogy a bolsevizmus a maga átfogó megnyilatkozásában egyedül a marxi ideológia alapján nem érthető meg, hanem az egy olyan szociális jelenség, amely kizárólag csakis az orosz talajon játszódhatik le. Épp azért a bolsevizmus csak az orosz lélek mélységeinek kikutatása alapján érthető meg. Maga Lenin a marxi ideológiából csak a proletárság diktatúrájának gondolatát vette át. Teljességgel elvetette azt a marxi gondolatmenetet, amely a proletár állam kialakulását a gazdasági élet fejlődésének törvényeiből vezette le és Lenin mindent a proletárforradalmi aktivitására épített. Lenin sikereinek titka abban áll, hogy az orosz gondolkozás és az orosz lélek két hatalmas irányát a saját akciójában egyesíteni tudta. Leninnél egyesült a forradalmi intelligencia radikális törekvése az orosz hatalom despotikus megnyilatkozásával. Lenin azt tartotta, hogy nem az industrializált kapitalista és demokratikus államokban valósítható meg először a proletárság uralma, hanem az abszolút monarchiában, amely a polgárság szabadságát és jogait nem ismeri el. A nép beidegzett ösztöne a felsőbbség hatalmának elismerésére és saját alárendeltségi viszonyának tudata a proletárdiktatúra megvalósítására csak kedvezően hathat. A bolseviki uralom ma azzá vált Oroszországban, aminek természeténél fogva lennie kellett, barbár önkényuralommá és az orosz imperializmus újszerű formájává. Berdiajew Miklós azt mondja, hogy a proletártiktatúra, mint rendszer, szintézise kegyetlen Jánosnak és Marxnak, de ami benne rettenetes, az nem Marxtól, de IV. Jánostól ered. A moszkovita cárizmusban és a peterianus Oroszországban a nép töme-

geit a vallásos hit ereje és a felsőbbség előtt való feltétlen meghajlás érzése tartotta össze; ugyanez az erő tartja össze, ha más lelki elemekből összerakva is, a bolsevik Oroszországot. Lenin meg volt arról győződve, hogy ő abszolút igazságokat hirdet, de azokhoz nem tapasztalat vagy elmélkedés alapján jutott el, hanem azokat forradalmi fanatizmusára támaszkodva, egyszerűen kinyilatkoztatta. Leninnél a marxizmus nem tudomány, de hit kérdése. Lenin elgondolása egy keményebb embertípust tenyésztett ki, amely nem kontemplatív gondolkozó és elmélyülő többé, mint az orosz embertípus volt, hanem realista és a kegyetlenségig kemény. Solonewitsch, aki ellentéte a bolsevikieknek és gyűlöli őket, kénytelen elismerni, hogy Oroszországban egy erős nemzedék nőtt fel. Mindenesetre sikerült a bolsevik rendszernek az orosz lélek álmódzó s akár a transzcendentális világ, akár a nihilizmus felé hajló érzésvilágát az élet reális oldala felé terelni. A kegyetlenül kemény és szigorú rendszer a puhaság felé hajló oroszt megtanította az életet komolyán venni. Az orosz nép ma épp oly szenvedéllyel, mintahogy azelőtt a transzcendentális élet felé tekintett, ma hiszi azt, hogy az emberi életnek csak a racionális tényezői mérvadók s az emberi életből az irracionális tényezők teljesen mellőzhetők. A mai orosz nép úgy hisz a technika mindenhatóságában, mint ahogy hitt a pravoszláv vallás egyedülvalóságában és ma a szent ikonok helyett a gépet állította oda lelke halványaként. Az orosz nép tehát lelki alapelemeiben nem változott, csak amit visszatükröz és levetít, annak van más formája és tartalma. Az orosz nép hiszi azt, hogy emberi rendeltetését teljesíti akkor, ha a világ proletárságát meg akarja váltani és felszabadítani. Amíg a cári uralom

orosz népe a pravoszláv hiten keresztül gondolta megváltani az emberiséget, úgy a mai bolsevik orosz technikát és a gépet állítja oda az emberi haladás és felszabadulás eszközének. Ahogy hitt a régi orosz katona a szent Oroszország erejében és egyedülvalóságában, most épp úgy hisz az orosz bolsevik katona országa technikai felkészültségében és mérhetetlen erőforrásaiban. Már a békében is kemény életre fogta a bolsevik rendszer az embert. Örökös hajrá. A gép üteméhez és ritmusához való alkalmazkodás, szinte pihenés nélkül való felkészültség, ez az amit adott a bolsevizmus az általa felszabadítottak hirdett embernek. A kérlelhetetlen központi akarattal szemben nincsen vitának helye, nincsen felszólalásnak helye, csak egy lehetséges, a feltétlen engedelmesség, meghajlás és a parancsok teljesítése. Így nevelődött fel egy keményebb, edzett embertípus, amely érvényesül a bolsevik katonában is. Oroszország mai urai előre látták a bekövetkezendő harcot, azt elkerülhetetlennek hitték és készültek reá. Nikolaus Basseches könyve, „Die unbekannte Armee” elég világosan mutatja azt a hatalmas erőfeszítést és készülődést, amelyet Oroszország az első 5 éves terv óta a katonai és hadiipar terén kifejtett.

Mi európaiak, akik még hiszünk ideálokban és hisszük és valljuk azt, hogy az emberi életnek nemcsak materiális oldala van, hanem az emberi életre nemesebb lelki tényezők is döntőleg hatnak, hisszük és valljuk, hogy az eszmékért folytatott ebben a nagy harcban a materialista gondolat nem lehet győztes és hisszük azt, hogy a szabad lélekkel élő és szabadon gondolkozó emberi öntudat katonái le fogják győzni az elmaterializált, gépesített ember erejét. Csodálatosak az élet útjai, mert az anyagtól lenyűgözött em-

bernek pillanatok, talán az élet legrettenetesebb pillanatai mutatják meg néha az örökkévalóságot. Igaza van Tolsztojnak, amikor a Borodionál halálosan megsebesült Andrej herceg szájába adta a következő szavakat: „Az isteni szeretet nem szűnik meg, a halál maga nem rombolhatja le. Ez a lélek lényege.” Mintha csak az orosz népben élő messiási öntudatot fejezné ki, mennyire élő alak Pierre, a „Háború és béke” főhőse, aki az apokalipszis egy jelenetének magyarázata alapján úgy érzi, hogy őtet jelölte ki a sors, hogy megváltsa az emberiséget és megszabadítsa a világot az állat uralmától. Milyen csodálatos Pierre megtérése is, akit az egyszerű lelkű orosz paraszt, Karatavjew Platón, aki oly hittel tud imádkozni, aki minden bajában bízik Istenében, aki úgy tudja dalolni a maga naiv énekeit, hogy a lelke sugárzik belőle és aki ojj csodálatos történeteket mesél s az élet törvényeit írja le a nép bölcs közmondásaival, vezet vissza Istenéhez. Vajjon a mai életrobotos, kemény és realitásokban feloldódó orosz nép megtalálja-e újra lelkét? Mi hittel hisszük, hogy a lélek győzedelmeskedik a matéria felett.

A történelem nagyjairól.

„Az az öt deszka, amely az én katedrámat alkotja, azt jelenti számomra, hogy nincs szükségem arra, hogy akár a nagynémet, akár a kishémet, vagy esetleg másféle szempontok érdekében prédikáljak, hanem lehetővé teszi számomra azt, hogy minden kérdésben megmondjam a magam véleményét.”

(Jacob Burckhardt)

Jacob Burckhardt, a baseli egyetem történelemtanára 1868-69-ben foglalta össze történelemfilozófiai dolgozatait és előadásait egy szerves egészbe, amely munkát ma „Weltgeschichtliche Betrachtungen” címen ismerjük. Különösen olyan történelmi korban, amelyben a mai nemzedék él, fontos és érdekes, hogy tanulmányozzuk: melyek azok a rugók és alapelemek, amelyek a történelem folyásának mikéntjét kialakítják és keressük azokat az örökérvényű szabályokat, amelyek az emberiség sorsára a múltban kihatással és befolyással voltak. Így lesz valóban a történelem az élet tanítómestere.

Az alábbiakban arról akarok szólni, hogy Jacob Burckhardt miként látja a sok egyéb történelemalakító tényező közül az embernek, az emberi zseninek történelemformáló és alakító hatását és miben állapítja meg azokat a tényezőket, lelki tulajdonságokat és hatásokat, amelyek a valódi történelmi nagyságot, a történelmi nagy embert, a zsenit jellemzik.

A világtörténelem szeret néha jelentkezni egyetlenegy emberben, aki a maga lelke szerint formál és alakít mindent és akinek aztán a világ engedelmeskedik. Ennek a csodálatos nagy egyéniségnek alakító hatása kiterjed az emberi élet egész vonalára s hatása befolyással van államra, a vallásra a kultúrára és elindítója a nagy történelmi válságoknak. A történelemben nagyoknak nevezzük már azokat az egyéneket is, akik egyetlenegy népet át tudnak vezetni az egyik kultúrállapotból a másikba. Ilyen Dzsingisz khán, aki saját népét a nomád életből a hódító katonai világhatalom útjaira vezette. Ilyen Nagy Péter, aki az oroszokat Ázsiából Európa felé tereli, ilyen nálunk, magyaroknál Szent István, aki a nomád pogány és kalandozó harcokat kedvelő magyarságot letelepíti, kereszténnyé teszi és állami kereteket rendez be számára. Az igazi nagyság azonban hatással van az egész világra és egyénisége az emberiség nagy kríziseiben kulminál, ahol egyesíti magában a valóságot és a jövőndőt.

Érdekes vizsgálat tárgyává tenni, hogy miként lesz valaki nagy emberré, hogy válik az emberek tudatában naggyá, melyik az a pillanat, amelyben a kortársak kezdik elismerni valaki nagyságát? Az emberek nagyrésze nem látja sem az események okait, összefüggéseit és hatásait, sem nem képes egy összefüggő elgondolást alkotni a maga számára a jövőt illetőleg. Épp azért bizonytalannak érzi magát, kicsiny hitű önmagával szemben s ezért kész másokhoz, akiket ösztönösen erősebbnek gondol önmagánál, hozzácsatlakozni. Az a kérdés, hogy melyek azok a tettek vagy cselekmények, amelyek a közvetlen környezet hízelgő csodálatán túl meghozzák a szélesebb néprétegek bámulatát és elismerését? Ha a történelem nagyjairól szólunk, nem erkölcsi ideálokat kere-

sünk bennük, mert a nagy embernek nem az a hivatása, hogy példaképpül szolgáljon, hanem mint egyedülálló kivétel jelentkezék a világtörténelemben. A nagy emberek képességei nem mérhetők le az általános emberi mértékkel, mert ezek a képességek aránylagosan nőnek a nagy ember öntudatának megerősödésével és a megoldásra váró feladatok nagyságával. A nagy ember egész másként látja és nézi maga körül az életet, mint az átlagember. A nagy ember semmit sem lát tökéletesnek maga körül, mindent kicsinek, szűkreszabottnak érez és lát, szinte nyomasztónak, fojtogatónak ítéli a körülményeket, amelyek gátolják akaratának érvényesülését, gondolatának kiteljesülését és éppen azért kész a fennálló rendet és állapotokat gyökerestől felforgatni és széjjelrombolni. Határtalan az igazi nagy ember lelki hatalma minden szellemi jelenséggel kapcsolatban, vonatkozik ez úgy az alkotásra, mint az események, jelenségek, az egymásra ható erők megítélésére és mérlegelésére és a várható szintézis felismerésére. A nagy embert ez a sokoldalúsága azonban sem nem aprózza el, sem nem teszi a részletekben felületessé, mert a nagy ember képes arra, hogy egész szellemi erejét egy dologra összpontosítsa, kizárólag arra, amelynek megoldása és eldöntése abban a pillanatban szükséges és időszerű. Napoleon mondja önmagáról: „Ha nem akarok többé foglalkozni egy ügygel, akkor az agyamban bezárok egy reteszt s ugyanakkor kinyitom a másikat... Ha aludni akarok, bezárom az összes fiókokat és elnyom az álom”. A nagy ember átlát és mélyére hatol minden helyzetnek és minden eseménynek és meglátja a részleteket épp *úgy*, amint áttekintti az összefüggéseket és az általánosságokat is. Különösen világosan lát két dolgot. *Világosan*

látja a helyzetet, annak minden adottságával együtt és helyesen mérlegeli a hatalmi tényezőket. Ebben a tisztánlátásában nem hagyja magát befolyásolni sem a pillanatok benyomásaitól, sem a vele szemben kifejtett bírálattól és ténykedéseit kísérő lármától és hangzavartól. A történelmi nagyság tudja és érzi, hogy a hatalomnak mi az alapja és melyek az eszközei. Nem befolyásolják őt a közvélemény különböző megnyilvánulásai, mint parlament, szenátus, különböző gyűlések, sajtó, mert megérzi azt, hogy ezek nem tényleges hatalmak, hanem a hatalomnak csak árnyékai, amelyeket ki lehet használni és fel lehet használni a saját céljai előmozdítására. A közvéleménynek ezek a különböző fórumai azután igen csodálkoznak rajta, amikor már látják, hogy eszközökké lettek, holott önmagukat célnak tekintették. A nagy ember érzi és tudja, hogy mikor jött el az ideje annak, hogy a hatalmat meg kell ragadnia. Ilyenkor nyugtalan, nem bír önmagával sem, szinte egész egyénisége kiobbanni látszik. Ez jellemezte Napoleont is 1797-ben. Ilyenkor mindent abból az egy szempontból néz, hogy mennyiben használható fel hatalmának megerősítésére. Egy ilyen helyzetben a kontemplatív mérlegelés lehetetlen, ilyenkor csak az akarat érvényesül, az az egy akarat — mindenképpen úrrá lenni a helyzet fölött. Ilyenkor nyilatkozik meg a nagy emberben az abnormális akaratérő, amely valósággal mágikus erőket áraszt önmaga körül. Lenyűgöz mindenkit és egy láthatatlan kényszer hatása alatt minden erőt és hatalmat magához vonz, hogy azután azokat maga alá rendelje és céljai szolgálataiba állítsa. A hatalom területének sem áttekintésében, sem mérlegelésében nemigen téved. Mindent és mindenkit helyesen állít be a maga mellé rendeltségi

és alárendeltségi viszonyában, mintha mindezek már eleve az ő akarata alá lettek volna rendelve. Az engedelmesség csakhamar gyakorlattá válik azzal szemben, aki a hatalom gyepelőit *így* megragadta. Az emberek agyában pedig egy sejtés lesz úrrá a tekintetben, hogy egy hatalmas és nem mindennapi egyéniséggel állanak szemben, akinek hivatása az, hogy olyan dolgokat hajtson végre, amelyek szükségesnek látszanak és csakis ő általa eszközölhetők. Az ilyen kivételes nagysággal szemben egy ellentétes akarat érvényesülése vagy maga az ellentmondás lehetetlen. Aki mégis ellenkezik vele, az nem maradhat a közelben, az csak az ellenségei között lehet és legfeljebb a csatatéren találkozhat vele. „Je suis une parcelle de rocher lancé dans l'espace”, mondotta Napoleon. Így felkészülve tudja csak valaki megvalósítani és elintézni pár év alatt századok munkáját. A történelmi nagyságnak az itt felsorolt tulajdonságaihoz csatlakozik még a lelki erő, amely egyedül tesz képessé valakit arra, hogy a viharban elszigetelten megálljon. Egész népek, államok, világrészek és az egész civilizáció sorsa függ attól, hogy rendkívüli emberek bizonyos nagy lelki feszültségeknél és hatalmas arányú erőfeszítéseknél össze ne roskadjanak, hanem megálljanak és kitartsanak. Az egész Középeurópa sorsa és helyzetének kialakulása függött attól, hogy ezt a kitartást, ezt az önmagában való megállást Nagy Frigyes 1759-től 1763-ig a lehető legnagyobb emberi mértékben kibírja. A nagy ember akarata túlterjed a földi élethez való ragaszkodás határain.

A történelmi nagyságokat jellemző tulajdonságok között a legritkábban fordul elő a lelki nagyság. Ez abban áll, hogy az erkölcsi törvényeket meg ne sértse. Ez az önmérséklet nem meggondolásból és

bölcsességből, hanem a szívjóságból kell, hogy fakadjon. Ezzel szemben a politikai nagyságok öncélúak. Minden előnyt kihasználnak. Első és főtörekvésük, hogy fenntartsák önmagukat, megőrizték és fokozták hatalmukat, a hatalom pedig nem teszi jobbbá az embert. Napoljon sem úgy kezelte Franciaországot, mint gondoskodásának tárgyát, hanem mint hatalmának eszközét és kezébe került zsákmányt. „Az embernek, aki jó, tönkre kellene mennie oly emberek között, akik egyáltalán nem jók. A fejedelem, ha meg akarja állni a helyét, meg kell tanulnia rossznak is lenni” mondja Machiavelli a „Principé”-ben.

Ezek után Burckhardt azt teszi vizsgálat tárgyává, hogy milyen a nagy emberek sorsa és mi a rendeltetése. Ha a nagy ember hatalmát gyakorolja, úgy az elsősorban mint harc jelentkezik minden eddigi felfogás és állapottal szemben, amíg a két szembenálló felfogás közül az egyik belepusztul. Ezután a hatalom gyakorlása a közhangulat legteljesebb kifejezésévé válik. A nagy embernek az a rendeltetése, hogy olyan akaratot fejezzen ki és képviseljen, amely túllépi az egyéni határokat és kiindulási helyzetéhez képest vagy az Isten, vagy a nemzet, vagy az összeség és egy korszak egyetemes akarásává válik. Az egyetemes akarat, amelyet az egyes szolgál és képvisel, csak tudatos lehet és kifejezésre jut azon válságokban, háborúkban, megtorló intézkedésekben, amelyeket egy nemzet vagy a kor felfogása megkövetel és kíván. Ilyen helyzetben úgy látszik, mintha egy titokzatos összefüggés lenne a nagy ember önzése és hatalomvágya és az összeség érdeke, nagysága és dicsősége között. Napóleonban ez a küldetéstudat teljes és tökéletes volt, amidőn Elba-szigetén azt mondta: „Mon non vivra autant que celui de Dieu”.

Ezekkel a gondolatokkal függ össze, a nagy ember mentesítése az általános erkölcsi törvények kötelezettsége alól. A világtörténelemben még sohasem fejlődött ki és alakult ki hatalom gonosztettek nélkül és mégis hatalomra szükség van, mert csak a hatalom képes biztosítani az ember szellemi és gazdasági erejének és értékeinek kifejlődését. Aki tehát a közönségnek nagyságot, hatalmat, fényt ad, annak még a gonosztettek is elnézik, a kegyetlenséget, a szöszegeést, a politikai szerződések semmibe vételét, mert mindezekért kárpótlást nyújt az, hogy az összességnek előnye származott belőle. A nagy ember végzete az, hogy az elkezdett úton nem lehet megállania. A nagy ember nem szűnhet meg nagynak lenni. Ha *az* utókor részéről is felmentést akar kapni a maga számára, akkor nem térhet le a megkezdett útról, nem állhat meg és nem torpanhat meg, előre kell haladnia vagy a teljes győzelemig vagy a bukásig. A történelemben a siker igazol mindent. Legyen bár valaki nagyszerű lelki tulajdonságokkal felszerelve, olyan gaztettekért, amelyeket megfelelő siker nem fedez, az utókor részéről sohasem fog sem megértést, sem felmentést kapni; míg annak, aki valóban nagyot alkotott s akit a siker kísért végig útjain, még a csúnya egyéni érdekből elkövetett gonosztettek is megbocsátja az utókor. A siker emberénél mindig találnak mentséget. Azt tartják, hogy a nagy ember egész lelki felépítettsége, szenvedélye, lelki életének egész folyamata más és az másként játszódik le, mint egy közönséges embernél. Ezért tartják azt és nem minden alap nélkül, hogy a zseni és az örült nem messze állnak egymástól. Napoleon Szent-Ilonán meghatározza és megállapítja a hatalom által elkövetendő cselekmények mértékét, amidőn azt mondja: „az én

alaptételelem mindig az volt, hogy úgy a politikában, mint a háborúban elkövetett minden rossz csak akkor menthető, ha vitathatatlanul szükséges volt, minden, ami ezenkívül történik, az nem egyéb, mint gonosztett.” A nagy egyéniséget az abszolút öncélúság jellemzi, épp azért nem tűr meg maga mellett más egoizmust. A nagy egyéniség vagy megsemmisíti, vagy leköti és felhasználja a mások latens vagy kitörni készülő egoizmusát és összefoglalva, saját céljai szolgálatába állítja. Csodálatos, hogy a hatalmasok jobban kedvelik a hízelgést, mint a pozitív dicsőséget, mert a dicsőség az a génuszát érinti a nagy embernek, amelyről minden kivételes egyén úgymint meg van győződve, míg a hízelgés a hatalomnak szól, amely a hatalmas legérzékenyebb pontja. A döntő érzés, amely a nagy egyéniségeknél elsősorban érvényesül, amely jellemüket kialakítja, megérleli s amely reájuk a legnagyobb vonzalmat és hatást gyakorolja: az a hatalomvágy. Az utókor felfogásában nem kizárólagosan az eredményeket, a köznek tett maradandó és értékes szolgálatokat, nem a képességeket, nem a történelmi szerep fontosságát tekintti a nagyság alapjául, hanem fontos és szinte döntő szerepet játszik ennek megítélésében az egyéniség és a személyiség, amely mintegy mágikus erő az utókorra is továbbhat és nemzedékeken át érezhető a maga hatásaiban. Az utókor gyakran a nagynak tartott embert szimbolizálja, oda állítja, mint népiessége egy jellegzetes típusát. Amikor ez az idealizálás elkövetkezik, akkor a nagy ember mentesül minden kritikától, minden rangsorolástól, a gyűlöletnek minden utóhatásától és felemelkedik a hősök, a szentek magasságáig. A nagy embernek ez az idealizált továbbélése kihat nemzetekre és egész világokra és páthoszt ad népeknek, er-

kölcsi erőt, lelkesedést és idővel a mítosz erejével vezet és irányít népeket és nemzeteket. A nagy emberek nem mindig kellemeset jelentenek a saját koruk „számára, sok szenvedéssel, gyötrellemmel, lemondással van összekötve az az út, amelyet a nagy ember kijelöl. Épp azért az átlagos ember sokszor többre becsüli a szürke idők tehetségeit, mint az új utakat nyitó zseniket és inkább akarja megtartani az egyszerűbb jelent és nem vágyik a nagynak nevezett újszerűség után. Vannak idők, amelyek nem alkalmasak történelmi nagyságok születésére. Nem minden idő találja meg a maga nagy emberét és nem minden zseni, találja meg a maga idejét. Sokszor élnek nagy és értékes tulajdonságokkal felruházott emberek olyan rendeltetéssel és célkitűzéssel, amelyek abban az időben megvalósíthatatlanok. A jelen kornak az a páthosza, amely abban a törekvésben nyilvánul, hogy a tömegek jobban és könnyebben akarnak élni, valóssággal lehetetlenné teszi egy valódi történelmi nagyság kialakulását. És mégis az emberiség életének szüksége van nagy emberekre, hogy a világtörténelem mozgásba jöjjön és időközönként megszabaduljon azoktól a terhektől, elhalt és elavult életformáktól, amelyek az útját elállják s amelyek szinte lehetetlenné teszik, hogy fejlődése új irányokat és új utakat keressen. A gondolkozó ember számára pedig a világtörténelem egész folyamata azt az igazságot és tanúságot jelenti, hogy az ember magasabb értelemben vett boldogságát mégis csak a nagy szellemek érvényesüléseinek útjain tudja elérni.

Dosztojevszkij és a XX-ik század.

„Jaj a földnek, és a tengereknek mert hozzátok szállt le az ördög nagy haraggal, tudván, hogy kevés ideje vagyon.”

(Jelenések könyve)

Az emberben, úgy az egyénben, mint a tömegekben vadállati ösztönök élnek, a hatalom- és hírvágy, az irigység és a kegyetlenkedő hajlamok, a vérszomj, a gonoszság, hálátlanság, furfang és hazugság és a mérhetetlen önzés, amelyeket fékezni és elnyomni és az embert etikai lényé és a kultúra átvételére alkalmas egyeddé tenni csak *egy* erős s a transzcendentális életbe kapaszkodó morális képes. *Minden kultúra alapja a morál, amelyre mint alapra a kultúra mint felépítmény épül. Ha meginog a morál, akkor meginog a kultúra is és beszélhetünk akkor kultúrkriszsról. A mai idők végzetszerű kaotikus jellegét az adja, hogy megingott a keresztény kultúra alapjait képező keresztény morál.* Ezért félti ma minden gondolkozó ember az emberiséget *egy* eljövendő káosztól és ezért félti a még tiszta keresztény morális alapján álló egyén egész kultúráját az összeomlástól. Sokan vannak, akik magukat ma még keresztényeknek hirdetik és követelik a keresztény gondolatnak az egész vonalon való érvényesülését és a csekélyebb értékű morális tényezők félreállítását, de közben maguk is megfélekednek a keresztény morális szigorúan meghatározott parancsairól és olyan esz-

közöket vesznek igénybe a kereszténynek mondott gondolatok érvényesítésénél és olyan utakon járnak, amelyek mindennek mondhatók, csak keresztényeknek nem. Így lesznek sokan, akik kigúnyolóivá válnak a keresztény morálnak és a keresztény gondolatnak, dacára annak, hogy tele torokkal hirdetik a kereszténység felsőbbrendűségét. Vannak azonban sokan, akik a kereszténységet a maga transzcendentális világfelfogásával és a keresztény morált a maga humanitárius tartalmával tagadják, megvetik s mint felesleges ballasztot kihányják, csak azért, hogy megszabaduljanak a keresztény morálnak, az ember vad indulatait lefékező hatásának béklyóitól és kiélhessék a maguk vad állatias ösztöneit. *Kétségtelen az, hogy csak a magasabb és felsőbbrendű etika alapján van jogunk kívánni és követelni annak minden vonalon való érvényesülését az alsóbbrendű etikai felfogások felett.* Ez a tétel megkívánja tőlünk azt, hogy a magasabbrendű keresztény etikai felfogást magunkra nézve minden téren és minden szempontból kötelezőnek ismerjük el s azokon semmiféle indokból ne igyekezzünk magunkat túltenni. Ha azonban a felsőbbrendű etika, a keresztény világnézet hangoztatása csak politikai jogcím arra, hogy az alsóbbrendű etika képviselőit félreállítsuk és összetörjük, de ugyanakkor magunk is az alsóbbrendű etika színvonalán élünk és át vesszük annak eszközeit és módszereit, úgy elvesztettük minden jogcímünket arra, hogy vádlóul és bírálóul léphessünk fel. A morális süllyedésnek ezen az útján csak elindulni kell és hamar elérünk az Istentagadásig, Krisztus és az egész keresztény morál és világnézet elvesztéséig, úgyhogy lassan ugyanabba a gondolatvilágba csúszunk bele, amelynek gonoszságát leküzdeni és félreállítani indultunk el. Ebben a tényben van korunk tragédiája s annak

a káosznak az oka, amely ma az emberi kultúrát fojtogatja.

Talán az egész világon nincs még egy ember, akinek prófétai ihlete és zsenialitása annyira előre látta volna ezt a folyamatot, megérezte volna a társadalom vajúadását, vergődését, morálzavarait, hallatlan megpróbáltatásait, véres, apokaliptikus önmarcangolását, mint Dosztojevszkij. Az emberi léleknek ezt az önmarcangoló vajúadását, annak minden pszichológiai részletét és folyamatát Dosztojevszkij meglátja az egyénben épp úgy, mint a társadalomban. Az egyénben ezt a folyamatot a Raszkolnikovban, a társadalom hasonló vajúadását pedig a Démonokban szimbolizálja. Szerinte az egyén a benne áló gonosz ösztönöktől hajtva jut el a bűnbeesésig s amidőn a bűn öntudattá válik az egyénben, nincs számára más kiút, vagy a kétségbeesés nihilizmusa, az öngyilkosság, vagy a felemelkedés és megigazulás és visszatérés Krisztushoz. A társadalom pedig, ahol megszállott fanatikusok a maguk elgondolásai szerint erőszakkal akarják az emberiséget boldogítani s az égi paradicsomot a földön megvalósítani, vagy eljut a társadalom a kommunizmushoz, a teljes feloszláshoz, vagy visszatér Krisztushoz és a kereszténységhez. Dosztojevszkij szerint a felemelkedés és megigazulás útja a bűnön, a bűnhődésen, az önmarcangoláson, szenvedéseken keresztül vezet. Minél nagyobb a bűn és minél rettenetesebb a zuhanás, annál kegyetlenebb a szenvedés és annál magasabb a felemelkedés. Az egyénnek és társadalomnak ebben a megigazulásában, ebben a megtisztulásában és megváltásában látja Dosztojevszkij a jövő emberének és társadalmának kialakulását. Előbb azonban át kell mennie az emberiségnek súlyos, nehéz és rettenetes szenvedéseken.

A mai világon két filozófiai gondolat uralkodik, amely ugyanazon tengelynek két antipólusát foglalja el, az egyik Nietzsche, a másik Marx. Mindkét fel fogás a tiszta materializmus képviselője és az Isten-tagadás evangéliuma. Mind a kettő el akarja távolítani a reális életből az Isten fogalmát és helyébe valami istenpótlékot akar helyezni, amint a francia forradalomban Caudeille kisasszony képviselte az Esz istennőjét. Nietzsche az Übermensch-sel, a kitökéletesedett emberrel akarja az Istent pótolni, míg Marx egy olyan szociális rendet képzel el, amely a földre varázsolja az égi paradicsomot. Mindkét fel fogás káoszhoz, zavarhoz és diktatúrához vezet. Dosztojevszkij szinte prófétai ihlettel látta bekövetkezni az orosz forradalom borzalmait s az emberiségre szakadó legnagyobb bajt abban látja, hogy sorsát önmaga akarja elintézni és eltávolodik Istenétől. Sosima így kiált fel: „Igazságot akarsz teremteni, amellet a kereszténységet megtagadod? Azzal fogod végezni, hogy a világot vérrel árasztod el”. Dosztojevszkij ismeri az emberi lélek rejtelmait s az emberi természet gonosz hajlamait s tudja jól, hogy Istenétől elszakadni annyit tesz, mint a világot a vér és a szenvedések tengerébe taszítani. Isten nélkül nincsen etika és etika nélkül nincsen kultúra. Istentől elszakadni tehát annyit tesz, mint tudatosan előidézni a kultúra katasztrófáját. Walter Schubart azt mondja: „Nem lehet az emberiséget jobban megbüntetni, mintha sajátmagára bízzák sorsa intézését, akkor az emberek sátáni alapossággal teremtik meg egymás megsemmisítésének eszközeit”. Jung, a pszichológus azt mondja, hogy ha felszabadítják azokat a morális kötelekeket, amelyek Isten fogalmával szorosan összefüggnek s az embert eddig irányították,

akkor nagyon veszedelmes erőket engedünk szabadon. „Tömegyilkosság lesz az, amelyet a szellemi energiákkal telített oktan ember keresni fog”. Ennek az ördögi típusnak egy jellemző képviselőjét hívja életre Dosztojevszkij a *Démonokban*, Werhowenski személyében. Szinte megdöbben az a látnoki erő, amellyel Dosztojevszkij az orosz bolsevik forradalom cseka vezetőinek véreskezű típusát előre látta és leírta. Dosztojevszkij szinte viziószerűen látja előre az egész bolsevik forradalom lefolyását. Dosztojevszkij azonban azt is tudja és előre látja, hogy diktatúrával, véres terrorral és korbáccsal nem lehet az emberekre saját boldogságukat ráerőszakolni. Azt mondja: „Örültség százmillió embernek lemészárlásával egy új időt és új emberiséget elővarázsolni akarni”. Minden forradalomnak az az alapgondolata és az adja a dinamikáját, hogy újat akar és brutálisan szakítani akar a múlttal, amelyet meg akar semmisíteni. Minden forradalom emberi alapmotívuma az irigység. Nem a gazdagságot vetik meg, hanem a gazdagokat, hiszen ők maguk akarnak új gazdagok lenni; nem a hatalmat vetik meg, hanem a hatalmasokat, hiszen ők maguk akarnak új hatalmasok lenni.

Az emberben azonban minden gonosz indulata dacára etikai csirák is élnek. Az ember nem mehet állandóan gonosz ösztönök után. Azért az a meggyőződése Dosztojevszkijnek, hogy a hitetlenek forradalmát a hívők forradalma fogja követni, amely visszavezeti újra az emberiséget Krisztushoz.

Bármilyen sötét és kaotikus a mi világunk is, bármilyen sötét és hatalmas erők marcangolják egymást s igyekeznek uralkodni az emberiségen, a káoszon keresztül már áttör néha egy-egy fénysugár,

amely sejteti, hogy Dosztojevszkijnek, a prófétának meglátása nemcsak a véres forradalmak bekövetkezését, de a végkifejlődést illetően is helytálló. A mai káoszban áttörő ilyen magasztos isteni sugár az a szózat is, amelyet XII. Pius pápa intézett az újév alkalmával a világhoz. Egy égő hitű embernek égő hite az, útmutatás, felszólítás, ébresztése az ember jobbik és szebbik öntudatának, harsonája az ember magára találásának s az ember kézenfogása és visszavezetése Krisztushoz, a kereszténységhez, az igazi keresztény morálhoz s a kultúra magaslatához.

Van Dosztojevszkijnek egy csodálatosan szép elbeszélése, amelyben egy gyermekkori élményét mondja el. Egy napsugaras gyönyörű őszi reggelen Dosztojevszkij, mint apró gyermek elkalandozott a közel fekvő erdőbe és elmerült a természet bámulásába és lelkét megülte az őt körülvevő csend. Amint ott állt elmélázva közel az erdő széléhez, a nagy csendben világosan hallott egy kétségbeesett kiáltást: „Jön a farkas”. Gyermeki lelke mélységesen megijedt s amint csak apró lábai bírták, futott ki az erdőből és meglátott nem messze az erdőtől a mezőn egy szántó öreg parasztot és odafutott hozzá. Minden tagjában remegve ragadta meg a paraszt kezét és elmondta rettenetes kalandját. Az öreg paraszt, az öreg Maréi magához ölelte a remegő gyermeket, megsimogatta, megnyugtatóni igyekezett és azt mondta a maga hallatlan nyugalomával: „Eredj csak, már hogy lenne itt farkas, Te csak úgy képzelődöl, ne félj, nem engedem meg, hogy a farkas elraboljon, Krisztus veled van.” S ezzel az öreg földes kezével megjelölte a remegő gyermeket a kereszt jelével. De sokszor hallotta Dosztojevszkij élete folyamán a kétségbeesett kiáltást: „jön a farkas” és akkor mindig eszébe ju-

tott az öreg paraszt jóságos nyugalma és megnyugtatósa: „Krisztus veled van”. Ez volt Dosztojevszkij második keresztelője.

Mi is a XX-ik század gyermekei folyton halljuk az artikulátlan vad, kétségbeesett kiáltást: „jön a farkas” és ebben a borzongó félelemben, ebben az elhagyatottság érzésben, ebben a bizonytalanságban, amelyben a ma embere él, a ma emberét is csak ez fogja megnyugtatni, ha hittel érzi és tudja, hogy Krisztus vele van.

(1943. III. 14.)

„Kimenének hát, hogy lássák a történeteket; és Jézushoz jövének, ott találák az embert, kit az ördögök elhagytak vala, felöltözve és ép ésszel ülve az ő lábainál és megfélemlének. És elbeszélők nekik azok is, akik látták vala, miként szabadult meg az ördögöktől.”

(Szent Lukács evangéliuma, 8. fejezet, 35-36.)

Apák és fiúk válaszáton.

„Nem az Isten létét tagadom, hanem,
az általa alkotott világot.”

(Nietzsche)

A mai apokaliptikus, szenvedésekben vergődő világban, ahol mérhetetlen erők marcangolják egymást, ahol szenvedélytől átítatott fanatikus világnézetek állanak kiegyezhetetlenül és kérlelhetetlenül egymással szemben, a tehetetlenségében vergődő ember megdöbbenve kérdi: mi lesz velem és mi lesz a világgal? *Mit kell tennem, mint gondolkozó és etikai tartalommal bwó lénynek, milyen törvényeknek kell engedelmeskedem, hogy megtaláljam az igazságot, a megnyugvást s a jövőendő élet lehetőségeit?* Ilyen kérdések csak olyan korban vetődhetnek fel, amelyben az erkölcsi törvények elmúltak és ellentmondások által elerőtlenedtek. *Olyan korban, ahol minden bizonytalanná vált, ahol az ember mélységesen aggódik a jövőendőért, mindig felvetődik az emberi társadalmat és életet szabályozó morálkérdés.* Szenvedéllyel táplált ellentétek lépnek fel. A nemzetek is kiegyenlíthetetlen ellenséges szellemben állanak egymással szemben. A tudományok megdöntenek és széttörnek minden tételt, amit eddig alapnak és igazságnak tekintettek. Új eszmék és gondolatok kezdik irányítani az életet és minden, ami az életet irányítja és vezeti, a bekövetkezendő zavart és barbárságot szolgálja. Nagy erők

mozognak a felszínen és a felszín alatt és nagy erők élnek az emberek lelkében, de ezek az erők gonoszak, kegyetlenek, vadak, pusztítók és rombolók. Ma az emberi életet a legdurvább és legerőszakosabb gondolat, a nyers erő minden vonalon való érvényesülése vezeti és irányítja. Az emberiségnek a jogról, a vallásról, az erkölcsről, az emberiségről, a szabadságról és az emberi haladásról eddig alkotott határozott és kifejeződött nézeteinek mások, az újítók épp oly határozottan, épp oly meggyőződéssel ellent mondanak. *Korunk elvesztette egységes felfogását, bizalmát, hitét abban az igazságban, amelyet eddig Imitúrája alapjának tartott* Az európai szellem és erkölcsi felfogás uralma a világon kérdésessé vált. *Mindaz, amit ez a szellem akár {vallási, akár erkölcsi, akár filozófiai téren alkotott és kigondolt, megvívni látszik, ezért kell beszélnünk az igazságról alkotott fogalmak válságáról, ezért kell beszélnünk a keresztény vallás és a keresztény felfogás és világnézet válságáról is.* Mindaz, amit az ember, mint keresztény ideált, abszolút igazságnak tartott, amelyre épült kultúránk, állami berendezkedésünk, társadalmunk, a jogról alkotott felfogásunk, törvényeink és szokásaink összessége kérdésessé vált. *A fogalmakat illetőleg teljes káosz uralkodik s ezt a káoszt még fokozza az, hogy teljességgel elvesztettük tisztánlátásunkat, nem látjuk világosan azt, hogy a jövőben hogyan, mit, miért kell cselekednünk és sokszor úgy érezzük, hogy nincs tovább.*

Minden gondolkozó ember érzi és tudja, hogy sorsfordulóhoz érkeztünk s a végzet óráján mozgó mutató félelmetesen és döbbenetesen jelzi az idők végzetszerűségét. Szorongó érzés szorítja össze az emberek szívét s ezt a szorongó érzést nem lehet sem le-

kicsinyléssel, sem félrebeszéléssel sem enyhíteni, vagy csökkenteni s az emberek érdeklődését és gondolkodását más irányba terelni. Hallunk ma nyilatkozni vallásfejedelmeket, politikusokat, írókat, szónokokat, filozófusokat és történelemfilozófusokat, akik még ma is rendületlen hittel hisznek az elmúlt idők erkölcsének és tradíciójának erejében és a jövőt is a múltba kapcsolódó felfogásra alapozott gondolkozással remélik megoldhatónak. Ez a tradícióban gyökeredző hit rendszerint a kereszténységből, mint reális etikai erőforrásból indul ki és minden reménységét és elgondolását, hitét, vágyakozását ebbe helyezi és erre építi. Vannak azonban sokan és ezek a hangosabbak, akik a múlttal való teljes szakítást hirdetik, mindent le akarnak rombolni és megtagadni mindent s az emberi jövődőt új eszmék és új elgondolások alapjaira akarják építeni. A jövő sorskérdéseivel szemben mint mindig, úgy a mai időben is kétféleképpen foglalhatunk állást, vagy konzervatív alapon, amikor azt tartjuk, hogy a megoldás csak a régi alapokon, vagy forradalmi alapon, amikor is új utakon, új igazság, új tételek és új berendezkedések jegyében és érvényre juttatásával képzeljük csak a helyzetet megoldhatónak. Ma a világon Nietzsche filozófiai szemléletének ereje uralkodik, a „Wille zur Macht” és vannak emberek, akik büszkén és fenhéjazva állapítják meg önmagukról az „Übermensch”-i gondolat kiteljesülését, míg Nietzsche gondolatát a rabszolgamorálról embertársaikon kívánják érvényesíteni. Ma vagy a tiszta nitzschei gondolat, vagy a nitzschei gondolatoknak Marx ideológiájával való keveréke átszöve és áthangolva a keleti barbarizmus lelkiségével, azok az új irányok és gondolatok, amelyek az embereken uralkodnak. Ma politikailag az a helyzet,

hogy ez a két forradalmi világnézet viaskodik életre-halálra egymással, mindegyik hirdetve a maga igazságát, míg a konzervatív világnézet tétovázva és meg-megtorpanva hol az egyiket, hol a másikat támogatja, ki-ki aszerint, hogy a maga helyzete szempontjából melyiket tartja félelmetesebbnek. *A világkrízis lényege ma abban áll, hogy senki se tudja azt, hogy az egymással viaskodó ellentétes forradalmi irányzatok véres küzdelmeinek lezajlása után marad-e még meg valami a konzervatív világfelfogásból, amelyet eddig mégiscsak az emberi élet megtámadhatatlan erkölcsi fundamentumának tartottak és tekintettek.* Ha ma az emberi kultúra és életberendezkedés megítélésében általában olyan nagy ellentétek állanak fenn, mennyire fokozódnak ezek az ellentétek és különböző és egymással szemben álló korosztályok között. Az ifjúság az életproblémákat bizonyos fokú naivitással és a különböző rendszerekkel és gondolatokkal szemben táplált ideális és vak hittel fogja fel, míg az idősebb korosztályokat tapasztalatokon alapuló realizmus jellemzi. A fiatalság mélyen átélt lelkesedéstől vezetve rendszerint intoleráns és kiegyezésre nem hajlandó, miután nélkülözi a tapasztalatokat, mindent egyszerűnek és könnyen megoldhatónak gondol, míg az idősebbek az élet keménységétől és keserves tapasztalataitól csalódottan és bizonyos fenntartással nézik az életet és az eseményeket. Az ifjúsághajlandó mindent elfogadni csak azért mert új és sok dolgot csak azért vet el és tagad meg, mert régi, míg az idősebbek gyanúval fogadnak mindent, ami új és igyekeznek inkább megtartani azt, amit megszoktak és eddig elfogadtak. A fiatalság ezt a felfogást maradinak, patópáلكodásnak, mindenben való megnyugvásnak és megalkuvásnak minősíti, az idősebb korosz-

tály viszont azt tartja a fiatalságról, hogy szeles, meggondolatlan, felületes és nem tiszteli sem a kort, sem a tekintélyt. Az ifjúság az idősebb nemzedéket vádölja, hogy keréktörője a haladásnak, hogy óvatos tapogatódzásával elmulasztja az alkalmas pillanatot a cselekvésre, elkésik és lekésik mindenről, megállítani akarja a történelem előre gördülő szekerét és minden újítást elfojtani és meggátolni akarásával oka és előidézője a forradalmakban kirobbanó emberi kríziseknek. Ezért követel helyet magának az ifjúság a vezetésben és akarja félreállítani az idősebb korosztályokat. Az idősebbek viszont minden hibát, minden félrefordulást, minden zavart az új eszmék minden korszak mellékképződményét a fiatalság túlságosan mohó és meggondolatlan haladási vágya számlájának terhére írják. A két korosztálynak ez az egymást megérteni nem tudó szemben-állása érvényesül a családi életben belül is és igen gyakran apa és fiú idegenül, sőt bizonyos fokig ellenségesen állanak egymással szemben. Az apák azt szeretnék, ha fiaik ugyanúgy gondolkodnának, mint ők, viszont a fiatalok, mint önállóan gondolkozó lények, csalódottaknak érzik magukat szüleikkel szemben, hogy azok nem tudnak sem megértők, sem belátók lenni a fiatal lélek szinte ösztönös törekvéseivel szemben.

Ma szédületesen rohan az élet, mint a technika gyorsan változik és gyorsan alakul át minden. Az elmúlt időkben, amikor lassúbb volt az élet üteme, lassabban is változott minden és nem volt az a hirtelen átmenet nélküli és szakadékszerű különbség az egyes korosztályok között, amint az ma tapasztalható. A szülőknek az a gyakori kifakadása, hogy a mi korunkban másként volt, akkor a fiatalok hallgattak az öregekre, tisztelték őket, igyekeztek ugyanazon az

úton járni, mint a szülők, míg a mai fiatalság nem tisztel senkit, nincsen előtte tekintély, míg majd a sajátmaga keserves tapasztalatain és kárán tanulja meg megismerni az életet, ennek a szédületesen rohanó életstílusnak a következménye. Ezek a kifakadások rendszerint a mai rohanvást-rohanó iramú életnek meg nem értéséből fakadnak és abból a szükség-szerűen előálló körülményből, hogy a mai életnek a gépek ritmusában s a technika szédületében vergődő üteme egész más ideáltípusokat követel, mint azelőtt. Ma nem a kontemplatív gondolkodó típus az ideál, ma az élet a sofförtípust idealizálja. A mai ember csak azért, mert szédületes tempóban vezet gépkocsit, mert repülőgépe a sztraoszférába jár, mert körülötte a géptechnika zakatolva zúg, különbnek, erősebbnek és nagyszerűbbnek érzi önmagát minden előtte elmúlt korok gyermekénél. Ma alig van idő a gondolkozásra, a lélek elmélyülésére, a mai idő sürget és követel, hajszol és parancsol, ma az élet ritmusa teljességgel más, mint az, amit a régebbi nemzedék megszokott és természetesnek talált. Ezt a helyzetet mérlegelni kell az idősebb nemzedéknek is, amidőn a mai kor ifjúságát megítéli. Ne álljon tehát az idősebb nemzedék ridegen, semmit meg nem értve a ma ifjúságával szemben. Közeledjék hozzá melegebb, őszintébb, megértőbb lélekkel és akkor fel fog oldódni az az ellentét, amely a különböző korosztályok közé ma beékelődött. Rá kell vezetni az ifjúságot arra, hogy a technika még nem minden és nem az egyedüli és elérendő emberi ideál, rá kell vezetni az ifjúságot arra, hogy az embernek lelke is van és a technika szédületében nem szabad elfeledkezni az emberi lélekről sem. Bár-hogy alakuljon át a világ, bármilyen mély barázdákat szántson a ma uralkodó zűrzavar az emberiség

ábrázatán, ideálok nélkül nem élhet az ember. *Kell jönni egy kornak, amelyben újra lelke felé fordul az emberiség és újra nemesebb emberi ideálok fognak uralkodni a világon és a társadalmon. Az emberiség kell, hogy a sajátmaga jól felfogott érdekében visszatérjen azokhoz a keresztény ideálokhoz, amelyeknek nemes erkölcsi levegőjében tudta a maga kultúráját megteremteni és kiépíteni.* Akárhogy alakuljon a helyzet, ha nemesebb értelemben vett emberről szólunk, azt nem lehet eltépni és elszakítani az Isten fogalmától. Az emberben vad és káros ösztönök élnek s az embert másképp emelni és nemesíteni nem lehet, minthogy közelebb hozzuk az Istenhez. Legyen az akár egyén, akár társadalom, aki Istentől elszakad, az önmaga megsemmisülésének és pusztulásának útjait járja. Ez évezredek történelmi tanulságaiból le-szűrt igazság és kell, hogy ezt a mai kor embere is megértse.

(1943. II. 28.)

Az egyetlen út az optimizmus felé.

„Es ist hier eine neue Welt, ein neues Äussere, anders als das vorige, und ein Inneres, das dort ganz fehlt. Durch Wunder und Gleichnisse wird eine neue Welt aufgebaut: jene machen das Gemeine ausserordentlich, diese das Ausserordentliche gemein.”

(Goethe - Wilhelm Meister)

A mának legnagyobb és legalapvetőbb sorskérdése kultúrának válsága. A kultúránk elvesztette kultúröntudatát és kultúrcéljait és mint a kormánya vesztett hajó, irányítás és cél nélkül hanyódik az események háborgó tengerén. Csak abban a kultúrában van erő, nagyság és fejlődőképesség, amelynek osztályosai teljes mértékben átérzik és magukévá teszik a kultúra lelkiségét. Ahol ez nincs meg, ott a kultúra a bomlás és szétesés martaléka lesz. Az egészséges kultúra csak az, amelyben fejlődőképesség van, a beteg kultúra degenerálódik, mint bármely más organizmus. Az első világháború után Oswald Spengler nyomán pesszimista világfelfogás lett úrrá a kultúrát illetően. Spengler szerint a kultúrának, mint élő organizmusnak van születése, gyermekkora, férfikora, öregsége és elaggottsága, amelyet csak a kimúlás követhet. Spengler megállapítja, hogy keresztény kultúránkon az elaggás összes jelei mutatkoznak és nem messze az idő, hogy végelgyengülésben ki fog múlni. Albert Schweitzer erről a pesszimizmusról azt

mondja: „A mi számunkra kultúrembereknek lenni majdnem annyit jelent, mint dacára a modern kultúrhelyzetnek, embernek maradni”. Szerinte tehát az a mai kultúrkrízis lényege, hogy kultúránk félre-fejlődésével megőrizhetjük-e emberi mivoltunk mindazon erkölcsi és szellemi alkatelemeit, amelyek az embert kiemelték a barbárságból és eddig vallott felfogásunk szerint, a magasabb értelemben vett ember méltóságára emelték. Schweitzer szerint a mai európai kultúrának az az ismertető jele, hogy a technikai civilizáció mérhetetlen magaslatra emelkedett benne. Az ember ma megoldott sok oly technikai problémát, amelyet azelőtt megoldhatatlannak tartott és amelyek azelőtt csak az utópisztikus elképzelések alapját képezték. Ezek a technikai berendezések és tökéletesedések éreztették hatásukat a gazdasági és szociális életben egyaránt. Ma az ember életformája sokkal kultúráltabb lett, mint azelőtt volt. Az életstandard és az életigények emelkedtek és sok olyan dolog, amely azelőtt csak a kiváltságosoknak jutott osztályrészül, ma mindenki számára hozzáférhető és általános lett. Megszűnt a járványok tömegeket pusztító hatása és a közlekedés tökéletesedésével az éhínségek is valószínűtlenebbé váltak. Biztosabb lett a termelés folytonossága és a tömegtermelés ki tudja elégíteni a tömegek igényeit és szükségleteit. A tudományok is óriási haladást tettek és a tudományos megállapítások a műszerek tökéletesedésével tökéletesebbé váltak. A fizikai tudomány megdöntötte az elmúlt koroknak az elemekről vallott alaptételét. Új energiaforrásokat fedeztek fel, amelyek csodálatos erőket emmanálnak magukból. Az ember feltárja az elmúlt világok kultúrkincseit, megfejti a régi idők kőtáblára vésett, vagy papírusra

rótt feljegyzéseit és a történelemtudomány segédtudományai igénybevételével feltárja népek és fajok keletkezésének titkait és behatol a történelemelőtti idők titkaiba is. Mindaz pedig, amit a leleményes és gondolkodó emberi agy kitermel, a technika segítségével gyorsan elterjed és rövid idő alatt közkinccsé válik.

A másik jelensége korunknak az, hogy dacára ennek a mérhetetlen technikai előhaladásnak, dacára a'komoly és a lényegét megmarkolni akaró tudásnak, az ember élete nem lett könnyebb, sőt bizonyos tekintetben megnehezült. Nem is vagyunk boldogabbak, mint azok az elődeink, akik az elmúlt korokban a civilizációnak ezeket az áldásait nem élvezték. Amennyi előnyt hozott az emberiség számára az előrehaladó civilizáció, ugyanannyi nehézséget, zavart idézett elő, amelyről az emberiség azelőtt nem tudott. Mennyi gazdasági és szociális problémát hívott életre a gépnek a termelésbe való beállítása. Mennyi függőséget, lelki megkötöttséget jelent a modern élet a maga technikájával, amely, ahelyett, hogy felszabadította volna az embert, rabszolgájává tette azáltal, hogy belekényszerítette a maga ritmusába. Milyen mérhetetlen süllyedését idézte elő a modern élet a magasabb értelemben vett humanisztikus felfogásnak azáltal, hogy dacára a sokat hangoztatott szociális felfogásnak, az életet a matéria realitásán keresztül nézi és különbséget tesz ember és ember, fajta és fajta között. A tudomány és a technika fejlődése a tökéletesnél tökéletesebb gyilkoló szerszámokat adja az ember kezébe, hogy azoknak igénybevételével az egyik fajta uralkodhassék a másik felett, hogy embertársát rabszolgájává süllyessze és emberi mivoltát problematikussá tegye. Ezzel meg is kezdődött a

létért való irgalmat nem ismerő küzdelem és a kenyérért való harc élet-halál jelleget vett fel ember és ember, fajta és fajta között. Schweitzer mégsem osztja azt a pesszimizmust, amely az első világháború után úrrá lett a gondolkozó ember felett, mert szerinte a kultúrának mások az alkotóelemei és mások a fejlődési törvényei, mint a természetnek. Szerinte minden kultúra két elemből áll: egy anyagiból és egy szellemiből. A kultúra anyagi tartalmát az ember azon törekvése jelenti, hogy mennél inkább úrrá legyen a természet erőforrásai felett, hogy azokat mennél tökéletesebben felhasználva, az emberi életet könnyebbé és kényelmesebbé tegye. A kultúra szellemi részének az a feladata, hogy a természet erőforrásai felett való emberi uralomnak értelmét és célját megadja. Valamely kultúra tökéletessége és sorsa felett nem a matéria tökéletes kezelése, nem az afelett való uralom teljessége, nem a technika csodái, hanem a szellem, — amely azt irányítja és vezeti — határoz. Minden kultúrának tehát sorskérdése az, hogy a kultúra szelleme, lelkiessége és céljai irányítják-e a technika fejlődését, vagy pedig a technika lesz-e úrrá az ember felett azáltal, hogy öncéllá válik. Az első eshetőség a kultúra fejlődéséhez, a második eshetőség a kultúra elsorvadásához és elhalásához fog vezetni.

Minden kultúra keletkezésének előfeltétele, hogy az ember felszabaduljon a reánehezhető természeti megkötöttségektől és az őt lenyűgöző természeti erők hatása alól. Minden kultúrához szükséges tehát egy bizonyos fokú lelki felszabadulása az embernek. Mennél nagyobb a lelki felszabadulás, annál szebb, tökéletesebb, magasabb az illető ember vagy kor kultúrája. A kultúra tehát lehetetlenné válik és kifejlődése akadályokba ütközik ott, ahol az ember legprimití-

vebb életszükségleteit csak kemény harcok árán képes megszerezni. Bár a kultúra nem azonos fogalom a civilizációval, de azért hiba lenne a civilizációt tagadni és elvetni, mert egy előrehaladt és kifejlődött civilizáció kedvező alapja lehet egy értékes és magas emberi kultúra kifejlődésének. Viszont súlyos hiba az is, ha valaki csak a civilizációra épít és attól vár minden üdvöt és jót az ember számára, viszont a kultúra értéktermelő voltát tagadja. A mai ember szinte beleszédül azokba a mérhetetlen eredményekbe, amelyeket technikája révén elért, de teljesen megfeledkezik arról, hogy ezeket a technikai eredményeket miképpen használhatná fel kultúrája tökéletesítése érdekében. Minden haladás a civilizációban megkövetel az embertől egy fokozottabb felelősségérzetet, ha azt, amit ezen a téren elért, valóban a kultúrája javára akarja felhasználni. Mennél fejlettebb a civilizáció, annál mélyebbnek kell lenni a kultúrtudatnak, mert az elmáló és széteső kultúrállapot súlyos veszedelmeket jelent az ember számára. Ez annak a káosz-nak a lényege, amely ma kultúránkra nehezedik és amely az anyagnak túlságos kihangsúlyozásával és a technika mérhetetlen fejlődésével elhanyagolja az ember lelki és erkölcsi értékeit. Ezért van az, hogy ma, amíg a tudomány és a technika fejlődése előtt úgyszólván mérhetetlen lehetőségek nyílnak meg, addig a lelki kultúra elkorcsosul és elnyomorodik. A technika leigázta az embert, elhatalmasodott felette és az ember megkeményedik és eldurvul, elveszti érzékét minden lelki tényező és érték megbecsülése iránt és lassan visszasüllyed a teljes lelki kultúrátalánságba. A kultúra lényege a kultúrtudatban és a léleknek az ember feletti feltétlen uralmán nyugszik. Ezért kell, hogy a mi korunk legfontosabb feladatává

válják, hogy kultúrtudatát megerősítse, és kifejleszse és szilárd filozofiai alapokra állítsa. Azt mondja Schweitzer: „Akarjuk-e, hogy ismét a szellem uralkodjék felettünk, akarunk-e új helyzetet teremteni és ismét visszatérni a kultúrához, vagy továbbra is azt a lelkeséget hagyjuk uralkodni magunk felett, amely ma érvényesül és amely biztos pusztuláshoz vezet?” Ez a kérdés a ma nagy sorskérdése. Akármilyen gögös legyen is ma az ember megszádulva az elemek feletti uralmától, a tudomány mindent feltáró erejétől, a technikai haladás mérhetetlenségétől, mégis be kell látnia, hogy egyszer csak eljut oda, ahol nincs tovább, amit már nem képes felfogni, ahol a matéria csődöt mond, ahol kénytelen ráeszmélni, hogy léte, lényege, életének értelme nem a matéria, hanem a szellem. Itt van az a pont, ahol csodálatos érzések fogják meg az embert és ahol a lelkén keresztül újra eljut az ember Istenéhez. Akkor majd felösméri az ember igazi célját és rendeltetését és a lelki kultúra szolgálatának szépségeit. A korunkat lenyűgöző kulturpessimismussal szemben ez az egyedüli út, amely derűsebb felfogáshoz, a jövőben való hithez és a megváltó optimizmushoz visszavezeti az embert.

(1943. III. 28.)

Március 15-e és a koreszme.

Ezt olvassuk a reggel megjelenő nyilas újság március 15-ének jelentőségét méltató cikkében: „Mindenesetre hittel valljuk, hogy aki ma a 95 év előtti március nagy szabadságmozgalmára esküszik, az – beszéljünk nyíltan és ne köntörfalazzunk! — a nemzeti szocializmusra, az erőteljes nacionalizmusra és erőteljes szocializmusra esküszik. Mert ha nem esküszik a nemzeti szocializmusra, sőt úgy híve a márciusi eszméknek, hogy egyben tagadja, vagy ócsárolja a XX. század európai koreszméjét, akkor a márciusi gondolatot semmi másnak, csak kalózlöbögőnek használja, a márciusi ifjak emlékét különként akarja kimérni s annak a szent márciusi emléknek a leple alatt a maga önző egyéni, vagy rendi céljait, a maga henyé és maradi életformáját akarja szolgálni.” Miután mi igen sokan hívei vagyunk a március 15-i gondolatnak s mindazon eszméknek és eszményeknek, amelyeket e gondolat képviselt és kitermelt, miután mi nem esküszünk a nemzeti szocializmusra, sőt a XX. századnak ezt az úgynevezett koreszméjét olyan gondolatnak és erőnek tartjuk, amely elismerem, nagyszerűen szolgálja egy tőlünk idegen nép nagyságát és dicsőségét, de amely lelki alapmotívumainál fogva a magyar lelkiséggel teremtő és alkotó összhangban nem foglalható, kénytelenek vagyunk a cikk-író azon megállapítása ellen a leghatározottabb tilta-

kozásunkat és visszautasításunkat bejelenteni, hogy mi ez állásfoglalásunkkal kizárólag önző, egyéni vagy rendi céljainkat, vagy henyé és maradi életformánkat akarnánk szolgálni. Mi, akik minden fenyegető és nagyhangú dinamizmussal szemben határozottan és kifejezetten képviseljük a magunk álláspontját és annak hangot is merünk adni a magyar haza, a magyar nemzet és fajtánk érdekében kifejtett önzetlen és becsületes munkálkodásunk és tiszta közéleti múltunk birtokában, távol állunk attól, hogy álláspontunk és cselekményeink indító rugóiként olyan alantas és nemtelen érzéseket tételezzen fel bárki is, amint azt a cikkíró teszi. A cikkíró nem mond kevesebbet, mint azt állítja, hogy a márciusi gondolatnak és a márciusi fellángoló nemzeti érzésnek a magyar nyilasság a törvényszerű örököse, képviselője és letéteményese. Ezt a tételt arra alapítja, hogy a márciusi ifjúság nem tett egyebet, mint átvette a francia forradalomban kitermelt koreszmét és a nyilasság pedig méltó képviselője ennek az ifjúságnak akkor, amikor jelen időben átvenni igyekszik az általa koreszmének minősített nemzeti szocialista gondolatot. Bár Hitler vezér és kancellár több ízben határozottan és kifejezetten kijelentette, hogy a nemzeti szocializmus nem export cikk és az kizárólag a német nép lelke szerint van felépítve s a német nép dicsőségét, nagyságát és hatalmát van hivatva szolgálni, úgy látszik azonban, hogy vannak nálunk Magyarországon olyanok, akik a német nemzeti szocialista gondolatnak más értelmet és tartalmat akarnak adni, mint ahogy azt maga annak megalapítója, Hitler vezér és kancellár tette. Hivatkozik a cikkíró arra is, hogy a magyarság mindig átvette Szent István óta a Nyugat koreszméjét. Nézzünk már egyszer szembe azzal a többször

hangoztatott gondolattal, hogy a nyugatról jövő keresztméket a magyarság hogy és miként vette át. Igaz, Szent István átvette a nyugati kereszténységet és azzal, hogy nem a keleti kereszténységet tette magáévá döntött Kelet és Nyugat között, hogy hova kíván csatlakozni. Szent István azonban és a magyarság nem vette át az akkor nyugaton uralkodó keresztméket, az egyetemes német-római császári gondolatot és egyáltalán nem akart hűbéresként ebbe az Európába beletagoledni.” Amikor pedig II. Konrád német-római császár Magyarországot Cseh- és Lengyelország módjára a német fennhatóság elismerésére akarta kényszeríteni és haddal indult Magyarország ellen, Szent István 1030-ban ellent állt, II. Konrád hadait megverte és visszavonulásra kényszerítette. Szent István halála után Urseoló Péterrel a nemzet azért nem volt megelégedve, mert magyar tanácsadók helyett magát kizárólag idegenekkel vette körül és ezért elűzte őt a trónjáról. Péter III. Henrik császárhoz menekült, aki pártfogásába vette és eszközül kívánta felhasználni arra, hogy a német—római birodalmi császárság hatalmát, mint hűbérúr Magyarországra is kiterjessze. Ezúttal a német—római császár hadai Aba Sámuel magyar király hadait megverték, aki maga is elesett ebben az ütközetben s az erő és hatalom jogán újra Pétert ültették a magyar trónra. Péter székesfehérvári koronázásán jelen volt III. Henrik császár is és Péter a császár iránti hűbérességének elismeréseként, az akkori kor szokásai szerint, aranyvégű dárdát nyújtott át. Ezt az állapotot a magyarság nem sokáig tűrte, Péter árulásáért életével fizetett s a magyarság az Árpád hercegek legidősebbjét, Andrászt ültette trónra. Később I. Béla halála után András fia, Salamon került szintén né-

met segítséggel a magyar trónra, de utóbb Béla fiai lengyel segítséggel kiverték az országból Salamont úgy, hogy a pártfogójához, IV. Henrik császárhoz volt kénytelen menekülni és száműzetésben fejezte be életét. Ez a néhány példa is mutatja azt, hogy a magyarság mennyire nem vette át az akkori kor uralkodó koreszméjét, a nemzetnek hűbéresként a német-római császársághoz való csatlakozásának gondolatát, hanem önálló, független nemzet és királyságként kívánt élni. A nemzet nem vette át tehát a hűbéri rendszert, sem kifelé, sem befelé semmiféle vonatkozásban, hanem minden nyugati koreszmétől független, önálló alkotmányjogi berendezkedést létesített és egy olyan történelmi és alkotmányjogi gondolatot termelt ki, amely semmi más akkor uralkodó koreszmével sem vonatkozásban, sem összefüggésben, sem rokonságban nincsen, a Szent Korona eszméjét. Egész alkotmányjogunk fejlődése, egész magánjogunk felépítettsége mutatja azt, hogy ez a nemzet önállóan tudott gondolkodni, nem ment más példák után s a maga házatáját saját lelke, szíve és gondolatai parancsai szerint rendezte be. Ennek a magyar lelkeségnek egyik szép példája II. András arany bullája, amely az angol magna chartával majdnem egyidőben biztosítja a főpapságnak és a magyar nemességnek, az akkori felfogás szerint tehát az egész nemzetnek, jogait és kiváltságait a központi királyi hatalom jogaival szemben. Az igaz, hogy Magyarország is átvette az akkori kor egyik uralkodó gondolatát és II. András alatt maga is résztvett abban a keresztes hadjáratban, amely a Szent földnek a pogányság uralma alóli felszabadítására irányult. Sőt az európai kereszténység megvédésének gondolataért öntudatosan szállt harcba IV. Béla Dzsingisz kán ha-

dai ellen és száll szembe a magyarság Hunyadi János alatt s azután majdnem két századon át az ozmán töröknek Európát fenyegető hatalma ellen. Az eredmény? A magyarságnak ezért a nagyszerű helytállásáért és vérhullatásáért azután Nyugateurópa bőségesen megfizetett 1920-ban Trianonban.

Érdekes, hogy a protestantizmust is, mint koreszmét a magyarság nagy tömegei nem a német lutheri formájában, hanem inkább a helvét kálvini formájában vette át.

Térjünk át most azokra a koreszmékre és gondolatokra, amelyeket a francia forradalom képviselt. A francia forradalom gondolatát rendszerint három szóban szokták kifejezni: szabadság, egyenlőség, testvériség. A francia forradalom lezajlása óta eltelt több mint egy század alatt beigazolást nyert, hogy a francia forradalomnak ez a három jelszava — a szabadság gondolatát kivéve — nem egyéb, mint frázis. A szabadság gondolata még ma is olyan gondolat, amely melegebbé teszi az emberek szívét, forróbbá hevíti a vérét és amelyet olyannak érez és ismer, amelyért úgy a nemzet, mint az egyén szempontjából érdemes áldozatot hozni. A magyarság szempontjából a szabadság gondolata nem új fogalom, mert azt magunkkal hoztuk Ázsia mérhetetlen pusztáiról, az benne él a lelkünkben, az azonos a tudatunkkal annyira, hogy nélküle rabszolgaként élni nem is tudunk és nem is tudnánk. A szabadság gondolata nálunk tehát csak annyit jelentett, hogy eddig a szabadságot élvező és a nemzet fogalmával egynek ismert magyar nemesség összes szabadságjogai a nemzet egyetemére is kiterjesztettek. Ami az egyenlőséget illeti, az a legélesebb ellentétben áll a szabadsággal, mert vagy van szabadság és akkor nincs egyen-

tőség, vagy van egyenlőség és akkor nincs szabadság. Ezt az ellentétet a két fogalom között világosan mutatja az, hogy a gazdasági életben a szabad verseny milyen nagy egyenlőtlenséghez vezetett. Egyenlőséget csak prokuszeszi ággal, erőszakká], a *szabadság* félreállításával lehet látszólag és ideig-óráig teremteni. A három jelszó közül azonban a legnagyobb frázis a testvériség, mert ezt a legmasztosabb erkölcsi tanítással, az Istenember fenséges tanaival sem sikerült az emberiség között teljes mértékben megvalósítani. Ezen a téren minden kicsinyes és elesett emberi kezdeményezés csak a gyűlölet felszításához, vérözönhöz, kegyetlenkedéshez fog vezetni, amelyeken keresztül s amelynek igénybevételével akarja majd az ember a testvériséget megvalósítani. Nem is ez a sokat hangoztatott hármasszó a francia forradalom lényege, hanem az a gondolat, amelyet valóban a francia forradalom indított el s amely mint korszak uralkodóvá vált: a nemzeti eszme. Itt kell rámutatnom arra, hogy a magyarság 1848-ban nem azonos beállítottsággal és lelkeséggel alkalmazta a francia forradalom gondolatát, mert Magyarországon, nem úgy, mint Franciaországban, senkinek a jogát nem kobozták el, hanem eddig a nemesség birtokállományát képező jogok összességét kiterjesztették a nemzet egyetemére.

A XX. század úgynevezett korszakjában, a nemzeti szocialista gondolatban sem a nemzeti gondolat, sem a szocialista gondolat nem új, mert mind a kettő már a XIX. században élt, kifejlődött és hatásaiban érvényesült az egész világon. A nemzeti szocialista gondolatban új gondolat a faji omnipotencia gondolata, a nemzeti gondolatnak átbillentése a fajiság alapjaira. Éppen ebben van az a nagy ellentmondás,

amely a nemzeti szocialista gondolat s a magyarországi nyilas ideológia között fennáll, mert mindent átvesznek a legapróbb külsőségekig, csak egyet nem vesznek át, hogy Magyarországon faji omnipotencia gondolatát a magyar fajiságra vonatkoztatnák. Kísérleteznek Kárpát-Duna Nagyhaza, földek és gyepük, nemzetiségi törvényjavaslatok kaotikus formáival, valami újszerű babiloni tornyot akarnak építeni, csak egyet nem fogadnak el és csak egyet nem hangoztatnak, hogy Magyarországot a magyar faj supremáciájára kell alapítani és felépíteni. Ezért van az, hogy a magyar nyilasok minden magyar faji megmozdulást, minden magyar vérségi gondolatot, minden törzsökös ideált egyenesen maguk ellen irányuló szervezkedésnek néznek, lekicsinyelnek, kigúnyolnak és félreállítani igyekeznek.

Március 15-e azért vált nemzeti ünneppé, mert lelke és indító motorja a szabadság gondolata, amely szabadság gondolat pedig a magyar nemzet, társadalmi és egyéni életének nélkülözhetetlen és megingathatatlan alapja. Aki akár a nemzet szempontjából, akár az egyén szempontjából nem híve a szabadságnak, aki a gyepükre széttépett magyarságot be akarja tagolni egy új képződménybe, aki az egyéni szabadságot félre akarja állítani és helyébe rabszolga-sorsot akar odaállítani, annak nincsen joga ünnepegni és magáénak tartani a magyar szabadság örök ünnepét.

(1943. III. 21.)

TARTALOMJEGYZÉK

	Oldal
Visszaemlékezés 1919-re.....	7
Magyar nacionalizmus	12
Évfordulóra	18
A szervezésről	21
Vád, amely csak félreértés?	26
Szólalj-szólalj virrasztó	31
„Nekem mindenekelőtt való fajtámhoz való hűségem”	35
A koreszme és a magyar történelmi felfogás	38
Néhány szó egy főbenjáró vádról.....	44
Néhány kritikai megjegyzés Imrédy programjához	47
A magyar jövő útja	58
Az évforduló küszöbén	65
Találkozás a nemzeti érzésben	70
Bojtorján a tallózásban	74
Percemberkéek dáridója	76
Már megint tallóznak	81
A magyar történelem csak a magyar élet mestere	84
„Mely ha elvész, Róma megdől”	90
A titokzatos ismeretlen és a valóság	94
Magyarságunk a jövőndőben	98
Gondolatok március 15-én	102
Közyönyösek	105
A magyar lelkiségről	109
Nem az a legény, aki üti, hanem aki állja	113
Egy darab az életemből.....	117
Az eszmék forgatagában.....	122
Rajongó és kalandor	127
A vetés érik	131
Világnézetek harca	135
A hat fajtartományról	139
Irányított történelemszemlélet	148
Békaegérharc	
Válasz a Pesti Újságnak	161
Válasz néhány hozzá szólásra	165
A nemzet lelke.....	168

	Oldal
„Húszökrü” hozzászólás	172
A nemzeti szocializmus és a nyilasok	178
Coctail fajvédelem	
Horthy István	
A magyar gondolat	193
Levél, amely egy egész élet	197
Magyar Messiások	202
Népi és elit kultúra.....	205
Egy pohár tiszta víz vegyelemzése	209
Madách 1942-ben	
Puff neki, Zilahy	230
A gép ritmusába állított ember tragédiája	235
Quo vadis?.....	242
A dilettáns.....	246
Egy kis visszaemlékezés Telegonosra	251
A takarékoságról.....	254
A delosi szövetség	259
Évfordulón.....	266
Az öreg fiúkról	272
Még egyszer az öreg fiúkról	277
A bürokráciáról.....	285
Bepillantás az orosz lélek rejtelseibe	290
A történelem nagyjairól.....	299
Dosztojevszkij és a XX. század	308
Apák és fiúk válaszüton	315
Az egyetlen út az optimizmus felé	322
Március 15-e és a korszak.....	328